

Revisieverzoek van de gemeente van Gorinchem

1. Inleiding.

Onderstaand worden de bezwaren weergegeven, die de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Gorinchem heeft tegen het door de synode van 2013 aangenomen document over homoseksualiteit en homoseksuele relaties. Dat wij bezwaren aanvoeren betekent niet dat wij het met de strekking van het rapport oneens zijn, maar er staan wel een paar zaken in dit rapport waar wij ons niet in kunnen vinden. Bij het bestuderen van het rapport hebben wij gebruik gemaakt van het rapport zoals dat als pdf bestand beschikbaar was. In deze reactie verwijzen wij dan ook telkens daarnaar, en niet naar de uitgave zoals die in gedrukte vorm beschikbaar is. De reden daarvoor is dat dankzij de regelnummering in het pdf document veel preciezer is aan te geven over welk stuk tekst het gaat.

In dit document waarin wij revisie verzoeken gaan wij uit van de volgende opbouw:

1. Allereerst maken wij een aantal algemene opmerkingen naar aanleiding van het mensbeeld wat in het rapport gehanteerd wordt en de ethiek daarbij.
2. Vervolgens gaan wij in op hetgeen in het rapport gezegd wordt over biologische en psychologische factoren (Hoofdstuk 3 van het visie document).
3. Daarna gaan wij in op enkele aspecten van de pastorale handreiking betreffende de begeleiding van jongeren die homoseksuele gevoelens en/of verlangens bij zich zelf waarnemen (Pastorale handreiking hoofdstuk III paragraaf 2),
4. Tenslotte wijzen wij een andere weg bij het tegemoet treden van het pastorale dilemma wat zich kan voordoen bij homoseksueel gerichte broeders of zusters; dit is gekoppeld aan hoofdstuk V paragraaf 5.

Omdat voor het juist verstaan van zaken heel vaak achtergrondkennis nodig is, die niet bij het doorsnee gemeentelid aanwezig is, wordt deze in de vorm van tekstkaders toegevoegd. Het kan zijn dat om de lijn van ons betoog te laten doorlopen, in dit betoog soms dingen herhaald worden die in een tekstkader ook al geschreven zijn.

2. Mensbeeld.

De opstellers van het rapport maken niet duidelijk van welk mensbeeld zij uitgaan. Op pagina 79 noemen zij dat er hulpverleners zijn, die uitgaan van een Bijbels mensbeeld. Wat dat precies inhoudt, wordt niet duidelijk.

Er zijn heel veel verschillende mensbeelden. Ze variëren van materialistisch (waarbij aangenomen wordt dat de mens een levend 'mechaniek' is, waarbij alles door het materiële bepaald is), tot spiritueel (waarbij aangenomen wordt dat ons lichaam slechts bestaat voor zover wij zelf geloven dat dat zo is (Locke)). Daar tussenin zijn er mensbeelden waarbij in wisselende mate aangenomen wordt dat ons lichaam en onze geest als afzonderlijke entiteiten naast elkaar bestaan en elkaar in meerdere of mindere mate beïnvloeden. Tenslotte is er ook nog het z.g. holistische mensbeeld, zoals o.a. beschreven door Seybold ¹, waarbij een voor ons wel waarneembaar en een voor ons niet waarneembaar deel van onze persoon benoemd worden, die een onscheidbare eenheid vormen, welke delen continu met elkaar in interactie staan, en waarbij veranderingen in het ene deel onmiddellijk gevolgen hebben voor het andere deel .

In het rapport wordt de opvatting dat de mens uitsluitend bepaald wordt door het lichamelijke, impliciet afgewezen. Lichaam en geest worden als afzonderlijke grootheden gezien die

elkaar wel kunnen beïnvloeden. Dat 'afwijkingen' op lichamelijk niveau kunnen samenhangen met, en mogelijk zelfs oorzaak zijn van het 'anders zijn' op geestelijk niveau komt niet tot uitdrukking. Andersom wordt wel benoemd (pagina 11 regel 5).

5 Bij de bespreking van de diverse verklaringsmodellen op pagina 11 zet het rapport zich af tegen de opvatting dat biologische factoren van invloed zouden zijn op het geestelijke. Een zekere wisselwerking wordt wel geaccepteerd (regel 10), maar in de ogen van de opstellers van het rapport wordt de invloed van biologische factoren sterk overschat. Hier wreekt zich dat de opstellers niet expliciet gemaakt hebben welk mensbeeld zij hanteren. Gaat het om twee afzonderlijke entiteiten die wel invloed op elkaar uitoefenen, maar waarbij de ene
10 entiteit weerstand kan bieden aan de andere, of gaat het om een eenheid waarbij een 'afwijking' in het ene onderdeel automatisch gevolgen heeft voor het andere zoals in het holistische mensbeeld aangenomen wordt?

Daarnaast wordt vanaf regel 14 'Mensen zouden...' een ethisch uitgangspunt ingedragen in de discussie, dat hier zo niet op zijn plaats is, en dat alleen verstaan kan worden als duidelijk
15 is welk mensbeeld gehanteerd wordt. Mensen zouden moeten en mogen handelen in overeenstemming met hun natuur. Als hierbij een lichamelijk en psychisch deel afzonderlijk bekeken wordt, waar gaat het dan over? Deze stelling is veel breder dan de problematiek van de homoseksuele gerichtheid, en toepassing ervan zoals in het rapport gebeurt op de homoseksueel gerichte, doet deze laatste geen recht. Het is een Bijbels-ethisch gegeven dat
20 de mens van God vervreemd is, en geneigd is tot alle kwaad. Maar de Bijbel leert ons dat we daar tegen moeten strijden, ook al is het onze 'natuur' om te zondigen. Dat geldt in seksueel opzicht, maar ook op heel veel andere terreinen. Mensen mogen en moeten niet altijd handelen volgens hun natuur, omdat zij dan tegen de wil van God in gaan. Maar wel brengt de homoseksueel gerichte mens mogelijk (zie paragraaf 3.1 in dit revisieverzoek) zichzelf
25 schade toe door zijn 'natuurlijke' impulsen te onderdrukken, schade die kan oplopen tot depressie en suïcide. Die schade moet voorkomen worden, want zij is ook niet de wil van God. Door een en ander te stellen zoals in het rapport hier gebeurt, wordt het kind met het badwater weggegooid, en wordt gesuggereerd dat allen die de biologische factoren belangrijk achten, de in het rapport geschetste opvatting hebben. En dat is niet juist. Daarom
30 is het beter om de tekst van deze alinea vanaf regel 13 'Mensen zouden' te herzien: (tekstvoorstel)

*Net zoals de kleur van de ogen, de huidskleur of linkshandigheid niet door ons te veranderen zijn, is ook de biologische grond (als die bestaat) voor een homoseksuele gerichtheid niet door ons te veranderen. In de materialistisch-deterministische benadering zouden mensen
35 mogen en moeten handelen in overeenstemming met hun natuur, die nu eenmaal een biologisch gegeven is, en waaraan je niet kunt ontkomen. De mens zou dan zijn leven hierop moeten en mogen inrichten. Wie tegen deze natuur ingaat, zou zich zelf schade toebrengen. Niemand mag wie een andere gerichtheid heeft in zijn zelfontplooiing belemmeren, zo wordt gezegd. Wie spreekt over het beheersen van gevoelens zou een struikelblok opwerpen voor
40 echt mens-zijn. Mensen moeten juist geholpen worden in de daadwerkelijke omgang met hun 'natuurlijke' gerichtheid in een vijandige omgeving en weerbaar worden gemaakt tegen uitingen van homofobie, aldus deze opvatting.*

In de alinea vanaf regel 29 wordt de wil ingevoerd. En de wijze waarop dat gebeurt is gevaarlijk, zoals het er staat lijkt het alsof we in staat zouden zijn met onze wil onze
45 neigingen te controleren. Zegt Paulus niet in Romeinen 7 dat hij het verkeerde wat hij niet wil toch doet? Het is zeker niet zo dat wij zonder meer in staat zijn onze neigingen te

controleren, hooguit zijn we in staat onze handelingen enigermate te sturen, maar de neigingen blijven diep in ons aanwezig. En als we die neigingen toch proberen te onderdrukken kan dat soms juist rampzalige gevolgen hebben (zie paragraaf 3.1 in dit revisie verzoek). We moeten leren om met die neigingen te leven en onszelf en anderen daarbij zo weinig mogelijk schade toe te brengen. Daarom zou vanaf regel 29 de alinea moeten luiden: (tekstvoorstel)

De lichamelijke en psychische constitutie zijn geen norm voor doen en handelen. De kerk gelooft en belijdt dat mensen persoonlijk verantwoordelijk zijn voor hun handelingen, niet voor de neigingen die in hen aanwezig zijn vanaf hun geboorte. Het Woord van onze God geeft ons waarden en normen om daarnaar te leven.

3. Biologische en psychologische factoren.

3.1. *Biologische factoren.* In het rapport wordt op bladzijde 7 en volgende een korte beschrijving gegeven van de biologische factoren die van belang zouden zijn bij een homoseksuele gerichtheid. Er wordt gezegd 'zouden zijn' om daarmee aan te geven dat het een benadering is die niet door anderen, die niet de biologische benadering als juist aannemen, wordt geaccepteerd. Verderop bij de psychologische benaderingen wordt ook gevraagd om dat relativerende zou in te voegen om daarmee aan te geven dat het een opvatting is die niet door iedereen gedeeld wordt. Echter de aanhangers van de biologische benadering stellen dat wat beschreven wordt, wel wetenschappelijk vaststaat. Het is juist, dat voor ongeveer 1990 er geen sluitende verklaring gevonden was, waarmee een homoseksuele gerichtheid biologisch verklaard kon worden. Alle pogingen daarvoor om hormonale of genetische verschillen aan te tonen mislukten. Op basis van theorieën over hormonen werden onjuiste hormonale 'therapieën' toegepast, met een rampzalig gevolg voor de persoon die het onderging. Dat mag ons echter niet brengen tot een standpunt dat een biologische basis onzin is, maar moet leiden tot verder onderzoek. Dit onderzoek werd o.a. gedaan door Swaab, die er in verschillende publicaties over naar buiten trad, bijvoorbeeld in "wij zijn ons brein"² en wiens bevindingen door andere hersenwetenschappers bevestigd werden. De interpretatie die Swaab geeft aan zijn bevindingen is zeer aanvechtbaar, zijn bevindingen zelf echter niet. Swaab liet zien dat er wel degelijk biologische verschillen zijn tussen homo- en heteroseksueel gerichte mensen.

Om de biologische kant beter te kunnen begrijpen, bekijken we de embryologische ontwikkeling van de hersenen. Tijdens die ontwikkeling wordt van het zenuwstelsel allereerst een buisvormig orgaan aangelegd, de z.g. neuralebuis. Aan de ene kant van deze neuralebuis ontstaat een verdikking, dit wordt de hersenstam. In een latere fase groeien er uitsteeksels aan deze verdikking, en die ontwikkelen zich tot de beide hersenhelften en de kleine hersenen. Beide hersenhelften (en ook de kleine hersenen) bestaan uit een buitenste laag, schors genaamd, en een binnenste, het merg. De schors bevat de cellichamen van de hersencellen, het merg de uitlopers daarvan. De hersenstam is ook niet een homogene structuur, maar bevat allerlei 'eilandjes'. Deze eilandjes blijken ook verzamelingen van cellichamen te zijn, die via hun uitlopers onderling en met diverse plaatsen van de hersenschors verbonden zijn. Cellichamen komen er tot de leeftijd van ongeveer 3 jaar nog bij, zowel in de hersenschors als in de 'eilandjes'; de vorming van uitlopers van hersencellen gaat door tot de leeftijd van ongeveer 21 jaar, al is 80-90% er van rond de leeftijd van 3 jaar al wel gevormd. Dit stelsel van uitlopers wordt een neuronaal netwerk genoemd. Per hersencel zijn er tot wel 10000 uitlopers mogelijk. Bij de overdracht van signalen van de ene naar de andere zenuwcel spelen bepaalde chemische stoffen, neurotransmitters genoemd, een grote rol. Bij het met elkaar communiceren van de hersencellen ontstaan er z.g. voorkeurstiajecten; verbindingen die vaak gebruikt worden lijken als het ware open te blijven staan, waardoor een volgende boodschap dezelfde weg kiest als de vorige; dit wordt een voorkeurstiaject genoemd.

Het gebruik van de voorkeurstrajecten is bij iedereen weer anders, al zijn er wel overeenkomsten tussen leden van dezelfde familie of tussen vrouwen onderling ten opzichte van mannen. Het voert in het bestek van deze notitie te ver om op de oorzaken van deze overeenkomsten en verschillen in te gaan, laten we er mee volstaan er kennis van te nemen dat ze bestaan. Deze verschillen hebben consequenties voor b.v. de manier van lopen, maar ook van de manier van denken en waarnemen; bijvoorbeeld mannen en vrouwen verschillen daarin heel vaak van elkaar: mannen denken vaak meer zwart-wit dan vrouwen, vrouwen betrekken vaak veel meer aspecten bij een afweging dan mannen.

Ten aanzien van één van die eilandjes uit de hersenstam zoals hier boven benoemd, zowel links als rechts, zijn tussen homoseksuelen en heteroseksuelen verschillen vastgesteld. Ook blijkt dat er verschillen tussen mannen en vrouwen zijn in afmeting van dit zelfde eilandje. Bij heteroseksuele vrouwen zijn de eilandjes gemiddeld het grootst, bij lesbiennes iets minder groot, bij homoseksuele mannen nog weer iets minder groot en bij heteroseksuele mannen zijn ze gemiddeld het kleinst. Er bestaat niet een scherpe afgrenzing in afmetingen, maar er zijn geleidelijke overgangen van heteroseksueel vrouwelijk naar lesbische naar homoseksueel manlijk naar heteroseksueel manlijk. De verschillen in afmeting berusten op verschillen in de aantallen cellen die deel uitmaken van het eilandje. Er zullen dan dus ook andere neuronale netwerken zijn bij homoseksueel gerichte mensen dan bij heteroseksueel gerichte mensen. En deze verschillen zijn reeds vroeg in de ontwikkeling van het kind aanwezig, hoogst waarschijnlijk vanaf voor de geboorte, maar zeker vanaf de leeftijd van 3 jaar.

De oorzaak van deze verschillen is niet voor 100% opgehelderd. Aangenomen wordt, dat een immuunproces, waardoor tijdens de zwangerschap de moeder antistoffen maakt tegen hormonen van het ongeboren kind, hier een rol in speelt. Doorgaans passeren dit soort antistoffen de placenta niet, maar soms wel, en dan zou het resultaat een homoseksueel of lesbische zijn. Het is duidelijk dat deze invloed stopt bij de bevalling, als de afweerstoffen van de moeder het kind niet meer kunnen bereiken. Mogelijk dat genetische factoren een rol spelen bij het ontstaan van dit immuun proces en 'lekken' van de placenta bij de moeder, maar dat is een hypothese die nog niet bevestigd is.

Nu we weten dat deze biologisch bepaalde verschillen er zijn, moeten we allereerst vaststellen dat de verschillen in afmeting niet veroorzaakt kunnen zijn door psychologische factoren, zoals op pagina 11 regel 5 gesuggereerd wordt. Immers, na de leeftijd van 3 jaar komen er geen cellen meer bij en verandert dus de afmeting van het eilandje niet. En juist tot lang na die leeftijd zouden de psychologische factoren hun invloed hebben. Wat nog wel verandert is de groei van de uitlopers die het neuronale netwerk vormen, en als die psychologische factoren al invloed hebben, dan is dat op het gebruik van het neuronale netwerk. Er zullen verschillen zijn tussen de netwerken bij homoseksuele mannen ten opzichte van heteroseksuele. Immers het ligt voor de hand dat als er meer cellen zijn in deze eilandjes bij een homoseksuele man dan bij een heteroseksuele, er ook meer cellen zullen zijn die uitlopers zullen maken, waardoor dus andere neuronale netwerken ontstaan bij de homoseksuele man dan bij de heteroseksuele. Dat betekent dat er ook andere voorkeurstrajecten zullen zijn, die worden gebruikt. Dat leidt tot verschillen in o.a. motoriek etc. De psychologische verschillen zijn dus veeleer het gevolg in plaats van de oorzaak van deze andere anatomische verhoudingen. Dit verschil in neuronale netwerken heeft ook gevolgen voor de seksuele gerichtheid van een persoon. Het is misschien mogelijk voor een homoseksueel gericht persoon om aan te leren om zijn netwerken te gebruiken als ware hij een hetero, maar op de achtergrond blijven toch de oorspronkelijke verschillen bestaan. Het onderdrukken van een oorspronkelijk patroon en het vervangen daarvan door een ander kost

veel energie¹. Dat betekent dat we als we van de mens met een homoseksuele gerichtheid vragen zich als hetero te gaan voelen en gedragen, we van hem of haar vragen de 'eigen' activiteit in zijn of haar netwerken te onderdrukken. Dat leidt er toe dat er veel van de neurotransmitter dopamine wordt verbruikt. Dit zien we bij alle situaties waarbij bepaalde

5 neuronale netwerken worden onderdrukt; veelal gaat het dan om tijdelijk onderdrukken en kunnen eventuele tekorten later worden aangevuld. Echter bij een homoseksuele gerichtheid gaat het om een blijvend onderdrukken. En dat is ernstiger en leidt tot een blijvend tekort aan dopamine. Een toestand van een tekort aan dopamine op het niveau van de neuronale netwerken uit zich psychisch als depressie. En zoals we allemaal weten kan depressie leiden

10 tot suïcide. Vanuit dit perspectief is het dus niet verwonderlijk dat we bij homoseksueel gerichte mensen een verhoogd percentage suïcides vinden.

Nu begrijpen wij dat een beschrijving zoals hier boven gegeven voor een rapport als het onderhavige veel te complex is. Daarom zouden wij willen voorstellen de alinea op pagina 7 vanaf regel 11 t/m regel 32 te herzien: Tekstvoorstel:

15 *Een hormonale verklaring gaat ervan uit dat er bij homoseksuele mannen tijdens de zwangerschap waaruit zij zijn geboren, minder invloed is geweest van het hormoon testosteron, en bij lesbische vrouwen van het hormoon progesteron, of bij beide van stoffen die bij de synthese van deze hormonen gevormd worden. De reden waarom dit gebeurt is nog niet opgehelderd, mogelijk spelen genetische factoren bij de moeder hier een rol. Dit*

20 *verschil in invloed van deze hormonen heeft geleid tot verschillen in de ontwikkeling van bepaalde onderdelen van de hersenen. Dat op zijn beurt heeft, doordat de hersenen hierdoor anders zullen functioneren, gevolgen voor seksuele voorkeur, motoriek, belangstelling etc. In deze opvatting is homoseksualiteit dus vooral biologisch bepaald, al heeft dat wel zijn uitwerking op de psychische kant van een persoon. De homoseksuele gerichtheid is dan ook*

25 *reeds in principe vanaf de geboorte aanwezig bij deze zienswijze. Over de rol van genetische factoren hierbij is nog veel onduidelijkheid. Wel is vanuit deze benadering duidelijk dat toepassen van 'behandelingen' waarbij de vanaf de geboorte aanwezige patronen in de hersenen worden onderdrukt, niet zonder risico zijn. Het onderdrukken van de biologische gerichtheid leidt via een complex mechanisme tot depressie en verhoogt*

30 *daarmee de kans op suïcide.*

3.2. *Psychische factoren.* Ook bij de paragrafen over psychische factoren vallen kanttekeningen te plaatsen. In regel 36 op pagina 7 e.v. ontbreekt de notie dat mogelijk biologische verschillen aanleiding kunnen zijn tot psychische verschillen. Dit zou moeten

35 worden toegevoegd. Tekstvoorstel: na regel 37 'omgeving invoegen:

Ook kan niet worden uitgesloten dat biologische verschillen aanleiding zijn tot verschillen op psychisch terrein.

Vervolgens wordt in het rapport een aantal psychologische benaderingen benoemd.

Uiteraard kunnen die slechts zeer summier worden aangeduid, dit rapport is immers geen

40 psychologisch artikel maar een kerkelijk stuk. Het zou duidelijker moeten worden dat het hier om aanduidingen van psychologische benaderingen gaat, die lang niet door alle onderzoekers onderschreven worden. Dit wordt gedaan met het woordje 'zou' in de volgende tekstvoorstellen. Bovendien gaan de diverse psychologen uit van onderling verschillende mensbeelden. Daarom zou op pagina 8 regel 10 zou moeten worden toegevoegd:

45 (tekstvoorstel)

¹ Dit is een vereenvoudigde weergave; met behulp van de cognitieve psychologie en de theorieën van Maslov is een meer accurate beschrijving te geven, maar dat wordt eenvoudigheidshalve hier weggelaten.

Dit betreft echter hypothesen die passen in de wijze van denken van Freud, maar die nooit bewezen hebben kunnen worden. Het is dan ook riskant hier een 'behandeling' op te baseren.

Voor de andere psychoanalytische benaderingen geldt in principe het zelfde. Vandaar dat een nuancerende regel 16/17 zou kunnen luiden: (tekstvoorstel)

Dat zoekproces zou volgens deze benadering kunnen leiden tot de ontwikkeling van een homoseksuele gerichtheid.

Ook de alinea vanaf regel 19 zou beter anders geformuleerd kunnen worden, zodat meer duidelijk wordt dat het hier gaat om een beschrijving van een benadering vanuit deze theorie en niet om een zekerheid die het rapport onderschrijft: regel 23 (tekstvoorstel):

Ook zou een prettige homoseksuele ervaring in puberteit of adolescentie daaraan kunnen bijdragen.

Op die zelfde pagina regel 30-32. Er moet verschil gemaakt worden tussen wat maatschappelijk wordt waargenomen en wat er werkelijk is. In een homo-onvriendelijke maatschappij zal een homo zich wel 10 x bedenken alvorens uit de kast te komen. Dit zegt dus niets over de werkelijke aanwezigheid van een homoseksuele gerichtheid. Deze alinea voegt dus niets toe en kan beter worden weggelaten.

De beschrijving van de diverse fasen van het 'coming out' is zeer adequaat en moet zeker in stand blijven.

3.3. *Mogelijkheid tot verandering.* In het rapport wordt op bladzijde 10 ingegaan op de mogelijkheid van verandering. Vanuit het perspectief van de psycholoog zou die mogelijkheid er wellicht zijn, vanuit het perspectief van de biologische benadering niet. Maar ook de psycholoog moet vaststellen dat het geen makkelijk traject zal zijn en na de leeftijd van ongeveer 21 jaar is verandering feitelijk uitgesloten. Op pagina 10 vanaf regel 9: wordt een biologische benadering van halverwege de jaren 50 aangehaald. Deze benadering berustte echter op een achterhaald biologisch concept, en het is niet reëel die hier als relevant op te voeren. Daarom komen wij tot het volgende tekstvoorstel: (de zin vanuit een biologische benadering tot hormoonbehandelingen kan vervallen en moet worden vervangen door:)

Vanuit een achterhaalde biologische benadering is geprobeerd met hormoonbehandelingen verandering tot stand te brengen. Echter omdat er geen verschillen zijn in hormonaal opzicht tussen homoseksueel gerichte personen en heteroseksueel gerichte personen van het zelfde geslacht, was die poging tot mislukken gedoemd. Met het gegeven van de biologische verschillen zoals we die nu kennen in ons achterhoofd, moeten vanuit biologisch perspectief alle pogingen tot verandering als zinloos worden beschouwd. Men kan hooguit mensen leren met hun 'anders zijn' om te gaan, waarbij men wel het risico loopt op psychiatrische problemen in de vorm van depressie en neiging tot suïcide, als dit aanleren gepaard gaat met sterke onderdrukking van de primaire gerichtheid.

De zin op regel 16 zou beter kunnen luiden (tekstvoorstel):

Vormen van behandeling die op deze psychologische concepten gebaseerd zijn, hebben ook in de christelijke hulpverlening een plaats gekregen.

De alinea die begint in regel 20, gaat toch uit van de hoop op verandering van seksuele gerichtheid, terwijl ook aan de opstellers van het rapport duidelijk is dat we daar in de praktijk niet mee moeten rekenen. Daarom kan deze alinea beter anders luiden: (tekstvoorstel)

In het algemeen geldt dat bij iemand die van jongs af aan een homoseksuele gerichtheid heeft, deze niet zal veranderen. Zij die menen dat iemand door een bepaalde ontwikkeling in zijn latere jeugd jaren een homoseksuele oriëntatie kan ontwikkelen willen verandering niet altijd uitsluiten. Hoewel gedrag en houding in veel opzichten veranderbaar en kneedbaar zijn, blijkt in de praktijk van onze cultuur dat nog niet zo gemakkelijk te zijn. We moeten er vanuit gaan dat een verschuiving in de seksuele gerichtheid in de praktijk niet mogelijk is. Het aanleren van het gebruiken van heteroseksuele neuronale trajecten voor een homoseksueel gericht persoon is feitelijk uitgesloten, en als het toch gebeurt niet van risico ontbloot.

In het licht van wat betoogd is in paragraaf 3.1 zal het duidelijk zijn dat ook op pagina 11 vanaf regel 3, de zin die begin met 'dat onderzoek..' tot en met regel 10 kan vervallen. De nieuwe tekst zou moeten luiden (tekstvoorstel)

- 5 *Bij dat onderzoek is vastgesteld dat een 'eilandje' in de hersenstam bij homoseksueel gerichte mannen groter is dan bij mannen die een heteroseksuele levensstijl hebben gehad. De vraag of dit verschil reeds vanaf de geboorte aanwezig was dan wel later is ontstaan moet op grond van het feit dat er na de leeftijd van 3 jaar geen cellichamen meer bij komen en de 'eilandjes' dus niet meer groeien, worden beantwoord met de uitspraak dat deze verschillen tenminste reeds op de leeftijd van 3 jaar bestaan moeten hebben. Over het 'gelijk'*
- 10 *van hetzij de psychologische benadering hetzij de biologische benadering kan in een document als dit geen uitspraak worden gedaan. We doen er beter aan vast te stellen dat er biologische verschillen zijn en psychologische verschillen. De wisselwerking tussen beide is zeer complex.*
- 15 Hetgeen wij hier boven gesteld hebben bedoelt een meer evenwichtige belichting te geven van de achtergronden van homofilie en wat daarmee samenhangt. Hetgeen in de volgende hoofdstukken van het rapport over de Bijbelse fundering van het standpunt geschreven wordt onderschrijven wij, ook al zouden we het hier en daar anders formuleren. Echter de benadering zoals door ons hierboven omschreven heeft wel consequenties voor de pastorale
- 20 handreiking. Er staat overigens veel goeds in deze handreiking, wij proberen met ons commentaar deze nog beter te maken.

4. Streven naar verandering in de pastorale handreiking.

- Op pagina 65 komt de vraag op ons af of de homoseksueel gerichte persoon niet zou moeten streven naar verandering. Verandering van biologische structuur mag zeker niet
- 25 verwacht worden. Wel kan in uitzonderingssituaties aan een homoseksueel gericht persoon geleerd worden zijn neuronale netwerken zo te gebruiken, dat hij wel een hetero lijkt. Maar de oorspronkelijke gerichtheid blijft sluimerend aanwezig. Het verwijzen naar een op verandering gerichte 'therapeut' moet dan ook als onjuist worden gezien. Verwijzen naar een therapeut die mensen leert op een wijze die past bij hun christelijke levensopvatting met hun
- 30 neigingen om te gaan kan wel op zijn plaats zijn. Daarom zou de tekst moeten worden aangepast: Pagina 65 regel 19. Nieuwe tekst:
- De vraag wordt wel gesteld of het legitiem is dat juist het christelijk ingevulde begrip 'identiteit' leidend zou moeten zijn om bij dit aspect van de gebrokenheid primair verandering te zoeken. Christus heeft de macht om alle gebrokenheid heel te maken. Hij is immers de*
- 35 *volkomen Verlosser. Dan moeten we wel bedenken dat Jezus als Hij wonderen deed dat veelal deed in het kader van het proclameren van het Koninkrijk wat in Hem op deze wereld gekomen is. Ook in de tijd van Jezus waren er heel veel mensen die niet genezen werden van ziekte en bij wie er geen duivelen uitgeworpen werden. In de algemeenheid van het hier en nu moeten wij uitgaan wat wel en wat niet kan in ons bestaan, met gebruikmaking van de*
- 40 *verworvenheden die God ons gegeven heeft. Voor onze dagelijkse praktijk moeten wij niet op wonderen rekenen. We sluiten niet uit dat Hij wonderen doet maar voor ons beleid mogen we daar niet van uitgaan. Daarom moeten wij pastoraal de mensen die het betreft steunen en heeft verwijzing naar een professionele hulpverlener alleen zin als die ook gericht is op het leren omgaan met hun neigingen.*
- 45 De alinea die begint op regel 29 kan beter helemaal vervallen. De alinea die begint met regel 35 zou moeten luiden (tekstvoorstel):
- Als er vroege jeugdtraumata zijn geweest, waardoor een kind in verwarring is over zijn of haar seksuele identiteit, is het zaak zo'n persoon ondersteuning te geven. In het gesprek met*

zulke kinderen/adolescenten moet dan niet gesproken worden over 'verandering' maar begeleiding bij het zoeken naar de identiteit.

De alinea die begint in regel 41 kan ook beter helemaal vervallen; seksueel misbruik is een van de jeugdtraumata waarvoor steun geboden kan moeten worden.

- 5 De alinea's die beginnen op pagina 66 regel 12 tot regel 20 kunnen ook beter vervallen. De alinea die in regel 22 begint met 'in de meeste gevallen...' zou dan iets anders moeten beginnen (tekstvoorstel):

In de meeste gevallen zal God niet het wonder van het ontstaan van een andere seksuele gerichtheid laten gebeuren. Meestal zal de homoseksuele gerichtheid een 'doorn in het vlees' blijven. Dan zullen ...

10

5. Het pastorale dilemma.

Het laatste onderdeel van het rapport waar wij op zouden willen ingaan betreft de praktijk van het omgaan met gemeenteleden met een homoseksuele gerichtheid. We onderstrepen wat in de handleiding gezegd wordt over de verantwoording die we in ons pastorale werk hebben zowel naar de betrokken persoon als naar de gemeente. De gemeente dient een warm thuis te zijn voor de homoseksueel gerichte medechristen. Toch plaatsen we een paar kanttekeningen. We steken daar bij eerst in op pagina 73 regel 31. De uitspraak die daar gedaan wordt is niet juist. Zoals het er staat wordt er impliciet van uit gegaan dat de psychologische benadering de juiste is, en daarover wilden we in het kader van dit rapport geen uitspraak doen. Daarom zou de zin 'Een homoseksuele voorkeur...' zou beter kunnen luiden: (tekstvoorstel):

15

20

Jongeren experimenteren vaak met allerlei zaken in het leven, en ook met hun seksualiteit. Als deze experimenten een homoseksueel karakter hebben bij een heteroseksueel gericht persoon zullen zij van voorbijgaande aard zijn. Bovendien

25

30

35

Op de pagina's 80 en 81 wordt onder het kopje 'vermaning' ingegaan op de praktijk van het omgaan met homoseksueel gerichte gemeenteleden. Hoe moet je opstelling zijn als iemand in strijd met de Bijbelse visie zoals die vanaf hoofdstuk IV van het visiedocument wordt weergegeven toch een homoseksuele relatie wil aangaan of daarin wil voortgaan? Als we ons rekenschap geven van de enorme psychische nood die kan ontstaan als iemand tegen zijn gerichtheid in gaat, beseffen we dat er een overweldigend pastoraal dilemma bestaat bij deze mensen. Het gaat bij de homoseksueel gerichte persoon niet om alleen maar een onvervulde begeerte. Met een onvervulde begeerte bedoelen wij b.v. de wens om nog eens een reis om de wereld te maken. Daar heb ik de middelen niet voor maar ik zou het wel graag willen... Het gaat ook niet om het verlangen naar een levenspartner zoals een ongehuwde hetero dat ook kan ervaren. Dan is er altijd nog het uitzicht dat je misschien ooit nog eens de ware zult tegen komen. Bij deze mensen gaat het om een onvervulbaar existentieel verlangen, onvervulbaar omdat het vervullen zondig is, en je als navolger van Christus daar aan niet kunt toegeven.

40

45

Zij die de biologie als basis aannemen van homoseksueel gericht zijn, zullen zeggen dat het niet anders kan dan dat bij een aantal van deze personen een enorme psychische nood ontstaat, als namelijk hun neuronale netwerken te veel afwijken van die van een hetero. Het kan dan ook bijna niet anders, deze homoseksueel gerichte broeder of zuster moet wel depressief worden van de strijd die hij of zij dagelijks moet voeren, zie paragraaf 3.1. uit dit revisieverzoek. Een al te rechtlijnig toepassen van het visiedocument zou er toe bij kunnen dragen dat onze homoseksueel gerichte broeder of zuster zo depressief wordt dat hij of zij tot suïcide komt. Gelukkig komen niet alle homoseksueel gerichte mensen zo ver, wel is het

aantal mensen dat een zelfmoord poging doet bij homoseksueel gerichte mensen ongeveer 5 x zo groot als bij heteroseksueel gerichte personen. Er zijn jaarlijks in Nederland ongeveer 6500 zelfdodingen waarvan slechts een klein aandeel gecalculeerd is, zeker 6000 berusten op psychiatrische aandoeningen zoals depressie (waaronder depressie ten gevolge van homoseksueel gericht zijn) en schizofrenie. Een aanzienlijk deel hiervan vindt plaats bij homoseksueel gerichte personen, waarschijnlijk 750-1000 personen. Als we dit extrapoleren naar onze kerken zouden er jaarlijks 4 of 5 homoseksuelen in onze kerken zijn die tot zo'n daad komen, tenzij ze natuurlijk onze kerken te voren verlaten hebben om dat ze er geen plaats kunnen vinden.

Wat voor boodschap geven we deze wanhopige mensen mee? We vinden het nog steeds zondig als ze hun homoseksuele gerichtheid uitleven. Maar zeggen: 'het moet dan maar, we gedogen het dan maar', is ook niet zonder meer een oplossing. We kunnen ook niet zeggen dat deze mensen het zelf maar moeten oplossen. We hebben een opdracht jegens deze mensen. God heeft In Zijn liefde ons mensen niet laten vallen toen we in Adam zondigden, ook al verdienden we dat wel. Hij komt tot ons zondaars en biedt ons een leven met Hem. Dankzij onze zondige aard is dat, ondanks Zijn verlossend werk, tot de wederkomst een leven in een gebroken wereld. En wij maken zelf deel uit van die gebroken wereld, zijn zelf net zo gebroken. Met deze nood mogen we naar Christus vluchten en bij Hem schuiling zoeken. Christus is de persoon die in Lukas 11:46 en Matth. 23: 4 zegt dat we onze medemensen geen ondraaglijke lasten mogen opleggen, die we ook zelf in een zelfde situatie niet zouden kunnen dragen. Dat geldt niet alleen ten aanzien van onze problemen met onze eventuele homoseksuele gerichtheid, maar ook ten aanzien van andere zonden die wij niet de baas kunnen. Dat is geen vrijbrief om dan maar te zondigen, maar schept een veilige haven waar je met je zonde terecht kunt.

Dan komt de vraag op hoe je met deze keuze uit twee kwaden moet omgaan. Hoe moet je je opstellen als kerkenraad bij een homoseksueel gericht persoon die suïcidaal is? Een homoseksuele relatie gedogen of het risico van de suïcide maar nemen? Wij zouden graag van de synode in de pastorale handreiking hierover meer concrete handvaten ontvangen. Wij zoeken de oplossing voorlopig in het werkelijk meeleven met mensen die in de knel komen. Werkelijke gemeenschappen, waarbij mensen zich bij elkaar welkom weten. Dus niet alleen 's zondags samen in de kerk zitten, maar ook zeven dagen per week op elkaar betrokken zijn. Dan kun je samen lasten dragen.

Je kan daarin mensen niet aanmoedigen om tegen hun gerichtheid in te gaan. Dus een heteroseksuele relatie voor een homoseksueel gericht persoon lijkt ons onverstandig. En een homoseksueel gericht persoon kan zijn of haar gerichtheid ook niet als een jas uitdoen en aan de kapstok hangen, hij of zij draagt dit elke minuut van zijn of haar leven met zich mee. De pastor dient in de begeleiding hier oog voor te hebben. Hij moet daarbij ook de nodige zorgvuldigheid betrachten ten aanzien van de mogelijkheid dat er wellicht suïcidale neigingen kunnen zijn. In de praktijk betekent dit mogelijk dat de pastor er rechtstreeks naar zal moeten vragen of gedachten aan zelfdoding wel eens bij iemand opkomen. Te werken volgens de benadering zoals hieronder in het tekstkader aangegeven is ook een optie. We moeten daarbij bedenken dat suïcidaliteit lang niet bij alle homoseksueel gerichte personen het geval zal zijn, maar we moeten er wel rekening mee houden. Daarom zouden wij de tekst van dit gedeelte willen herschrijven, vanaf regel 36 op pagina 81. Om te voorkomen dat er vele afzonderlijke regeltjes moeten worden weergegeven geven wij hieronder de hele alinea weer, zoals wij die graag zouden zien tot op pagina 82 regel 37; er zijn daarbij heel wat stukken van de oorspronkelijke tekst gebleven zoals die was (tekstvoorstel):

Ook in de gesprekken over deze keuze zal de pastor barmhartig en bewogen zijn. Hij zal er voor waken de ander niet tot wanhoop te brengen. Hij zal proberen met het gemeentelid de Bijbel open te doen. Het Woord van God wil ons nooit tot radeloosheid maar juist tot onze bestemming brengen. Hier komt het pastorale dilemma naar voren. Als alleen door het leven gaan tot depressie en radeloosheid en mogelijk tot suïcide zal leiden, moet er uit twee kwaden gekozen worden. Welke die keuze moet zijn? Als de wanhoop en radeloosheid bij een homoseksuele broeder of zuster zo groot is, moet een pastor er ernstig rekening mee houden dat zo iemand professionele hulp nodig heeft. Dit is in deze situatie de eerste prioriteit.

We onderkennen dat het voor de doorsnee ambtsdrager niet eenvoudig zal zijn om verschil te maken tussen een werkelijk existentiële nood bij een homoseksueel gericht gemeentelid en een doen als of. Daarom geven we als advies mee om binnen de gemeente te zoeken naar een lid van het tegengestelde geslacht als onze homoseksueel gerichte broeder of zuster, (tegengesteld om te voorkomen dat zich onbedoeld een 'verkeerde' liefdesrelatie ontwikkelt) die als vertrouwenspersoon naast het betreffende gemeentelid gaat staan. In die vertrouwensrelatie zal duidelijk worden of het een existentieel probleem is of niet. Dit gemeentelid zal ook kunnen onderkennen of er symptomen zijn die wijzen op een depressie, zoals slapeloosheid of juist versterkt slapen, chronische vermoeidheid, onvermogen iets te ondernemen, gedeprimeerde stemming gedurende het grootste deel van de dag, vermindering van interesse of plezier in alle of bijna alle activiteiten, verminderde eetlust, gevoelens van waardeloosheid of schuldgevoelens, verminderd vermogen tot nadenken en/of concentratie en terugkerende gedachten aan de dood. Als hij of zij meer dan een van deze symptomen waarneemt, zal hij of zij de broeder of zuster dringend adviseren professionele hulp te zoeken. Afhankelijk van de adviezen die er dan zijn zal de kerkenraad tot een beslissing komen over haar beleid.

En om op dit cruciale moment nog even terug te grijpen op het profiel van de pastor: hij moet ervoor waken dat teleurstelling over een gebrek aan openheid of respons bij zijn broeder of zuster, bij hemzelf niet tot hardvochtigheid zal leiden. Integendeel, hij zal zich erg terughoudend opstellen, het is niet zijn keuze maar de keuze van het betreffende gemeentelid. Als hij zichzelf kent in zijn vatbaarheid voor verzoeking, zal wijze zachtmoedigheid hem blijven bewegen (Gal. 6, 1).

Als het pastoraat hierbij wordt beheerst door liefde en wijze zachtmoedigheid, staat het niet op gespannen voet met ondersteuning en vertroosting. In het Grieks van het Nieuwe Testament worden ' vertroosten ' en ' vermanen ' weergegeven met hetzelfde woord, zodat vanuit het verband moet worden opgemaakt wat (vooral) bedoeld is. De pastor zal zijn ondersteuning dan ook vergezeld doen gaan van gebed, liefst mét maar in elk geval vóór het gemeentelid. Hij zal bidden om vertrouwen op Gods beloften, in de hoop die niet beschaamt (Rom. 5, 5). Wie in al zijn zwakheid de weg van gehoorzaamheid gaat, gaat wel een zware maar geen onmogelijke weg. Gods kracht openbaart zich juist in onze zwakheid.

Ondersteuning voor hen die een andere weg kiezen is ook van belang voor hen die, soms hevig strijdend, in gehoorzaamheid de weg van Gods Woord willen bewandelen. Zichzelf kennend zullen zeker zij zich wachten voor een veroordelende houding naar anderen. Het valt juist op hoeveel geduld en verdraagzaamheid homoseksuele christenen ook bij verschillende keuzen onderling aan de dag leggen. Toch kan de ondersteuning van hen die in gehoorzaamheid aan Gods wil afzien van een homoseksuele relatie aan geloofwaardigheid en kracht inboeten als zij die een andere weg gaan, dat zonder slag of stoot zo maar kunnen doen.

Voor het gesprek in deze zin moet de tijd worden genomen. De Geest moet soms heel wat overwinnen in een mensenhart. Het gemeentelid heeft tijd nodig om een en ander te overwegen en verwerken. Datzelfde geldt op een andere manier voor de pastor.

Pastor en kerkenraad mogen zich ook niet laten opjagen door gemeenteleden die een minder geestelijke instelling hebben. Wanneer gemeenteleden kiezen voor een levenswijze die niet in overeenstemming is met Gods bedoeling, zonder dat er sprake is van neiging tot
 5 *suicide en daarin ondanks liefdevol en geduldig vermaan volharden, wanneer zij deze levenswijze koesteren en verdedigen en er niet mee willen breken, heeft de kerkenraad de roeping voort te gaan op de weg van de kerkelijke tucht. Dit naar de eis van de Schrift en in overeenstemming met de gereformeerde belijdenis. De eer van de Heere en de heiligheid van de gemeente nopen ertoe. Maar ook het behoud van de zondaar, voor wie afhouding van het avondmaal een ernstig en uitsluiting uit de gemeente een ultiem appel blijven in de naam van de goede herder (Jak. 5, 19-20). Deze weg stemt overeen met wat een synodale
 10 uitgave van enkele jaren geleden verwoordt ten aanzien van het ongehuwd samenwonen.*

Op bladzijde 85 regel 24 en volgende wordt iets gezegd over het verdragen van
 15 *homoseksuele relaties. Het zal in het licht van het voorgaande duidelijk zijn dat ook hier wij een andere formulering zouden willen voorstellen (tekstvoorstel):*

*Wij gaven ook aan dat zich binnen onze kerken op enkele punten wel een verschil in
 20 *pastoraal handelen aftekent ten aanzien van broeders en zusters met een homoseksuele gerichtheid. Homoseksuele relaties in liefde en trouw worden hier en daar verdragen. Soms worden homoseksuele relaties verdragen in het kader van pastoraal geduld met toetreders. Daarop gaan we in de volgende paragraaf in. Het feit dat in enkele plaatselijke kerken homoseksueel samenlevenden openbare geloofsbelijdenis kunnen afleggen, eventueel gedoopt worden en aan het heilig avondmaal aangaan, kan vragen oproepen in het kerkverband.**

6. Tenslotte.

Wij hebben in het bovenstaande geprobeerd onze andere visie op het omgaan met een
 30 *homoseksuele gerichtheid onderbouwd weer te geven. Wij sluiten niet uit dat wij hier en daar regels die ook veranderd zouden moeten worden over het hoofd gezien hebben. Wat wij hebben willen doen is aangeven dat het document zoals het er ligt qua uitgangspunt te mager is, en daardoor bij belangrijke aspecten in het pastoraat niet de juiste weg wijst. In de hoop hiermee een bijdrage te hebben geleverd aan een herziening van dit rapport die meer recht doet aan het eigene van de homoseksueel gerichte,*

35 De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Gorinchem,

1 oktober 2014

40 R.B.J. van der Linden, preses

C. van't Spijker, scriba

¹ Seybold, KS, Explorations in Neuroscience, Psychology and Religion, Ashgate 2007.

² Swaab, D. Wij zijn ons brein. Van baarmoeder tot Alzheimer. Uitgeverij Contact 2010.

CGK/NGK De Zuiderpoort
 's-Hertogenboschplein 2
 1324 WB ALMERE
 scriba@de-zuiderpoort.nl

Almere, 18 mei 2015

Aan: Samenroepende kerk
 van de Generale Synode CGK 2016
 te Nunspeet

Weleerwaarde- en eerwaarde broeders,

De raad van de CGK/NGK Almere heeft u op 17 februari 2014 een aankondiging van een voorgenomen revisiezoek gezonden. Bij dezen zenden wij u het aangekondigde revisiezoek. De raad heeft op of rond 8 januari 2014 kennis gekregen van de Acta van de laatst gehouden Generale Synode in 2013 (hierna GS2013). Dit was voor de raad, formeel gesproken het moment waarop de besluiten van de GS2013 voor haar kenbaar werden. De raad van de CGK/NGK Almere geeft u hiermee te kennen bezwaren te hebben tegen het besluit van de GS2013, ten aanzien van de uitspraak omtrent homoseksualiteit zoals verwoord in artikel 228, onder punt 3 a t/m d. In dit document zullen wij u onze bezwaren, met redenen omkleed, kenbaar maken.

Wij hebben ons document als volgt ingedeeld:

1. Inleiding;
2. Het betrokken besluit;
3. Beschouwing van ter onderbouwing van het besluit gebruikte teksten uit de Heilige Schrift;
4. Beschrijving van de gereformeerde verhouding tussen Synode, lokale kerk en individu;
5. Het doen van een leeruitspraak.
6. Afsluiting

1. Inleiding

Wij hebben het visiedocument grondig bestudeerd en zijn dankbaar voor al het werk, dat in het document is gestoken. Het heeft ons bij het doorgronden van het bezwaarde besluit goed geholpen. Het besluit heeft in de kerkenraad van Almere maar ook onder gemeenteleden veel gesprek, gebed, vreugde en ook verdriet en onbegrip gebracht. Zoals al hierboven aangegeven het besluit van de GS2013 en het daaronder liggende visiedocument brengen ons er toe u om revisie van het besluit van de GS2013 te vragen. Wij hebben al aangegeven dat onze bezwaren in de kern primair gericht zijn op punt 3 van het besluit van de GS2013. We beseffen ons dat bij herziening van punt 3, wellicht ook subsidiair de punten 2 en 4 herzien zouden moeten worden.

In dit document laten wij veel uit het visiedocument onbesproken. Er is veel in dat document, dat ons aangenaam, maar ook onaangenaam geraakt heeft. We beperken ons in onze bezwaren tegen het besluit tot de Schrift, het gezag van de synode en de relatie met de plaatselijke kerk. Wij laten in dit revisiedocument de vraag onbeantwoord of en zo ja hoe in het licht van de Schrift een levenslange relatie tussen twee homofiele mensen dan wel vorm kan krijgen. Evenmin spreken we over de vraag welke plaats mensen, die in een homofiele relatie leven, innemen of in mogen nemen in de kerk van Almere. Het gaat ons in de bezwaren tegen het besluit om de Bijbelse onderbouwing hiervan en de kerkelijke implementatie van het besluit en de te voorziene gevolgen hiervan. Wij zijn van mening dat het besluit van de GS2013 niet evident uit de Schrift volgt.

Op basis van bestudering van de Heilige Schrift en kennisneming van het visiedocument komen wij tot het inzicht dat het samenleven van twee homofiele mensen in liefde en trouw niet evident door de Heilige Schrift als zonde wordt aangeduid. Wij zijn daarom van mening dat het aan de wijsheid van iedere kerkenraad is om naar bevind van zaken in de gemeente te handelen naar Gods Woord en onder gebed om de leiding van de Geest van Christus.

In dit document zullen wij achtereenvolgens aandacht besteden aan het volgende. Onder 2 treft u de tekst aan van het bestreden besluit aan, zoals dat in de Acta van de GS2013 is gepubliceerd. Onder 3 hebben wij een beschouwing opgenomen van de als motivatie van het besluit gebruikte teksten uit de Heilige Schrift. Onder 4 geven wij een beschrijving van de verhouding tussen Synode en de lokale kerk. Tot slot, onder 5 schrijven wij over het al dan niet mogen doen van een leeruitspraak door de GS2013.

Het is voor ons van uitermate groot belang, dat kerkelijke tucht alleen wordt toegepast op voor iedereen duidelijke, uit Gods Woord voortkomende gronden. Anders gezegd: Wij achten kerkelijke tucht niet mogelijk en niet geoorloofd wanneer de daarvoor aangevoerde gronden niet evident uit Gods Woord blijken. We zijn na bestudering van de teksten de mening toegedaan, dat punt 3 van uw besluit onjuist is. Het is niet evident uit Gods Woord af te leiden, dat een gelijkgeslachtelijke relatie in liefde en trouw door de HERE wordt verboden en dus als zonde moet worden gezien. Bij conclusie is het volgens de raad dan ook onjuist om enkel op grond van het feit dat twee mensen een homoseksuele relatie aangaan en onderhouden de weg van de kerkelijke tucht te gaan.

2. Het betrokken besluit

De Generale Synode 2013 besloot en heeft uitgesproken (Artikel 228):

Homoseksualiteit

De preses leest het besluit voor dat de synode voor de middagpauze in comité unaniem nam aangaande homoseksualiteit en homoseksuele relaties:

1. de handelingen van de studiecmissie homoseksualiteit en homoseksuele relaties goed te keuren en haar leden hartelijk te danken voor hun werkzaamheden en hen te ontheffen van hun taak;
2.
 - a) het visiedocument 'Homoseksualiteit en homoseksuele relaties' (bijlage 133) dankbaar te aanvaarden;
 - b) het ontwerp voor een pastorale handreiking (bijlage 133) dankbaar te aanvaarden;
3. de volgende uitspraak te doen:
 - a) de generale synode erkent dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken in het verleden in het algemeen te weinig specifieke aandacht is geweest voor een pastoraal spreken en handelen inzake homoseksualiteit en homoseksuele relaties;
 - b) gemeenteleden met een homoseksuele gerichtheid hebben binnen de gemeente van Christus dezelfde positie als andere leden van de gemeente. Hun gerichtheid doet daaraan niets af. Zij zijn volwaardig en gelijkwaardig lid van de gemeente, delen in de onderlinge zorg en worden met hun eigen gaven ingeschakeld tot opbouw van het geheel;
 - c) seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde;
 - d) de hantering van dit Bijbelse spreken ten aanzien van homoseksualiteit en homoseksuele relaties in prediking, catechese en pastoraat dient in de gezindheid van Christus te geschieden;
4. ten aanzien van de communicatie van de kerkelijke uitspraak:
 - a) het visiedocument en de pastorale handreiking in één document te publiceren;
 - b) het moderamen te mandateren met behulp van een communicatieadviesbureau een communicatieplan op te stellen en een samenvatting van het rapport van de studiecmissie aan de media ter beschikking te stellen;
 - c) het moderamen als deputaten vertegenwoordiging op te dragen om bijeenkomsten te (laten) organiseren voor ambtsdragers waar de kerkelijke uitspraak aan de hand van de publicatie zoals bedoeld in 4a wordt besproken en toegelicht, opdat zij worden toegerust met het oog op het gesprek binnen de gemeenten;
 - d) het moderamen als deputaten vertegenwoordiging op te dragen een toegankelijke bewerking van het visiedocument en de pastorale handreiking te (laten) maken en die digitaal beschikbaar te stellen op de cgk-website en in gedrukte vorm (in beperkte oplage) toe te sturen aan kerkenraden en predikanten en beschikbaar te stellen voor belangstellenden;
 - e) een tijdelijk steunpunt in te richten voor de periode tussen het besluit van de synode en de toerusting op plaatselijk niveau, bestaande uit twee leden van de voormalige studiecmissie, ter beantwoording van eventuele vragen aangaande de kerkelijke uitspraak en onderliggende documenten;
 - f) de publicatie, zoals bedoeld in 4a, te delen met andere kerken van gereformeerd belijden;
5. deputaten kerkorde en kerkrecht op te dragen een studie te verrichten naar de wijze waarop de tucht als tweede sleutel van het Koninkrijk der hemelen functioneert binnen onze kerken, en de volgende synode voorstellen te doen ten aanzien van een eventuele verbetering van het gebruik van deze sleutelmacht.

3. Beschouwing van de ter onderbouwing van het besluit gebruikte teksten uit de Heilige schrift

In dit hoofdstuk volgen wij de bespreking van de gebruikte teksten uit de Heilige Schrift zoals wij die in het visiedocument zijn tegengekomen. Daar waar dit naar onze inzichten noodzakelijk was, hebben wij het gebruik van die teksten voorzien van commentaar. Vervolgens waar nodig hebben wij onze eigen conclusies toegevoegd of daaraan andere overwegingen toegevoegd. Wij hebben dit hoofdstuk met een conclusie afgesloten.

Het betreft de volgende teksten uit de Heilige Schrift:

1. Genesis 1 en 2
2. Genesis 19
3. Leviticus 18 en 20
4. Richteren 19
5. Romeinen 1

1. Genesis 1 en 2, de schepping:

- a. Genesis 1 en 2 vertellen ons in grote en zeer grove lijnen de schepping van de wereld door onze God. Op die beide hoofdstukken kunnen we een aantal geloofsovertuigingen baseren. Onder die overtuigingen valt evident, dat man en vrouw voor elkaar zijn geschapen en samen beelddrager van God zijn. Ook is duidelijk, dat voortplanting in de schepping is inbegrepen
- b. Wat echter uit deze twee feiten niet valt af te leiden is het antwoord op de vraag of anomalieën dan ook direct als gevolg van de zondeval (Gen. 3) moeten worden bestempeld, wat bijvoorbeeld weer wel wordt gezegd van de pijn van het baren. In deze brief scharen wij om getalsmatige redenen een homofiele aanleg onder de anomalieën. Aangezien de wereldbevolking momenteel voor ruim 90% uit heteroseksuele mensen bestaat noemen wij de man-vrouw-relatie normaal en al het andere een anomalie. Uit Genesis 1 en 2 is echter niet op vergelijkbare wijze af te leiden, dat zulks of het tegendeel er van in de schepping ook het geval was. Anders gezegd: De hoofdstukken reppen met geen woord over de vraag of wat wij als anomalie bestempelen door God gewild is of niet. We weten zelfs niet of die anomalieën in de schepping waren inbegrepen, laat staan dat, mocht dat zo zijn, wij de bedoeling van de Schepper daarmee vernemen;
- c. Voor hen, die Genesis 1 en 2 als historische weergave van de feiten lezen, is duidelijk, dat Adam en Eva heteroseksueel waren. Er zijn in ieder geval twee redenen om dat aan te nemen. Er was geen mens van hetzelfde geslacht om verliefd op te worden en zij verwekten kinderen. De zondeval vond plaats in de tijd, dat er nog maar één man en één vrouw op de wereld waren en die waren (naar we aannemen) heteroseksueel. Homofiele mensen kwamen daarna. Maar dan nog is het de vraag of homofiele mensen door God bedoeld zijn zoals ze zijn geboren of dat zij de gevolgen van de zondeval in zichzelf dragen. Ook deze vraag is niet op basis van Genesis 1-3 alleen te beantwoorden. We overvragen dit gedeelte als we dat wel proberen. Voor hen, die Genesis 1-3 lezen als de visie van God hoe het met de schepping van de wereld en de bedoeling daarvan zit kunnen we eenzelfde gedachtegang volgen. De Bijbel geeft een heteroseksuele wereldvisie, waarin homoseksueel handelen niet in het scheppingsverhaal wordt opgenomen. Maar ook dan is er uit deze hoofdstukken geen antwoord af te leiden op de vraag of homofilie een gevolg is van de zondeval. Deze hoofdstukken spreken daar niet over, zelfs niet wanneer de gevolgen van de zondeval aan Adam en Eva, de mensheid, worden gepresenteerd;

- d. Bijgevolg denken wij, dat deze hoofdstukken tussen al wat wel wordt geleerd niet leren, dat seksueel anders gerichte mensen een tegennatuurlijke seksuele richting in hun leven voelen. Daar komen wij uiteraard later nog op terug;
- e. Conclusie 1: Genesis 1-3 spreekt niet over homofiele mensen. Wij weten niet waarom niet, maar mogen zeker geen uitspraken doen als zouden deze hoofdstukken door alleen heterofiele woorden te gebruiken homofilie als niet door God bedoeld of gewild betitelen. Vooralsnog spreken wij over één van de anomalieën in de schepping;
- f. Als anomalie staat homofilie in principe op dezelfde plek als alle andere anomalieën. Net als alle andere mensen geldt voor de homo, dat hij / zij in heel het leven God lief dient te hebben boven alles en de naaste als zichzelf. Dit is in onze ogen de enig geldende meetlat, die de Bijbel ons geeft. Vervolgens gebruiken we de Bijbel om inzicht te krijgen in de vraag hoe deze liefde dan in specifieke situaties vorm krijgt, dus wat wel en wat geen liefde in het kader van het liefdegebod mag heten;
- g. Conclusie 2: Uitgaande van Genesis 1-3 heeft ieder mens de opdracht om in eigen leven het liefdegebod vorm te geven naar de woorden van de Bijbel, die ons in specifieke situaties richting en stuur geven. De vraag wordt nu welke gegevens de Schrift ons biedt ten aanzien van mensen, die een gelijkgeslachtelijke relatie aan gaan in liefde en trouw. We volgen de door u genoemde Bijbelteksten;
- h. Verder overwogen wij:
 - i. In Genesis 1:26 wordt de bedoeling van het creëren van een relatie duidelijk: De HERE zoekt iemand, die als een helper, een tegenover past bij de mens. We zien daarin een soort matchmaking, een volmaking van de mens. De inleidende zin is zelfs, dat het niet goed is, dat de mens alleen is! Is het dan niet logisch te denken, dat de volmaking van een mens slechts daar plaats vindt waar zijn of haar tegenover ook werkelijk aansluit bij het eigen ik en dat ik vervolmaakt?;
 - ii. Hoewel wij niet de deskundigen zijn, die kunnen bepalen of seksuele aanleg aangeboren dan wel aangeleerd is, gaan wij ervan uit, dat wij spreken over broeders en zusters, die homo zijn en graag een levensrelatie in liefde en trouw willen aangaan. Deze mensen kunnen onzes inziens niet anders leven dan leven als zichzelf. Wij vergelijken dat met andere mensen, die aangeboren anomalieën hebben. Ook zij kunnen niet anders leven dan ze zijn. Voor alle mensen geldt natuurlijk wel het liefdegebod.

2. Genesis 19:

- a. Met uw conclusie, dat dit hoofdstuk gaat over de totale verdorvenheid van de stad en dat deze niet toepasbaar is op het hebben van een homoseksuele relatie als levensvervulling zijn wij het van harte eens. Het hoofdstuk geeft voor die conclusie ook alle reden. Wat wij alleen niet overtuigend vinden is, dat er ook sprake zou zijn van de specifieke afkeur van wat u het tegennatuurlijke van de sodomitische wandaad noemt. Dat suggereert een open deur naar afwijzing van een homoseksuele relatie, omdat die tegennatuurlijk zou zijn. Daarover later meer. Hoewel u het heel voorzichtig zegt komt ook in uw woorden uit, dat met "ander vlees" waarschijnlijk bedoeld wordt de omgang met engelen in de gedaante van mannen. Dat klinkt ons heel suggestief in de oren en wij zouden het op prijs stellen als de daarin naar voren komende suggestie, dat seksuele omgang met mannen op zich als een wandaad kan worden aangemerkt, door u zou worden ontkend;
- b. Onzes inziens gaat het in deze tekst, zoals u zelf ook al aangeeft, om de daad van vernedering van de medemens als geweldsdaad. Dat komt ook uit in het feit, dat de mannen van Sodom de dochters van Lot weigeren. Het gaat hen niet om een homoseksuele groepsverkrachting, maar om de groepsverkrachting van deze vreemdelingen. Het gaat hier dus ook niet om uitleven van wellust,

maar rebellie tegen God, die ons het gastrecht gebod. Deze Sodomitische wandaad kan heel gemakkelijk worden verklaard als een daad van agressie tegen onbekende mensen, zoals we die door de geschiedenis heen (vooral in oorlogssituaties) miljoenen keren aantreffen tussen sterken en zwakken, overwinnaars en verliezers. Dat hier sprake is van genitale seks tussen mannen komt alleen omdat de vreemdelingen mannen waren. Oorlogsverkrachting richt zich tegen de overwonnenen of zij nu man of vrouw zijn;

- c. Het is onmogelijk, dat alle mannen van Sodom een homoseksuele aard zouden hebben, want statistisch is slechts een kleine minderheid van de mensheid homoseksueel geaard. Wij vinden deze opmerking van belang, omdat de Schrift zegt, dat de mannen van Sodom, van jong tot oud, heel het volk, niemand uitgezonderd, meededen aan deze wandaad. Deze wandaad is dus op geen enkele wijze te vergelijken met de homoseksuele relatie in liefde en trouw, waar wij het als kerken op dit moment over hebben;
- d. Evenmin als heteroseksuele wandaden aanleiding zijn om heteroseksuele relaties te verbieden, is het geoorloofd om homoseksuele wandaden als aanleiding te gebruiken voor een algemeen verbod op homoseksuele relaties;
- e. Wij zouden bij conclusie graag zien, dat u afstand neemt van deze tekst als onderdeel van de onderhavige discussie over homoseksuele relaties in liefde en trouw. Het op enigerlei wijze handhaven van de woorden van Genesis 19 in deze discussie is voor onze homofiele broeders en zusters onnodig grievend;
- f. In ieder geval levert deze tekst geen bijdrage aan de onder ons in bespreking zijnde kwestie, namelijk of het hebben van een homoseksuele relatie en trouw als zonde moet worden bestempeld op grond van de Schrift.

3. Leviticus 18 en 20

Wij raken wat in de war door de wijze, waarop u met de teksten om gaat. Dat maakt het voor ons moeilijk om de teksten en uw uitleg daarvan in het pastoraat te gebruiken. U zegt een aantal dingen die bij ons vragen oproepen:

- U maakt in uw uitleg voor ons niet helder, waarom juist in Leviticus 18:22 het woord gruwel gebruikt wordt. Andere zaken worden ook een gruwel genoemd, maar u zegt, dat het opmerkelijk is, dat juist één zaak apart dit predicaat krijgt. Kan het niet zijn, omdat juist deze daad in cultisch opzicht een ontkenning van God is door beide deelnemers aan die daad? Alle andere genoemde zaken maken één mens (steeds een man overigens) verantwoordelijk, maar in deze daad zijn beiden verantwoordelijk. Dit laatste blijkt uit Lev. 20:13, waar beiden met de dood dienen te worden gestraft;
- U zegt, dat deze woorden stellig een cultisch element hebben, maar daar niet toe beperkt mogen worden. Vervolgens zegt u met een beroep op Midden-Assyrische wetgeving, dat Leviticus zich uitspreekt tegen homoseksueel handelen in het algemeen. U fundeert dit met de woorden "Een dergelijk verbod is niet vreemd in de oud-oosterse wereld. Dat blijkt bijvoorbeeld uit Midden-Assyrische wetten. Daarin staat een verbod op homoseksueel handelen dat niet uitdrukkelijk is toegespitst op de cultus. Blijkbaar was een dergelijk algemeen verbod ook in deze wetsteksten uit de periode rond 1076 v. Chr. nodig. Het was een formele bevestiging van wat leefde in de cultuur. Deze cultuur accepteerde geen vrijwillige homoseksuele relatie tussen twee vrije burgers. De genoemde wetgeving spreekt daarover een uitdrukkelijk verbod uit." Wij kunnen de werkelijkheid achter deze woorden niet controleren. Het komt ons alleen heel vreemd over, dat u de woorden van Leviticus gelijkschakelt met die uit Midden-Assyrië, terwijl van het in Israël voorkomen van een "vrijwillige homoseksuele relatie tussen twee vrije burgers" anders dan in de Israël omringende kanaänitische cultus geen enkel bewijs wordt gegeven. Wij zouden dus graag willen weten, waarop u die gelijkschakeling baseert.

Vooralsnog vinden wij uw conclusie, dat “Zoals die wetten in het algemeen homoseksueel handelen verbieden, spreekt ook Leviticus daarover een verbod uit” niet of nauwelijks gesubstantieerd en daarom niet bijdragen aan uw uiteindelijke conclusie;

In uw bespreking van Leviticus treffen wij een hoog gehalte van stellingen en aannames aan. “We kunnen aan het volgende denken ... (p.31, r14)”, “een mogelijke achtergrond ... (p.31, r24)”. Die aannames gaan in toon echter naadloos over in constatering met een duidelijke tendens om argumenten aan Leviticus te ontleen, die het leven in een homoseksuele relatie verbieden. We vinden dit een dubieuze manier van redeneren;

Wij achten vanuit de heiligheid van land en volk gedacht de verklaring, dat het gaat om gebruiken uit de kanaänitische cultus, zeer plausibel, ook al is dat ook voor ons een aanname omdat de Schrift het niet uitdrukkelijk zegt. Het verklaart wel, waarom beide mannen gedood dienen te worden. Andere homoseksuele handelingen waren toen en later immers niet met onderling goedvinden, maar als vernederend bedoeld voor de man, die “genomen” werd. Zij waren dan dus ook niet beiden verantwoordelijk en dat zijn ze in Leviticus wel. Wij vinden daarom de gedachte, dat deze homoseksuele handelingen niet beperkt waren tot de cultus niet overtuigend:

- a. Wij begrijpen, dat u in het kader van dit besluit niet spreekt over alle andere zaken van vermenging uit Leviticus 18 en 20. Ook kunnen wij begrijpen, dat juist de vermenging bij al die andere zaken de heiligheid van land en volk aantasten. Daarbij begrijpen we, dat een aantal van die vermengingszaken in Christus tot het verleden behoren. En daarbij geldt dat laatste bij tijd en wijle zelfs voor cultische vermenging, denkt u bijvoorbeeld aan het eten van offervlees in Korinte (1 Cor. 8). In Christus is immers het liefdegebod één en al en alles overstijgend geworden. Paulus schrijft zelfs aan Timotheüs, dat al het geschapene goed is indien het onder dankzegging wordt aanvaard (1 Tim. 4 en 1 Cor. 10:30). Wat wij echter niet begrijpen is om welke redenen u het verbod van Leviticus op een homoseksuele (overigens alleen man-man) relatie niet in Christus nietig verklaart? De cultische achtergrond speelt in Christus helemaal niet meer.

4.

Richteren 19

- a. Het ontgaat ons, waarom deze tekst in uw overwegingen heeft meegespeeld, maar dat geeft u zelf ook al aan, waar u zegt dat hier affectie tussen mensen van gelijk geslacht geen enkele rol speelt. Wat ons echter verbaast is dat volgens u “het verhaal van de Leviet verwijst naar homoseksuele plannen”. De onderbouwing van die aanname missen we geheel en we vinden het dan ook bedenkelijk, dat u dit gedeelte in het rapport heeft opgenomen. Het wekt verdachtmakingen, maar u zegt zelf, dat het niet met de onderhavige zaak van doen heeft. Onze vraag aan u is: Bent u het met ons eens, dat deze tekst niets te maken heeft met de vraag of mensen in een homoseksuele relatie in liefde en trouw samenleven?;
- b. Uw conclusie, dat “De teksten die in dit hoofdstuk zijn besproken laten op zichzelf geen ruimte voor een homoseksuele omgang en leefwijze” verbaast ons. De conclusie lijkt niet voort te komen uit uw bespreking van de tekst. Liever zouden wij zien, dat u hier concludeert, dat het in deze tekst niet handelt om een homoseksuele omgang en levenswijze. Te zeggen, dat de tekst “geen ruimte laat” suggereert, dat er in dit hoofdstuk wel iets gezegd wordt over die omgang en dat is in onze ogen niet zo.

5.

Romeinen 1

Van dit gedeelte verwachtten wij eigenlijk de meeste duidelijkheid en de helderste onderbouwing voor uw besluit. Al studierend kwamen wij echter op het punt uit, dat ook in dit Schriftgedeelte er geen evident verbod is op het aangaan van een gelijkgeslachtelijke relatie. We pogen dit nu duidelijk te maken.

- a. In dit gedeelte lezen we, dat Paulus van oordeel is, dat de keuze van de mens om het schepsel te vereren boven de Schepper voor de Schepper de reden is geworden om hen dan ook maar aan die waanzin over te laten. Wil je zonder de Schepper, dan ga je maar zonder de Schepper! De mensen drukken hun afkeer van de Schepper uit in hun gedrag en van dat gedrag geeft Paulus een opsomming. In die opsomming hebben ook de tempelprostitutie en pederastie, waar u over spreekt, hun plaats. En dat is geheel te begrijpen, omdat de mens zijn godsontkenning onder andere uit in de afgodendienst. Wij zien echter niet hoe deze gedachtegang van Paulus eenduidig tot een verbod zou kunnen leiden op homoseksuele relaties als onder ons bedoeld. U schrijft terecht, dat de hier bedoelde homoseksuele daden te zien zijn als onderdeel van het "loon" op de ontkenning van de enige ware God. U noemt de tegennatuurlijke omgang een "symptoom" van die ontkenning. De apostel schrijft, dat de hele wereld de Schepper kan kennen en vereren, want zijn grootheid en macht zijn uit zijn werken met het verstand te zien. Maar men heeft de verering van God vervangen door de verering van het schepsel. En God heeft hen aan die Godsontkenning over gegeven. Het lijkt ons toe, dat christen-homo's zich absoluut niet zullen herkennen in de gedachte dat hun homo-zijn rebellie is tegen de Schepper;
- b. Onze vraag is daarbij, wat met "tegnatuurlijk" wordt bedoeld in Rom. 1. U schrijft op p.25 over de termen, die worden gebruikt voor decadent gedrag. U brengt die in verband met het "tegnatuurlijke" waarover Paulus schrijft. U trekt vervolgens de conclusie, dat de woorden moeten worden toegepast op alles, wat op seksueel gebied "tegnatuurlijk" is. Het ontgaat ons echter hoe die woorden dan van toepassing zijn op twee mensen, die in een homoseksuele relatie in liefde en trouw leven. Zoals net gezegd lezen we in Rom. 1 het tegennatuurlijke dieper dan het fysieke, namelijk als rebellie tegen de Schepper. Wanneer nu een relatie rebellie is tegen de Schepper hebt u volkomen gelijk, maar wat zegt dat nu over twee christen-homo's, die naar de Bijbelse regels van liefde en trouw een levenslange relatie aangaan en daarin elkaars "tegenover" zijn, zoals bedoeld in Genesis 2? Zij kennen met hun verstand uit Zijn werken de Schepper. Sterker: Door het geloof (en dat niet uit hunzelf, het is een gave van God) vereren zij de HERE. Zij zullen zichzelf ook als schepsel en gave van God erkennen. Is het dan zo vreemd te zeggen, dat de heteroseksuele omgang voor hen tegennatuurlijk is?;

Het is ons dus te kort door de bocht om een term als tegennatuurlijk in dezen te betrekken op één seksuele geaardheid. Het gaat volgens ons dieper, namelijk om het tegennatuurlijke van de niet-eigen seksuele omgang als rebellie tegen de Schepper. Dat wordt ook aangetoond door de andere elementen uit de zondenlijst, die als loon op die rebellie gelden;

Wat u (p. 26 en 27) schrijft over de mogelijke bekendheid van Paulus met homoseksuele geaardheid achten wij zeer suggestief. "Paulus schrijft er niet over", schrijft u en u gaat verder met "Het kan aangeven ..." en wat er verder volgt. Je zou ditzelfde punt ook in zijn tegendeel kunnen verklaren, namelijk, dat Paulus het wel aanvaard als normaal als hij het kent of er niet over schrijft omdat het voor hem geen issue is in dit verband van de Romeinse afgoderij. Wij vinden dit echter zeer suggestief en nauwelijks een zinnige opmerking op grond van Gods Woord. We zouden graag af willen zien van deze speculaties;

- c. Op p.27 schrijft u "We mogen er van uitgaan ..." en wat er verder volgt. Die perikoop roept bij ons grote vragen op.
 - i. Allereerst kan men de door u gevolgde argumentatie (God heeft het niet gezegd,

- maar kan dus blijkbaar wel bedoeld hebben) heel gemakkelijk in zijn tegendeel gebruiken. Het is een vorm om de Bijbel buik te laten spreken. Dat is met name hier zo problematisch, omdat een uiteindelijke beslissing vele mensenlevens ingrijpend gaat beïnvloeden. Dan mag een dergelijke gedachtengang niet als argument in een kerkelijk document voorkomen. Wij denken zelfs, dat de HERE het genoegzaam zou hebben geopenbaard als het voor Hem een zo duidelijke zaak was geweest of is;
- ii. U maakt vervolgens onderscheid tussen iemands geaardheid en zijn of haar handelen. U zegt dat de Bijbel dat niet doet, waarom u dan wel? U zegt namelijk dat een homofiele broeder of zuster alle plekken in de kerk mag bekleden, maar niet mag handelen naar zijn of haar geaardheid. Dit verbaast ons zeer! Waarom spreekt u hier niet uit, dat ieder mag leven naar wie hij of zij is, mits binnen de grenzen van het liefdegebod?

Op p.28 schrijft u in het kader van de behandeling van het woord “tegennatuurlijk”, dat de woorden van Paulus “sterk doen denken aan Genesis”. Die woorden zijn voor uw rekening, maar wij zien ze niet gesubstantieerd als letterlijk en/of inhoudelijk citaat van Genesis 1. Daarom willen wij ons liever houden aan wat in Rom.1 wél over het tegennatuurlijke wordt gezegd, namelijk, dat het tegennatuurlijk is om tegen de Schepper te rebelleren. Het zegt onzes inziens dus niets over de relatie man-vrouw in scheppingszin;

- d. Bij conclusie moet het ons van het hart, dat uw verwerking van Rom.1 op ons erg suggestief overkomt en niet de stelling onderbouwt, dat het leven in een homoseksuele relatie op grond van Gods Woord als zonde moet worden gezien.

6. Wij komen op grond van de gebruikte Schriftplaatsen tot de volgende conclusies:

- a. Geen van deze Schriftplaatsen noch hun combinatie maakt eenduidig duidelijk, dat een gelijkgeslachtelijke relatie in liefde en trouw door de HERE in Zijn Woord wordt verboden. Wij achten het daarom niet juist om mensen om reden van het feit, dat zij in zo'n relatie leven, te weren van het avondmaal;
- b. Wij zien in de Schrift ook de hoofdlijn van heteroseksuele relaties tussen mensen, zoals die wordt ingezet in Genesis 1-3. Maar ook die hoofdlijn is op zichzelf geen reden op zich om anders geaarden hun eigen wijze van bestaan te ontkennen:

Het vooralsnog ontbreken van een plaats, die in een relatie levende homoseksuele broeders en zusters kunnen innemen in de gemeente mag niet betekenen, dat we hen onder tucht stellen alleen op grond van het leven in relatie.

4. Beschrijving van de gereformeerde verhouding tussen Synode, lokale kerk en individu

In het visiedocument lezen wij op pagina 50 een betoog dat uiteindelijk uitloopt op de stelling dat:

“Wat door de generale synode is uitgesproken, wordt geacht uitgesproken te zijn door een afzonderlijke kerkenraad” (p.54, r.34-35) en “Het is kerkelijk ongerijmd dat zij bij een eventuele overgang naar een andere christelijke gereformeerde kerk met een ander pastoraal beleid inzake homoseksualiteit worden geconfronteerd” (p.54, r.43-45).

Alles wat daartussen staat dient onzes inziens om te voorkomen, dat er ergens in een christelijke gereformeerde kerk nog een ander woord dan die van de uitspraak van de GS2013 wordt gehoord, laat staan uitgevoerd. In de opbouw van het betoog worden een groot aantal zaken betoogd waar wij grote moeite mee hebben. Impliciet is in de uitspraak van de GS2013 opgenomen:

- dat de Bijbel een duidelijk verbod op homoseksuele relaties laat horen; dat een gelovige relatie met God de implementatie van dat verbod vereist tegen de geest van de tijd in; dat het bovenstaande altijd al geleerd is in de christelijke kerk.

Deze hele betoogtrant schakelt elk ander denken en handelen, dan dat wat de uitspraak van de GS2013 voorstaat, uit. Wij achten die wijze van schrijven, handelen en beslissen ongefundeerd en onwaardig voor de kerk van Jezus Christus.

Wij realiseren ons dat wij daarmee een kritische houding innemen, maar de uitspraak noopt ons daartoe. Hieronder volgt nader gemotiveerd de uitleg van deze kritische houding en wij sluiten af met een aantal vragen die daarbij bij ons opkomen.

De motivatie:

1. Onze vooronderstellingen zijn niet anders dan die van u, dat wil zeggen:
 - a. Wij houden de geschriften van het Oude en Nieuwe Testament voor het enig ware Woord van God;
 - b. Wij onderschrijven de onder ons geldende belijdenissen als adequate samenvatting van hetgeen de Bijbel leert;
 - c. Wij streven ernaar om in de Zuiderpoort niet anders dan het bovengenoemde te leren;
 - d. Wij streven er naar om te handelen overeenkomstig de geldende kerkorde (CGK) en (in ons geval) het Akkoord van kerkelijk samenleven (NGK);
2. Ook wij kunnen gebruik maken van aanwezige en/of ingevlogen expertise, kennis en ervaring bij de analyse van de Schriften, de geestelijke toepassing van de Schriften en praktische, gemeentelijke implementatie van het Schriftuurlijk samenleven;

Al wat wij als gemeente op grond van bovenstaande vooronderstellingen op eigen niveau kunnen beslissen hoeft niet door een meerdere vergadering te worden behandeld. Wij denken zelfs dat dat niet mag;

3. Wij geloven, dat geen ding mag worden aangenomen of geleerd dan alleen op grond van de Heilige Schrift. Ook (NGB art. 7) “Mag men geen geschriften van mensen, hoe heilig de schrijvers ook geweest zijn, op één lijn stellen met de goddelijke Schriften, ook de gewoonte niet met Gods waarheid - want de waarheid gaat boven alles -, evenmin het grote aantal, de ouderdom, de ononderbroken voortgang in de tijden of de opvolging van personen, of de concilies, decreten of besluiten”. Wij citeren dit artikel niet omdat u geschriften op één lijn met de Bijbel zou stellen, maar omdat u een veronderstelde traditie van de christelijke kerk in deze kwestie aanhaalt als medeonderbouwing van

uw verbod;

4. Het lijkt ons anachronistisch om a priori te veronderstellen, dat een synode meer kennis en inzicht zou hebben dan een lokale kerk of kerkenraad. Een dergelijke overtuiging past niet meer in een tijd, waarin christenen alom hoog opgeleid zijn, de kennisbronnen voor iedereen toegankelijk en het forumgesprek ter onderlinge correctie publiek is. Daarbij en wellicht veel belangrijker past een dergelijke overtuiging ons niet omdat Jezus het bewaren van de kudde in handen legt van o.a. vissers. Ongeletterde mensen die niet tot de kring van Schriftgeleerden behoorden. Denk daarbij ook aan wat Paulus zegt tegen de Korintiërs: „Let namelijk op uw roeping, broeders: er zijn onder u niet veel wijzen naar het vlees, niet veel machtigen, niet veel aanzienlijken. Maar het dwaze van de wereld heeft God uitverkoren om de wijzen te beschamen, en het zwakke van de wereld heeft God uitverkoren om het sterke te beschamen. En het onaanzienlijke van de wereld en het verachte heeft God uitverkoren, en wat niets is, om wat iets is teniet te doen, opdat geen vlees voor Hem zou roemen. Maar uit Hem bent u in Christus Jezus, Die voor ons is geworden wijsheid van God en gerechtigheid, heiliging en verlossing, opdat het zal zijn zoals geschreven staat: Wie roemt, laat hij roemen in de Heere.” Volgens ons gaat het om geestelijke mensen, niet zozeer om een opleidingsniveau of andere maatschappij-gerelateerde kwalificaties;
5. Wij onderschrijven, dat wij ons als lokale kerk door onderlinge afspraken hebben gebonden aan een landelijk verband en de koers van dat landelijke verband en zo hebben wij naar ons besef ook altijd gehandeld. Dit geldt echter niet wanneer enige meerdere vergadering de lokale kerk gaat binden aan een uitspraak, die Bijbels gezien niet eenduidig is (zie eerdere argumentatie). En het geldt ook niet voor leeruitspraken, die een meerdere vergadering meent te kunnen doen naast Schrift en belijdenis, waarop de afgesproken eenheid is gebaseerd (daarover later meer);
6. Bijgevolg achten wij uw hele betoog van pag. 50–54 ongerijmd, anachronistisch en een synode onwaardig. U bindt daar op ontoelaatbare wijze de gewetens van geloofsgemeenschappen en individuen, die allen hun eigen verantwoordelijkheden en hun eigen middelen hebben gekregen van God.

Wij leggen de volgende vragen voor:

1. Allereerst spreekt de GS2013 uit, dat omdat er eeuwenlang een standpunt op grond van de Bijbel is ingenomen zij, die een afwijkend standpunt hebben, het bewijs moeten leveren. Dat zou betekenen, dat de vraag of mensen, die als homo zijn geboren, een relatie in liefde en trouw mogen aangaan door de eeuwen heen is behandeld en steeds op gelijke wijze is beantwoord. Kunt u ons daar voorbeelden van geven van vóór 1950?;
2. Waarom zouden zij die een ander standpunt hebben de bewijslast moeten leveren? Het gaat ons om het feit, dat er geen doorslaggevende Bijbelse argumenten zijn, die het voor een kerkenraad noodzakelijk maken om over te gaan tot tuchtmaatregelen;
3. Deelt u onze gedachte, dat wanneer de Bijbelse onderbouwing diffuus is er geen sprake mag zijn van uitsluiting van mensen? Mocht immers de HERE die uitsluiting willen dan zou dat toch evident uit de Schriften blijken?;
4. Kunt u ons uitleggen, waarom wij in Almere een synode-uitspraak zouden moeten volgen op dit punt wanneer wij in de gemeente uitstekend onze eigen weg kunnen gaan? Door de kerk van Zwolle kwam het op uw tafel, maar dat betekent toch niet dat dan ook alle kerken zich dienen te houden aan uw uitspraak?;
5. Als gevolg van het vorige punt: Heeft de GS2013 naar aanleiding van de zaak-Zwolle niet een veel te grote uitspraak gedaan? Daarmee is haar uitspraak opeens alle kerken gaan betreffen. Dan is er in onze ogen iets mis met (1) de uitspraak of met (2) de vooronderstellingen daarin;

De uitspraak kan ver buiten de bevoegdheden van de synode komen te liggen en zich niet alleen maar beperken tot de door leden van Zwolle gestelde vraag. Dat zou dan betekenen dat u een leeruitspraak buiten Schrift en belijdenis doet over het praktische leven van lokale kerken en haar leden. Daarover straks meer;

- a. De uitspraak veronderstelt verder dat de synode anders dan individuele christenen en/of kerkenraden wel de bevoegdheid, de gaven en de mogelijkheden heeft om een voor velen levens- en gemeenschapsbindende uitspraak te doen. Heeft een synode die bevoegdheid werkelijk? En heeft een kerkenraad die niet?;

In het visiedocument is te lezen dat er geen afwijkende lijn ontdekt is (p.52, r. 7). Dat verbaast ons niet, want de vraag naar een gelijkgeslachtelijke relatie voor het leven in liefde en trouw is voor zover ons bekend pas na 1950 in het publieke debat binnen gesijpeld en binnen onze kerken pas mondjesmaat sinds de jaren '90 van de vorige eeuw. Maar na 1950 zijn er voldoende andere visies (ook op grond van de Bijbel) ontwikkeld. Maar (zie onze woorden over de Bijbelplaatsen) een nadrukkelijk "dit is Bijbels en dat niet" is nog niet naar boven gekomen, ook niet in uw studie. Het visiedocument verwacht de zaken op dit punt nog meer door te zeggen dat "Dit betekent niet dat we dan ook de precieze invulling van het oudtestamentische verbod op homoseksueel handelen zouden moeten overnemen, inclusief de strafbepaling op overtreding. Die strafbepaling kunnen en mogen we zelfs niet overnemen. Deze gold voor het oude Israël als burgerlijke samenleving." Zegt u daarmee niet impliciet dat een huidige geloofsgemeenschap een eigen weg moet zien te vinden? Wat maakt nu, dat de GS2013 kon besluiten dat een synodale uitspraak homogeen kan dienen in gemeenschappen, die zo divers van oorsprong en sociaal-culturele samenstelling zijn?

6. Wat in het visiedocument is opgeschreven onder 2.1 (p.52-53) verwacht ons zo, dat de vragen over elkaar heen tuimelen. Kennelijk is beoogd op te schrijven, dat een homorelatie niet mag, tuchtwaardig is en dat individuele leden daarin naar de kerkenraad moeten luisteren en de kerkenraad naar u. Die overtuiging wekt echter onze verontwaardiging wanneer daarnaast anders klinkende woorden worden gebruikt. Wij lezen ook over fundamentele aanvaarding, volwaardig, gelijkwaardig en liefdevol. Geschreven wordt over een Bijbelse lijn, waarmee kennelijk een eigen opvatting of interpretatie wordt bedoeld. Want de in het visiedocument gekozen lijn is volgens ons niet evident uit de Bijbel te halen. Geschreven wordt bovendien over de eigen verantwoordelijkheid van het gelovige, godvrezende individuele kind van God, dat direct onder God staat. Komen al deze (op zich ware en mooie woorden) niet veel beter tot hun recht wanneer je de lokale gemeente voorhoudt, dat zij in hun situatie de lijn van vrede in Christus moeten zoeken, vinden en die gaan? Onderwerpen aan opzicht en tucht van de kerkenraad is daar aan de orde, waar de Bijbel evident dingen verbiedt, de gelovige dit ziet en toch doorgaat op zijn of haar heilloze weg. Om die stap te zetten is de onderbouwing van de uitspraak van de GS2013 volstrekt ontoereikend en veel te wankel.
7. Tenslotte blijft het ons waar het gaat om de relatie tussen de synode en de kerkenraad onduidelijk waarom wij als kerkenraad een koers zouden moeten volgen, die de onze niet is terwijl wij met onze koers uitstekend in de vrede van Christus kunnen leven in de gemeente. We zeggen niet, dat wij alle antwoorden hebben, maar in het niet willen binden van gewetens en in het hebben van een open cultuur van bidden en Bijbel lezen in de gemeente komen wij in de Zuiderpoort goed de tijden door. Wij hebben in dezen de uitspraak van de GS2013 niet nodig. Wel zijn we dankbaar voor het studierapport, want we hebben goede gesprekken met elkaar naar aanleiding van dat rapport. We hebben de kennis, het niveau, de gaven en mogelijkheden om op dit ethische punt een eigen weg met de gemeente te gaan.

5. Het doen van een leeruitspraak

In dit hoofdstuk geven wij aandacht aan het feit dat in onze opvatting de uitspraak van de GS2013 een leeruitspraak bevat. Daarmee breekt de GS2013 met een traditie die de grondslag raakt van ons CGK zijn, namelijk het niet hebben van eigen leerstukken, anders gezegd een specifieke Christelijke Gereformeerde leer. Wij achten de uitspraak over homoseksuele relaties dan ook een duidelijke breuk met het in de CGK gangbare adagium, namelijk dat wij als kerkverband willen staan in de continuïteit met de kerk van alle eeuwen. Wij hebben als CGK nu ons eigen besluit genomen, zonder oog te hebben voor de oecumenische verbanden waarin wij in de 21^e eeuw als GGK kerk zijn. In dit hoofdstuk beschrijven wij achtereenvolgens de definitie van een leeruitspraak, de leeruitspraak waar wij bezwaar tegen hebben en tenslotte de kerkordelijke problemen die het doen van een leeruitspraak in zich heeft.

Een leeruitspraak definiëren wij als volgt:

“Een leeruitspraak is een uitspraak hoe de Heilige Schrift moet worden verstaan.”

De hieronder opgenomen uitspraak, zoals opgenomen in de Acta van de GS2013 in artikel 228, onder 3c, kwalificeert voor ons als een leeruitspraak.

“seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde;”

Op basis van de gereformeerde leer achten wij onder ons gezaghebbend op de eerste plaats de Heilige Schrift en vervolgens de drie formulieren van eenheid. Een leeruitspraak hoort daar in onze opvatting niet bij. Met het besluit tot het doen van een leeruitspraak, stelt de GS2013, de uitspraak van een synode naast de Heilige Schrift en de belijdenisgeschriften. Wij zijn van mening dat hiermee theologische inzichten verabsoluteerd worden.

Tenslotte brengt de leeruitspraak van de GS2013 ambtsdragers kerkordelijk in gewetensnood. Zij beloven bij de aanvaarding van hun ambt dat zij gevoelen en geloven dat de drie formulieren van eenheid in overeenstemming zijn met Gods Woord. Verder beloven zij in alles te handelen naar de geldende kerkorde en verdere bepalingen en de besluiten van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Wij zijn van mening dat de uitspraak van de GS2013 over homoseksuele relaties, als leeruitspraak voor ambtsdragers een dilemma in zich heeft. Dat kan hen in de ambtsbediening in gewetensnood brengen. Enerzijds in de toekenning van gezag aan de leeruitspraak. Het is in onze opvatting een derde weg die niet aan gezag van de Heilige Schrift of de belijdenisgeschriften onderworpen kan zijn. Anderzijds is er het dilemma of ambtsdragers deze leeruitspraak in de bediening van hun ambt wel moeten uitvoeren. Daarbij komt de vraag op of het niet handelen van ambtsdragers conform deze uitspraak hen ook op de weg van kerkelijke vermaning brengt.

Kortom ook kerkordelijk brengt het besluit van de GS2013 over homoseksuele relaties ongewenste en complexe situaties die wij ongewenst achten en die een revisie van het besluit naar onze opvatting noodzakelijk maken.

6. Afsluiting

Broeders, er is nog veel meer te zeggen over de onderhavige kwestie, maar dat laten wij nu onbesproken. Waar het tussen u en onze kerkenraad om gaat is, is dat waartoe de uitspraak van de GS2013 ons toe verplicht, namelijk dat wij in pastoraat en tucht handelen naar deze uitspraak. Wij voelen ons door die uitspraak bezwaard en raken er door in gewetensnood, omdat de uitspraak van de GS2013 onzes inziens niet eenduidig op de Heilige Schrift is gebaseerd. Wij zien ons dan ook geroepen om de homofiele broeders en zusters in ons midden te beschermen tegen de uitspraak en de gevolgen daarvan. Ook wij moeten in Almere een weg zoeken met elkaar naar het Woord van onze God en wij geloven, dat Woord en Geest ons daarin stap voor stap zullen leiden en begeleiden. Wij zouden het zeer op prijs stellen wanneer u met het oog op het zoeken van die weg de gedane uitspraken over zonde en tucht bij een homoseksuele relatie in liefde en trouw van tafel zou halen en uw besluit zou reviseren.

Met broederlijke groet,

Voorzitter
P.M.A. van Oord

Scriba
R. Koch

Revisieverzoek van de CGK/NGK gemeente van Zoetermeer

De Lichtzijde

Samenwerkingsgemeente van de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Nederlands

5 Gereformeerde Kerk te Zoetermeer

per adres: A.J. Flikweert

Postbus 7177

2701 AD Zoetermeer

10 Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

per adres: scribe van de roepende kerk

Postbus 118

8070 AC Nunspeet

15 Zoetermeer, 25 juni 2015.

Betreft: revisieverzoek in verband met uitspraak over homoseksualiteit en homoseksuele relaties

20 Geachte broeders,

Met belangstelling hebben we kennisgenomen van de rapportage van de studietoelating homoseksualiteit en homoseksuele relaties en de uitspraak die de generale synode van 2013 naar aanleiding daarvan deed.

25

Waardering

Mogen we beginnen met het uiten van onze waardering voor de rapportage van de studietoelating? Het visiedocument is een doorwrocht stuk. De hoofdstukken I – V bevatten informatie die voor de oordeelsvorming onmisbaar is. De informatie is veelzijdig en rekent met hedendaagse inzichten. De bespreking van de Schriftgegevens in hoofdstuk VI is grondig. Indrukwekkend is de hoeveelheid literatuur die door de commissie is geraadpleegd. In de hoofdstukken VII en VIII worden de Schriftgegevens geconfronteerd met de actuele theologische en kerkelijke discussie over homoseksualiteit en homoseksuele relaties. Veel behartenswaardige dingen worden daarin gezegd.

35

Ook van wat de commissie aanreikt in de pastorale handreiking zijn we onder de indruk. De handreiking wordt gekenmerkt door empathie en nuchter realiteitsbesef. Er is oog voor de moeiten en de vragen worden niet verbloemd. Gemakkelijke oplossingen worden geschuwd. Wie in het pastoraat met homoseksuele broeders en zusters te maken krijgt kan alleen maar tot zijn eigen schade én tot hun schade dit stuk ongelezen laten!

40

Maar er is meer waarvoor we onze waardering willen uiten. We beseffen dat het samenstellen van een rapport als dit van de leden van de studietoelating niet alleen inzet en volharding, maar ook de nodige tegemoetkomendheid heeft gevraagd. Het kan ook niet anders dan dat dit werk

ten koste is gegaan van ander werk, aandacht voor het gezin, vrije tijd en misschien zelfs persoonlijke gemoedsrust.

Ten slotte willen we er onze dankbaarheid voor uitspreken dat het synodebesluit naar aanleiding van

het rapport kennelijk in een grote mate van eensgezindheid tot stand kon komen. Ook waarderen we de zorgvuldige en toegewijde wijze waarop de synode en haar commissie het besluit en de documenten die daaraan ten grondslag liggen in publicaties en op voorlichtingsbijeenkomsten wilden bekendmaken en toelichten.

Alleen de Schrift

Met u geloven we dat alleen de Schrift de bron en norm is voor ons geloof en leven. Dat is niet een keuze die wij maken. De Schrift heeft gezag in en door zichzelf. Het erkennen van een louter formeel gezag is overigens niet voldoende: het moet een geestelijk gezag worden waardoor de heilige Geest de overtuigende kracht van Gods Woord in onze harten doet ervaren. Daarom willen we de Schrift altijd lezen, verstaan en toepassen met het oog op concrete omstandigheden en mensen in specifieke levenssituaties. We beseffen dat er zo een spanningsvolle dynamiek ontstaat. Aan de ene kant mogen omstandigheden en situaties niet gaan heersen over de Schrift. Aan de andere kant mag de Schrift ook niet worden tot een soort wetboek met allerlei losse (en letterlijk op te volgen) voorschriften.

Wat we bedoelen illustreren we aan de hand van Johannes 8, 1-11.¹ Het Schriftberoep van de Schriftgeleerden en Farizeeën klopt! Inderdaad heeft Mozes bevolen een man en een vrouw, nadat ze op overspel betrapt zijn, te stenigen (Leviticus 20, 10). Met het oog op de vrouw, maar niet minder met het oog op de Schriftgeleerden en Farizeeërs (en wellicht zelfs op de overspelige man die niet aanwezig is), past Jezus de wet van Mozes echter anders toe. De wet blijft de wet! Maar als haar aanklagers geen van allen de eerste steen durven te werpen, maar één voor één weggaan, zegt Jezus tegen de vrouw: 'Ook ik veroordeel u niet. Ga heen, zondig van nu af niet meer!'

De kennelijke huiver van de Schriftgeleerden en Farizeeërs om te oordelen en zelfs te veroordelen herkennen wij bij onszelf. We willen trouw zijn aan Gods wet die heilig is, rechtvaardig en goed (Romeinen 7, 12). Aan overtreders van die wet willen we Gods wegen leren, opdat zondaars zich tot Hem bekeren (Psalm 51, 15). Maar als het gaat om oordelen en veroordelen, deinzen we terug. We schrikken van de woorden van onze Heiland: 'Met het oordeel, waarmee gij oordeelt, zult gij geoordeeld worden' (Matteüs 7, 2). En ook wat Hij daarna zegt maakt ons terughoudend: 'Wat ziet gij de splinter in het oog van uw broeder, maar de balk in uw eigen oog bemerkt gij niet?' (Matteüs 7, 3). Nee, we willen ons niet onttrekken aan onze verantwoordelijkheid om te waken over de heiligheid van de gemeente in de omgang met de heilige God. Maar zijn er niet situaties waarin we wellicht helemaal niet geroepen worden om correctief op te treden? Is zwijgen in sommige gevallen misschien niet beter dan spreken? En heeft de keuze van Jezus om als enige niet tegenover, maar naast de beschuldigde vrouw te staan, voor haar niet minstens zoveel betekend als de woorden die Hij daarna sprak?

¹ Dit gedeelte wordt ook tweemaal genoemd in het visiedocument en de pastorale handreiking.

Broeders, we geloven dat er op het punt van het Schriftgezag niet echt diepgaande verschillen zijn tussen het visiedocument en ons. Ook al maken we op onderdelen een iets andere keuze, ook voor ons is duidelijk dat Gods Woord nergens positief over homoseksualiteit en homoseksuele relaties spreekt. Het oorspronkelijke plan van God was dat man en vrouw tot één vlees verenigd zouden worden. Mensen die hier niet toe (kunnen) komen, doen er bijbels gezien goed aan zich van seks te onthouden.

Reeds en nog niet

- 10 Waar zit het verschil tussen u en ons dan wel? Wellicht zit het vooral hierin dat we anders omgaan met het spanningsveld tussen het 'reeds' en het 'nog niet' van de verlossing. Daarbij denken we niet alleen aan de (blijvende) realiteit van de gebrokenheid, maar ook aan (het begin van) de vernieuwing door Christus en zijn Geest. Het visiedocument en de pastorale handreiking willen de homoseksuele oriëntatie niet als op zichzelf staand bezien. Ze zetten sterk in op de
- 15 nieuwe identiteit van de gelovigen in Christus door de heilige Geest. Dat geeft aan de pastor – we zeggen het met nadruk! – veel in handen om naast homo's en lesbiennes te staan en hen bij te staan op de weg die God met hen gaat. We waarderen dan ook bijzonder de tere zinnen die in de pastorale handreiking te lezen zijn over de barmhartigheid en de bewogenheid, de lange adem ook van de pastor. Hij of zij zal ervoor waken de ander niet tot wanhoop te brengen. Prachtig!
- 20 Maar... als ondanks dit alles de homoseksuele broeder of zuster nu tóch tot radeloosheid komt... Of als het steeds weer falen leidt tot zelfverwerping of tot vluchten in schijnheiligheid... Als zelfs depressiviteit en de neiging tot zelfdoding de kop opsteken... Of – dat kan toch ook? – als het homoseksuele gemeentelid met de bijbel in de hand en een gebed in het hart voor zichzelf tot de oprechte overtuiging komt dat een homoseksuele relatie in liefde en trouw wél kan bestaan...
- 25 Het is in deze gebrokenheid dat we als kerkenraad naast onze homoseksuele broeder of zuster willen staan en blijven staan. Niet alleen door onze bewogenheid, barmhartigheid en lange adem, maar ook door de ander ruimte, tijd en vertrouwen te gunnen om – altijd voor het aangezicht van God! – een eigen keuze te maken. De Schrift zegt toch niet voor niets dat we elkaars lasten
- 30 moeten dragen (Galaten 6, 2), maar óók dat ieder zijn eigen last moet dragen (Galaten 6, 5)?

- In het visiedocument en de pastorale handreiking wordt herhaaldelijk verwezen naar de getuigenissen van broeders als Wolter Rose en Herman van Wijngaarden. Zij hebben ervoor gekozen om als homo celibatair te leven, in de overtuiging dat deze keuze het nauwst aansluit bij
- 35 Gods bedoeling. Als wij hun getuigenissen lezen² worden we stil en zien we hoe de Geest in hun leven werkt. In hun getuigenissen blijkt voor ons iets van het 'reeds' van de verlossing. Maar ongetwijfeld realiseert u zich dat deze twee broeders ook wel heel bijzondere gaven van de Here hebben ontvangen. Gaven waar ook andere homo's en lesbiennes om gebeden hebben (!), maar die ze niet altijd gekregen hebben. Bovendien weet u vast ook dat andere homo's ooit vanuit
- 40 dezelfde op de Schrift gefundeerde geloofsovertuiging vergelijkbare keuzen maakten, terwijl ze

² We denken aan het interview met Wolter Rose in *Kontekstueel*, 28e jaargang nr. 5, mei 2014 en aan het boek van Herman van Wijngaarden, *Oké, ik ben dus homo. Over homoseksualiteit en het volgen van Jezus*, Zoetermeer 2013.

op een later moment in hun leven er toch voor kozen om in een relatie van liefde en trouw met een partner samen te gaan leven. We denken aan iemand als de emerituspredikant Jaap Zijlstra.³

Broeders, juist als het gaat om ons omgaan met seksualiteit en seksuele relaties wordt steeds
 5 weer pijnlijk duidelijk hoezeer we in de christelijke gemeente, die gelukkig weet van de verlossing door Christus en van de vernieuwing door zijn Geest, toch ook nog middenin de gebrokenheid staan. Dat geldt voor homoseksualiteit en homoseksuele relaties niet meer dan voor
 heteroseksualiteit en heteroseksuele relaties! We danken God voor huwelijken waarin man en
 10 vrouw iets weerspiegelen van de liefdevolle relatie tussen Christus en zijn gemeente. We prijzen Hem voor gezinnen waarin iets van de genadige zegen van Psalm 133 zichtbaar wordt. Maar
 tegelijk worstelen we in iedere gemeente met gemeenteleden die in hun huwelijk elkaars diepe
 behoeften al lang niet meer bevredigen en met relaties die ten onder gaan aan pornoverslaving of
 overspel. Om nog maar te zwijgen van jongeren en ouderen, die in plaats van voor het huwelijk
 15 kiezen voor ongehuwd samenwonen. In al deze situaties zullen we in het pastoraat een
 begaanbare weg moeten vinden. Een weg door het spanningsveld tussen het 'reeds' en het 'nog
 niet', tussen de indicatief en de imperatief van het nieuwe leven, maar ook tussen afwijzing van
 de zonde en aanvaarding van de zondaar. Of om het te zeggen met verwijzing naar twee vroeg-
 kerkelijke dwalingen: tussen alles dulden en niets verdragen, tussen antinominianisme en
 donatisme.

20 *Evenwichtsoefening*

Steeds weer ervaren we dat het leven niet 'maakbaar' is en dat het doen en laten van mensen
 niet 'beheersbaar' is. Dan wordt, zo vinden wij, van een kerkenraad de moed gevraagd om in de
 gegeven omstandigheden er het beste van te maken en om wat ongeordend is weer zoveel
 mogelijk te ordenen. De bijbel zelf geeft van dat laatste allerlei voorbeelden, ook als het gaat om
 25 de overtreding van heilzame regels op het gebied van huwelijk en seksualiteit. De grondregel is
 duidelijk: seks hoort thuis in het huwelijk. Maar soms gaat het anders. Hoe reageer je daar dan
 op? Plaats je iemand buiten de gemeenschap? Laat Israël op weg naar Kanaän zijn kinderen
 achter in de woestijn? In Exodus 22, 16 staat: 'Wanneer iemand een maagd verleidt, die niet
 30 ondertrouwd is, en gemeenschap met haar heeft, dan zal hij haar tegen de volle bruidsprijs tot
 vrouw nemen.' Is het goed wat deze Casanova doet? Nee. Komt hij dus onder tucht van de
 oudstenraad te staan? Nee, niet automatisch. Maar wat dan wel? Hij moet instaan voor de
 gevolgen van zijn daden. In dit geval betekent het: de bruidsprijs betalen en trouwen. Het klinkt
 allemaal heel nuchter en ontspannen. Nogmaals: het is níet zoals God het heeft bedoeld. Maar
 35 geldt dat niet van méér dingen buiten het paradijs? Het is alsof God in Exodus 22 wil zeggen: je
 zult er op een of andere manier mee moeten omgaan. Toegegeven: het is soms een bijna
 onmogelijke evenwichtsoefening. Zoiets als een bezem laten balanceren op het puntje van je
 vinger. Maar juist dan mogen we bidden om geestelijk onderscheidingsvermogen (Filippenzen 1,
 9) en praktische wijsheid (Jacobus 1, 5). En gelukkig hebben we elkaar en mogen we geloven dat
 40 we samen met alle heiligen (Efeziërs 3, 18) de wil van God kunnen verstaan. Dat laatste zeggen
 we natuurlijk allereerst tegen onszelf, maar we zeggen het ook – we hopen dat u het ons niet
 euvel duidt en het ons anders vergeeft! – tegen u als synode.

³ Een openhartig interview met hem is te lezen op <http://www.nd.nl/artikelen/2013/juni/29/jaap-zijlstra-blijmoedig-en-gezegend>.

Gods tegemoetkomendheid

Als we dit alles voorzichtig proberen te betrekken op onze verantwoordelijkheid in verband met homoseksualiteit en homoseksuele relaties, komen we tot een paar conclusies. We mogen geloven in de realiteit van Gods genade, die zich in het leven van de gelovigen manifesteert in vergeving, genezing en vernieuwing (Psalm 103, 3-5). We mogen verlangen naar en bidden om de volle doorwerking van die genade. We weten echter ook dat er geen overwinning is zonder strijd en dat strijd soms gepaard gaat met nederlagen. Daarbij beseffen we voortdurend dat we net als Israël nog onderweg zijn. Kanaän is beloofd, maar ligt nog achter onze horizon. Gelukkig geeft de Geest ons – ook in de woestijn van de moderne cultuur – gaandeweg en mondjesmaat steeds weer een voorsmaak van wat God in de toekomst voor ons heeft weggelegd en versterkt Hij zo in ons het geloof dat we eenmaal het volmaakte zullen proeven.

Het betekent dat we bang zijn voor een soteriologie en pneumatologie, die te zeer vooruitgrijpen op wat nog in de toekomst ligt. Dan wordt aan de spanning tussen het ‘reeds’ en het ‘nog niet’ onvoldoende recht gedaan. Dan kan de spanning zomaar tot overspanning leiden, zowel in de verwachting die we van onszelf hebben als in de verwachting die we van elkaar hebben. Eerlijk is eerlijk: we vrezen dat de balans tussen het ‘reeds’ en het ‘nog niet’ in de uitspraak van de generale synode van 2013 teveel doorslaat naar het ‘reeds’. Zodat het gevaar reëel is dat we ongewild broeders en zusters onderweg kwijtraken. Hetzij doordat zij zelf van ons *heengaan*, omdat ze ontmoedigd raken als ze in hun verlangen naar geborgenheid en intimiteit, maar ook in hun omgaan met liefde en lust steeds weer geconfronteerd worden met ‘willen’, maar niet ‘kunnen’ (de pastorale handreiking heeft hier weet van!) óf doordat wij hen *heenzenden* (want dat is volgens de uitspraak van 2013 toch de uiterste consequentie als vermaning niet leidt tot bekering).

We pleiten dus voor wat meer ontspannenheid en dynamiek in het pastoraat en in de uitoefening van de tucht en beroepen ons daarvoor op wat in het visiedocument en de pastorale handreiking een en andermaal aan de orde komt: Gods tegemoetkomendheid.⁴ Beide documenten zeggen die tegemoetkomendheid in de Schrift niet tegen te komen, niet in het geval van echtscheiding of polygamie en al helemaal niet in verband met een homoseksuele relatie. De daarvoor genoemde argumenten overtuigen ons echter niet. We zullen hier zo dadelijk nader op ingaan, maar eerst proberen we duidelijk te maken wat we bedoelen met Gods tegemoetkomendheid. Daarbij maken we dankbaar gebruik van wat Jan Mudde schrijft in zijn boek *Je weg vinden; werkboek christelijke levensstijl anno 2000* (met name vanaf pag. 113). Vanuit pastoraal oogpunt vinden we zijn bijdrage behulpzaam en inspirerend, ook al zijn er vragen bij te stellen.⁵

In de bijbel leren we de God van Israël kennen als een God, die in zijn barmhartigheid mensen in menig opzicht genadig tegemoet komt. Te denken is aan mensen in hun kwetsbaarheid en onvermogen, maar ook in hun zondigheid. Dat God mensen tegemoet komt in hun kwetsbaarheid wordt meteen al duidelijk na de zondeval in het paradijs. Nadat Hij het oordeel over Adam en Eva heeft uitgesproken, maakt God zelf kleren

⁴ Minder expliciet op pag. 89, expliciet op pag. 126v. van de synodale uitgave, Buijten & Schipperheijn, 2014.

⁵ Zie voor de vragen en de reactie van de auteur daarop o.a.: J.M. Mudde, *De weg kwijt?* in: *Opbouw*, 16 april 1999.

van vellen voor hen (Genesis 3, 21). Dezelfde handen die eerst de mens uit stof boetseerden, maken nu

kleren van vellen voor hem om zijn naaktheid te bedekken (vgl. Psalm 103, 14).

Maar in zijn barmhartigheid houdt God ook rekening met menselijk onvermogen. In Exodus 4

5 brengt Mozes allerlei bezwaren in tegen zijn verkiezing tot leider van Israël. Door Aäron naast hem als leider aan te stellen komt de Here hem daarin tegemoet. In 1 Samuël 16, 1-3 mag Samuël vanwege zijn angst voor koning Saul een offerfeest als dekmantel gebruiken om tot zalving van David over te gaan. Ook daarin zien we iets van Gods tegemoetkomendheid.

Ten slotte komt de Here mensen soms zelfs tegemoet in hun ongehoorzaamheid, hun falen en
10 hun zondigheid. Als in 1 Samuël 8 het volk om een koning vraagt, reageert Hij daar gekrenkt op. 'Want niet u hebben zij verworpen, maar Mij hebben zij verworpen, dat Ik geen koning over hen zou zijn' (1 Samuël 8, 7). Toch zegt Hij tegen Samuël: 'Luister naar hen en stel een koning over hen aan' (1 Samuël 8, 22). Ronduit ontroerend is ook de reactie van Elisa nadat Naäman hem heeft gevraagd of God hem zal vergeven als hij zich als begeleider van zijn heer in de tempel van
15 Rimmon zal moeten neerbuigen. Elisa keurt het buigen voor Rimmon niet goed. Hij keurt het echter ook niet af. Hij zegt alleen maar: 'Ga in vrede' (2 Koningen 5, 19). En dan te bedenken dat buigen voor andere goden in Israël zonde-nummer-één is... (Exodus 20, 5)!

Natuurlijk zijn deze voorbeelden niet zomaar op één lijn te stellen. Samen maken ze echter
20 duidelijk dat het in de omgang met de HERE weliswaar nauw luistert, maar dat Hij de mens niet overvraagt. Hij legt hem geen ondragelijke last op. Integendeel, Hij schept ruimte voor de mens die Hem ootmoedig vraagt te mogen leven met zijn kwetsbaarheid, zijn onvermogen en zijn zondigheid.

25 Is dit dan niet in strijd met Gods heiligheid en zuiverheid? Je zou het zeggen. Maar in de bijbel worden Gods eigenschappen nergens tegen elkaar uitgespeeld. Nee, er is geen enkele reden om met een beroep op de tegemoetkomendheid van God zwakheid en onvermogen goed te praten en zonde te bagatelliseren. In zijn tegemoetkomendheid biedt God geen ruimte voor een gemakzuchtige of losbandige levensstijl! Maar meer dan eens wil Hij in zijn onbegrijpelijke
30 barmhartigheid wie niet anders kan wel aanvaarden. Hij handhaaft het gebod, maar voorkomt tegelijkertijd dat we aan een te zware last ten onder zullen gaan.

In de discussie voorafgaand aan de verschijning van het visiedocument en de pastorale handreiking is gewezen op echtscheiding en polygamie. Ook in de specifieke bepalingen die
35 daarvoor in de Schrift te vinden zijn zou iets op te merken zijn van Gods tegemoetkomendheid. In verband met het gesprek over homoseksualiteit en homoseksuele relaties zou dat belangrijk zijn, omdat bij echtscheiding en polygamie net als bij homoseksualiteit de scheppingsorde in het geding is. Aan de man heeft God immers één vrouw gegeven en die twee zullen voor altijd aan elkaar verbonden zijn.

40 In het visiedocument wordt dit beroep op de Schrift afgewezen. De Schrift laat weliswaar ruimte voor echtscheiding in bepaalde gevallen en geeft daarvoor zelfs regels. Echtscheiding wordt echter nergens goedgekeurd. De bepalingen in verband met polygamie zijn mogelijk te zien als een vorm van tegemoetkomendheid op weg naar de beoogde monogamie. Niettemin is
45 polygamie in het licht van Gods bedoeling met het mens-zijn (Genesis 2, 24) een onvolkomenheid

te noemen. Van een vorm van tegemoetkomendheid van God op het punt van een homoseksuele relatie is in de Schrift nergens sprake.⁶

Dat laatste is natuurlijk gemakkelijk in te zien. In de Schrift zelf en in de daarop gebaseerde ethiek wordt echter wel vaker gebruik gemaakt van creatieve analogieën.⁷ In verband met echtscheiding en polygamie denken we dat 'regelen' ook een mate van gedogen en zelfs faciliteren insluit.

Echtscheiding en polygamie worden inderdaad nergens in de Schrift goedgekeurd (sterker nog: ze gaan nadrukkelijk tegen Gods bedoeling in!), maar in de gebroken werkelijkheid proberen wetten (zoals in Deuteronomium 21, 15-17, 24, 1-5 en 25, 5-10) en regels (zoals in 1 Timoteüs 3, 2 en

Titus 1, 6) de schade wel zoveel mogelijk in te dammen. Er is dus minimaal sprake van een weloverwogen ruimte laten voor en omgaan met wat we zouden willen noemen een 'onmogelijke mogelijkheid'.

Pastorale praktijk

We willen nu ingaan op de pastorale praktijk. Voor de pastorale praktijk heeft de pastorale handreiking op grond van het visiedocument – we schreven het al – veel waardevols te bieden. De auteurs getuigen van kennis van zaken. Ze weten van de eenzaamheid en angst, zelftwijfel en aanvechting die er kunnen zijn bij homoseksuele broeders en zusters. En: boven alle twijfel verheven hebben ze met hen het beste voor! Dat neemt echter niet weg dat met name de conclusies in de pastorale handreiking bij ons vragen en zelfs tegenspraak oproepen.

Het komen tot zelfverstaan en zelfaanvaarding van een mens is een complex proces. Dat geldt ook en in het bijzonder op het punt van zijn seksualiteit. Mensen hebben er vaak jaren lang – soms zelfs een leven lang – voor nodig om zichzelf te gaan verhouden tot wat ze ervaren aan liefde en lust. Dat is al het geval wanneer de seksuele gevoelens 'normaal' gericht zijn. Hoe ga je bijv. om met masturbatie en porno? Een stuk spannender wordt het als de gevoelens (soms tijdelijk!) gericht (lijken te) zijn op iemand van het eigen geslacht. In het pastoraal gesprek daarover is een duidelijke visie op relaties en seksualiteit onmisbaar. Tegelijk menen we dat een kerkelijke uitspraak, die op voorhand definieert waar het gesprek uit moet komen, aan een écht gesprek al gauw in de weg staat.

Ooit schreef de pedagoog Wim ter Horst een belangrijk boek over troosten en verdriet.⁸ In dit boek introduceert hij het 'doolhofmodel'. Anders dan de bekende stadmodellen stelt Ter Horst dat omgang met verdriet een zoektocht is. Wie verdriet heeft zal in de doolhof zelf een weg moeten zoeken. Daar is tijd voor nodig, maar ook ruimte. We denken dat het 'doolhofmodel' een goed model is voor het pastoraal omgaan met mensen die worstelen met hun seksualiteit. Niet in die zin dat ieder maar een weg moet zoeken en vinden, die bij hem of haar past. Maar wat de synode in 2013 uitgesproken heeft hindert – in elk geval in zijn conclusie! – het pastoraal gesprek meer dan dat het dit gesprek faciliteert. Het plaatst de gesprekspartners van meet af aan in een positie van ongelijkwaardigheid ten opzichte van elkaar.

⁶ Zie pag. 89 en pag. 126v. van de synodale uitgave, Buijten & Schipperheijn, 2014.

⁷ Vgl. *Leven in het bijbelse verhaal*, interview van Herman Paul en Bart Wallet met Richard B. Hays in: *Wapenveld*, juni 2007, pag. 16-24.

⁸ W. ter Horst, *Over troosten en verdriet*, 11^e druk, Kampen, 2007.

Onze moeite geldt in de eerste plaats de nogal geprononceerde uitspraak dat seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt zonde genoemd moeten worden. Wij begrijpen dat! God heeft de mens als man en vrouw geschapen. Die twee zullen tot één vlees zijn en onder Gods zegen zullen zij samen vruchtbaar zijn (Genesis 1, 28).

5 Seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht mist dit doel en is een van de betekenissen van het woord zonde nu niet juist 'het doel missen'? Het hart van de wijze kent echter tijd en wijze, lezen we in Prediker 8, 5. Niet alles wat waar is moet ook op elk moment en in iedere situatie gezegd worden. Soms is het zelfs beter om te zwijgen. Zou dat het ook geweest kunnen zijn waarom Jezus in Johannes 8 op de vragen van de Schriftgeleerden en de Farizeeën
10 aanvankelijk niet antwoordde? Hij bukte neer, lezen we, en schreef met zijn vinger in het zand. Meer niet. Alsof het Hem duizelde. Alsof Hij dacht: als Ik zeg wat deze rabbi's willen horen, heeft deze vrouw geen leven meer. Terwijl Ik haar, zoals mijn hemelse Vader, zo graag weer de weg zie vinden naar een leven volgens zijn bedoeling.

15 Wij denken dat het niet wijs is om aan het einde van een zo fijngevoelig geschreven stuk als de pastorale handreiking het woord zonde te gebruiken op de wijze waarop de studiegcommissie en de synode dat deden in 2013. Het is toch niet voor niets dat Spreuken 15, 1 zegt: 'Een zacht antwoord keert de grimmigheid af, maar een krenkend woord wekt toorn op'? In de uitspraak klinkt – ook al is het vast niet zo bedoeld – een oordeel door. Een oordeel dat door degenen over
20 wie het wordt geveld gemakkelijk begrepen kan worden als een veroordeling, niet alleen van hun levenswijze, maar ook van henzelf. Wat in de pastorale handreiking zo royaal aanwezig is – milde empathie die doet denken aan onze Heiland in Johannes 8 – missen we pijnlijk in de kerkelijke uitspraak die erop volgt. Seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht, ook als die plaatsvindt in een relatie van liefde en trouw, is zonde. Het klinkt als een rechterlijke uitspraak.
25 Daar zullen homo's en lesbiennes het mee moeten doen, wie ze ook zijn en hoe hun omstandigheden ook zijn. Ook kerkenraden moeten zich er maar mee zien te redden. Broeders, zou het écht beneden de maat geweest zijn van de heiligheid van God en de zuiverheid van zijn gemeente als de synode had uitgesproken, dat seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht niet in de lijn is van Gods scheppingsbedoeling en dat homoseksuele broeders en zusters
30 er daarom goed aan doen om celibatair te leven? Klinkt in een dergelijke formulering niet meer de teerheid van de liefde door, die volgens 1 Korintiërs 13, 5 niemands gevoel kwetst?

In de tweede plaats en in het verlengde van wat we hierboven schreven hebben we moeite met wat in de uitspraak van 2013 en in het daaraan ten grondslag liggende studierapport gezegd
35 wordt over het kerkelijk vermaan en de tucht. Natuurlijk is het ons niet ontgaan dat in de pastorale handreiking een mate van ruimte wordt gelaten voor de eigen verantwoordelijkheid van kerkenraden. Er is ook sprake van een zekere verlegenheid, omdat de praktijk, o.a. in verband met ongehuwd samenwonen, laat zien dat tuchtoefening weliswaar als 'trekken' is bedoeld, maar dikwijls leidt tot 'vertrekken'. We weten van de opdracht die de synode heeft gegeven tot nadere
40 bezinning over de praktijk van de tucht. Maar juist dáárom was het naar onze overtuiging beter geweest om over het gaan van de weg van de tucht niet zo expliciet te spreken. Hebben we als kerken ooit een vergelijkbare uitspraak gedaan over incest en bordeelbezoek, fraude en openbare dronkenschap? En daar wordt de tucht toch ook toegepast, als dat naar het oordeel van de kerkenraad nodig is?

Maar er is meer. Synodale uitspraken waarin concrete gedragingen als zonde werden benoemd en waarin werd aangedrongen op vermaning en tucht zijn in het verleden weinig effectief geweest. We noemen de besluiten over niet-noodzakelijke zondagsarbeid⁹ en ongehuwd samenwonen¹⁰. In veel gemeenten werden en worden deze besluiten niet of nauwelijks nageleefd. Ze hebben wel veel kwaad bloed gezet! We vrezen dat dit nu weer het geval is. De oproep tot tucht heeft na het nogal geprononceerd benoemen van homoseksuele omgang als zonde de negatieve ontvangst van het synodebesluit alleen nog maar versterkt. Ze heeft bovendien heel wat kerkenraden en kerkenraadsleden in gewetensnood gebracht.¹¹

- 5
- 10 Natuurlijk zijn we er ons van bewust dat vanuit de kerken aan de synode gevraagd was om een uitspraak, ook over de wijze waarop al dan niet tucht geoefend wordt. Toch vinden we dat geen doorslaggevend argument. De synode had immers ook kunnen besluiten om een dergelijke uitspraak niet te doen. In de vergadering van 2007 is daar ook voor gepleit! Er is op aangedrongen dat de kerken zich zouden beperken tot het uitbrengen van een goede pastorale handreiking.
- 15 Natuurlijk kan het pastoraat niet zonder een onderliggende visie, maar door op te schrijven hoe de bijbel aankijkt tegen relaties en seksualiteit zeg je impliciet toch genoeg over homoseksualiteit en homoseksuele relaties? Wat er nu op tafel ligt is volgens ons meer dan genoeg, of liever: teveel. Het zo nadrukkelijk binden van de kerken aan het gaan van de weg van de tucht zal voor het pastoraat in deze uiterst tere problematiek vaker een hindernis blijken te zijn dan een hulp.

20

Verzoek tot revisie

Verwijzend naar alles wat we hierboven schreven verzoeken we de synode om de uitspraak van 2013 sub 3 en 4 als volgt te herzien:

- 25 3. Het oorspronkelijke plan van God was dat man en vrouw tot één vlees verenigd zouden worden (Genesis 1, 28 en 2, 24). Gods Woord spreekt nergens positief over seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt. Homoseksuele broeders en zusters doen er daarom goed aan om celibatair te leven. In de praktijk betekent dit dat zij afzien van een relatie en daarmee van seksuele omgang.
- 30 4. De kerken beseffen dat een keuze om af te zien van een relatie en daarmee van seksuele omgang veelal gepaard gaat met eenzaamheid, strijd en nederlagen. Aan homoseksuele broeders en zusters, die deze keuze maken, beloven de kerken dat zij in geduldig gebed en trouw pastoraat, maar ook in hartelijke vriendschap naast hen willen gaan, in de geest van Galaten 6, 1 en Filippenzen 2, 3.

⁹ De neerslag ervan is te vinden in art. 64 en 70 van de kerkorde.

¹⁰ Zie: *Het huwelijk nader bekeken*. Uitgave onder verantwoordelijkheid van deputaten voor contact met de overheid van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, 2002, pag. 29.

¹¹ Zie o.a. <http://wimdebruin.blogspot.nl/2013/12/het-homobesluit-en-een-pastorale.html>. Wim de Bruin noemt het homobesluit een pastorale onmogelijkheid. 'Ik moet van mijn kerk, die ik van harte liefheb, tegen mijn homoseksuele medegelovige, die ik ook van harte liefheb en als broeder/zuster in Christus herken, zeggen dat er voor hem/haar geen plaats is aan de tafel van de Heer. Die uitspraak houdt de ontzaglijke werkelijkheid in dat ik hen heb te verkondigen dat ze geen deel in het rijk van Christus hebben. En als ambtsdrager moet ik dat uit naam van Jezus Christus zeggen. Gezien mijn overtuiging mag, kan en wil ik dat niet. Maar ik zal wel moeten.'

5. Als de kerken homoseksuele broeders en zusters aansporen tot celibatair leven, zullen zij hen ruimte en tijd gunnen om te komen tot een eigen keuze. De kerken zullen daarbij recht doen aan het eigen karakter van ieder mens en aan zijn of haar unieke situatie.
- 5 6. Als homoseksuele broeders en zusters voor het aangezicht van God kiezen voor een relatie in liefde en trouw, zullen de kerken hen in liefde aanvaarden. De kerken zullen erop aandringen dat deze broeders en zusters voor hun relatie rechtszekerheid zoeken. In verband met Genesis 1, 28 en 2, 24 zullen de kerken niet meewerken aan de kerkelijke bevestiging van een huwelijk.
- 10 8. Broeders en zusters, die buiten een relatie in liefde en trouw seksuele omgang hebben, zullen liefdevol vermaand worden. Indien het vermaan niet leidt tot berouw en bekering, zal de kerkenraad hun de toegang tot het avondmaal ontzeggen.
- 15 9. Een kerkenraad zal homoseksuele leden die in een relatie leven niet kandideren voor een van de ambten. De Schriftuurlijke grond daarvoor is 1 Timoteüs 3, 2 waar van de oudsten o.a. wordt gevraagd dat ze – overeenkomstig Gods oorspronkelijke bedoeling met de mens – de man zijn van één vrouw (vgl. 1 Timoteüs 3, 12).

Ten slotte

20 Broeders, u hebt in 2013 een ingrijpend besluit genomen. U deed dit na zorgvuldige voorbereiding, biddend en in goed onderling overleg. Een eventuele revisie van dit besluit zal niet minder ingrijpend zijn. Opnieuw zal het zorgvuldige voorbereiding, gebed en goed onderling overleg vragen. Wij wensen u met het oog daarop Gods milde zegen toe en de onmisbare leiding van zijn Geest.

25 Met broederlijke groet,
namens samenwerkingsgemeente De Lichtzijde te Zoetermeer,

30 J.R. Harwig, preses

A.J. Flikweert, scriba

Aan: de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken 2016
p/a de roepende kerk Nunspeet
Postbus 118
8070 AC Nunspeet

Gouda, 18 juli 2015

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

In vervolg op de aankondiging van ons verzoek d.d. 3 april 2014 tot revisie van een uitspraak van de synode 2013 over homoseksualiteit en homoseksuele relaties doen wij u thans het inhoudelijke revisieverzoek toekomen.

Ons revisieverzoek betreft de derde uitspraak die de synode hierover deed.

Deze uitspraak luidt:

“seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde.”

Het is winst dat het visiedocument uitvoerig aangeeft dat de homoseksuele broeder en zuster een volwaardige plaats hebben binnen de gemeente en dat er in het verleden te weinig specifieke aandacht is geweest voor dit onderwerp.

Hoe naamloos, roepend, vragend, hopen de homoseksuele broeder en zuster kunnen zijn, het rapport erkent volmondig dat hij of zij een naam heeft, een bestaan heeft, verstaan wordt, drager van de naam van de Heer is.

Er is ruimte. Leefruimte. Geen overleefruimte, maar volwaardige beleefruimte.

De kerkenraad is blij met de eerste twee uitspraken als hierboven vermeld en het is van belang, zoals in uitspraak vier wordt verwoord, in de gezindheid van Christus de inhoud van met name de tweede uitspraak op diverse wijzen in de gemeente onder de aandacht te brengen.

Ten aanzien van de derde uitspraak hebben wij ons indringend bezonnen op de principiële vraag:

Kunnen wij met de Bijbel in de hand en een eerlijk geweten gelovige homo's uit de gemeente die een relatie zijn aangegaan in liefde en trouw of voor zo'n relatie openstaan, van het avondmaal weren en hen daarmee buiten het koninkrijk van God sluiten?

In onze Bijbelse verantwoording hieronder maken wij duidelijk, dat wij de argumenten die de synode van 2013 heeft genoemd, ontoereikend achten voor een zo verstrekkende uitspraak.

Daarom verzoeken wij u de betreffende uitspraak te heroverwegen en terug te nemen.

Wij wensen u de wijsheid van Gods Geest toe, om in deze materie een heilzame weg te bewandelen en daarbij de overwegingen die wij naar voren brengen met grote ernst te betrekken.

Met hoogachting en broedergroet,

De raad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Gouda,.

dr. B. Loonstra
preses

D. Mak
scriba

Toelichting

Hieronder willen wij de kern van ons bezwaar nader toelichten.

Onze hoofdvraag is: kunnen wij met de Bijbel in de hand en een eerlijk geweten gelovige homo's uit de gemeente die een relatie zijn aangegaan in liefde en trouw of voor zo'n relatie openstaan van het avondmaal weren en hen daarmee buiten het koninkrijk van God sluiten? Dat is wat de synode blijkens uitspraak 3 van ons vraagt. Het antwoord moet uit de Bijbel komen. Op basis van onze bestudering van de belangrijkste passages komen wij tot een andere conclusie dan de synode.

Naar aanleiding van Romeinen 1

In VI 2.1 schrijft het document: "Het oordeel van God over zijn gevallen mensheid bestaat hierin dat Hij haar laat doorgaan op haar zelfgekozen weg." Het legt Romeinen 1:18-32 uit als betrekking hebbende op de hele mensheid die in zonde is gevallen. Vanuit deze gedachte worden de verzen 26 en 27 toegepast op alle homoseksuele gevoelens en uitingen.

Echter, Romeinen 1:18-32 spreekt niet over de zondeval, maar over afgoderij, zoals die door Paulus alom werd aangetroffen in de heidenwereld. Vs. 23: "Ze hebben de majesteit van de onvergankelijke God vervangen door hetgeen gelijk is op het beeld van een vergankelijk mens, van vogels, van viervoetige en van kruipende dieren." Hoewel de zondeval en afgoderij nauwe verbanden hebben, kan toch niet worden gezegd dat ze samenvallen. Van Adam staat niet geschreven wat in vs. 23 wordt vermeld.

Kan van en tot christenhomo's worden gezegd dat zij afgoderij hebben bedreven en dat God hen daarom laat doorgaan op hun zelfgekozen weg? Die conclusie kan op basis van dit Schriftgedeelte niet worden getrokken.

Het document stelt in VI 2.4: "Met een tegennatuurlijke omgang is dan ook bedoeld een omgang die ingaat tegen de bedoeling van de Schepper." Daarmee wordt in de uitleg van het document alles wat afwijkt van de orde die God in de schepping gegeven heeft, veroordeeld.

Echter, vanuit het vorige punt over afgoderij wordt duidelijk dat de tegennatuurlijke omgang niet alleen betrekking heeft op wat tegen de bedoeling van de Schepper ingaat, maar dat die tegennatuurlijke omgang een manifestatie is van opstand tegen de Schepper zelf. Daarop zijn de woorden van Paulus gericht. De vervanging van de Schepper door schepsels die als goden worden vereerd, leidt tot de vervanging van de vrouw door een man in de seksuele omgang.

Kan van christenhomo's die deze gevoelens en verlangens hebben en daarvoor een verantwoorde vorm zoeken in een relatie van liefde en trouw, gezegd worden dat dit voortkomt uit opstandigheid tegen de Schepper? Nee.

In VI 2.2c wordt gesteld: "Daarom zijn volgens het spraakgebruik uit die dagen de woorden 'hartstocht', 'lust' en 'begeerte' ook toepasbaar op een homoseksueel handelen tussen twee volwassen vrije burgers van gelijk geslacht. Deze woorden bedoelen alles wat op seksueel gebied 'tegen de natuur' is." Bij deze uitleg worden alle vormen van homoseksuele omgang inbegrepen, ook die van twee homo's die in liefde en trouw een relatie vormen.

Echter, het visiedocument gaat eraan voorbij dat degenen over wie Paulus spreekt in hartstocht en wellust "ontbranden". Blijkens het spraakgebruik elders wordt met deze term het beeld van een oplaaiend vuur gebruikt voor negatieve hartstochten die even fel als onbeheerst zijn.¹

Het is niet juist christenhomo's die gewetensvol hun weg zoeken met een relatie hiervan te betichten.

In VI 2.3 van het visiedocument lezen we: "Paulus beschrijft dat de mensheid zich van God heeft afgekeerd. Maar die afkeer van God is niet alleen een kwestie van uiterlijk gedrag. Ze raakt heel het mens-zijn, ook zijn innerlijke neigingen." Door deze interpretatie worden alle homo's inbegrepen op grond van hun homo-oriëntatie.

¹ In de Bijbel zelf komt het woord alleen hier voor, maar in aan de Bijbel verwante literatuur is het nog enkele keren te vinden. Ze hebben betrekking op iets anders, maar het gaan nu alleen om de betekenis van de term "ontbranden". Wijsheid van Jezus Sirach 16:6 (niet in onze Bijbel, wel in de Griekse vertaling van het OT die tijdens het NT gangbaar was): "In de samscholing van de zondaars ontbrandde een vuur en onder het ongehoorzame volk ontbrandde de woede." Eerste brief van bisschop Clemens 1:1 (begin tweede eeuw): "Enige lieden hebben dit (verzet) met onbezonnen brutaliteit tot een zodanige waanzin doen ontbranden, dat uw (...) naam in hoge mate in diskrediet is gebracht."

Echter, in Romeinen 1 gaat het niet over “de mensheid die zich van God heeft afgekeerd”, maar over heidenen die door hun afgoderij de ene ware God neerhalen (zie boven), en het gaat hier over heftige, onbeheerste lusten (zie boven).

Als het rapport gelijk heeft, zou God christenhomo's in zijn toorn uitleveren aan hun onterende verlangens (vs. 26). In dat geval laat de behoedzame, liefdevolle benadering van homoseksuele personen in de pastorale handreiking, die (terecht) teruggaat op Gods liefde en genade, zich niet rijmen met die scherp veroordelende toon in vs. 26.

De liefde als de vervulling van de wet

In VII 4.2 van het visiedocument lezen we: “De liefde is niet de vervanging van de wet, maar de vervulling daarvan (Rom. 13, 10).” Hiermee wordt beargumenteerd dat de vervulling door de liefde de concrete geboden niet overbodig maakt, en toegepast op het onderwerp, dat de liefde het concrete verbod op homoseksuele handelingen niet vervangt.

Echter, de verhouding tussen de wet en de liefde ligt genuanceerder. Uiteraard, als het in de vervulling van de wet om de liefde gaat, maakt de liefde de wet niet overbodig, maar komt in de liefde de wet juist tot haar recht. Toch gaat er wel iets veranderen, op drie punten. Dat de liefde de vervulling van de wet is, betekent:

- a. een *radicale uitleg* van de wet, vgl. de Bergrede;
- b. een *vereenvoudiging* van de wet, vgl. Galaten 6:14: “want de *hele* wet is in *één* woord vervuld, in dit: ‘gij zult uw naaste liefhebben als uzelf’”;
- c. de *ondergeschikte functie* van de wet, want Christus is het einde, het doel van de wet (Romeinen 10:4).

We proberen nu deze betekenis van de liefde voor de wet toe te passen op homorelaties in liefde en trouw. De radicale betekenis van de wet houdt in, dat ook voor homorelaties de eis geldt van de dienende liefde die sterker is dan de lust. En de eis van het celibaat mag niet tussen Christus en de christenhomo instaan. Ze mag daarom ook niet tussen de christenhomo en het avondmaal instaan. Merk op dat de liefde (als de vervulling van de wet) nooit als een belemmering tussen Christus en de gelovige in kan staan.

De tekst in VII 4.2 gaat als volgt verder: “Wie God liefheeft, heeft ook zijn geboden lief (vgl. Ps. 119) en zal zijn geboden bewaren (1 Joh. 5,3). Liefde tussen twee mensen van gelijk geslacht kan gehoorzaamheid aan het verbod op een homoseksuele omgang in welke vorm dan ook niet wegnemen.”

De kwestie is echter niet, of wij Gods geboden liefhebben, maar hoe wij die geboden in onze situatie moeten interpreteren.

Verder: aan 1 Johannes 5:3 gaan de verzen 1 en 2 vooraf: “Een ieder, die gelooft, dat Jezus de Christus is, is uit God geboren; en ieder die Hém liefheeft, die deed geboren worden, heeft (ook) degene lief, die uit Hem geboren is. Hieraan onderkennen wij, dat wij de kinderen Gods liefhebben, wanneer wij God liefhebben en zijn geboden doen.” En in hst. 2:10 over een oude gebod dat toch ook nieuw is: “Wie zijn broeder liefheeft, blijft in het licht en in hem is niets aanstotelijks.” God liefhebben, zijn kinderen liefhebben en zijn geboden bewaren vormen hier kennelijk één geheel. Johannes zegt niet alleen dat wie God liefheeft zijn geboden bewaart, maar ook dat het bewaren van de geboden zich toespitst in de broederliefde.

In VII 4.2 wordt gesteld: “Een van die ideeën is dat iemand zijn eigen leven mag invullen zolang hij niemand kwaad doet. Dit is echter niet de liefde zoals de Bijbel daarover spreekt.”

Wij begrijpen wat hier wordt bedoeld, maar het woordgebruik is onzorgvuldig. Paulus beschrijft als het kenmerk van de liefde juist, dat zij de naaste geen kwaad doet. Deze betekenis weegt voor hem zo zwaar, dat hij die als argument gebruikt om de liefde de vervulling van de wet te noemen. Romeinen 13:10: “De liefde doet de naaste geen kwaad; daarom is de liefde de vervulling der wet.” Wij begrijpen wel dat er in de lijn van Paulus meer gezegd moet worden, bijvoorbeeld dat “de naaste geen kwaad doen” met zich meebrengt: de naaste goed doen, vergelijk 1 Korintiërs 13. Maar hij zegt ook dat de liefde betekent dat je niemand kwaad doet.

VII 4.2 vervolgt met: “Daar (in de Bijbel) staat elke liefde onder het voorteken van liefde tot God. Ze zoekt gehoorzaamheid aan de wil van God en wat Hem welbehaglijk is. Liefde gaat daarom niet aan concrete geboden voorbij.”

Deze redenering zou ook door Jezus' en Paulus' tegenstanders vanuit hun Joodse achtergrond kunnen worden onderschreven. Ze raakt daarom niet de kern van de boodschap van Jezus en Paulus in de discussies over de wet.

De liefde als vervulling van de wet betekent niet, dat wij uit liefde tot God ons aan alle gebodsbepalingen houden, maar dat wij de liefde in praktijk brengen door onze naaste geen kwaad te doen (in de bewoordingen van Rom. 13:10). Of, met Romeinen 13:8: “wie de ander liefheeft, heeft de wet vervuld.”

Leviticus 18:22 en 20:13

In VI 4 stelt het visiedocument: “Het verbod beschermt de grenzen die God aan zijn volk heeft gegeven. Het woord 'gruwel' verwijst daarnaar. Het wijst op een praktijk waarin mensen vastgestelde grenzen overschrijden en zaken bijeenbrengen die niet bij elkaar passen.” Met deze ruime formulering wil het document benadrukken dat homoseksuele handelingen in alle contexten verboden zijn.

Echter, in Leviticus 18 wordt het verbod op homoseksuele handelingen ter sprake gebracht na verboden op incest, overspel en kinderooffers en vóór het verbod op gemeenschap met dieren. Ook in Leviticus 20 staat het in een direct verband met bepalingen ten aanzien van overspel, incest en bestialiteit (20:10-12 en 14-16). Dat zijn alle overduidelijk vergrijpen die God miskennen, ten koste gaan van de ander en/of gericht zijn op eigen lustbevrediging.

Het woord ‘gruwel’ wijst inderdaad op een praktijk waarin mensen vastgestelde grenzen overschrijden en zaken bijeenbrengen die niet bij elkaar passen. Gezien de context wijst het echter met name op grensoverschrijding in een houding van bewuste miskenning van die natuurlijke grenzen.

Van homo’s tegen wil en dank, die verlangen naar en kiezen voor de geborgenheid van een veilige relatie in liefde, kan dit niet worden gezegd.

Onze Here Jezus en Paulus houden ons voor dat wij de wet, dus ook deze wet, moeten openen met de sleutel van de liefde. Het gebod ontleent zijn zin en zeggingskracht aan zijn dienstbaarheid aan de macht van Gods liefde in Christus. Wat in Leviticus 18 en 20 verboden wordt druist in tegen de liefde die de Ander/ander zoekt.

Christelijke Gereformeerde Kerk Boskoop

Aan: de Generale Synode 2016
der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland,
p/a Scriba Chr. Geref. Kerk Nunspeet,
Dhr. J. Turkenburg,
Postbus 118,
8070 AC Nunspeet.

Scriba: H. de Goeij
p/a Parklaan 1b
2771 GB Boskoop
Mob: 06-44.40.91.54
E-mail: scriba@openpoortboskoop.nl

Boskoop, 15 oktober 2015

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Na rijp beraad hebben wij een revisieverzoek geformuleerd betreffende het studierapport inzake "Homoseksualiteit en Homoseksuele relaties" van de generale synode van 2013. Wij sturen het revisieverzoek, vastgesteld in onze kerkenraadsvergadering van 08 oktober jl., naar u toe met het verzoek het revisieverzoek in de komende synode te behandelen.

Vertrouwende u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en wensen u Gods wijsheid en zegen toe bij het werk van de Generale Synode 2016.

Hartelijke groeten,

Namens de Christelijke Gereformeerde Kerk te Boskoop,

H. de Goeij,
Scriba CGK-Boskoop

Revisieverzoek “rapport homoseksualiteit en homoseksuele relaties”

Het studierapport “homoseksualiteit en homoseksuele relaties” van de GS 2013 is de laatste 2 jaren door de kerkenraad van de gemeente Boskoop intensief bestudeerd en besproken. Tweemaal hebben we samen met de gemeente op een gemeentevergadering nagedacht over dit onderwerp. De reacties in de gemeente op de standpunten zoals beschreven in het rapport zijn sterk wisselend, van omarming tot sterke afwijzing. Als kerkenraad willen we ons niet alleen laten leiden door wat de Bijbel specifiek over dit onderwerp zegt, maar vooral ook daarbij betrekken wat de Bijbel zegt over mensen die op velerlei vlak anders zijn.

De kerkenraad van de CGK Boskoop verzoekt aan de synode het standpunt te herzien met name op het punt van de christelijke homo en of lesbienne die een relatie heeft met iemand van hetzelfde geslacht. Daarbij zoekt de kerkenraad naar meer pastorale ruimte en verzoekt de synode af te zien van te stellige uitspraken, onder andere ‘uitsluiten van het Heilig Avondmaal, en ruimte te creëren voor bedoelde broeders en zusters. Deze ruimte achten wij nodig om te zorgen voor een veilige plek voor hen, net als voor alle anderen broeders en zusters in de gemeente van Christus. Hierdoor voorkomen we een mogelijke afsluiting van een pastoraal traject met betreffende broeders en zusters.

Wij geloven dat God onze schepper is. Dat Hij ons gemaakt heeft en zoals het in Psalm 139 staat beschreven, ons in de ‘moederschoot heeft geweven’. Dit geldt voor alle hetero en homo/lesbiënes brs. en zrs. in onze gemeente!

Wanneer wij Romeinen 1:26-28 lezen komt de vraag boven: “Is homoseksualiteit een zonde die als een straf van God gegeven wordt wanneer wij ondanks waarschuwingen van God afgedwaald zijn en blijven, of is homoseksualiteit een gevolg van de zondeval en zien we hierin de onvolmaaktheid die daarna is ontstaan?”

In Romeinen 1 lijkt de homoseksualiteit meer op een straf voor die specifieke groep mensen. Oorzaak en gevolg kan niet omgedraaid worden. Dat wil dus zeggen dat niet perse elke vorm van homoseksualiteit als straf gezien moet worden.

Moeten wij de genoemde Bijbelgedeelten één op één toepassen op twee homo’s die zich tot elkaar aangetrokken voelen en daarin de weg van God zien en niets liever willen dan altijd bij elkaar te zijn en samen in hun leven God willen dienen? Hier worstelen wij mee.

God is ook een God van liefde en heeft er blijdschap in als mensen elkaar vinden om elkaar tot steun te zijn. De Bijbel staat vol met verhalen waarin mensen het geluk in elkaar vinden.

Enkele Bijbelse gegevens waaruit blijkt dat we barmhartigheid moeten tonen aan onze naaste vinden we in Mattheus 5:7, Mattheus 12: 7, en Lukas 6: 36-37. Tevens wijst de Bijbel ons erop dat we elkaar in liefde moeten accepteren omdat we allemaal in zonde leven: Lukas 6: 39-42 en Lukas 7: 36-50. Zo zijn er nog meer Bijbelgedeelten te vinden waarin door Jezus zelf meer nadruk gelegd wordt op barmhartigheid dan op de zondige praktijken van betreffende mensen.

Dat wil niet zeggen dat wij de homoseksuele relaties goedkeuren. In een kader van pastorale begeleiding wil de kerkenraad de volgende handelswijze toepassen.

Met een broeder of zuster die een homorelatie heeft of voornemens is deze aan te gaan zal de kerkenraad in gesprek gaan en een relatie met iemand van gelijk geslacht ontraden. Maar mocht uit de gesprekken blijken dat het verbreken van de relatie voor hen, in gebed en worsteling voor God, niet mogelijk is willen wij in deze situatie, niet de weg van de kerkelijke tucht inslaan. De kerkenraad zal wel verzoeken aan betreffende broeders of zusters niet aan te gaan aan het Heilig Avondmaal. Dit vooral om bij andere broeders en zusters gewetensnood te voorkomen.

Voor dergelijke situaties zoeken wij naar meer pastorale ruimte. Daarbij willen wij niet uit het oog verliezen dat er ook een verantwoordelijkheid bij de betreffende personen zelf ligt.

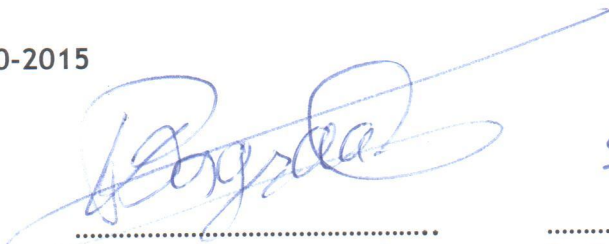
Dit onderwerp raakt broeders en zusters met gevoelens voor het gelijke geslacht diep in hun hart. Te stellige uitspraken zullen niet positief bijdragen aan de worsteling waarin deze groep mensen in hun leven al mee te maken hebben. Wij vertrouwen erop dat u hier rekening mee houdt.

Voor het heroverwegen van uw zienswijze bidden wij u veel wijsheid en zegen toe.

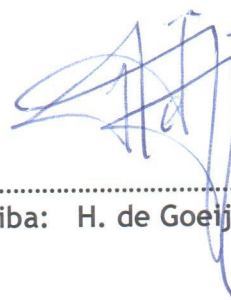
Als vastgelegd in onze vergadering van 08 oktober 2015:

Boskoop, 08 -10-2015

Handtekening:

.....
Voorzitter: K. Bosgraaf

.....
Scriba: H. de Goeij.

Revisieverzoek “rapport homoseksualiteit en homoseksuele relaties”

Het studierapport “homoseksualiteit en homoseksuele relaties” van de GS 2013 is de laatste 2 jaren door de kerkenraad van de gemeente Boskoop intensief bestudeerd en besproken. Tweemaal hebben we samen met de gemeente op een gemeentevergadering nagedacht over dit onderwerp. De reacties in de gemeente op de standpunten zoals beschreven in het rapport zijn sterk wisselend, van omarming tot sterke afwijzing. Als kerkenraad willen we ons niet alleen laten leiden door wat de Bijbel specifiek over dit onderwerp zegt, maar vooral ook daarbij betrekken wat de Bijbel zegt over mensen die op velerlei vlak anders zijn.

De kerkenraad van de CGK Boskoop verzoekt aan de synode het standpunt te herzien met name op het punt van de christelijke homo en of lesbienne die een relatie heeft met iemand van hetzelfde geslacht. Daarbij zoekt de kerkenraad naar meer pastorale ruimte en verzoekt de synode af te zien van te stellige uitspraken, onder andere ‘uitsluiten van het Heilig Avondmaal, en ruimte te creëren voor bedoelde broeders en zusters. Deze ruimte achten wij nodig om te zorgen voor een veilige plek voor hen, net als voor alle anderen broeders en zusters in de gemeente van Christus. Hierdoor voorkomen we een mogelijke afsluiting van een pastoraal traject met betreffende broeders en zusters.

Wij geloven dat God onze schepper is. Dat Hij ons gemaakt heeft en zoals het in Psalm 139 staat beschreven, ons in de ‘moederschoot heeft geweven’. Dit geldt voor alle hetero en homo/lesbiënes brs. en zrs. in onze gemeente!

Wanneer wij Romeinen 1:26-28 lezen komt de vraag boven: “Is homoseksualiteit een zonde die als een straf van God gegeven wordt wanneer wij ondanks waarschuwingen van God afgedwaald zijn en blijven, of is homoseksualiteit een gevolg van de zondeval en zien we hierin de onvolmaaktheid die daarna is ontstaan?”

In Romeinen 1 lijkt de homoseksualiteit meer op een straf voor die specifieke groep mensen. Oorzaak en gevolg kan niet omgedraaid worden. Dat wil dus zeggen dat niet perse elke vorm van homoseksualiteit als straf gezien moet worden.

Moeten wij de genoemde Bijbelgedeelten één op één toepassen op twee homo’s die zich tot elkaar aangetrokken voelen en daarin de weg van God zien en niets liever willen dan altijd bij elkaar te zijn en samen in hun leven God willen dienen? Hier worstelen wij mee.

God is ook een God van liefde en heeft er blijdschap in als mensen elkaar vinden om elkaar tot steun te zijn. De Bijbel staat vol met verhalen waarin mensen het geluk in elkaar vinden.

Enkele Bijbelse gegevens waaruit blijkt dat we barmhartigheid moeten tonen aan onze naaste vinden we in Mattheus 5:7, Mattheus 12: 7, en Lukas 6: 36-37. Tevens wijst de Bijbel ons erop dat we elkaar in liefde moeten accepteren omdat we allemaal in zonde leven: Lukas 6: 39-42 en Lukas 7: 36-50. Zo zijn er nog meer Bijbelgedeelten te vinden waarin door Jezus zelf meer nadruk gelegd wordt op barmhartigheid dan op de zondige praktijken van betreffende mensen.

Dat wil niet zeggen dat wij de homoseksuele relaties goedkeuren. In een kader van pastorale begeleiding wil de kerkenraad de volgende handelswijze toepassen.

Met een broeder of zuster die een homorelatie heeft of voornemens is deze aan te gaan zal de kerkenraad in gesprek gaan en een relatie met iemand van gelijk geslacht ontraden. Maar mocht uit de gesprekken blijken dat het verbreken van de relatie voor hen, in gebed en worsteling voor God, niet mogelijk is willen wij in deze situatie, niet de weg van de kerkelijke tucht inslaan. De kerkenraad zal wel verzoeken aan betreffende broeders of zusters niet aan te gaan aan het Heilig Avondmaal. Dit vooral om bij andere broeders en zusters gewetensnood te voorkomen.

Revisieverzoek “rapport homoseksualiteit en homoseksuele relaties”

Het studierapport “homoseksualiteit en homoseksuele relaties” van de GS 2013 is de laatste 2 jaren door de kerkenraad van de gemeente Boskoop intensief bestudeerd en besproken. Tweemaal hebben we samen met de gemeente op een gemeentevergadering nagedacht over dit onderwerp. De reacties in de gemeente op de standpunten zoals beschreven in het rapport zijn sterk wisselend, van omarming tot sterke afwijzing. Als kerkenraad willen we ons niet alleen laten leiden door wat de Bijbel specifiek over dit onderwerp zegt, maar vooral ook daarbij betrekken wat de Bijbel zegt over mensen die op velerlei vlak anders zijn.

De kerkenraad van de CGK Boskoop verzoekt aan de synode het standpunt te herzien met name op het punt van de christelijke homo en of lesbienne die een relatie heeft met iemand van hetzelfde geslacht. Daarbij zoekt de kerkenraad naar meer pastorale ruimte en verzoekt de synode af te zien van te stellige uitspraken, onder andere ‘uitsluiten van het Heilig Avondmaal, en ruimte te creëren voor bedoelde broeders en zusters. Deze ruimte achten wij nodig om te zorgen voor een veilige plek voor hen, net als voor alle anderen broeders en zusters in de gemeente van Christus. Hierdoor voorkomen we een mogelijke afsluiting van een pastoraal traject met betreffende broeders en zusters.

Wij geloven dat God onze schepper is. Dat Hij ons gemaakt heeft en zoals het in Psalm 139 staat beschreven, ons in de ‘moederschoot heeft geweven’. Dit geldt voor alle hetero en homo/lesbiënes brs. en zrs. in onze gemeente!

Wanneer wij Romeinen 1:26-28 lezen komt de vraag boven: “Is homoseksualiteit een zonde die als een straf van God gegeven wordt wanneer wij ondanks waarschuwingen van God afgedwaald zijn en blijven, of is homoseksualiteit een gevolg van de zondeval en zien we hierin de onvolmaaktheid die daarna is ontstaan?”

In Romeinen 1 lijkt de homoseksualiteit meer op een straf voor die specifieke groep mensen. Oorzaak en gevolg kan niet omgedraaid worden. Dat wil dus zeggen dat niet perse elke vorm van homoseksualiteit als straf gezien moet worden.

Moeten wij de genoemde Bijbelgedeelten één op één toepassen op twee homo’s die zich tot elkaar aangetrokken voelen en daarin de weg van God zien en niets liever willen dan altijd bij elkaar te zijn en samen in hun leven God willen dienen? Hier worstelen wij mee.

God is ook een God van liefde en heeft er blijdschap in als mensen elkaar vinden om elkaar tot steun te zijn. De Bijbel staat vol met verhalen waarin mensen het geluk in elkaar vinden.

Enkele Bijbelse gegevens waaruit blijkt dat we barmhartigheid moeten tonen aan onze naaste vinden we in Mattheus 5:7, Mattheus 12: 7, en Lukas 6: 36-37. Tevens wijst de Bijbel ons erop dat we elkaar in liefde moeten accepteren omdat we allemaal in zonde leven: Lukas 6: 39-42 en Lukas 7: 36-50. Zo zijn er nog meer Bijbelgedeelten te vinden waarin door Jezus zelf meer nadruk gelegd wordt op barmhartigheid dan op de zondige praktijken van betreffende mensen.

Dat wil niet zeggen dat wij de homoseksuele relaties goedkeuren. In een kader van pastorale begeleiding wil de kerkenraad de volgende handelswijze toepassen.

Met een broeder of zuster die een homorelatie heeft of voornemens is deze aan te gaan zal de kerkenraad in gesprek gaan en een relatie met iemand van gelijk geslacht ontraden. Maar mocht uit de gesprekken blijken dat het verbreken van de relatie voor hen, in gebed en worsteling voor God, niet mogelijk is willen wij in deze situatie, niet de weg van de kerkelijke tucht inslaan. De kerkenraad zal wel verzoeken aan betreffende broeders of zusters niet aan te gaan aan het Heilig Avondmaal. Dit vooral om bij andere broeders en zusters gewetensnood te voorkomen.

Voor dergelijke situaties zoeken wij naar meer pastorale ruimte. Daarbij willen wij niet uit het oog verliezen dat er ook een verantwoordelijkheid bij de betreffende personen zelf ligt.

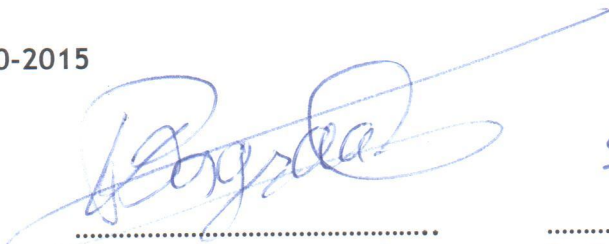
Dit onderwerp raakt broeders en zusters met gevoelens voor het gelijke geslacht diep in hun hart. Te stellige uitspraken zullen niet positief bijdragen aan de worsteling waarin deze groep mensen in hun leven al mee te maken hebben. Wij vertrouwen erop dat u hier rekening mee houdt.

Voor het heroverwegen van uw zienswijze bidden wij u veel wijsheid en zegen toe.

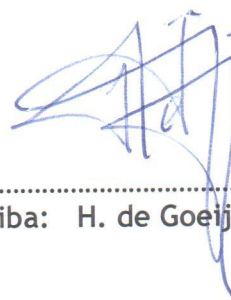
Als vastgelegd in onze vergadering van 08 oktober 2015:

Boskoop, 08 -10-2015

Handtekening:

.....
Voorzitter: K. Bosgraaf

.....
Scriba: H. de Goeij.

Voor dergelijke situaties zoeken wij naar meer pastorale ruimte. Daarbij willen wij niet uit het oog verliezen dat er ook een verantwoordelijkheid bij de betreffende personen zelf ligt.

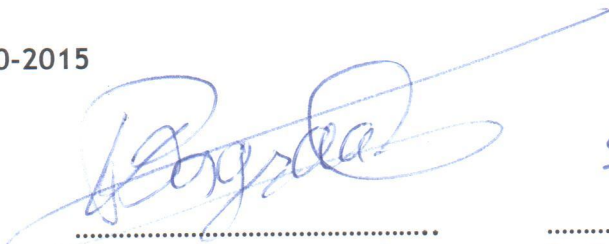
Dit onderwerp raakt broeders en zusters met gevoelens voor het gelijke geslacht diep in hun hart. Te stellige uitspraken zullen niet positief bijdragen aan de worsteling waarin deze groep mensen in hun leven al mee te maken hebben. Wij vertrouwen erop dat u hier rekening mee houdt.

Voor het heroverwegen van uw zienswijze bidden wij u veel wijsheid en zegen toe.

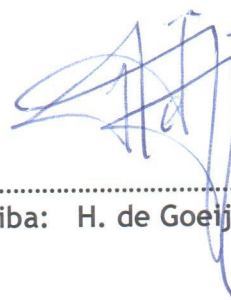
Als vastgelegd in onze vergadering van 08 oktober 2015:

Boskoop, 08 -10-2015

Handtekening:

.....
Voorzitter: K. Bosgraaf

.....
Scriba: H. de Goeij.

Purmerend, 8 december 2015

Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde kerken van Nunspeet 2016

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde kerk te Purmerend heeft in een brief op 28 februari 2014 een verzoek tot revisie van de kerkelijke uitspraak zoals verwoord in rapport 9.35 ingediend. In de bijlage bij dit schrijven doen wij u een onderbouwing toekomen van het revisieverzoek van de kerkelijke uitspraak die door de generale synode van 2013 gedaan is op grond van het aan die uitspraak voorafgaande visiedocument.

Dit revisieverzoek is gericht tegen het derde punt van de kerkelijke uitspraak waar staat: *“Seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde”* (56:3-6). Hoewel het vierde punt van de kerkelijke uitspraak spreekt over de gezindheid van Christus waarin dit dient te geschieden, en het rapport in de pastorale handreiking wijst op de noodzaak van wijsheid en liefde, houdt deze uitspraak concreet in dat de kerk met gemeenteleden die leven in een homoseksuele relatie van liefde en trouw de weg van de kerkelijke tucht dient te gaan. Hier heeft de kerkenraad van Purmerend grote moeite mee omdat de uiterste consequentie van die weg is dat de kerkenraad daarmee bevestigt dat deze mensen *“door God zelf van het Rijk van Christus uitgesloten”* zijn (HC zondag 31). Ook zou door de avondmaalsgang van deze groep mensen *“het verbond van God worden ontheiligd en zijn toorn over de gehele gemeente worden opgewekt”* (HC zondag 30). Van een kerkelijke uitspraak die het gedrag van een groep gelovigen met deze zware consequenties verbindt mag verwacht worden dat er geen twijfel bestaat over de Schriftuurlijke onderbouwing.

Wij menen echter dat het visiedocument waarop de uitspraak gebaseerd is op wezenlijke punten geen recht doet aan de Schrift. In de eerste plaats achten wij de gehanteerde Schriftleer onvoldoende verantwoord en in de tweede plaats is volgens ons uit de in het rapport besproken Schriftgedeelten niet dwingend af te leiden dat homoseksuele relaties in liefde en trouw vallen onder wat de Schrift aan homoseksuele daden afwijst. Dat leidt er toe dat de gewetens van kerkenraden en gemeenten worden gebonden aan een bepaalde Schriftuitleg en dat de synode in feite een leeruitspraak doet. Een gebod dat niet dwingend uit de Schrift afgeleid kan worden en waarvan de heilzaamheid niet aan te tonen is achten wij een te smalle basis voor een vorm van pastoraat die uitloopt op de kerkelijke tucht. Daarnaast hebben we moeite met de consequente manier waarop er gesproken wordt over homoseksuele gerichtheid i.p.v. geaardheid (het is beter om over genderidentiteit te spreken). Tot slot hebben we kerkrechtelijke bezwaren tegen de manier waarop de synode omgaat met de relatie tussen gemeente/kerkenraad en het landelijke kerkverband/synode.

Om deze redenen zien we ons genooddaakt de generale synode op te roepen het derde punt van de kerkelijke uitspraak in te trekken en het bijgevoegde visiedocument grondig te heroverwegen.

Ons revisieverzoek aan de synode is concreet:

1. Het derde punt van de kerkelijke uitspraak te herroepen.
2. In het visiedocument zuiverder vanuit de Schrift te argumenteren en voorzichtiger te spreken op punten waar zekerheid over de exegese ontbreekt.
3. De plaatselijke kerken meer ruimte te geven voor een eigen afweging in pastoraat en tucht.

Namens de kerkenraad

.....
Ds. W. de Bruin.....
B.S. Douma

Bijlage: Onderbouwing Revisieverzoek

Onderbouwing Revisieverzoek

Onderstaand vindt u de argumenten op grond waarvan wij het verzoek tot revisie doen.

1. **Het rapport gaat onvoldoende in op de huidige inzichten in geslacht (sexus) en de daarbij behorende diversiteit in seksueel handelen door homoseksualiteit tegenover heteroseksualiteit te stellen zonder de genderidentiteit voldoende mee te wegen.**

- a. ***Het rapport gaat uit van een te eenvoudige scheiding in sexus (geslacht) nl. man t.o.v. vrouw.***

In biologisch termen kan men spreken van 100% mannelijk geslacht als er sprake is van de combinatie XY-chromosoom en van 100% vrouwelijk geslacht bij de combinatie XX-chromosoom. Bij de geboorte is het echter mogelijk om zowel het mannelijk geslacht als het vrouwelijk geslacht in meer of mindere mate te hebben. De huidige inzichten laten zien dat de volgende chromosoom combinaties voorkomen : XO (syndroom van Turner, waarbij slecht één chromosoom aanwezig is), XXY (syndroom van Klinefelter), XYY, XXX and XXYY. Ook komen binnen een persoon soms meerdere chromosoom combinaties voor. In al deze gevallen is sprake van ambigu geslacht (intersekse: zowel man en vrouw zijn) en spreekt men van 'disorder/differences of sexual development' (DSD). Het Sociaal en Cultureel Planbureau heeft voor 2014 een schatting gemaakt en kwam uit op 80.000 Nederlanders die DSD hebben. En ander onderzoek¹ schat dat 1% met een DSD ter wereld komt.

Niet in alle gevallen is medisch ingrijpen noodzakelijk of gewenst. Men probeert in de lichamelijke ontwikkeling van het DSD kind zoveel mogelijk bij te sturen door hormonale behandelingen. In een later stadium van de ontwikkeling kan zelfs operatief worden ingegrepen (transgender).

De biologische diversiteit roept de vraag op in welke van deze gevallen er geen sprake is van heteroseksualiteit. Het visiedocument maakt hier geen onderscheid in.

- b. ***De huidige inzichten in genderidentiteit worden onvoldoende opgehelderd om de consequenties voor homoseksualiteit en homoseksueel handelen voldoende te kunnen duiden.***

Seksualiteit of het aangaan van een seksuele relatie is tegenwoordig niet een vanzelfsprekende afspraak tussen alleen een man en een vrouw (dus met een duidelijke biologische sexus). Daar waar sekse in een aantal gevallen al lastig biologisch is vast te stellen, is er in seksuele gerichtheid ook een diversiteit vastgesteld: asexueel; biseksueel, heteroseksueel, homoseksueel, interseksueel (bij ambigu geslacht), pan(omni)seksueel en transseksueel. Seksueel handelen is dus zeer divers en tevens niet altijd eenduidig te koppelen aan de biologisch sekse (chromosoom samenstelling).

Terecht stelt het visiedocument dat er geen scherpe tweedeling te maken is tussen homoseksualiteit en heteroseksualiteit en daarmee het woord 'geaardheid' beladen is. De seksuele werkelijkheid blijkt veel complexer te zijn. Sekse wordt biologisch direct bij de bevruchting vastgelegd, terwijl naar de huidige inzichten genderidentiteit pas op vierjarige leeftijd definitief vast komt te liggen (referenties in: www.dsdnederland.nl/in-de-media/tijdschrift/de-wereld-tussen-man-en-vrouw/). Daarna lijkt het onmogelijk om de genderidentiteit ingrijpend te veranderen².

- c. ***Door de beperkte context in genderidentiteit is er geen ruimte om onderscheid te maken tussen seksueel handelen op basis van genderidentiteit en het veel meer voorkomende seksueel decadent handelen.***

Homoseksualiteit is slechts een van de seksuele identiteiten die er zijn, maar na heteroseksuele identiteit wel de meest voorkomende. Hoewel een algemeen gangbare opvatting is dat er tussen de 3 en 10 % van

¹ Eric Valain in Nature Reviews Endocrinology , oktober 2014

² Ondanks uitgebreid biologisch onderzoek naar homoseksualiteit is er geen wetenschappelijk bewijs dat seksuele oriëntatie vanaf de baarmoeder bepaald is. Wat de genderidentiteit wel bepaalt is onduidelijk en dus is homoseksualiteit ook niet te 'genezen' (Archives of Sexual Behavior 2010).

de mensen homoseksueel is, zijn er geen betrouwbare en wetenschappelijk onderbouwde aantallen te noemen³. In vele landen is homoseksualiteit verboden en (ook in Nederland) roept het negatieve reacties op, waardoor betrouwbaar onderzoek naar aantallen moeilijk is. Het rapport baseert zich op Keuzekamp, *Niet ver uit de kast*, blz 11 en meldt dat slechts 3 % mannen en 1 % vrouwen zich uitsluitend tot hetzelfde geslacht voelt aangetrokken. Deze getallen zijn niet zo absoluut te stellen.

Het rapport maakt onderscheid tussen homoseksuele gerichtheid en homoseksueel handelen (praktiseren). Homoseksuele gerichtheid als genderidentiteit wordt geaccepteerd en de kerken worden opgeroepen om homoseksuele broeders bewogen te benaderen. Homoseksueel handelen wordt op grond van de Schrift in het rapport categorisch veroordeeld. Terecht stelt het visiedocument dat de orde en bedoeling van de schepping goed was, maar na de zondeval gebroken is. De vraag nu is of de gegeven Schriftbeschouwing terecht iedere vorm van seksueel handelen anders dan de scheppingsbedoelde man-vrouw relatie, mag en moet afwijzen. Zeker in geval van een ambigue biologische sekse is dit onmogelijk te plaatsen. In geval van een genderidentiteit die afwijkt van de scheppingsbedoelde identiteit, is het niet heteroseksueel handelen evenmin categorisch af te wijzen.

³ <http://www.nrcnext.nl/blog/2012/07/24/next-checkt-%E2%80%98een-op-de-tien-wereldburgers-is-homoseksueel%E2%80%99>

2. Het rapport verantwoordt op belangrijke punten de gebruikte Schriftleer onvoldoende. Dat leidt tot 'onverantwoorde' hermeneutische en exegetische keuzes.

a. *Het rapport heldert de verhouding tussen het cultuurbepaald spreken van de Bijbel en het gezag van de Bijbel voor alle tijden onvoldoende op. Daardoor neemt het een uitgangspunt in dat maar tot één uitkomst kan leiden.*

Het rapport schetst in hoofdstuk IV de kaders van een gereformeerde Schriftbeschouwing en stelt daar o.a.

1. Bij de uitleg van de Schrift moet je rekening houden met de historische en culturele context.
2. Met die aandacht voor de cultuur waarbinnen de Schrift is ontstaan mag je het Woord niet uitschakelen.

Het rapport verheldert de verhouding tussen deze twee elementen onvoldoende. Er wordt geen duidelijk hermeneutisch kader voor aangegeven. Zo wordt er in 12:24-26 gesteld dat vanwege misverstanden we de aansporing om elkaar met een heilige kus te groeten in onze cultuur beter niet na kunnen leven. Maar er wordt niet beargumenteerd waarin het spreken van de Schrift over de heilige kus nou principieel verschilt van het spreken over homoseksualiteit. In beide gevallen heb je het over een gebod dat duidelijk⁴ in de Schrift vermeld staat en dat in onze huidige culturele context niet meer goed begrepen wordt. Ligt hier echt een hermeneutisch verschil? Wellicht, maar het wordt niet opgehelderd. Daarom zou het zomaar kunnen dat de persoonlijke voorkeuren van de schrijvers van het rapport een rol gaan spelen.

Als het gaat om het *“uitschakelen van het Woord met de cultuur”* doet het rapport in 12:29-33 de volgende uitspraak: *“De gereformeerde Schriftbeschouwing benoemt deze aspecten (nl. welke vormen van homoseksualiteit Paulus kende, en welke vormen wij kennen) en benadrukt tegelijkertijd dat de Schrift het beslissende gezag heeft.”* Ook hier is niet duidelijk wat er precies bedoeld wordt. Stel je voor dat Paulus een andere vorm van homoseksualiteit kende dan wij vandaag, wat zou deze leesregel dan betekenen? Dat we desondanks het verbod moeten handhaven omdat de Schrift beslissend gezag heeft? In 49:42-50:2 gaat het rapport wel die kant op als het stelt: *“Ook al zou Paulus niet hebben nagedacht over christenen die worstelen met hun seksuele gerichtheid en in afhankelijkheid van Christus in liefde en trouw een gelijkgeslachtelijke relatie willen aangaan, dan nog mogen wij zijn woorden niet naast ons neerleggen.”* Het rapport zegt hier uiteindelijk dat de Schrift bij voorbaat een betekenis heeft die geldig is voor elke historische context, ongeacht in welke context zij ontstaan is. Maar dat is nu juist wat contextgericht lezen moet ophelderen: of dat in concrete gevallen werkelijk zo is! Het rapport lijkt hier in hoofdstuk IV een uitgangspunt in te nemen dat bij voorbaat maar tot één uitkomst kan leiden. Namelijk: ondanks verschillen tussen toen en nu blijft het verbod op homoseksualiteit gehandhaafd, want de Schrift spreekt een woord voor alle tijden.

b. *De verhouding tussen het goddelijk en menselijk karakter van de Schrift wordt in het rapport onvoldoende opgehelderd. Daardoor kan Gods alwetendheid als exegetisch argument gaan functioneren.*

In hoofdstuk VII paragraaf 1 gaat het rapport dieper in op de verhouding tussen de menselijke en goddelijke kant van de Schrift. Aan de ene kant wordt gesteld dat God de menselijke auteurs in dienst heeft genomen zoals ze waren, inclusief hun cultuurhistorische context. God is – zogezegd – met zijn openbaring de geschiedenis ingegaan. Tegelijk gaat de Bijbel volgens dit rapport uit boven de beperkingen van een bepaalde historische en culturele situatie. Dat houdt in dat het gezag van de Bijbel, ook op ethisch gebied voor heel de mensheid van alle tijden geldt.

Wat dit *“uitgaan boven de beperkingen van een bepaalde historische en culturele situatie”* (35:27-28) nu precies betekent wordt niet duidelijk gemaakt. Er worden dingen gezegd als dat het menselijk en goddelijk karakter niet concurreren en onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn (35:31-33). Elementen waar niemand bezwaar tegen zal hebben maar die tegelijk niet heel veel verhelderen.

⁴ In het geval van homoseksualiteit is dat volgens het rapport duidelijk, wij zullen in punt 3 van dit revisieverzoek aantonen dat het niet hard te maken is dat de Bijbel alle vormen van homoseksualiteit afwijst.

Waar we grote moeite mee hebben is dat Gods alwetendheid in hoofdstuk IV paragraaf 2.3 en hoofdstuk VII paragraaf 3 als exegetisch argument gaat functioneren. Het argument van het rapport loopt als volgt:

- 1) Paulus noemt in zijn teksten nergens een diepe homoseksuele gerichtheid als oorzaak voor homoseksueel gedrag.
- 2) In de wereld van voor en na zijn dagen, zagen sommige schrijvers homoseksualiteit als aangeboren of ze zagen een verwevenheid van homoseksualiteit en het persoon-zijn.
- 3) Paulus heeft daar van geweten.⁵
- 4) Uit het feit dat hij het desondanks niet noemt, blijkt dat hij homoseksualiteit veroordeelt, ongeacht de vraag naar de gerichtheid.

En punt 4 wordt dan ondersteund met het gegeven dat we er vanuit mogen gaan dat er in die cultuur mensen waren met homoseksuele gevoelens/gerichtheid, dat God daar van wist, maar dat God aan Paulus geen concrete aanwijzingen heeft gegeven hoe daar mee om te gaan (27:15-21). Of zoals geformuleerd in 41:7-8: *“de heilige Geest heeft hem daar niet toe gebracht”*.

Kun je Gods alwetendheid tot exegetisch argument maken zoals het rapport dat doet? Is dat een positie die recht doet aan de Schriften? In dat geval zou je namelijk op ieder moment dat iemand zich in onze tijd beroept op meer kennis dan de Bijbel, eenvoudigweg omdat we meer onderzocht hebben dan 2000 jaar geleden, kunnen zeggen: “maar God wist het al en had het kunnen laten opschrijven, maar hij had er een bedoeling mee om dat niet te doen”. Net zoals het rapport stelt dat God wist van een diepe homoseksuele gerichtheid, er desondanks niets over heeft laten opschrijven, en dat wij op grond daarvan de conclusie kunnen trekken dat homoseksualiteit ook bij een diepe gerichtheid verboden is. Het rapport ademt hier een sfeer die dicht aan komt te liggen tegen de zogenaamde mechanische inspiratieleer. Het gegeven dat God de bijbelschrijvers in dienst heeft genomen met al hun, ook historische, beperkingen, dreigt hier onder te sneeuwen.

c. *Het rapport heeft onvoldoende oog voor het heilshistorisch karakter van het gezag van de Schrift.*

Dat het gezag van de Bijbel uitgaat boven de eigen tijd en context onderschrijven wij van harte. Toch doet naar onze overtuiging het beroep op Gods alwetendheid zoals onder b genoemd geen recht aan de wijze waarop de Schrift gezag heeft. Het lijkt erop dat het rapport op dat punt inspiratie van de Schrift als propositioneel beschouwt⁶: de Schrift openbaart waarheden over God en wereld voor alle tijden, weliswaar in het gewaad van de cultuur, maar in essentie tijdloos. Dat maken we in elk geval op uit 41:34-36 waar staat: *“De woorden van de Bijbelschrijvers hebben een betekenis die uitgaat boven hun eigen tijd en context. Daarom kunnen we niet zondermeer zeggen dat wij meer weten dan de Bijbel.”* Dit suggereert dat de Bijbelschrijvers van God toegang kregen tot bovenhistorische kennis, en dat zij (op z’n minst ten dele) deelden in Gods alwetendheid.

Ons inziens doet een benadering die het gezag van de Schrift als heilshistorisch karakteriseert meer recht aan het karakter van Gods openbaring in de Schrift. De heilshistorische benadering neemt haar uitgangspunt in het handelen van God in Christus Jezus in deze wereld, dat op een gegeven moment op Schrift gesteld moest worden. Het gezag van de Schrift wordt, aldus Herman Ridderbos, gefundeerd in de heilsgeschiedenis.⁷ De Schrift is in deze benadering een eenmalig voertuig voor de heilsboodschap van God die gefundeerd is in de eenmalige geschiedenis van het heil. De Schrift is op die manier een eenmalige gezagsinstantie en bron en norm voor geloof en leven. Dat geldt voor de hele Schrift. Mensen kunnen niet bepalen welk deel van de Bijbel al dan niet gezag heeft. Tegelijk geldt dat dit gezag heilshistorisch is. En dat het gezag van de Schrift dus ook zijn beperking heeft. *“De apostelen hebben als de geïnspireerde herauten van het in Christus verkregen heil geen deel gekregen aan de goddelijke alwetendheid, noch ook opdracht gegeven de geheimen van de natuur, de inrichting van het heelal, de problemen van de wetenschap te ontsluiten.”*⁸ Ridderbos breidt dit later ook uit tot allerlei

⁵ Ook de conclusie die het rapport daaruit trekt is aanvechtbaar, daarop zullen we bij de exegese van Romeinen 1 nader ingaan.

⁶ We spreken bewust voorzichtig omdat zoveel van de Schriftleer niet expliciet gemaakt wordt.

⁷ Herman Ridderbos, *Heilsgeschiedenis en heilige Schrift*, Kampen 1955, 36.

⁸ Ridderbos, 115

voorstellingen die in het NT voorkomen rondom de antropologie, psychologie, kosmologie en ook de demonologie.⁹ In dat alles spraken de apostelen in de taal en met de kennis van hun tijd.

Wat betekent dit nu voor het gezag van de Bijbel?

- 1) De hele Bijbel heeft gezag, omdat de hele Bijbel, op heel diverse wijze, getuigt van het heil Gods in Christus. En op die manier heeft de Bijbel gezag voor alle tijden.
- 2) Het gezag van de Bijbel is niet oeverloos, en strekt zich niet uit tot wetenschap, psychologie en antropologie, etc., maar spreekt op die terreinen de taal van die tijd. En het kan dus ook zijn dat we in later tijden op die terreinen meer kennis hebben dan de Bijbel. Dat komt niet in mindering op het gezag van de Schrift maar laat zien dat het gezag van de Schrift een eigen aard en karakter heeft.

Het is belangrijk om te zien dat de Bijbelschrijvers niet over bovenhistorische kennis over het verschijnsel homoseksualiteit beschikken maar principieel aan de kant van de historie staan. Dat betekent dat we hun woorden over homoseksualiteit niet los kunnen pellen uit hun concrete historische en culturele context. Duidelijker dan de auteurs van het rapport stellen spreekt de Bijbel hier (en op veel andere plekken) binnen de beperkingen van een historische en culturele situatie. Het *kán* dus zijn dat we vandaag meer weten over de achtergronden van homoseksualiteit en mogelijk ook dat dat tot een andere opvatting leidt dan die van Paulus. Dat doet geen afbreuk aan het gezag van de Bijbel, maar laat wel zien op welke wijze de Bijbel gezag heeft. God heeft immers Paulus, met zijn beperkingen, in dienst genomen.

d. *Het rapport rekent te snel af met een ervaren cultureel verschil tussen de tijd van de Bijbel en vandaag.*

Het rapport stapt te snel heen over de grote culturele afstand tussen de tijd van de Bijbel en onze tijd. Die culturele afstand zorgt ervoor dat mensen met een homoseksuele genderidentiteit nu voor het eerst in de geschiedenis hun homoseksuele identiteit als doorslaggevend ervaren. In vroeger tijden was de sociale structuur van de omgeving veel belangrijker voor de identiteit, en daarom voegden mensen met homoseksuele gevoelens zich in voorgegeven patronen van de samenleving. Vandaag verstaat de mens zich in de eerste plaats als individu, met een identiteit die niet bepaald wordt door voorgegeven verbanden. Ad de Bruijne noemt de huidige beleving uniek in de geschiedenis.¹⁰

Het rapport deelt in 41:20-28 de conclusies van De Bruijne, het rapport geeft zelfs aan dat voor Paulus de vraag naar het onderliggend substraat van de homoseksuele gerichtheid geen doorslaggevend gewicht in de schaal legt, maar dat voor hem plaats in huisgezin en samenleving van doorslaggevend belang zijn (41:1-3), maar vervolgens komt het rapport met het bovengenoemde axioma dat ondanks die culturele kloof tussen vandaag en de tijd van de Bijbel *“we niet zonder meer kunnen stellen dat wij meer weten dan de Bijbel”* (41:34-36). En dat de woorden van Paulus dus onverkort gezag hebben voor vandaag. Het gebruik van het woord axioma is hier bewust, want het wordt hier als een stelling geponeerd waarmee verder iedere discussie wordt afgebroken. Wij vinden dat het rapport zich hier te gemakkelijk van de culturele kloof afmaakt door zich te beroepen op de alwetendheid van de Bijbel (God). De vraag is of de auteurs de grote culturele kloof echt op zich hebben laten inwerken.

e. *Het rapport gebruikt een oneigenlijke redenering om de stap van een specifiek verbod naar een algemeen verbod te maken.*

Moeite als zodanig hebben we met de redenering op 41:30-38: het rapport stelt in regel 30 dat de besproken Bijbelteksten alleen over het homoseksuele gedrag spreken. Vervolgens wordt dat gegeven verbonden met de tijdsbetrokkenheid van de Schrift. Daarna stelt men dat het spreken over homoseksualiteit zoals wij dat nu doen een later verschijnsel is. En tot slot stelt men dat *“de woorden van de bijbelschrijvers een betekenis hebben die uitgaat boven hun eigen tijd en context”*, en dat daarom het verbod op homoseksualiteit gehandhaafd dient te worden.

Hier spreekt het rapport zichzelf tegen. Het rapport beweert namelijk steeds dat de Schrift impliciet wél over gerichtheid spreekt, zie bv. regel 4 en 5 op dezelfde 41e pagina. Als Paulus er in zijn tijd wél van wist

⁹ Ridderbos, 142v

¹⁰ Ad de Bruijne, in: *Open en Kwetsbaar*, Barneveld 2012, 67. In dezelfde bundel stelt Marco Derks zelfs dat het moderne concept én de beleving van homoseksualiteit afhankelijk zijn van het eveneens moderne concept van de heteroseksualiteit, m.n. op het punt van romantiek en complementariteit (pag. 108).

maar het níet noemt is het weglaten van het spreken over gerichtheid een keuze van Paulus en heeft niet met de tijdbetrokkenheid te maken. Pas als Paulus niet wist van gerichtheid wordt het tijdbetrokkenheidsargument zinvol.

Wat belangrijker is: in dit gedeelte vindt naar onze overtuiging een drogredenering plaats. Als het zo was dat het rapport een algemeen verbod op homoseksualiteit in de tijd van de Bijbel over zou zetten naar een algemeen verbod in onze tijd dan zou het een goede redenering zijn. Maar wat hier (41:30-38) gebeurt is dat het rapport een specifiek verbod (namelijk op homoseksueel gedrag, los van de vraag naar gerichtheid) veralgemeniseert naar een verbod op homoseksualiteit in het algemeen – met een beroep op het argument dat de tijdbetrokken Schrift een betekenis heeft die uitgaat boven eigen tijd en context. Dit is een drogreden, het gaat hier namelijk helemaal niet over de hermeneutische kloof tussen toen en nu, maar over de vraag of de Bijbel nu een specifiek of algemeen verbod leert.¹¹ Dat de woorden van de Bijbelschrijvers uitgaan boven hun eigen tijd en context is op dit punt gewoon niet ter zake.

f. *Het rapport legt een onbegrepen gebod op aan de gemeente vandaag.*

Het gezag van de Schrift karakteriseren als heilshistorisch houdt nog altijd wel in dat de Bijbel ook gezag heeft op het terrein van de ethiek. Het geheel nieuwe van het koninkrijk dat ontsloten is door de komst van Christus heeft zonder meer grote consequenties voor de (huwelijks)ethiek (denk aan de Bergrede!). Door ook het ethisch gezag te bestempelen als heilshistorisch achten we het wel noodzakelijk dat de verbinding tussen concrete ethische regels en het evangelie van Jezus Christus/het koninkrijk inzichtelijk gemaakt kan worden. Of, in andere woorden, het is nodig dat de heilzaamheid van een concreet gebod inzichtelijk gemaakt kan worden.

Op 51:29-41 geeft het rapport aan dat de heilzame bedoeling van het verbod op iedere vorm van homoseksueel samenleven niet inzichtelijk te maken is voor mensen vandaag. Desondanks wil men het handhaven omdat het Bijbelse verbod op alle vormen van homoseksualiteit evident is.¹² De bewijslast wordt neergelegd bij hen die op dit punt af willen wijken van de traditie van de kerk der eeuwen (60:6). Op dit punt hebben we een aantal bezwaren:

- 1) Het handhaven van een onbegrepen gebod zorgt voor een extra drempel in de communicatie van het evangelie. Als de auteurs van het rapport het al niet uit kunnen leggen aan zichzelf en de kerkenraden, hoe gaan we dit dan communiceren aan gemeenteleden, jongeren en niet-gelovigen? Het gevaar is groot dat we onnodig mensen bij Jezus Christus vandaan houden.
- 2) Het rapport legt de bewijslast bij mensen die af willen wijken van de traditie van de kerk der eeuwen. Echter: het rapport zelf wijkt ook af van de traditie van de kerk der eeuwen. Want zowel in de Bijbel als in de kerk der eeuwen spreken Schrift en cultuur op dit punt met één woord.¹³ Pas in de moderne tijd is de cultuur dermate veranderd dat Schrift en cultuur op verschillende manieren zijn gaan spreken. En daarom is iedere weg die we vandaag kiezen een andere weg dan die uit het verleden. Ofwel je handhaaft het verbod onverkort, met het risico dat het Schriftgezag ervaren wordt als arbitrair¹⁴, ofwel je gaat mee in culturele ontwikkelingen in de erkenning dat het gezag van de Schrift op een andere manier ingevuld moet worden. Maar de mogelijkheid dat de Schrift op dit punt harmonieert met de door ons ervaren werkelijkheid is uitgesloten. In die zin is de lijn die het rapport kiest, nl. 'onverkort handhaven' ten opzichte van het verleden net zo goed een nieuwe lijn als een lijn die wel ruimte ziet voor een homoseksuele

¹¹ Een vraag die we in de bespreking van de Schriftgegevens (onder: punt 3) zullen bespreken.

¹² Bij de bespreking van de Schriftgegevens zullen we aantonen dat die evidentie nog niet zomaar aan te tonen is.

¹³ Bij de bespreking van de Schriftgegevens gaan we in op de vraag of de Bijbel werkelijk alle vormen van homoseksualiteit kent en afwijst. Los daarvan is iedereen het er wel over eens dat wát de Bijbel over homoseksualiteit zegt afwijzend is.

¹⁴ In de weblog die hieronder genoemd wordt schrijft ds. De Bruin hier over 'slikken of stikken'. Een wat plastische uitdrukking die onvriendelijk over kan komen maar wel duidelijk maakt hoe het ervaren wordt.

- relatie.¹⁵ Daarom achten wij het ongepast om de bewijslast eenzijdig neer te leggen bij de ander.
- 3) Het zonder meer handhaven van dit onbegrepen verbod verbaast ons omdat een ander onbegrepen gebod, namelijk het verbod op het eten van bloed, niet meer voor ons van toepassing wordt geacht en als overgangsbepaling wordt gekenschetst (48:7-19). En dat op basis van een sterk aanvechtbare exegese. Er wordt namelijk niet in rekening gebracht dat het in Hand. 15 gaat om de zogenoemde Noachidische geboden die volgens het toenmalige jodendom van belang waren voor heidenen die zich aan het jodendom wilden verbinden.¹⁶ Het gaat dus niet om een set willekeurige regels, maar om een set regels die in het Jodendom bij elkaar hoorden, en die de apostelen om die reden ook als set aan de heidenchristenen oplegden. Zo wordt ook Hand. 15:21 over het voorlezen van de Thora in iedere stad inzichtelijk, alle heidenen konden op de hoogte zijn van deze geboden. Als Noachidisch gebod staat dit gebod ook niet enkel in de context van de cultus, zoals het rapport beweert, maar komt het al in Gen. 9:4 voor, en heeft te maken met de dieperliggende visie op leven/ziel in de Bijbel. Bovendien gaat het om een duidelijk gebod dat onder leiding van de Geest gegeven wordt (Hand. 15:28). Het isoleren van een enkel gebod uit de Noachidische en dat niet meer van toepassing achten voor vandaag, is moeilijk te verdedigen. Wat ons op dit punt stoort is dat er in het kader van homoseksualiteit alles aan gedaan wordt om te laten zien dat het een blijvend geldig verbod is, ook voor alle huidige vormen van homoseksualiteit, terwijl het verbod op het eten van bloed op grond van een ondeugdelijke argumentatie van tafel wordt geveegd. Het heeft er alle schijn van dat het rapport in de Schrift wil horen wat haar goed uitkomt.
 - 4) Het handhaven van onbegrepen geboden komt in conflict met een aantal nieuwtestamentische gegevens over de wet. In de eerste plaats het gegeven dat Gods geboden volgens het Nieuwe Testament, geen zware last zijn (Mat. 11:30; Mat. 23:4; Hand. 15:10,19 en 1 Joh. 5:3). Dit geldt alleen voor mensen die wedergeboren zijn en de Geest van God hebben (1 Joh. 5:4; Rom. 8:4). Echter, het rapport stelt (65-66) dat verandering van gerichtheid vaak niet mogelijk is, en dat het houden van dit gebod dan een zware last kan zijn. Omdat de Geest de seksualiteit blijkbaar niet doodt, wordt het houden van dit gebod een haast onmogelijke last.¹⁷ In de tweede plaats zien we dat Paulus zelf veelvuldig inhoudelijk argumenteert om te laten zien waar geboden voor bedoeld zijn. Zo beargumenteert hij het verbod op hoererij in 1 Kor. 6 direct vanuit het hart van het evangelie: het met Christus verbonden zijn. Dit alles in de context van de op-zich-juiste stelling van Paulus' tegenstanders: "*alles is geoorloofd*". Paulus gaat niet tegen die stelling in maar erkent de stelling als behorend bij de vrijheid in Christus. Hij vult die stelling echter met dat wat je doet goed voor je moet zijn, je niet mag beheersen en opbouwend moet zijn voor de ander (1 Kor. 6:12 en 10:23).¹⁸ Paulus argumenteert dus niet wettisch vanuit formele geboden, maar evangelisch vanuit de inhoud van Gods geboden die goed zijn en leven mogelijk maken. Op dezelfde manier beargumenteert hij het al-dan-niet huwen in 1 Kor. 7 vanuit het komende koninkrijk, de tweede tafel van de wet vanuit de liefde in Rom. 13:8v, de omgang met elkaar vanuit het aanvaard zijn door Christus in Rom. 14, etc. Het zomaar opleggen van een onbegrepen gebod zien wij in het Nieuwe Testament niet voorkomen.
 - 5) Het zal duidelijk zijn dat het verbod op homoseksualiteit alleen een onbegrepen gebod is als het gaat om *alle* vormen van homoseksuele relaties, dus ook die in liefde en trouw. Zou bijvoorbeeld duidelijk worden dat de Bijbel alleen overspelige of cultische vormen van homoseksualiteit veroordeelt, dan is er onmiddellijk wel een duidelijke bedoeling achter het gebod te vinden. Namelijk de diep christelijke gedachte van trouw in relaties, zoals God ook de

¹⁵ Zie ds. De Bruin <http://wimdebruin.blogspot.nl/2013/09/vrouw-en-ambt-wat-gedachten-op-een-rij.html> en Bert Loonstra met twee bezinnende blogs op dit punt <http://www.bertloonstra.nl/logboek/vrouw-ambt-bijbel-en-levensgevoel/> en <http://www.bertloonstra.nl/logboek/vrouw-ambt-bijbel-en-levensgevoel-2/>

¹⁶ D. Flusser & S. Safrai, 'Das aposteldekret und die Noachitischen Gebote; in: E Brocke/ H.-J. Barkenings, ;*Wer Tora vermehrt, mehrt leben*'. Neukirchen 1986, 173-192.

¹⁷ Zie Loonstra, <http://www.bertloonstra.nl/logboek/homobesluit-10-de-zwaarte-van-gods-geboden/>

¹⁸ Zie Loonstra, <http://www.bertloonstra.nl/logboek/homobesluit-9-alles-is-toegestaan/>

trouwe is. Het rapport zelf stelt na de bespreking van de Schriftgedeelten en de hermeneutiek echter nadrukkelijk: *“De Schrift laat geen ruimte voor een beleving van een homoseksuele relatie in liefde en trouw”* (50:5-6). Op dat belangrijke punt gaan we nu in.

3. Uit de in het rapport besproken Schriftgedeelten is niet dwingend af te leiden dat homoseksuele relaties in liefde en trouw vallen onder wat de Schrift aan homoseksuele daden afwijst.

- a. *“Een homoseksuele relatie strijdt met de kern van de Bijbelse boodschap waarin de motieven van schepping, zondeval en verlossing centraal staan. Wie wel ruimte zou willen laten voor een dergelijke relatie komt in conflict met het gezag van de Schrift. Het nieuwtestamentische spreken is op dit punt evident. Ook al zou Paulus niet hebben nagedacht over christenen die worstelen met hun seksuele gerichtheid en in afhankelijkheid van Christus in liefde en trouw een gelijkgeslachtelijke relatie willen aangaan, dan nog mogen we zijn woorden niet naast ons neerleggen” (49:37-50:2).*

De fundamentele gedachte in het rapport is, zoals uit dit citaat blijkt, dat homoseksueel handelen tegen de scheppingsorde ingaat, dat homoseksuele gerichtheid een gevolg is van de zondeval en dus een vorm is van gebrokenheid. De oorsprong volgens het rapport ligt dus in de zonde van de *hele mensheid*. Homoseksuelen zijn er niet extra schuldig aan en hoeven zich dus ook niet extra schuldig te voelen. In Christus opent God een weg van herstel, ook op het terrein van het seksuele leven. Tegelijk is dat herstel nog niet compleet, en is het door het leven gaan met een homoseksuele gerichtheid – zonder relatie, zoals de Bijbel naar het besef van het rapport voorschrijft – een kruis dat je achter Christus aan mag dragen (pag. 36-38).

b. Over Romeinen 1.

Dit denken vanuit de scheppingsorde is bepalend voor de exegese die het rapport levert van Romeinen 1. Dat blijkt al uit de structuur van hoofdstuk VI, dat begint met Schepping en zondeval, maar daarna de chronologie verlaat om eerst Romeinen te bespreken, waar de Schrift het besef van de auteurs het duidelijkst vanuit de Scheppingsorde redeneert.

Het rapport leest Romeinen 1:18-32 sterk vanuit Schepping en zondeval. Paulus veroordeelt in dit hoofdstuk *“de gehele mensheid en het gehele zondige patroon van de gehele menselijke samenleving na de zondeval”* (23:14-15). Na de zondeval heeft de mensheid zich van God afgekeerd, en is het geschapene gaan vereren. Een welbewuste keuze. En daarom heeft God de mensheid overgegeven aan de gevolgen van hun afgodische keuze. De omkering is dus begonnen met afgoderij, en zet zich voort in zedeloosheid en ontering van het menselijk lichaam. Het oordeel van God is dat Hij de mensheid laat doorgaan op de hen ingeslagen weg. De tegennatuurlijke omgang (tegen de orde van God) van homoseksuelen is daar dan een symptoom van (23:29). Voor het besef van het rapport richt de apostel zich hiermee op de mensheid als geheel, en niet op de groep van homoseksuelen die zondiger zouden zijn dan de overige samenleving. Voor Paulus is homoseksualiteit als zodanig een duidelijk *voorbeeld* van de verdorvenheid van de heidense wereld. Vandaar dat hij er uitgebreider op ingaat dan op de overige genoemde zonden.

Een paar elementen ondersteunen volgens het rapport deze visie. In de eerste plaats het gegeven dat Paulus in Romeinen 1 de hele **mensheid en wereld** oordeelt (24:21). In de tweede plaats de betekenis van epitumia, pathos en orexis, die in het algemeen duiden op elke seksuele verhouding die *tegen de natuur* is (pag. 25). In de derde plaats op het gegeven dat Paulus zelf geen onderscheid maakt tussen verschillende vormen van homoseksueel handelen (pag. 26). Alle homoseksualiteit gaat dus tegen de scheppingsorde in. Volgens het rapport wordt dat onderstreept door het gegeven dat Paulus bekend geweest moet zijn met homoseksuele gerichtheid (pag. 26-27 cf. pag. 38vv.). Het belangrijkste en vierde argument is het gebruik van woordpaar ‘natuur’ en ‘tegen de natuur’. Doordat het in één context voorkomt met het woord Schepping en andere verwijzingen naar Genesis 1 en 2 moet dit woordpaar volgens het rapport vanuit de scheppingsorde geladen worden. Natuurlijk = volgens de bedoeling van de Schepper, tegennatuurlijk = tegen de bedoeling van de Schepper. Het woord natuur onderstreept in dit verband wat vanuit de openbaring van God aangaande zijn schepping vaststaat (pag. 27-28). Op de volgende punten weerspreken wij de geleverde exegese.

- 1) *Met het lezen van Romeinen 1 vanuit de zondeval wordt er een element de tekst binnengebracht dat er niet staat, en ook niet nodig is om de tekst te verstaan.*

Romeinen 1 stelt dat homoseksualiteit het gevolg is van afgoderij. Vers 24 begint met een duidelijk daarom (*dio*) dat een gevolg weergeeft. Vanwege de afgoderij geeft God de mensen over aan homoseksuele handelingen, zo is vers 24 te lezen. Dit wordt nog eens onderstreept doordat in vers 25 en 26 dat verband nog eens expliciet gelegd wordt. Datzelfde verband geldt

trouwens ook voor de overige in vers 28vv. genoemde zonden. De hoofdlijn van Paulus' argument is daarom: afgoderij (God niet erkennen) → homoseksualiteit (en andere zonden). Het rapport lijkt dit verband te herkennen als het zegt dat God hen heeft overgegeven aan de gevolgen van hun afgodische keuze (23:8). Maar later op diezelfde bladzijde maakt het rapport ineens de stap naar de zondeval als het stelt dat Paulus de gehele mensheid van na de zondeval veroordeelt. In het slot van die alinea wordt gezegd dat die omkering begonnen is met afgoderij en zich voorzet in zedeloosheid en onttering van het menselijk lichaam. Om in de volgende zin weer te spreken over de gevallen mensheid die mag doorgaan op haar zelfgekozen weg (23:11-20).

Op deze wijze husselt het rapport twee benaderingen van homoseksualiteit door elkaar: homoseksualiteit als gevolg van afgoderij en homoseksualiteit als gevolg van de zondeval. En die twee zijn echt niet hetzelfde (denk alleen maar aan het feit dat de zonde van Adam niet afgoderij was). Vanuit de zondeval gedacht (zoals het rapport in hoofdlijn juist ook in het pastorale deel doet), is homoseksualiteit een vorm van gebrokenheid (23:34) die als gevolg van de zonde in de wereld kwam. In dat geval heb je er geen directe verantwoordelijkheid voor en vergroot het je schuld niet (36:36). Vanuit afgoderij als actieve daad geredeneerd, zoals Paulus doet, komt homoseksualiteit rechtstreeks voort uit concrete opstand tegen God en brengt Paulus homoseksualiteit in verband met woorden als afgoderij en toorn van God. Het verband tussen opstand en homoseksuele handelingen is hier veel rechtstreekser dan bij de benadering vanuit de zondeval.¹⁹

Ad de Bruijne noemt de gedachte dat homoseksualiteit ten opzichte van de scheppingsorde een verstoring vormt als gevolg van de zondeval een tamelijk recente gedachte, die juist opkwam toen duidelijk werd dat homoseksuele handelingen, die op grond van de Schrift altijd werden afgewezen, te maken hebben met een diepe oriëntatie. Die duiding van de geaardheid vanuit de zondeval is nodig om de handelingen te kunnen blijven afwijzen.²⁰ Het lijkt erop dat die duiding de auteurs van het rapport parten heeft gespeeld en ervoor heeft gezorgd dat Paulus' duiding vanuit afgoderij niet in alle scherppte naar voren is gekomen.

Een duidelijke paralleltekst voor Romeinen 1 is het apocriefe boek Wijsheid, hoofdstuk 12-14. Ook in dat boek wordt het verband gelegd tussen afgoderij en homoseksualiteit, en niet tussen zondeval en homoseksualiteit.²¹

2) *Het rapport maakt met het onderscheid tussen gerichtheid en daad een onderscheid dat de Bijbel niet maakt.*

Het rapport kán bovengenoemde lijn vanuit de zondeval alleen maar volgen doordat het een onderscheid tussen gerichtheid en de daad maakt. Een onderscheid dat de Bijbel (Paulus) niet maakt. Homoseksualiteit als gerichtheid is volgens het rapport een gevolg van de zondeval en als zodanig geen zonde (22:14-22). Pas het hebben van homoseksuele gemeenschap is zondig. Paulus maakt een dergelijk onderscheid niet. Bij hem is homoseksualiteit als daad het rechtstreekse gevolg van de daad afgoderij. Dit vormt een serieus probleem voor de exegese van het rapport. Want bij alle overige zonden die genoemd worden vanaf vers 28 liggen 'gerichtheid' en daad onmiddellijk in elkaars verlengde. Sterker nog, vaak gaat zonder meer om hartsgesteldheden, zoals kwaadaardigheid of het gebrek aan barmhartigheid. Ook bij homoseksualiteit zijn 'zijn' en 'doen' niet te scheiden, stelt het rapport in 64:20. En volgens de lading die het rapport aan het woord *epithumia* geeft is volgens Paulus elk homoseksueel verlangen ongeordend en dus zondig. Als er volgens Paulus al een homoseksuele gerichtheid is (*epithumia*, *pathos*) dan is die inherent zondig.

En toch is dit onderscheid tussen gerichtheid en daad, zijn en doen, de grote vooronderstelling waarmee de Bijbel in het rapport gelezen wordt. Want alleen vanuit dat onderscheid is het

¹⁹ Zie voor dit punt ook Bert Loonstra, <http://www.bertloonstra.nl/logboek/homobesluit-6-geen-onderscheid/>, die stelt dat het rapport op dit punt dus een onderscheid maakt dat de Bijbel niet maakt. Namelijk homoseksualiteit terugvoeren op de zondeval ipv op afgoderij.

²⁰ Ad de Bruijne, "Pluraliteit en voortgaand gesprek", in: *open en kwetsbaar*, 143

²¹ Zie vooral Wijsheid 14:22vv.

zinvol om terug te redeneren naar de zondeval en te spreken over gebrokenheid als oorzaak van homoseksualiteit.

3) *Het rapport trekt aanvechtbare conclusies op grond van wat Paulus **niet** schrijft.*

Het rapport veronderstelt op pag. 26v. en 38 vv. dat Paulus bekend was met homoseksuele gerichtheid, en mogelijk zelfs met de gedachte dat de oorzaak biologisch is. Op dat punt komen we met het probleem in aanraking dat wij niet precies weten wat Paulus allemaal in gedachten had toen hij Romeinen 1 schreef. Dat brengt meteen een van de fundamenteel lastige zaken van het rapport op het punt van de exegese van Rom. 1 aan het licht. Een groot deel van de conclusies bestaat bij gratie van gissingen en historische reconstructies over wat Paulus al dan niet wist of bedoelde. Doorslaggevend argumenteren wordt zo heel lastig. Beter dan de vraag te stellen wat Paulus allemaal al dan niet kon weten, is het om zijn geschreven argument na te gaan, en zo precies mogelijk proberen vast te stellen wat Paulus zegt.

Bert Loonstra schrijft op dit punt: *“Over wie gaat het? Het antwoord op die vraag vinden we niet door af te gaan op wat Paulus mogelijk of waarschijnlijk geweten heeft of waar hij wel eens van kan hebben gehoord. Het is meer een kwestie van de cognitieve schema’s die in zijn brein zijn geactiveerd als hij dit schrijft of dicteert. Welke dat zijn blijkt uit de woorden die hij gebruikt. We komen dan uit bij moedwillige miskenning van God, afgoderij, de toorn van God, tegennatuurlijk bandeloos gedrag, verwisseling van seksuele contacten.”*²²

Helemaal aanvechtbaar wordt de argumentatie als men stelt dat Paulus van gerichtheid wist en er desondanks niet over schrijft. Daaruit mogen we volgens het rapport niet de conclusie trekken dat Paulus ons op dat punt niets te zeggen heeft (27:19-21) en zelfs: *“Paulus heeft in het algemeen gesproken over homoseksuele omgang”* (41:8-9). Dit argument is verre van dwingend. Uit het feit dat Paulus de homoseksuele gerichtheid *niet* noemt kun je met evenveel recht opmaken dat hij er niet van wist. Het is ook nog mogelijk dat Paulus er wel van wist maar het bewust verzwijgt omdat dat niet hetgene is wat hij wil veroordelen. De schrijvers van het rapport lijken ook te beseffen dat het argument niet dwingend is. Woorden als ‘het kan worden aangenomen’, ‘waarschijnlijk’, en ‘mogelijk’ begeleiden dit argument. Desondanks trekt men de ferme conclusie dat Paulus in het algemeen over homoseksuele omgang spreekt.

4) *Het rapport abstraheert het begrippenpaar natuurlijk-tegennatuurlijk uit de context en overlaadt het theologisch.*

“Met een tegennatuurlijke omgang is dan ook bedoeld een omgang die ingaat tegen de bedoeling van de Schepper”, aldus het rapport in 28:25. Daarmee is het woord maximaal theologisch geladen vanuit de context en daarmee vanuit Gen. 1. Het rapport geeft zelf aan dat het woord ‘natuur’ een containerbegrip is. Maar door de verbinding met de schepping in Rom. 1:19-20 en andere woorden in vers 23, 26 en 27 die aan de eerste hoofdstukken van de Bijbel ontleend zijn veronderstelt men dat Paulus zijn argument sterk vanuit de scheppingsorde laadt. Met name het gebruik van *arsen* en *thelus* (mannelijk en vrouwelijk) duidt op de eigen aard en bestemming van man en vrouw (nav Gen. 1:27).

Als we naar het exacte woordgebruik van Paulus gaan kijken, dan doemt de vraag op of deze lezing vanuit de scheppingsorde wel de meest ‘natuurlijke’ verklaring van Paulus’ woorden vormt. Paulus heeft het namelijk niet in abstracte zin over natuurlijk of tegennatuurlijk²³, maar over het natuurlijke gebruik/omgang (*chresin*). Daarmee hangt zijn gebruik van *arsen* en *thelus* voor man en vrouw, in plaats van het gebruikelijke *aner* en *gune*, samen. Het klopt dat *arsen* en *thelus* in Genesis 1:27 voorkomen. En het kan inderdaad zijn dat Paulus dat mede in gedachten had, maar dat weten we niet. Wat we wel weten is dat *arsen* en *thelus* sterker dan *aner* en *gune* de geslachtelijke differentiatie benadrukken.²⁴ Nu, als we in één zin zowel *arsen/thelus* en *natuurlijk gebruik* aantreffen dan is duidelijk dat het hier gaat om een natuurlijke omgang die bij

²² <http://www.bertloonstra.nl/logboek/homobesluit-7-over-wie-gaat-het/>

²³ Wat het rapport overigens 28:41-43 wel lijkt te stellen, als er staat dat Paulus schrijft dat de mannen ‘de’ natuur hebben veranderd. Dat staat er namelijk niet. Paulus schrijft dat de mannen de *natuurlijke omgang hebben opgegeven*. ‘De’ natuur laat zich niet veranderen.

²⁴ Zie de bespreking van de woorden in het Exegetisch woordenboek van Balz en Schneider, Stuttgart 1980.

personen van een bepaald geslacht past gaat. Het gaat dus om gender-rollen. Het rapport zelf noemt dat in de klassieke oudheid het voor een man onwaardig was om de vrouwelijke rol op zich te nemen, vice versa (27:37-39). De reden daarvoor in de klassieke oudheid was dat men een vrouw inferieur achtte aan de man. De 'natuurlijke' vrouwelijke rol was daarom passief, en de 'natuurlijke' mannelijke rol was actief. Daarvan afwijken was een schande. Homoseksualiteit is daar altijd een afwijking van, en dus altijd een schande. De lijn waarlangs Paulus redeneert heeft dus niet zozeer iets te doen met een diepe seksuele oriëntatie of gerichtheid, en ook niet met de Scheppingsorde, maar veel meer met klassieke rolpatronen die je al dan niet overtreedt. Onze moderne vraagstelling naar gerichtheid/oriëntatie valt derhalve buiten zijn blikveld.²⁵

Deze lezing, met een minder theologisch geladen begrip van het woord 'natuurlijk', past goed in het betoog van Paulus. En het past ook goed bij hoe Paulus het woord 'natuurlijk' in 1 Korinte 11:14 gebruikt. Ook volgens het rapport heeft het woord daar een betekenis die niet direct met de scheppingsorde samenhangt. Maar wat het rapport over het hoofd lijkt te zien is dat in dat vers de verbinding wordt gelegd tussen natuurlijk en schande (*atimia*). "*De natuur leert ons dat lang haar voor een man een schande is.*" Het gaat dan niet om het overschrijden van de scheppingsorde, maar veel meer over het overschrijden van wat in de Grieks-Romeinse wereld de norm was. De samenhang met *atimia* vinden we ook in Rom. 1:26: *Schandelijke* lusten zorgen voor het verwisselen van het natuurlijk gebruik in het tegennatuurlijk gebruik. Meer dan in de sfeer van een strak scheppingstheologisch denken bevinden we ons hier in de sfeer van een eer-en-schande-cultuur. Ook het woord schandelijkheid (*aschamosune*) in 1:27 komt uit die sfeer. Het rapport koppelt dat woord in 22:37 aan zonde, maar dat blijkt niet uit de daarbij genoemde tekstverwijzingen. In al die tekstverwijzingen heeft het woord schande(lijkheid) te maken met het zien van geslachtsdelen²⁶.

Nog een reden om (tegen)natuurlijk niet al te theologisch te laden vinden we in het eigenlijke argument dat Paulus maakt. Zijn argument is namelijk niet: *homoseksualiteit = tegennatuurlijk*. Maar zijn argument is: *zij hebben het natuurlijk gebruik verwisseld door een gebruik tegen de natuur*. Dat zinnetje is niet het argument zelf, maar een onderdeel in een groter argument dat Paulus maakt, namelijk het verband tussen afgoderij, homoseksualiteit en andere zonden, waarbij de nieuwe theologische bijdrage van Paulus bestaat in het verbinden van oorzaak en gevolg van de zonde op een manier die nog nooit eerder is vertoond.²⁷

Dat homoseksualiteit in de vorm die Paulus voor ogen heeft tegennatuurlijk is toont Paulus niet aan, hij veronderstelt het. Op dat punt bevindt Paulus zich namelijk met al zijn lezers op gemeenschappelijke grond?. Of zijn lezers nu geworteld zijn in de joodse traditie, de Stoïsche filosofie, of in de gewone vulgaire cultuur, iedereen was het erover eens dat de door Paulus bedoelde praxis tegennatuurlijk was (op welke manier ze dat woord ook laadden). Volgens Maarten van Loon is het niet de bedoeling van Paulus om tussen de regels door een ethische uitspraak te doen (verbod op homoseksualiteit) en tegelijk ook de dieperliggende reden daarvoor te communiceren (tegen de scheppingsorde). "*Paulus gebruikt gewoon de beschikbare terminologie van zijn tijd om een door hem sterk afgekeurde praxis mee aan te duiden.*"²⁸

Wat het rapport doet is daarom methodisch gezien aanvechtbaar. Op basis van het gebruik van het woord (tegen)natuurlijk wordt het achterliggende gedachtegoed van Paulus geconstrueerd. Vervolgens wordt dat geconstrueerde gedachtegoed van Paulus normatief verklaard en worden op grond daarvan ethische conclusies getrokken voor vandaag.²⁹ Drie dingen zijn nodig om dat te kunnen doen. 1) Veronderstellen dat Paulus vanuit de scheppingsorde en zondeval redeneert. 2) Veronderstellen dat Paulus bekend was met homoseksuele gerichtheid. 3)

²⁵ Of Paulus al dan niet bekend was met het fenomeen gerichtheid, of een biologisch substraat onder de gerichtheid, zoals het rapport op pag. 38vv. reconstrueert, doet op dit punt niet terzake. Paulus' redenering verloopt langs andere lijnen. Dat is voldoende voor de exegese van wat er staat.

²⁶ dat geldt zowel voor Opb. 16:15 als voor de genoemde teksten uit Lev. 18 en 20

²⁷ Van Loon, *in liefde en trouw*, 39

²⁸ A.w., 39.

²⁹ A.w. 39-40

- Veronderstellen dat Paulus geen onderscheid maakt tussen vormen van homoseksueel handelen. 1 en 2 hebben we hierboven al besproken. Op het derde punt gaan we nu in.
- 5) *In tegenstelling tot wat het rapport stelt heeft Paulus bij het schrijven van Romeinen 1 een specifieke praxis voor ogen.*

Het rapport stelt: *“Paulus maakt geen onderscheid tussen soorten homoseksueel handelen. Het geheel daarvan valt onder een en hetzelfde oordeel”* (26:30-31). Paulus maakt inderdaad geen expliciet onderscheid. Tegelijk achten wij het wel mogelijk om op grond van de tekst door te vragen naar welke praktijken Paulus in het oog had toen hij Romeinen 1 schreef. We kiezen onze insteek bij het gebruik van de woorden *pathos*, *epithumia* en *orexis* door Paulus. De woorden *epithumia* (hartstocht), *pathos* (lust) en *orexis* (wellust) duiden volgens het rapport (pag. 25-26) niet perse op extreem seksueel gedrag, maar op gedrag dat afwijkt van wat volgens de norm van die tijd natuurlijk is. Hier zou nog aan toe te voegen zijn dat alle drie de woorden in zichzelf een neutrale betekenis hebben en zowel positief als negatief gebruikt kunnen worden voor seksueel verlangen. Dat *pathos* in deze context negatief geduid moet worden komt door de verbinding met *atimia* (schande), terwijl *orexis* negatief bepaald wordt door de samenhang met ‘ontbranden’. Overigens geeft juist die samenhang met ontbranden wel aan dat het gaat om onbeheersbare lusten.³⁰ Het rapport overtuigt niet als het stelt dat de uitdrukking ontbranden wordt gebruikt voor alle seksuele verhoudingen die tegen de natuur in gaan. Waar het rapport gelijk in heeft is dat het hier niet zomaar gaat over wat wij verstaan onder excessieve vormen van homoseksualiteit. Het trekt daar echter vervolgens een te karige conclusie uit, namelijk dat het gaat om gedrag dat afwijkt van de natuurlijke norm. Die gedachte speelt wel mee, maar wordt in de klassieke wereld vermengd met een andere gedachte, namelijk dat homoseksueel gedrag altijd te maken heeft met excessieve en dus grensoverschrijdende lust. Paulus gebruikt deze woorden dus niet om aan te geven dat hij alleen over extreme vormen van homoseksueel handelen spreekt, maar hij gebruikt deze woorden om aan te duiden dat homoseksualiteit extreem is.

Inzichtgevend in de manier waarop mensen in de klassieke oudheid tegen homoseksualiteit aankeken is de manier waarop Dio Chrysostomus (rond 100 na Christus) spreekt over homoseksualiteit.³¹ Dio heeft het over mannen die op een gegeven moment genoeg krijgen van seks met vrouwen, omdat ze oververzadigd zijn door het ongelimiteerde plezier dat ze met vrouwen kunnen maken, omdat de vrouwen zo gemakkelijk te versieren zijn. Hun begeerte is zo groot geworden dat ze daar geen voldoening meer uit halen en daarom proberen ze het nu te halen bij mannen. Dio gebruikt daarbij trouwens ook de aanduiding dat de mannen daarmee de grenzen van de natuur overschrijden.

Met andere woorden: ongecontroleerd en ongelimiteerd verlangen naar seks leidt tot homoseksualiteit en daarmee tot overschrijding van de grenzen der natuur. Dio vergelijkt het in dezelfde context met gulzigheid in eten en drinken dat eveneens tot extremiteiten leidt. De gedachte die hier op de achtergrond meespeelt is dat homoseksualiteit niet zomaar een geaardheid of gerichtheid van een groep mensen is zoals wij er tegenwoordig over spreken. Seksualiteit wordt door Dio daarentegen gezien als een spectrum, met heteroseksuele relaties als gevolg van een gematigde vorm van begeren, en homoseksuele relatie als het gevolg van extreme begeerte.³² Hiermee is niet gezegd dat andere benaderingen van homoseksualiteit (bv. meer vanuit gerichtheid) niet voorkwamen in de klassieke oudheid, maar wel dat *deze* benadering ook voorkomt. En deze benadering past bij wat Paulus in Rom. 1:26 schrijft, namelijk dat de mensen als gevolg van schandelijke lusten overgaan tot homoseksuele handelingen. En ook bij wat hij schrijft in vers 27, namelijk dat mannen in wellust voor elkaar ontbrand zijn, de natuurlijke omgang met de vrouwen verlaten hebben, en schandelijkheid met elkaar bedrijven. Extreme lust die leidt tot homoseksueel contact. Wat Paulus hiermee wil laten zien is dat de

³⁰ Zie voor dit punt Bert Loonstra, <http://www.bertloonstra.nl/logboek/homobesluit-7-over-wie-gaat-het/>

³¹ Thomas K. Hubbard, *Homosexuality in Greece and Rome: a sourcebook of basic documents*, 448.

³² Cf. Matthew Vines, <http://www.matthewvines.com/transcript/> in het gedeelte waar hij Romeinen 1 bespreekt.

afgodendienaars door God overgegeven zijn aan extreme lusten, met homoseksuele handelingen als gevolg.

Ondertussen is duidelijk geworden dat deze verklaring van Paulus' woorden alleen standhoudt als Paulus bij het schrijven van Rom. 1:26-27 mensen in het achterhoofd heeft die ooit heteroseksuele contacten hadden, daarmee gestopt zijn, en nu homoseksuele contacten hebben. Paulus maakt dus inderdaad geen expliciet onderscheid tussen verschillende vormen van homoseksualiteit (het waarheidsmoment van het rapport in 26:30-31). Maar in dit Schriftgedeelte heeft hij wel een specifieke praxis voor ogen.

- 6) *Het rapport negeert het specifieke woordgebruik rondom het **verwisselen** van de seksuele omgang.*

Dat brengt ons bij een volgend belangrijk punt dat in het rapport vreemd genoeg nauwelijks aandacht krijgt. Namelijk het woordgebruik rond verwisselen. Het gebruik van dat woord (*ellaxen* en *metellaxen*) in vers 23 en 25 krijgt in 22:49 nog wel alle aandacht als het rapport spreekt over de mensheid die welbewust (!) de majesteit van de onvergankelijke God ingewisseld heeft voor beelden van vergankelijke mensen. Maar het verwisselen (*metellaxen*) van het natuurlijke gebruik voor het gebruik tegen de natuur in Rom. 1:26 krijgt geen afzonderlijke aandacht. Zou het een verschrijving zijn dat het rapport in 25:49 spreekt over dat vrouwen de natuurlijke omgang hebben 'verlaten' en niet 'ingewisseld'?

Hoe dan ook, het is jammer dat dit woord niet besproken wordt. Want het woord legt een fundamentele zwakte van de benadering van het rapport bloot. In die benadering is namelijk de homoseksuele gerichtheid het gevolg van de zondeval. En aan die gerichtheid kan de homoseksueel niet direct iets doen, en hij er ook niet schuldiger door, zolang hij het niet in praktijk brengt. Maar Rom. 1:26 zegt dat mensen hun omgang actief verwisseld hebben. Net zo actief als ze God hebben ingewisseld voor beelden van schepselen. En Paulus stelt deze mensen dus wél schuldig aan hun homoseksualiteit, anders dan het rapport op pag. 23 beweert.³³

Dat het om een actief verwisselen gaat wordt nog eens onderstreept in vers 27 waar gezegd wordt dat de mannen de natuurlijke omgang met de vrouw verlaten/opgegeven (*afentes*) hebben. Dat veronderstelt dat die omgang er ooit wel was. Je kunt alleen ergens mee stoppen als je het ooit gedaan hebt.

Zo wordt steeds duidelijker dat Paulus bij het schrijven van deze brief een tamelijk specifieke praxis voor ogen had. Namelijk mensen die heteroseksueel actief waren en die - al dan niet blijvend - homoseksueel actief worden. Maarten van Loon tekent hierbij aan dat deze praxis zich in de tijd van Paulus nadrukkelijk manifesteerde. Hij noemt ook nog dat de enige twee concrete voorbeelden die we in het oude testament (de geloofsachtergrond van Paulus) hebben van homoseksualiteit, Richteren 19 en Genesis 19, beide gaan over mensen die heteroseksueel actief zijn, maar tegelijk homoseksueel contact zoeken. Van Loon trekt vervolgens de conclusie dat Paulus in Rom. 1:26-27 precies die praxis veroordeelt die buiten de huidige vraagstelling valt.³⁴

Het zal duidelijk zijn dat de opmerking in het rapport dat Paulus geen onderscheid maakt tussen soorten homoseksueel handelen in het licht van deze exegese een wat lege opmerking wordt (41:4-5). Paulus expliciteert het onderscheid inderdaad niet, maar heeft bij het schrijven van dit gedeelte toch wel een specifieke praxis voor ogen gehad.

- 7) *Dat Paulus in Romeinen 1 de hele mensheid veroordeelt is in het licht van de bredere context van de brief niet vol te houden.*

Paulus veroordeelt volgens het rapport de gehele mensheid en het gehele zondige patroon van de gehele menselijke samenleving na de zondeval. Structureel spreekt het rapport in hoofdstuk VI paragraaf 2 in termen van *mensheid*. Dat wordt nauwelijks beargumenteerd, maar komt

³³ De enige reden dat het rapport dat kan doen is doordat het elementen in de exegese inbrengt die vreemd zijn aan de tekst, zoals het concept van de zondeval, en de veronderstelling dat Paulus homoseksuele gerichtheid kende. Grote vooronderstelling van deze opmerkingen is het onderscheid tussen gerichtheid en de daad. Een onderscheid waar Paulus niet mee werkt.

³⁴ Van Loon, *in liefde en trouw*, 41.

automatisch binnen met de gedachte dat Paulus in Romeinen 1 spreekt over scheppingsorde en zondeval. Het enige extra argument is dat in dit gedeelte het woord 'heidenen' niet voorkomt, en dat ook Israël zich schuldig heeft gemaakt aan afgoderij (pag. 24). Volgens het rapport veroordeelt Paulus in Rom. 1 de hele wereld en dan in Rom. 2 specifiek de Joden. "*Afgoderij komt in de levenswijze van heel de wereld tot uitdrukking.*"

Dit berust echter op een onnauwkeurige lezing van Rom. 2. Daar wordt in elk geval duidelijk dat het Jodendom in de tijd van Paulus niets van afgoderij moest hebben (2:22). Hoewel volgens Paulus inderdaad Jood en heiden even schuldig zijn - dat is het punt van zijn hele betoog - is de Jood dat door de overtreding van de wet, en de heiden zonder wet (2:12). Het gaat dus in Rom. 1 niet over de hele wereld, want de joden worden er niet bedoeld. Het gaat in Rom. 1 inderdaad ook niet om het heidendom zonder meer, want er zijn volgens 2:14 ook 'goede' heidenen. Er staat in Rom. 1 gewoon over wie het gaat, namelijk afgodendienaars.

Dat hoofdstuk 1 en 2 niet monolithisch over de hele mensheid van na de zondeval gaat is ook op te maken uit het feit dat Paulus in hoofdstuk 1 steeds over 'zij' spreekt, en pas in hoofdstuk 2 over 'gij' en 'wij'. In 1:18 wordt ook niet gesproken over de mensheid, of over alle mensen, maar onbepaald over "*mensen, die de waarheid in ongerechtigheid ten onder houden*". Dat kan een grotere of kleinere groep mensen zijn, maar duidt niet op de hele mensheid. Vervolgens is op te merken dat de 'zij' en de 'hen' die we in vers 18-23 tegenkomen en die afgoderij plegen zonder meer worden doorgetrokken in vers 24 en verder in de hele perikoop. Het gaat dus om dezelfde mensen die afgoden dienen én homoseksuele handelingen plegen. Het rapport weersprekt dat en stelt 23:28-29 dat de tegennatuurlijke omgang een symptoom is van de kwaal van de hele mensheid, en derhalve niet iedere afgodendienaar treft. Dit is kennelijke strijd met de woorden van Paulus.

- 8) *Conclusie.* De verschillen tussen de lezing van het rapport en de hier geleverde lezing zijn duidelijk. Volgens het rapport redeneert Paulus vanuit de scheppingsorde, is homoseksualiteit het gevolg van de zondeval, heeft hij de hele mensheid op het oog, kende hij homoseksuele gerichtheid en veroordeelt hij zonder onderscheid alle vormen van homoseksualiteit. Zoals wij het lezen spreekt Paulus over afgodendienaars, is homoseksualiteit het gevolg van afgoderij en spreekt hij over een specifieke homoseksuele praxis, namelijk mannen en vrouwen die heteroseksuele contacten inwisselen voor homoseksuele.
- Deze woorden van Paulus kun je dus niet zomaar betrekken op mensen met een diepgewortelde homoseksuele oriëntatie. Mensen die daar niet voor gekozen hebben en die ook hun oriëntatie niet kunnen veranderen. Mensen die nooit gestopt zijn met heteroseksuele relaties omdat ze die nooit gehad hebben. Mensen die hun seksualiteit nooit ingewisseld hebben, maar altijd homoseksuele verlangens gehad hebben. Mensen die geen homoseksuele uitstapjes maken binnen een heteroseksueel huwelijk, maar mensen die kiezen voor een relatie in liefde en trouw.

c. Over. 1 Kor. 6:9-10 en 1 Tim. 1:9-10.

- 1) We willen opmerken dat de precieze lading van de gebruikte woorden voor ons niet te achterhalen is. *Arsenekoitai* is een hapax legomenon waarvan de betekenis niet met zekerheid vast te stellen is. De afleiding uit Leviticus is goed mogelijk en zelfs waarschijnlijk, maar wat voor soort praxis Paulus in gedachten had toen hij dit woord gebruikte is niet te achterhalen. De samenstelling van het woord uit *arsen* en *koite* is niet afdoende om de betekenis te achterhalen. Alleen al omdat het kijken naar delen van woorden lang niet altijd de betekenis van een woord duidelijk maakt (denk aan paardenbloem, of het Engelse butterfly). Hoewel het hoogstwaarschijnlijk is dat het woord een vorm van homoseksueel handelen beschrijft, weten we niet welke vorm. Daarvoor hebben we meer contexten nodig waarin het woord voorkomt om de vergelijking te maken, maar die contexten zijn niet voorhanden.
- 2) De keuze van het rapport om *arsenekoitai* het in het licht van Romeinen 1, via het woord *arsen* te interpreteren als in het algemeen mannen die met mannen ontucht plegen is mogelijk. Maar dan nog krijgt het vanuit de hierboven geleverde exegese van Romeinen 1 een andere strekking. Het gaat dan namelijk nog steeds om mannen die de omgang met vrouwen opgeven en bewust

- voor deze daden kiezen. Het is dan nog steeds niet te extrapoleren naar relaties in liefde en trouw door mensen die daar vanuit hun genderidentiteit voor een leven lang vorm aan geven.
- 3) Als het bij *arsenekoitai* in het algemeen over homoseksuele omgang van mannen zou gaan, zoals het rapport stelt in 29:39-40, dan is het onduidelijk waarom het woord *malakoi* nog een aparte categorie homoseksuelen (namelijk degenen die de vrouwelijke rol spelen) eruit zou lichten.
 - 4) De samenhang met zowel afgoderij, ontucht en hoererij in de beide contexten kan erop wijzen (is ook niet zeker) dat het hier wel degelijk om cultische of overspelige vormen van homoseksualiteit gaat.
 - 5) Een vorm van speculatieve argumentatie rondom de *arsenekoitai* en *malakoi* vinden we in 41:11-18. Het enige dat uit 1 Kor. 6:10-11 met zekerheid is op te maken is dat deze mensen zondaren waren en hun vroegere praktijken hebben afgelegd. Echter, volgens het rapport wisten gemeenteleden in Korinte *mogelijk* van een verwevenheid van de seksuele gerichtheid met het persoon-zijn en hebben zij nadat ze hun zonden hebben afgelegd nog een spanning gevoeld m.b.t. tot gelijkgeslachtelijke gevoelens. Desondanks werd hun daar geen ruimte voor gelaten. Dit is zuiver speculatief en vormt op geen enkele wijze een argument.
 - 6) *Conclusie*: ook hier gaat men zonder deugdelijke onderbouwing van de specifieke zonde die Paulus noemt naar de conclusie dat Paulus hier spreekt over homoseksualiteit in het algemeen.

d. Over de teksten uit Leviticus 18 en 20.

- 1) Deze teksten verbieden duidelijk de homoseksuele omgang. Het kader waarin die seksuele omgang plaatshad wordt in de teksten niet genoemd en moeten we dus op een andere manier achterhalen. Het rapport schrijft dat de reikwijdte van het verbod verder gaat dan de cultus (31:1). Wij achten de aangevoerde argumenten niet geheel overtuigend. Het rapport stelt dat in de Umwelt homoseksuele omgang tussen twee vrije mensen (dus buiten de cultus) ook verboden was (31:5-8). Verder ziet het rapport goed dat het doel van Leviticus 18-20 is om Israël te behoeden voor de zonden van de volkeren (Lev. 18:1-5; Lev. 19:1). Daarom is het aan te nemen dat het verbod in elk geval eerst en vooral gericht is tegen een cultische vorm van homoseksualiteit. Een zonde die bij de volkeren ook zonde wordt genoemd onderscheidt Israël niet van de volkeren. Hier valt nog aan toe te voegen dat in Leviticus 18 het verbod op homoseksuele omgang direct volgt op het verbod op kinderofters. In dat hoofdstuk ligt de link met de cultus voor de hand. Het rapport stelt overigens terecht dat dat in Leviticus 20 anders ligt. Maar merkwaardigerwijs noemt het rapport hier enkel Leviticus 20, wellicht omdat dat beter bij het eigen standpunt past? Tot slot wijst de strafmaat, beiden moeten gedood worden, erop dat het seksuele contact wederzijds vrijwillig was. In die cultuur werd het i.h.a. als vernederend ervaren om de vrouwelijke rol op je te nemen. De enige plek waar dat niet vernederend was, en mensen vrijwillig voor de vrouwelijke rol kozen, waren heidense tempels. We geven hierbij aan dat het ook hier lastig doorslaggevend argumenteren is. De tekst biedt te weinig houvast om harde conclusies aan te verbinden.
- 2) Het is de vraag of het woord 'gruwel' duidt op het overschrijden van de grenzen die God gegeven heeft (31:26). In de stam van het Hebreeuwse woord zit echt het element dat op afschuw wijst. O.i. duidt dit woord echt op de weerzin die bepaalde praktijken oproepen.
- 3) Het klopt dat het in veel geboden in de context gaat om vermenging van dingen die niet bij elkaar horen (31:24vv). O.a. het dragen van kleren van twee soorten stof en het inzaaien van akkers met twee soorten zaad wordt genoemd. Maar dan dringt juist de vraag zich op: waarom vandaag wel het ene gebod en niet het andere gebod handhaven? Zijn daar objectieve criteria voor?
- 4) Het rapport stelt: *"Vervolgens beschermt het genoemde verbod het voortbestaan van het verbondsvolk. (...) Seksualiteit heeft haar geëigende plaats binnen de gegeven kaders"* (31:39-43). En: *"Ten slotte laat dit verbod een diepere laag zien dan die van de cultus en de eigen historische situatie. Deze gaat terug op Gods scheppingsbedoeling. De seksuele omgang tussen mannen overschrijdt een grens die met de schepping gegeven is"* (32:6-8). Beide zijn beweringen die niet met argumenten worden onderbouwd. Met name de laatste opmerking is eerder een

theologische opmerking waaruit de visie van de schrijvers van het rapport blijkt dan een exegetische constatering. Opmerkelijk is dat juist deze twee beweringen in 47:44-49 gaan functioneren als argument om het verbod uit Leviticus ook vandaag te handhaven. Hier laat men de Schrift meer zeggen dan er werkelijk staat, en laat men de verdenking op zich dat men het rapport toeschrijft naar een conclusie die al van tevoren vaststond.

- 5) Datzelfde geldt voor een andere bewering op pag. 47 die geheel in de lucht hangt: *“Het is duidelijk waarom dit verbod niet vaker wordt uitgewerkt in het Oude Testament. De reden daarvoor is dat over de kracht van dit verbod geen enkele twijfel of discussie bestaat. Zo bezien heeft het verbod veel gewicht.”* Met hetzelfde recht valt het tegendeel te beweren. Door iets heel stellig te beweren wordt het nog niet waar.
- 6) Ook niet overtuigend is de wijze waarop het rapport op pag. 47 in alle OT-geboden een morele dimensie terugziet (47:19-26). Als het gaat om het verbod om de akker met tweeërlei zaad in te zaaien en kleren te maken van twee soorten stof met als bedoeling om aan te duiden dat Gods volk zich niet mag vermengen met de heidenen, zijn deze verboden toch vooral verboden met een symbolische of allegorische betekenis. Want het inzaaien van de akker met twee soorten zaad zelf betekent nog niet dat je je vermengt met de heidenen. Deze geboden moreel laden gaat wel erg ver.
- 7) *Conclusie:* ook op grond van Leviticus 18 en 20 is niet hard te maken dat een homoseksuele relatie in liefde en trouw valt onder wat de Schrift aan homoseksuele daden afwijst.

e. Nogmaals over het handhaven van een onbegrepen gebod.

We komen hier terug op de vraag naar het handhaven van het onbegrepen gebod. Als we m.n. Romeinen 1, maar ook 1 Kor. 6 en 1 Tim. 1 goed lezen dan zien we dat er een verband wordt gelegd tussen het verbod op homoseksuele handelingen, losbandigheid, afgoderij en van-God-los-zijn. De Bijbel verschaft dus wel degelijk inzicht in de achtergronden van het verbod. Het probleem waar het rapport de kerken mee opzadelt is dat ze eerst het specifieke verbod dat in de Bijbel naar voren komt veralgemeniseert, en dan vervolgens stelt dat de Bijbel *“ons geen concreet inzicht verschaft in de dieper liggende motieven waarom het afzien van een dergelijke (homoseksuele) relatie het mens-zijn zou moeten dienen”* (51:30-31). Zoals de bovenstaande exegetische opmerkingen bij de verschillende Bijbelteksten laten zien leert de Bijbel in elk geval niet duidelijk en ondubbelzinnig een verbod op iedere vorm van een homoseksuele relatie.

4. **Het rapport bindt gewetens van kerkenraden en gemeenteleden aan een Schriftuitleg en doet een leeruitspraak.**

a. **Het rapport stelt andersdenkenden onder de verdenking van ongehoorzaamheid aan de Schrift.**

Het rapport stelt: *“Een homoseksuele relatie strijdt met de kern van de Bijbelse boodschap waarin de motieven van schepping, zondeval en verlossing centraal staan. Wie wel ruimte zou willen laten voor een dergelijke relatie komt in conflict met het gezag van de Schrift (onderstreping van ons). Het nieuwtestamentische spreken is op dit punt evident. Ook al zou Paulus niet hebben nagedacht over christenen die worstelen met hun seksuele gerichtheid en in afhankelijkheid van Christus in liefde en trouw een gelijkgeslachtelijke relatie willen aangaan, dan nog mogen we zijn woorden niet naast ons neerleggen”* (49:37-50:2). Deze conclusie is fors en doet ons pijn. Onze vraag is hoe deze conclusie zich verhoudt tot wat in 3:18-20 nog wordt uitgesproken, namelijk dat het niet goed is om mensen die er anders over denken wil verdenken van ontrouw aan de Schrift en verloochening van de waarheid. Naar onze overtuiging spreekt het rapport hier met twee monden.

b. **Het rapport bindt gewetens aan een bepaalde Schriftuitleg.**

Onder punt 3 hebben we ruimschoots laten zien dat de in het rapport geleverde exegese op zijn minst betwistbaar is. Het is niet dwingend uit de Schrift op te maken dat een homoseksuele relatie in liefde en trouw verboden is. In het rapport worden kerkenraden en gemeenteleden er echter toe gedwongen om de Schrift te lezen op de manier die de synode juist acht. Hiermee worden kerkenraden en gemeenteleden niet gebonden aan het gezag van de Schrift, maar aan het gezag van een bepaalde betwistbare Schriftuitleg. Daarmee komt het rapport in conflict met art. 32 van de NGB waar staat dat *“we alle menselijke bedenksels en alle wetten, die men zou willen invoeren om God te dienen en daardoor de gewetens te binden en te dwingen verwerpen”*. Volgens dit artikel is Christus onze enige Meester en mogen we niet afwijken van zijn geboden. Waar de uitleg van een gebod dermate omstreden is zoals bij dit gebod omtrent homoseksualiteit, dient naar onze overtuiging de kerk/synode veel voorzichtiger te spreken dan ze hier (op pag. 49 en 50) doet.

c. **Het rapport dient aan haar eigen uitleg impliciet goddelijk gezag toe.**

Onder punt 2b hebben we laten zien dat het rapport Gods alwetendheid als exegetisch argument gebruikt in 27:16-21 en 41:3-9. Wat hier in feite gebeurt is dat een betwistbare vooronderstelling, namelijk dat Paulus wist/had kunnen weten van homoseksuele gerichtheid, onderbouwd wordt met het goddelijk gezag van de Schrift. Door deze onvolledige argumentatie op te vullen met de alwetendheid van God, dicht het rapport aan haar eigen uitleg impliciet goddelijk gezag toe. Hiermee komt namelijk elke andere exegese bij voorbaat te staan onder de verdenking dat het tegen de Heilige Geest ingaat. Dit bindt de gewetens van mensen die een andere exegese voorstaan op een ongeoorloofde manier.

d. **Het rapport doet een leeruitspraak.**

In feite doet de synode in punt 3 van de kerkelijke uitspraak een leeruitspraak als er staat: *“Seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd”*. Tezamen met de hierboven aangehaalde regels waar staat dat wie wel ruimte zou willen laten voor een dergelijke relatie in conflict komt met het gezag van de Schrift, markeert de synode heel duidelijk en expliciet hoe de Schrift gelezen moet worden én dat het niet anders kan en mag. Wij delen de mening die Bert Loonstra³⁵ op zijn weblog verwoordt, dat dit verder gaat dan de uitspraak die de synode in 1998 over vrouw en ambt deed. Daarin werd enkel gemarkeerd dat *“het standpunt over de vrouw in het ambt dat in de CGK steeds gegolden heeft Schriftuurlijk verantwoord is”*. Dat is een thetische uitspraak die ruimte laat om anders te denken. De uitspraak van de synode van 2013 laat die ruimte niet en bindt daarmee gewetens. We roepen daarom de synode met kracht op om deze leeruitspraak te herroepen.

³⁵ <http://www.bertloonstra.nl/logboek/homobesluit-12-leerbesluit/>

5. Een onbegrepen gebod, dat uit de Schrift niet dwingend afgeleid kan worden, kan niet de basis zijn voor een vorm van pastoraat die uitloopt op de weg van kerkelijke vermaning en tucht en zet het pastorale contact onder te grote druk.

a. ***De Bijbelse basis voor een vorm van pastoraat die uitloopt op de kerkelijke tucht is te smal.***

Onder 2f hebben we laten zien dat de generale synode een onbegrepen gebod oplegt aan de gemeente vandaag. Onder 3 hebben we laten zien dat de Bijbelse basis daarvoor te onzeker is. De basis voor een vorm van pastoraat die uit moet lopen op de kerkelijke tucht achten wij daarom te smal.

b. ***Een pastoraal contact waarbij de uitkomst bij voorbaat vaststaat zet het pastoraat onder te grote druk.***

We erkennen dat in de Bijbel het huwelijk tussen één man en één vrouw de norm is. Ook erkennen we dat de Bijbel enkel afwijzende woorden spreekt over homoseksuele omgang¹). In de pastorale omgang met homoseksuele broeders/zusters is dat voor ons de basis. Tegelijk hebben we niet de vrijmoedigheid om hen die kiezen voor een homoseksuele relatie in liefde en trouw op grond van dat enkele feit onder tucht te stellen. Daarvoor is het te onzeker dat de Bijbel ook over homoseksuele relaties in liefde en trouw verbiedt²). In de pastorale handreiking die het rapport ons aanreikt, hangt ondanks alle goede woorden over wijsheid, zachtmoedigheid en liefde, vanaf het begin een kiezen-of-delen-situatie over het pastorale contact, doordat de pastorant vanaf het begin weet dat de kerkenraad hem/haar onder tucht zal moeten stellen. Naar onze overtuiging legt dat een te grote druk op het pastorale contact waarbinnen kerkenraadsleden samen met de homoseksuele broeder/zuster vanuit de Schrift en voor Gods aangezicht willen spreken over de praktijk van het leven. We sluiten overigens ook niet bij voorbaat uit dat het tot tuchtmaatregelen kan komen. Dat zal uit de aard van de gesprekken blijken. Op dit punt hechten we als kerkenraad aan het eigen oordeel over de mensen die aan onze zorg zijn toevertrouwd.

c. ***Het pastoraat onder homoseksuelen zoals het rapport voorstelt, is in de praktijk moeilijk uitvoerbaar .***

Uit onze eigen praktijk weten we als kerkenraad dat homoseksuelen ondanks een diep verlangen, niet aan het Avondmaal deelnemen om niet onder tucht te worden gesteld. Het gevolg is dat men onze kerk verlaat ondanks alle aandacht, opvang in de gemeente en gerichte pastorale zorg.

In het algemeen is het moeilijk om zich als heteroseksueel in te leven in de positie van andere genderidentiteiten. Wetenschappelijke artikelen^{36,37} geven bv. aan dat het percentage zelfmoord onder homoseksuelen hoger is dan onder heteroseksuelen, juist omdat een groot deel van de homoseksuelen zich niet begrepen en uitgesloten voelt. Is het nu aan ons om deze uitsluiting door middel van tucht te bevorderen? Dit maakt pastorale zorg zeer moeilijk en resulteert in:

- Het zich laten uitschrijven van homoseksuelen uit onze gemeenten.
- Het oogluikend toestaan van lokale gemeenten om homoseksuelen aan het Avondmaal aan te laten gaan en daardoor het rapport niet serieus te nemen.

6. De synode mengt zich met deze uitspraak teveel in de pastorale en disciplinaire verantwoordelijkheid van de kerken, zo komt de eenheid in het kerkverband onder druk te staan.

a. ***Het rapport dreigt het gezag van de Schrift afhankelijk te maken van het gezag van kerkenraad en synode.***

Het duidelijkst blijkt dit in de volgende zin: *“Ten aanzien van de vraag naar de uitleg van de Schrift weegt het oordeel van de kerkenraad zwaarder dan dat van een individueel gemeentelid”* (54:2-4). En op pag. 54 wordt mutatis mutandis hetzelfde gezegd over de positie van de synode ten opzichte van de kerkenraad. Echter, op deze wijze wordt het gezag van de Schrift afhankelijk gemaakt van het gezag van de kerken over gemeenteleden en van de synode over kerken. En het is onze mening dat het gereformeerde kerkrecht niet zo bedoeld is. Niet voor niets is er voor gemeenteleden een recht van appel tegenover kerkenraden. Daaruit blijkt dat ook kerkenraden (en zelfs synodes) kunnen dwalen. Op

³⁶ Understanding suicide attempts among gay men from their self-perceived causes. The Journal of Nervous and Mental Disease, vol 203, number 7, July 2015, page 499-506

³⁷ A systematic review of mental disorder, suicide, and deliberate self harm in lesbian, gay and bisexual people <http://www.biomedcentral.com/1471-244X/8/70>

zichzelf delen we de opvatting dat gemeenteleden onderworpen zijn aan het gezag van de kerkenraden, en kerkenraden gehouden zijn aan besluiten van meerdere vergaderingen. Maar dan alleen omdat én voorzover zij getrouwd de Schrift naspreken. De suggestie die van het rapport uitgaat in 54:1-16 is echter dat de kerkenraad beter in staat is om de Schrift uit te leggen dan een individueel gemeentelid en een synode beter dan de kerkenraad. Maar dat is niet wat het gereformeerde kerkrecht bedoelt. Het gereformeerde kerkrecht bedoelt te waarborgen dat in de kerken het gezag van Christus heerst, via de Schriften en niet via menselijke bedenksels. In feite worden hier door de synode bij voorbaat andere Schriftuitleggingen afgewezen door te stellen dat de uitleg van de synode een hoger gezag heeft dan van de kerkenraad, en de uitleg van de kerkenraad dan de uitleg van een gemeentelid. Dat het vraagstuk van homoseksualiteit complex is en dat kerkenraden er vaak niet toe in staat zijn om een algemeen aanvaard oordeel te geven in de gemeente is een feit. Maar daarmee is nog niet bewezen dat de synode de Schrift beter verstaat dan de kerkenraden, en al helemaal niet dat de synode wél in staat is om een algemeen aanvaard oordeel te geven, dit revisieverzoek bewijst het tegendeel. We hebben grote moeite met de suggestie dat het gegeven dat kerkenraden geen algemeen aanvaard oordeel kunnen geven erop zou wijzen dat kerkenraden de problematiek van homoseksualiteit niet voldoende doorzien en niet in staat zijn om zelf de Schrift op niveau uit te leggen en toe te passen. Opnieuw: dit revisieverzoek toont aan dat kerkenraden in staat zijn om op niveau de Schriften te lezen. Er is genoeg kennis in huis om een zorgvuldige afweging te maken. Aanvullend valt hier op te merken dat het vraagstuk van homoseksualiteit de wereldkerk op alle niveaus bezighoudt. Steeds opnieuw met dezelfde argumenten en patstellingen (te denken valt aan de anglicaanse gemeenschap). Waar de wereldkerk worstelt zou het op zijn minst opvallend zijn als een klein kerkverband als de CGK hierin een laatste woord zou kunnen spreken. Nogmaals een reden om in het spreken bescheiden te zijn. Bescheidenheid past zowel Synode als kerkenraden.

b. *Wij bestrijden de opvatting dat de vraag naar de homoseksuele leefwijze een vraag is die enkel op synodaal niveau beantwoord kan worden.*

In essentie is het vraagstuk van de homoseksualiteit een pastorale vraag. In gereformeerde kerken behoren pastorale zaken toe aan de kerkenraden. Slechts in gevallen waarin gemeenteleden in appel gaan tegen pastorale besluiten van een kerkenraad, of in het geval van de ban (art. 77 KO) komt een meerdere vergadering in beeld. Wij achten het daarom niet noodzakelijk en onjuist dat een synode op dit punt een voor alle kerken bindende uitspraak doet die vastlegt hoe kerken dienen om te gaan met alle homoseksuelen, zonder aanzien des persoons. *Niet noodzakelijk* omdat de synode de kerken ook had kunnen dienen met een studie en eventueel bijbehorend standpunt zonder dat bindend op te leggen. En *onjuist* omdat de synode op deze wijze kerkordelijk gaat vastleggen in welke gevallen kerkenraden al dan niet de tucht moeten gaan uitvoeren. Naast dat dit in het ergste geval kan gaan leiden tot ongebreidelde casuïstiek strijdt dit naar onze overtuiging met art. 85 KO waar staat dat de ene kerk niet over de andere mag heersen. Een dringende vraag die we aan de synode hebben is of het met dit besluit in de praktijk mogelijk wordt dat de ene plaatselijke kerk of de classis zich ongevraagd bezig gaat houden met het pastorale beleid van een andere plaatselijke kerk. In onze ogen een ongewenste en onkerkordelijke situatie. In 88:16-18 gaat het rapport helaas wel in die richting, als bij de enige pastorale uitzondering die het rapport mogelijk maakt, eerst de gang naar de classis moet worden gemaakt.³⁸

Het argument van de duidelijkheid (54:37-45) als reden om één beleid te voeren achten wij binnen de praktijk van onze kerken onbestaanbaar. Iedereen die thuis is in de Christelijke Gereformeerde Kerken weet dat verschillende kerkenraden op verschillende punten (TV, damesbroek, hertrouwen na echtscheiding, politieke voorkeur) pastoraal en disciplinair verschillende keuzes maken. Waarom dat bij homoseksualiteit anders zou moeten is niet duidelijk.

c. *Door dit besluit komt de eenheid binnen de kerken onder druk te staan.*

NGB artikel 7 stelt de gehoorzaamheid aan Gods Woord boven de gehoorzaamheid aan kerkelijke besluiten. Daaruit blijkt dat in de kerken het gezag van Christus via de Schriften dient te regeren.

³⁸ Op dit punt maakt het tweede deel van het rapport de titel 'pastorale handreiking' niet waar, 'pastoraal voorschrift' ware een betere titel geweest.

Uiteraard is er in de kerken orde nodig en dienen besluiten zoveel mogelijk in gezamenlijkheid genomen te worden. Maar om ongelukken te voorkomen noemt diezelfde NGB juist bij het onderdeel van de tucht (art. 32) dat regeerders van de kerk voorzichtig moeten zijn om mensen dingen op te leggen die Christus niet gebiedt. Dat men daarom alle menselijke bedenksels en wetten die men invoert om God te dienen en gewetens te binden en te dwingen dient te verwerpen. En dan volgt een cruciale zin: *“Wij aanvaarden dus alleen wat dienstig is om **eendracht en eenheid** te bevorderen en te bewaren en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid aan God”*. Naast de vraag (die wij negatief beantwoorden) of het synodebesluit recht doet aan de Schrift, willen we benadrukken dat het genomen besluit niet goed is voor de eenheid van de kerken. Die eenheid laat zich niet afdwingen door een besluit en rapport. De generale synode weet zich op dit punt in elk geval niet vertegenwoordigd door de kerkenraad van Purmerend. De twee elementen (recht doen aan de Schrift en het bevorderen van de eenheid) hangen overigens nauw samen. Een besluit dat recht doet aan de Schrift zal de eenheid bevorderen, een besluit dat geen recht doet aan de Schrift zal tot problemen leiden. Een kerkelijk besluit over homoseksualiteit dat de eenheid bevordert, dient op grond van de Schrift voorzichtiger en terughoudender te zijn dan het huidige besluit.

d. *Het rapport spreekt niet over het pastorale probleem dat ontstaat als kerkenraden zonder innerlijke overtuiging mensen onder tucht dienen te stellen.*

Het rapport spreekt over de moeite die het geeft als in het gesprek tussen kerkenraad en een gemeentelid met homoseksuele leefwijze geen overeenstemming wordt bereikt (pag. 52-53). Maar het rapport spreekt niet over het probleem dat dit besluit gaat geven bij kerkenraden of kerkenraadsleden die niet zijn overtuigd door de argumenten van het rapport. Sterker nog: het rapport onderstreept dat *“Wat door een generale synode is uitgesproken, geacht wordt uitgesproken te zijn door een afzonderlijke kerkenraad”* (54:34-35). Er doemt echter een groot pastoraal probleem op als kerkenraden niet door dit rapport zijn overtuigd, maar wel het besluit moeten uitvoeren. Homoseksuele broeders en zusters worden dan niet vanuit innerlijke overtuiging, namelijk dat samenlevende homoseksuelen geen deel in het rijk van Christus hebben, door de kerkenraden van het avondmaal geweerd, maar omdat het moet van de synode. Het zal duidelijk zijn dat een dergelijk pastoraal vermaan niet alleen weinig effectief is, maar ook principieel niet kan. Onze dringende vraag aan de synode is wat men verwacht van kerkenraden of kerkenraadsleden die zich in hun geweten voor God en hun medemens bezwaard weten door dit besluit.

Conclusie: we roepen de synode op om kerkenraden meer ruimte te geven voor een eigen afweging in pastoraat en tucht.

7. De kerkenraad voelt zich bezwaard door de wijze waarop de discussie in onze kerken (niet) gevoerd is.

Strikt inhoudelijk behoort dit deel niet meer tot het revisieverzoek maar betreft het het proces van besluitvorming. Toch willen we hiermee een signaal afgeven aan de synode dat de manier waarop het besluit genomen is over een moeilijk en kwetsbaar onderwerp als homoseksualiteit wat ons betreft niet op deze wijze met het voorbijgaan van plaatselijke kerken kan.

We zijn het met het rapport eens dat de vragen de hele kerk aangaan. Juist daarom hebben we er moeite mee dat een open discussie in ons kerkverband niet mogelijk is geweest. Officiële kerkelijke organen boden enkel ruimte voor kerkelijke standpunten en verder is de discussie sinds 2007 slechts in deputaatschappen en synodes gevoerd. Dit geeft plaatselijke kerken het gevoel buitenspel te staan. Onze kerkenraad heeft niet de overtuiging dat de synodeuitspraak ondersteund wordt door alle plaatselijke kerkenraden. Een discussie als deze dient daarom zo open en breed mogelijk gevoerd te worden. Hoe breder de discussie hoe beter. En, ook niet onbelangrijk in onze tijd, mensen en kerkenraden zijn mondig geworden, en zonder meegesproken te kunnen hebben over een dermate teer onderwerp ontstaat er niet het gevoel dat het een gezamenlijk besluit is. Wat dat betreft zijn er negatieve signalen binnen de gemeenten te horen over de manier waarop er gecommuniceerd wordt tussen de synode en de plaatselijke kerken.. Een open communicatie zou op dit punt positief bijdragen in de besluitvorming. Waarom is bijvoorbeeld het rapport niet eerst aan kerken en kerkenraden aangeboden als discussiestuk om er op een volgende synode definitief een uitspraak over te doen?

Wij betreuren het ten zeerste dat de synodebespreking in comité heeft plaatsgevonden. Nu is voor kerkenraden en gemeenteleden niet inzichtelijk op welke wijze de besluitvorming tot stand is gekomen. Ook achteraf is er geen inzage gegeven in de bespreking. En dat terwijl het om een belangrijk besluit gaat, dat alle kerken betreft, en dat voornamelijk over de uitleg van de Schrift gaat. Naar onze overtuiging gaat dat in tegen de letter en geest van artikel 50 lid 6 KO en was het in comité vergaderen én niet publiceren van de notulen niet strikt noodzakelijk.

Uiteindelijk zijn we door dat gebrek aan openheid gehinderd in het indienen van dit revisieverzoek. Als kerkenraad hebben we de uitspraak van de synode serieus genomen en er veel tijd en energie in gestoken om ons bezig te houden met de argumenten. Wij verwachten dat deze argumenten zullen resulteren in een revisie van het synoderapport.

Aan de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde kerken van Nunspeet 2016

J. Turkenburg,
Postbus 118,
8070 AC Nunspeet

Hilversum, 30 november 2015

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De kerkenraad van de samenwerkingsgemeente CGKV De Verbinding te Hilversum heeft in een brief op 19 maart 2014 een verzoek tot revisie van de kerkelijke uitspraak zoals verwoord in rapport 9.35 ingediend. In dit schrijven willen we graag e.e.a. onderbouwen en toelichten.

Ons revisieverzoek spitst zich met name toe op het derde punt van de kerkelijke uitspraak (met de onderbouwing ervan) waar staat: "Seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde" (p56;r3-6) en zoals is weergegeven in het Besluitenboekje 2013, pagina 71, nummer 28, besluit 2c.

Naar onze overtuiging is een aantal zaken hier in geding, waarvan drie er voor ons uitspringen:

- I Het feit dat ook andere bijbelgetrouwe gereformeerde exegeten met op goed doordachte gronden komen tot een andere uitleg van enkele in het synoderapport genoemde bijbelteksten. Bij een kerkelijke uitspraak die aan het gedrag van een groep gelovigen ernstige consequenties verbindt zoals die in het rapport worden genoemd, met als uiterste consequentie de afhouding van het Heilig Avondmaal en uitsluiting van het Koninkrijk van God, mag er geen enkele twijfel bestaan over de Schriftuurlijke onderbouwing daarvan.
- II Het feit dat de synode haar gezag inzet om in een leeruitspraak slechts één bepaalde manier van Schriftverstaan op het onderhavige onderwerp als wettig te verklaren (p54;r1 - p55;r23) en (p52;r29 - p53;r40) en de gevolgen daarvan, zowel voor broeders en zusters binnen de kerken die de Schrift anders lezen als voor de verhouding met andere kerken van gereformeerd belijden.
- III De vrijheid en bevoegdheid van de kerkenraad om in eigen pastorale verantwoordelijkheid te besluiten hoé om te gaan met homoseksuele leden van de gemeente, die wordt aangetast door het afkondigen van een 'algemene beleidsregel' die geen rekening houdt en kan houden met de diversiteit aan mensen en situaties.

Toelichting ad I

Ons revisieverzoek is er niet op gericht met de synode in discussie te gaan over de exegeze. Waar het ons om gaat, is dat de synode één bepaalde exegetische lijn volgt en daarmee andere lijnen van serieuze exegeze uitsluit. Dit raakt rechtstreeks de vrijheid van exegeze. Om dit te onderbouwen wijzen we op het volgende.

In het algemeen willen we opmerken dat daar waar het synoderapport exegetische keuzes maakt, die keuzes niet altijd even zorgvuldig worden onderbouwd. Sterker nog, daar waar het allemaal niet zo duidelijk ligt en er tóch gekozen wordt, lijkt het erop dat steeds één kant uit geredeneerd wordt, namelijk de kant die de grote lijn van het rapport ondersteunt. Naar de conclusie toegeschreven dus. Het zou geloofwaardiger geweest zijn wanneer soms ook gewoon gezegd werd: “we erkennen dat ook een andere exegeze van deze Schriftplaats goed mogelijk is” of: “dit weten wij niet”. Op deze manier krijgt de uitleg soms iets gestroomlijnds, om niet te zeggen: iets geforceerds.

Een paar voorbeelden hiervan:

a. M.n. de uitleg die gegeven wordt aan Romeinen 1 lijkt ons veel minder eenduidig en vaststaand dan het synoderapport doet vermoeden. De constatering dat Paulus in genoemd hoofdstuk over homoseksualiteit spreekt als voorbeeld van algemeen ongeordend afwijkend en tegennatuurlijk gedrag, gaat voorbij aan de context die o.i. wel degelijk aannemelijk maakt dat Paulus hier het wetteloze, losbandige en godloze in de extreme vorm van afgoderij bespreekt waarvoor men bewust gekozen heeft (zie bijv. het woord ‘vervangen’ en ‘opgeven’ in vs. 23 en 25, 26, 27). M.a.w. homoseksuele praxis als uiting van totaal ontspoord pervers en decadent gedrag.

Zó gelezen, schept het verwijdering als de teneur van de uitleg is dat Paulus geen onderscheid maakt tussen homoseksueel handelen. Het zou o.i. op goede gronden ook te verdedigen zijn dat Paulus juist wél onderscheid maakt, vanwege zijn kennis van het bestaan van de homoseksuele gerichtheid. Iets wat in het synoderapport niet wordt ontkend maar juist verdedigd. Zie daarvoor p26;r40 en p40;r26-30. Met die kennis keert Paulus zich tegen de losbandige uiting daarvan ten gevolge van het loslaten van God.

Paulus brengt het onderscheid tussen gerichtheid en gedrag niet expliciet ter sprake. Maar dat rechtvaardigt niet de stelling dat Paulus dit onderscheid niet kent dan wel het niet relevant acht. Het zou ons in elk geval voorzichtig moeten maken om vergaande conclusies te trekken. Voorzichtiger dan wij in het rapport teruglezen. Zo hangt een opmerking uit het rapport naar ons gevoelen in de lucht: (p27;r19v) *‘Maar al maakt Paulus dan geen nadrukkelijk onderscheid tussen homoseksuele gerichtheid en homoseksuele handelingen, daaruit mogen we nog niet de conclusie trekken dat hij ons op dit punt niets te zeggen heeft’.*

b. Soortgelijke opmerkingen vallen te maken bij de in het synoderapport gegeven uitleg van de Leviticus-teksten. Het synoderapport stelt dat o.a. op grond van het ontbreken van een duidelijke link met de cultus in Leviticus 20 (zie p31;r1-3) we moeten concluderen dat deze teksten niet beperkt blijven tot de sfeer van de cultus. Echter, hoe is dat dan in Leviticus 18? Daar worden afgoderij en kinderooffers in één adem

genoemd met het verbod op homoseksuele omgang, waaruit je zou kunnen concluderen dat er juist wél sprake is van een sterk cultische context. Het is vreemd wanneer het synoderapport in de onderbouwing meer uitgaat van wat er niet staat (hoofdstuk 20) dan van wat er wél staat (hoofdstuk 18). Dat lijkt ons een op z'n minst verdachte manier van redeneren en daarmee een onderstreping van hetgeen wij in onze algemene opmerkingen over de exegese hebben aangegeven.

Kortom, ook hier is het een serieuze exegetische vraag of uit specifieke situaties in een sterk tijdbetrokken context een stap naar meer algemene uitspraken te rechtvaardigen is. Het kan niet anders of homoseksuele leden van de gemeente die niet los-van-God zijn en die zich niet aan losbandigheid en perversiteit overgeven maar juist in 'liefde' en 'trouw' elkaar willen dienen, zullen zich miskend en gekwetst voelen wanneer zij vanuit deze teksten worden aangesproken.

- c. Opvallend overigens dat in de bespreking van Genesis 19 wordt gesteld: (p33;r3-5) *"De situatie in Sodom was een van de uitingsvormen van de totale verdorvenheid van de stad. Deze is niet toepasbaar op broeders en zusters die rekening willen houden met de wil van God."* Waarom geldt deze opmerking wel bij de exegese van Genesis 19, maar niet bij de uitleg van Romeinen 1 en Leviticus 18 en 20?
- d. De opmerking (p47;r42-44) *'Het is duidelijk waarom dit verbod niet vaker wordt uitgewerkt in het Oude Testament. De reden daarvoor is dat over de kracht van dit verbod geen enkele twijfel of discussie bestaat. Zo gezien heeft het verbod veel gewicht'* is op z'n minst merkwaardig te noemen is. Het feit dat een verbod niet veel voorkomt of vaker wordt uitgewerkt, hoeft niet te betekenen dat het verbod veel gewicht heeft. Het zou juist ook kunnen betekenen dat het contextgevoelig is, m.a.w. dat het in zichzelf niet te veralgemeniseren is. Om dat dan te duiden als 'veel gewicht', lijkt willekeurig.
- e. In het gedeelte waarin het synoderapport het Nieuwe Testament ter sprake brengt, worden vragen gesteld over het recht van een homoseksuele relatie. (p49;r15-16) *'Op grond daarvan mogen we niet stellen dat het verbod op een homoseksuele relatie in liefde en trouw in het Nieuwe Testament een overgangsbepaling is'*. Echter, zoals in ons bezwaar tegen de uitleg van Romeinen 1 al aangegeven, valt op goede gronden te verdedigen dat telkens waar de Schrift homoseksuele contacten ter sprake brengt, dit gebeurt als uiting van wetteloosheid, goddeloosheid en perversie en dat er geen sprake is van een relatie in liefde en trouw. De conclusie van de synode dat je in conflict komt met het gezag van de Schrift als je ruimte zou willen geven aan een homoseksuele relatie in liefde en trouw, is dan ook te stellig en onvoldoende onderbouwd.

Toelichting ad II

De synode heeft het niet aangedurfd om te zeggen dat we in onze uitleg van onderhavige teksten 'het niet zeker weten'. Het gevolg van de gedane uitspraak is dat andere uitkomsten van exegese per definitie buiten de bandbreedte van het gereformeerd Schriftverstaan op dit punt vallen. Daarmee pretenderen we als kleine kerk in de breedte van Gods wereldkerk de enig ware uitleg van de Schrift op dit punt te hebben. Alleen al

binnen een samenwerkingsgemeente zoals de CGKV De Verbinding in Hilversum is, roept dit problemen op, daar zij nu te rekenen heeft met uitspraken van twee kerkverbanden.

De Generale Synode Zwolle-Zuid 2008 van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt heeft zich een paar keer vrij uitvoerig beziggehouden met een appèl rond de pastorale bearbeiding van homoseksueel gearde broeders en zusters. Er werd gevraagd om een algemene regel dat een kerkenraad in het geval van het samen één huishouden vormen van homoseksuele broeders en zusters, ook al beloven zij zich van seksuele omgang te onthouden, de tucht naar art.76 K.O. moet bedienen. Die uitspraak heeft de synode niet gedaan. Duidelijk uitgangspunt voor de synode is weliswaar dat seksueel verkeer tussen mensen van hetzelfde geslacht in het licht van Gods liefdewet onaanvaardbaar is. Maar hoe dit uitgangspunt toe te passen in bijzondere situaties? De synode heeft n.a.v. het beleid van een bepaalde kerkenraad uitgesproken:

1. dat de betreffende kerkenraad het samenwonen van homofiele broeders en zusters die een affectieve relatie met elkaar hebben onder de belofte van uitsluiting van seksuele omgang dient af te wijzen;
2. dat of en op welk moment deze afwijzing gepaard moet gaan met de kerkelijke tucht zoals beschreven in art. 76 K.O. beoordeeld dient te worden door de betreffende kerkenraad zelf omdat dat behoort tot de pastorale ruimte die een kerkenraad heeft in concrete situaties.

Uitspraak 2 maakt duidelijk dat de Generale Synode Zwolle-Zuid zich onthoudt van algemene uitspraken over de noodzaak en invulling van vermaning en tucht. Op dat punt ontstaat door de uitspraak van de CGK-synode dus een conflict.

Verder is het zo dat in plaats van terughoudend te zijn de synode met gezag een bepaalde manier van bijbellezen en uitleg voorgeschreven heeft als zou zij de Schrift beter verstaan. Daarmee wordt de vrijheid van exegese aangetast, worden kerkenraden en gemeenteleden met een andere visie gediskwalificeerd en worden bovendien gewetens gebonden.

Toelichting ad III

De synode noemt in de uitspraak het begrip ‘pastorale verantwoordelijkheid’ van de kerk maar schrijft vervolgens in één adem voor welke weg gegaan moet worden: die van kerkelijke vermaning van mensen van gelijk geslacht die seksuele omgang hebben. Dat maakt deze uitspraak innerlijk tegenstrijdig: het bij voorbaat vastleggen en voorschrijven wat de inhoud van pastorale verantwoordelijkheid dient te zijn, verteert die verantwoordelijkheid als zodanig. Wij gaan er althans niet vanuit dat de synode aan zichzelf als ‘kerk’ de pastorale opdracht en bevoegdheid toeschrijft die bij de plaatselijke kerk en haar raad van oudsten ligt.

Anders gezegd: door deze uitspraak overschrijdt de synode de grenzen van haar bevoegdheid. Er blijft weinig of geen ruimte meer over voor de kerkenraad voor een eigen oordeelsvorming en handelwijze. De enige ruimte die er nog ligt is het bepalen van het tempo en de intensiteit waarmee vermaand moet worden. Maar inhoud en de richting van de pastorale benadering liggen al bij voorbaat vast.

Wij tekenen hiertegen bezwaar aan om pastorale en kerkordelijke redenen.

A Kerkrechtelijk:

- 5 1. De kerkorde (artikel 71-76) is er duidelijk over dat de bevoegdheid tot het oefenen van vermaning en tucht berust bij de kerkenraad. Bij die bevoegdheid hoort nadrukkelijk ook de eigen oordeels- en besluitvorming. De synode is niet bevoegd iets dermate verstrekkends over de invulling van vermaning en tucht voor te schrijven.
- 10 2. Ook artikel 85 van de kerkorde is hier in geding: door de te volgen pastorale lijn in een ethische kwestie vast te leggen en voor te schrijven aan een plaatselijke kerk, dreigt de synode te gaan heersen over een plaatselijke kerk en over de ambtsdragers van die kerk.

B Pastoraal:

15 De kerkenraad van CGKV De Verbinding Hilversum realiseert zich dat de synode misschien in geweten niet of nog niet tot een ander inzicht zal kunnen komen op haar oordeel over homoseksuele relaties. Maar ook indien dat het geval is, zijn er bezwaren tegen de uitspraak dat de kerken bij deze zonde de weg van kerkelijke vermaning moeten
20 gaan.

Laten we er eens vanuit gaan dat er maar één wettige uitleg van de Schrift over homoseksuele relaties mogelijk is, namelijk die van de synode (wat wij hierboven bestrijden). Dan nog is daarmee niet gezegd dat een kerkenraad maar op één enkele manier
25 zou mogen werken, namelijk in de weg van vermaning en tucht. Er zijn tal van aspecten te bedenken waarom het pastoraal onjuist en niet in de Geest van Christus zou zijn om - ongeacht de specifieke situatie van mensen - hoe dan ook te gaan vermanen en te spreken van zonde die tuchtwaardig is. In die benadering blijft er geen enkele ruimte meer voor een echt, open gesprek. Dit nog los van de vraag hoe je eigenlijk het begrip “seksuele omgang”
30 precies definieert en waar die begint.

Een paar aandachtspunten die van wezenlijk belang zijn in een gesprek met betrokkenen en voor de pastorale weg van hun situatie:

- 35 ▶ Bewegen betrokkenen zich van Christus en zijn gemeente af of juist naar Hem toe?
- ▶ Zijn betrokkenen hun relatie aangegaan vóórdat zij Christus leerden kennen of daarna?
- ▶ Hebben betrokken elkaar trouw voor het leven beloofd? Zo ja, hoe staat de kerk dan tegenover die eenmaal afgelegde belofte van trouw? Is er een reden om dat niet te
40 zien als een eed voor Gods aangezicht? Hoeft dit ‘ja’ geen ‘ja’ te zijn en eist de kerk dat betrokkenen hun belofte van trouw breken?
- ▶ Hoe is de psychische gesteldheid van de betrokkene(n)? Het rapport laat zelf uitvoerig zien hoe groot de nood kan zijn, de eenzaamheid, de neiging tot depressie tot aan de neiging zichzelf van het leven te beroven toe. Is het pastoraal
45 verantwoord om in zo’n situatie van synodewege gedwongen met de boodschap te komen: “We voelen als raad enorm met u mee, maar komen u wel vermanen omdat u in zonde leeft en indien u zich daarvan niet bekeert, dan...”?
- ▶ Welk beeld wil je als kerkgemeenschap – zowel naar binnen als naar buiten toe – vertonen? Het beeld van een kerk die, zodra bij mensen één bepaalde zonde wordt

geconstateerd (gesteld dat het een zonde is, dan wel als gevolg van een niet-gekozen, vaak aangeboren gerichtheid die hen in een identiteitsconflict brengt waarmee ze vaak jarenlang of zelfs levenslang worstelen) in vermaan tegenover hen gaat staan? In plaats van in bewogenheid en barmhartigheid naast hen te gaan staan als medestrijders tegen de machten van het kwaad die ons allen aankleven?

5 Het beeld van een kerk die daarnaast andere mensen die soms in tal van zonden bewust, 'met opgeheven hand', volharden (zoals stelselmatige zelfverrijking, leven in weelderigheid, verspilling van tijd en geld, roddelzucht, liefdeloos leven in huwelijk of gezin, hard oordelen over de naaste) ongemoeid laat? Een kerk die dit

10 beeld vertoont (tal van zonden – schijnbaar – tolereren en er in elk geval geen kerkelijke uitspraken over doen, maar van één opvallende zonde van juist een kwetsbare groep mensen uitspreken dat die om vermaning vraagt), moet zich ernstig afvragen of zij nog wel het beeld van Christus vertoont, die onvoorwaardelijk de zondaar liefheeft. Zo'n kerk moet er niet vreemd van opkijken

15 wanneer zij het predikaat 'huichelachtig' over zichzelf afroept.

Nogmaals, bovengenoemde aandachtspunten veronderstellen dat we van 'zonde' moeten spreken, wat echter in onze ogen allesbehalve onomstotelijk vaststaat.

20 Hoe dan ook: als er één plek op aarde is waar homoseksuelen zich veilig zouden moeten weten omdat ze er niet gepest en vermaand, maar aanvaard en verwelkomd worden, dan zou dat toch de gemeente van Christus moeten zijn.

25 **Samenvattend en afrondend**

De CGKV De Verbinding Hilversum vraagt de synode:

- 30 ▶ tenminste het derde punt van de kerkelijke uitspraak te herroepen
- ▶ het onderbouwende rapport grondig te herzien;

Van harte wensen we u een goede bespreking toe onder de leiding van de Heilige Geest van God. Het is ons gebed dat de uitkomst daarvan tot zegen voor de kerken zal zijn.

Namens de raad van de CGKV De Verbinding Hilversum,

L. Terpstra,

2^e preses
Plenaire Kerkenraad

C. van Schaik

scriba
Plenaire Kerkenraad

Revisieverzoek van Chr. Ger. Bethelkerk Veenendaal,
betreffende besluit GS 2013 rapportnummer 9.35

Aan: De Generale Synode 2016 van de
Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
p/a scriba CGK Nunspeet
Postbus 118
8070 AC Nunspeet

Van: De kerkenraad van de
Christelijke Gereformeerde Bethelkerk te Veenendaal
p/a Scriba H.J. Holsappel
Spanjaardgoed 14
3901 HC Veenendaal

20 januari 2016

Onderwerp: Revisieverzoek van het besluit GS 2013 rapportnummer 9.35

Geachte broeders,

de kerkenraad van de Chr. Geref. Bethelkerk te Veenendaal heeft kennis genomen van het rapport van de GS 2013 betreffende de omgang met homoseksuele broeders en zusters. Het is duidelijk dat er indringend geworsteld is met de problematiek. Er is waardering voor het vele werk en het materiaal dat in het rapport is verwerkt. Er is ook grote moeite, verdriet en kritiek. In ons schrijven van 26 maart 2014 hebben we het formele verzoek tot revisie ingediend. Na studie en gesprek in de kring van kerkenraad en gemeente richten we ons tot u met het nader geformuleerde verzoek en de daarbij horende onderbouwing.

Revisie

Wij verzoeken revisie van het besluit. Het belangrijkste daarbij is naar ons oordeel dat het spreken van Gods Woord met betrekking tot homoseksualiteit minder helder is dan het rapport doet voorkomen.

Wij bestrijden de gedachte dat het in wezen niet zou uitmaken of intieme seksuele contacten binnen of buiten een duurzame monogame relatie plaatshebben. Wij zouden in geval van die duurzame monogame relatie het woord 'zonde' niet willen gebruiken.

Naar onze gedachte is derhalve in geval van duurzame monogame relaties tucht niet aan de orde.

Wij zouden graag zien dat het studierapport en de pastorale handreiking een andere status kregen en dat er voor de plaatselijke kerken meer ruimte zou zijn om op het punt van de omgang met homoseksuele broeders en zusters een andere benadering vorm te geven.

Het besluit van de GS in 2013 is een leeruitspraak die zaken toevoegt aan de Drie Formulieren van Enigheid en die daardoor de eenheid van christenen binnen en buiten de CGK verstoort. Het geeft te veel gewicht aan een uitspraak op ethisch terrein. Naar onze gedachte is dit in strijd met artikel 85 van de Kerkorde.

Kanttekeningen bij het GS-rapport

Bij de bespreking van de psychologische factoren wordt een geschiedenislijn opgevoerd, die wellicht interessant kan zijn, maar die ook verwarrend werkt. Wat inmiddels wetenschappelijk achterhaald is blijft op deze wijze in het rapport toch doorklinken.

Wetenschappelijk onderzoek lijkt hoe langer hoe meer het belang van de biologische aspecten te onderstrepen. Het rapport is wel erg zuinig in het honoreren van de inbreng vanuit deze discipline. Het lijkt uiteindelijk ook bijzaak te zijn, omdat alles draait om de Bijbelse gegevens. Op zich een legitiem standpunt, alleen hadden wij graag gezien dat dit anders en explicieter was verwoord.

Gereformeerde hermeneutiek

Nadrukkelijk spreekt het rapport over de Gereformeerde hermeneutiek. De hoogleraren Oosterhoff en Versteeg hebben met nadruk geleerd dat dit iets anders is dan biblicisme. Er is meer dan Schrift met Schrift vergelijken. De tekst moet gelezen worden in de eigen context. Natuurlijk is de wijze waarop Oosterhoff bijvoorbeeld Genesis 2 en 3 ter sprake bracht niet onomstreden. Hij leerde wel de enorme afstand te zien tussen de culturele achtergrond van de tekst en onze tijd. Hij maakte duidelijk dat de toepassing van de Bijbelse gegevens nog niet zo eenvoudig is. Vaak gebeurt dit erg willekeurig.

Versteeg heeft ten aanzien van Romeinen 1 indringende vragen gesteld met betrekking tot de 'natuurlijke godskennis'. Het moge bekend zijn dat hij moeite had met de wijze waarop 'de scheppingsorde' wordt toegepast binnen het kader van de Bijbelgedeelten die bij het thema 'vrouw en ambt' in geding zijn. Door het aanhalen van een citaat uit 'Oog voor elkaar' (1979!) wordt wellicht onbedoeld Versteeg ingevoerd bij de bewijsvoering van het rapport. Terwijl het de (niet meer te beantwoorden) vraag is of hij er mee zou instemmen dat zijn woorden in die context functioneren.

De Gereformeerde hermeneutiek heeft ook oog voor de voortgang in de heilsgeschiedenis en voor de centrale plaats van Christus. Daarbij gaat het om het fundament van de verzoening. Genade voor zondaren. Wij allen hebben gezondigd en missen de nabijheid van God (Romeinen 3: 23). Christus opent onze ogen in het bijzonder voor wat gebroken, zwak, zondig en kwetsbaar is. Scherp waren zijn woorden jegens Schriftgeleerden die de kleinste geboden zorgvuldig naleefden, maar aan de kern van het gebod voorbijgingen. Mild waren zijn woorden jegens zondaren die beseften aangewezen te zijn op de totaal onverdiende genade van God. De wijze waarop Romeinen 13: 8-10 over de liefde als de vervulling van de wet spreekt zit volkomen in die lijn. De wijze waarop de brief aan de Galaten de verkeerde omgang met de wet hekelt eveneens. Naar onze overtuiging maant de Gereformeerde hermeneutiek ons juist tot voorzichtigheid in de toepassing van Bijbelwoorden in de hedendaagse ethiek.

De lijn van het rapport is geheel anders: wie op dit kleine onderdeel van de ethiek, namelijk het samenleven van homoseksuelen in een monogame relatie, Bijbelwoorden anders interpreteert staat onder verdenking van Schriftkritiek. Het voedt het zwart-wit denken van veel gemeenteleden die in deze verwarrende tijd duidelijke kaders zoeken. Het kan een voedingsbodem voor laster zijn tegenover medechristenen binnen en buiten de CGK.

De Schriftgegevens

Het moge duidelijk zijn dat het aantal teksten waarin homoseksualiteit expliciet vermeld wordt zeer beperkt is. Behoudens uitspattingen als in Sodom en Gomorra (Genesis 19), de schanddaad in Gibeon

(Richteren 19) en (waarschijnlijk) homoseksuele prostitutie (2 Koningen 23: 7) is er in het Oude Testament geen beschrijving van het voorkomen van homoseksualiteit in het 'gewone' leven. De wijsheidsliteratuur die veel aanwijzingen geeft voor allerlei terreinen van het leven zwijgt over homoseksualiteit en evenmin komen we woorden van God over dit thema tegen in de profetische boeken. Wel zijn er in het boek Leviticus twee uitdrukkelijke wetsteksten (18: 22 en 20: 13).

In het Nieuwe Testament wordt homoseksualiteit driemaal uitdrukkelijk vermeld (Romeinen 1: 26-27; 1 Korintiërs 6: 9-10; 1 Timoteüs 1: 9-10). Bij deze drie gedeelten staat voor vrijwel iedereen vast dat de teksten allereerst te maken hebben met de seksuele wantoestanden in de Grieks-Romeinse wereld. Het verschil van opvatting bestaat daarin dat de één meent dat hoewel de spits gericht is op seksuele uitspattingen daarmee ook monogame homorelaties worden afgewezen, terwijl de ander de overtuiging is toegedaan dat deze woorden uitsluitend betrekking hebben op de wantoestanden. Voor de één betekent dit dat de beide teksten uit Leviticus betrokken worden op elke homoseksuele handeling (hoewel hier niet expliciet vermeld, wordt dit vanuit Romeinen 1 ook toegepast op lesbiennes) voor de ander betekent dit dat men de woorden van Leviticus plaatst in het licht van wat er in de Kanaänitische wereld gebeurde, met name op cultisch terrein.

Romeinen 1 vervult in het nadenken over deze materie een sleutelrol. De uitleg die in het rapport gegeven wordt heeft z'n goed recht. De vraag is echter of deze uitleg het alleenrecht heeft. Is de argumentatie zo steekhoudend dat er niet anders over gedacht kan (en mag) worden?

De vraag is allereerst wat de functie is van Romeinen 1: 16-32 binnen Romeinen 1-3 en de gehele Romeinenbrief. Het centrale thema van de Romeinenbrief is de aangevochten eenheid van de gemeente, die bestaat uit christenen uit de Joden en uit de heidenen. Ieder heeft gezondigd en kan slechts door genade gerechtvaardigd worden. Indringend worden christenen uit de Joden ermee geconfronteerd dat zij de wet wel hebben en onderwijzen maar niet nakomen (2: 21vv). Er is gelukkig gerechtigheid buiten de wet om voor ons mensen, die allemaal blijven worstelen met de eigen zondige aard (denk ook aan Romeinen 7). De vraag dringt zich op of de focus op de homoseksuele praxis onze aandacht niet vestigt op de wet in plaats van op het Evangelie.

Het lijkt er sterk op dat Paulus in Romeinen 1 tracht aan te sluiten bij de manier van denken van de bevolking van Rome. Orde, natuur en deugd zijn in Rome belangrijke thema's. De morele verworping aan het hof van de keizer en bij de 'hogere kringen' roept bij velen weerzin op. Mensen leven 'zonder de wet' toch 'van nature' (delen van) de wet na (2: 14vv). Dit gegeven brengt christenen uit de heidenen en uit de Joden bij elkaar. Het zal ook een belangrijk item zijn geweest in het gesprek met niet-christenen. Logisch dat Paulus dit gegeven gebruikt om toe te leiden naar het dienen van de ene ware God. In Romeinen 12 en 13 krijgt dit een nadere uitwerking. Wie de ander liefheeft, heeft de wet vervuld (13: 8-10).

De wijze waarop het rapport van de GS de 'scheppingsorde' invoert en een koppeling legt met 'natuurlijk en tegennatuurlijk' gaat verder dan de tekst van Romeinen 1. Er wordt op basis van de tekst een stuk dogmatiek van Paulus geconstrueerd. Waar het naar onze gedachte om gaat, is dat de mensen zich hebben afgekeerd van de Schepper. Ze hebben hun eigen goden ontworpen. De eigen wensen en hartstochten worden in deze godsdiensten uitgeleefd. Zedeloosheid wordt opgewekt en aangewakkerd. Seksuele losbandigheid is een vorm van opstand tegen de Schepper. In de daaruit voortvloeiende verworping is een oordeel van God te zien.

Romeinen 1: 26-28 spreekt zo massief over het opgaan in ontterende verlangens dat het naar onze gedachte niet zomaar betrokken kan worden op alle mensen die in een homoseksuele relatie leven. Het rapport van de GS stelt dat de woorden die gebruikt worden vanuit Joods perspectief ook van toepassing zijn op monogaam levende homoseksuele mensen. Echter de woorden 'ontbrand zijn' en het 'verwisselen' van de natuurlijke omgang maken duidelijk dat het gaat om heteroseksuele mensen die in losgeslagen lust homoseksuele contacten aangingen. Dat is ook de concrete werkelijkheid in het Rome van die dagen. Het ging bij deze zedeloosheid bovendien niet alleen om homoseksuele relaties maar ook om wisselende partners. Het ging blijkens de verzen 29-32 daarbij verder dan alleen seksuele verwording. Er was sprake van een op alle terreinen extreem uitleven van het eigen 'ik'. In heel het levensgedrag kreeg de opstand tegen God vorm.

Het rapport van de GS gaat in op de vraag in hoeverre Paulus bekend geweest kan zijn met het voorkomen van een homoseksuele gerichtheid. Hoewel er in de oudheid zeker over dit thema is nagedacht is het nog de vraag hoe algemeen de inzichten gedeeld werden en op welke wijze men de seksuele identiteit beleefde. Het merendeel van de mensen zal de handen vol hebben gehad aan de strijd om te overleven. Men trouwde jong en in de lijn van het familiebelang. Veel was gericht op het krijgen van nakomelingen en het verwerven van bezit voor de volgende generatie. De levensverwachting was beperkt. Het was een totaal andere maatschappij, waarin het individu in de regel weinig ruimte had voor een eigen invulling van het leven.

Paulus ervaart het niet gebonden zijn aan een gezin als een zegen. De komst van Christus betekent een nieuwe tijd met een nieuwe gerichtheid. Een leven gericht op de toekomstige werkelijkheid. Paulus weet van zelfbeheersing, onthouding en de oefening daarin. Hij ziet dit als een gave van de Geest. Paulus benoemt echter ook de nuchtere werkelijkheid dat men beter kan trouwen dan van begeerte te branden. Wanneer wij homoseksuele broeders en zusters oproepen tot een leven in onthouding dienen wij ons bewust te zijn van de te verwachten consequenties bij hen voor wie dit (te) veel gevraagd is. Het kan in de praktijk gemakkelijk tot brokken leiden en het is te goedkoop om de schuld daarvan eenzijdig bij de 'zondaar' te leggen. Het kan ook te maken hebben met het geestelijke keurslijf waarin iemand is geperst.

Anderzijds is de seksualiteit in een relatie meestal niet de dragende kracht ervan. Het aspect van de seksualiteit is wezenlijk, maar krijgt vaak ook veel te veel nadruk. Homostellen ervaren in de partner 'die mens tegenover je, die als helper het leven met je deelt'. Het gaat om de totaliteit van het leven. Men ervaart de zegen dat eenzaamheid en leegte worden weggenomen.

Ook in 1 Korintiërs 6: 9-10 en 1 Timoteüs 1: 9-10 komt homoseksualiteit ter sprake. Het rapport van de GS besteedt veel aandacht aan het taalgebruik. In beide teksten wordt o.a. het woord 'arsenokoitès' gebruikt. Dit woord is niet bekend vanuit andere bronnen voor de tijd van Paulus. Dit wil evenwel nog niet zeggen dat het automatisch van Paulus zelf afkomstig is. Dat het een Joodse lading heeft en ontleend is aan Leviticus is geen vreemde veronderstelling. Maar als Paulus gebruik maakt van een woord uit het taaleigen van de Joodse wereld is de vraag te stellen in hoeverre het ontstaan van dit woord bepalend is dan wel de context waarin het functioneert. In 1 Korintiërs 6 voert Paulus strijd tegen 'libertijnen' die menen zo vrij te zijn dat hen alles is toegestaan. Betaalde seks is voor hen als het genieten van eten en drinken. Het geheel ademt de sfeer van de toenmalige Griekse wereld waarin het normaal was om er als man homo- en heteroseksuele contacten op na te

houden. In 1 Timoteüs 1: 9-10 gaat het uitdrukkelijk om mensen die zich niet storen aan het gezag van God maar die hun eigen goddeloze gang gaan. Het staat in het kader van de opstand tegen de HERE.

Leviticus 18: 22 en 20: 13 lijken duidelijke taal te spreken. Toch is ook hier de vraag te stellen naar wat er werkelijk wordt bedoeld. Er valt meer over te zeggen dan het rapport van de GS doet. De meest bekende vorm van homoseksualiteit betrof in die dagen de Kanaänitische tempelprostitutie. Dat het de Here 'een gruwel' is kan een verwijzing zijn naar de relatie met die afgodendienst. Dit zou ook de doodstraf kunnen verklaren. Het woord 'gruwel' duidt aan wat niet past (bij God). Vaak gaat het daarbij om afgoden(dienst). In Leviticus 18: 21 wordt gesproken over de dienst aan Moloch. Bij Leviticus 18: 23 is de vraag te stellen of hier niet eveneens heidense rituelen bedoeld zijn. Het als man 'genomen worden als een vrouw' werd beschouwd als zeer vernederend. In de regel zal er dus sprake geweest zijn van ongelijkheid en dwang (oudere t.o.v. een jongere; heer t.o.v. een slaaf etc.) of van (tempel)prostitutie.

Enkele gedachten over de kerkelijke praktijk in onze tijd

Wanneer de lijn van het GS-rapport wordt toegepast, ontvangen celibatair levende homo's en lesbiennes een volwaardige plaats in de gemeente. Daar dient de gemeente ook echt werk van te maken. Echter, zodra men een homoseksuele relatie aangaat verliest men deze plaats. In plaats van begrip en steun komt er dan afwijzing gemotiveerd met 'de liefde van Christus' die de 'zondaar' wil behouden. In de praktijk blijkt het voor christenen lastig te zijn om zondaren lief te hebben op een manier dat die zondaar ook werkelijk de liefde kan ervaren. Daarnaast is het bijzonder tegenstrijdig dat sommige zonden zo nadrukkelijk worden afgestraft terwijl andere zonden nauwelijks aandacht krijgen (5e gebod versus het 7e of 10e). De praktijk is dat mede hierdoor veel van deze homo's en lesbiennes de kerk verlaten, terwijl zij bespeuren dat rondom hun 'zonde' er door de kerkleden vele zonden zijn bedreven. Voor de één lijkt er geen plaats te zijn bij Christus, voor de ander wel.

De vraag is te stellen of de zorg over de 'heiligheid' van de kerk niet in botsing komt met de opdracht van Christus om verloren mensen te zoeken en te redden. In onze samenleving werkt het in elk geval zo dat het beeld heerst dat homo's en lesbiennes door 'de kerk' veroordeeld worden. Dit betekent dat velen (homoseksueel maar ook heteroseksueel) bij voorbaat zich afsluiten voor de boodschap van de kerk. Homo's en lesbiennes verlaten de (christelijke gereformeerde) kerk.

In het rapport wordt een onderscheid gemaakt tussen homoseksuele gevoelens en homoseksuele daden. Echter, als de homoseksuele daden werkelijk zondig zijn, dan zullen homo's en lesbiennes ook moeten strijden tegen hun gevoelens. Velen van hen voelen het zo ook aan en zijn in een bitter gevecht met zichzelf. Zij mogen er niet zijn, zoals ze zijn. De schade die hieruit voortvloeit is enorm. Wij dienen ons bewust te zijn van het effect van het gewicht dat wij als kerk geven aan ons in omvang beperkte probleem met enkele broeders en zusters die een homoseksuele samenlevingsvorm hebben. Het is voor de wereld tekenend. We staan toch al onder verdenking van een dubbele moraal. Aan de buitenkant is alles netjes, maar ondertussen. We baseren ons daarbij in de gedachten van velen blindelings op een oud boek met onbegrijpelijke en onzinnige regels. Naar buiten komt niet het beeld van Christus die bekend stond als een vriend van tollenaars en zondaars. Die verkondigde dat zijn last licht was en zijn juk zacht. De Heiland die zondaren zalig maakt. Paulus

treedt naar voren als 'de grootste der zondaren', niet als een bijna volmaakt man. Paulus is ook telkens indringend aan het argumenteren. Hij beklemtoont nu juist de 'redelijkheid' van wat God in zijn Woord van mensen vraagt. De aanstoot moet naar onze gedachte het Evangelie zelf zijn: de gekruisigde en opgestane Heer. Die aanstoot moet niet liggen in de volgelingen van Christus als vreemde mensen met voor de samenleving waarin zij leven onzinnige gedachten en gewoonten.

Wat zou het mooi zijn als ons handelsmerk liefde en bescheidenheid zou zijn. Behoedzaamheid in het beoordelen van de ander, vanwege de woorden van de Here Jezus én omdat wij onszelf kennen als zondige mensen. Om het in de woorden van Billy Graham te zeggen: "Het is aan God om te oordelen. Het is aan de Heilige Geest om inzicht te geven. Het is aan mij om lief te hebben."

We zijn ons ervan bewust dat de christelijke vrijheid geen uitvalspoort voor de zonde mag zijn. Wat uit ons zelf voortkomt is ontucht, zedeloosheid en losbandigheid, afgoderij en toverij, vijandschap, tweespalt jaloezie en woede, gekonkel, geruzie en rivaliteit, afgunst, bras- en slemppartijen en nog meer van dat soort dingen. Maar de vrucht van de Geest is liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, geloof, zachtmoedigheid en zelfbeheersing (Galaten 5: 13vv). Aan die vrucht is de boom naar onze overtuiging kenbaar. Daar hebben we elkaar in de gemeente ook op aan te spreken.

Naar onze gedachte is de pastorale zorg voor homoseksuele gemeenteleden maatwerk, uit te voeren door de plaatselijke gemeente. Waar de vrucht van de Geest gevonden wordt, kunnen Bijbelgedeelten besproken worden. Daarbij zal naar voren komen dat de Bijbel nergens positief spreekt over homoseksuele contacten. Dit betekent grote behoedzaamheid en begrip voor medechristenen die moeite hebben met homoseksuele relaties. Uiteraard is het oorspronkelijke plan van God dat man en vrouw voor elkaar geschapen zijn (Genesis 1: 28 en 2: 24). Het paradijs ligt echter achter ons. We hebben in alle opzichten van het leven te maken met gebrokenheid. Naar onze gedachte moeten we ons niet focussen op het onderwerp homoseksualiteit maar op het verlangen de Here te dienen. Waar dit verlangen als vrucht van de Geest zichtbaar is, willen wij ruimte geven aan het afleggen van openbare geloofsbelijdenis en het vieren van het Heilig Avondmaal. Ook waar we niet in alles met elkaar eens zijn, willen we elkaar verdragen als zondaren die beseffen van genade te moeten en te mogen leven.

Tenslotte

Wij besluiten dit schrijven in het besef dat het gaat om een moeilijke en zeer gevoelige materie. Het verdeelt christenen, beschadigt mensen en belemmert de verkondiging van het Evangelie in de wereld. Wij bidden met u om wijsheid en de leiding van Gods Geest.

Met hartelijke broedergroet,

N.J. van Delft (voorzitter)

H.J. Holsappel (scriba)

Revisieverzoek van de drie gemeenten van Apeldoorn

Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde kerken van Nunspeet 2016

5 Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De kerkenraden van de drie Christelijke Gereformeerde kerken in Apeldoorn hebben in e-mails van februari en maart 2014 aangekondigd een revisieverzoek in te dienen ten aanzien van de kerkelijke uitspraak rondom homoseksualiteit en homoseksuele relaties zoals gedaan door de generale synode van 2013.

Besloten is dat het revisieverzoek in gezamenlijkheid door de drie kerken zal worden ingediend. Vooraf willen we graag twee opmerkingen maken:

- 1) Wij betreuren het dat de synode dit onderwerp als een *besluit* de kerken heeft ingebracht. Dit maakt het vrijwel onmogelijk om ten aanzien van dit zo moeilijke onderwerp als kerken in een open gesprek elkaar te zoeken en te verstaan. De enige weg die nu openstaat om zich als kerk hierover uit te spreken is die van een revisieverzoek. De moeite die wij daarbij hebben is dat binnen de kerken er al snel een gevoel kan ontstaan dat indieners van een revisieverzoek het gehéél oneens zijn met het genomen besluit en dat hoeft naar onze mening niet zo te zijn.
- 2) Omdat de uitspraak gebaseerd is op, of in ieder geval nauw gerelateerd is aan het bijbehorende studierapport zullen wij (ook) naar dit rapport verwijzen.

Ons revisieverzoek richt zich vooral op de Schriftuurlijke onderbouwing van het derde punt van de kerkelijke uitspraak: "Seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde" (56:3-6¹).

Hoewel de pastorale handreiking wijst op de noodzaak van veel wijsheid en geduld in de gesprekken met gelovigen die kiezen voor een homoseksuele relatie van liefde en trouw, houdt deze uitspraak in de praktijk toch concreet in dat de kerk met deze gemeenteleden de weg moet gaan van de kerkelijke tucht: zij horen geweerd te worden van het avondmaal en, als zij zich niet bekeren, met de ban uitgesloten te worden van de gemeenschap van de kerk (Art 71-77 KO). Met de verordening van de weg van de kerkelijke vermaning geeft de synode aan dat ook door de avondmaalsgang van homoseksuelen die leven in een relatie van liefde en trouw het verbond van God wordt ontheiligd en zijn toorn over de gehele gemeente wordt opgewekt (Heidelbergse Catechismus 30:82). Van een kerkelijke uitspraak die zo uitdrukkelijk het gedrag van een bepaalde groep gelovigen als zonde afwijst en er dermate zware en voor een hele groep algemeen geldende consequenties aan verbindt, mag verwacht worden dat er geen twijfel bestaat over de Schriftuurlijke onderbouwing. Onzes inziens dient er voor gewaakt te worden al te stellige conclusies te trekken op grond van een bepaalde exegese, als er óók goede argumenten zijn voor een andere uitleg of andere nadrukken in de uitleg van de besproken gedeelten die tot minder harde conclusies moeten/kunnen leiden. Naar onze mening is eerder de voorkeur te geven aan een "wij weten het niet precies", dan aan een uitleg die mensen wellicht ten onrechte veroordeelt.

Nu biedt het rapport een uitgebreide studie waarin geprobeerd wordt te luisteren naar Gods Woord in de context van de toenmalige en de huidige tijd en wil het van daaruit leiding geven. Toch denken wij dat de studie en de daarop gebaseerde uitspraak op een aantal cruciale punten onvoldoende recht doet aan de Schrift (1), aan homoseksuele gelovigen die kiezen voor een relatie in liefde en trouw (2) en aan de belijdenis (3). Daarnaast hebben wij een aantal kerkordelijke twijfels bij de manier waarop de studie en de kerkelijke uitspraak aan de kerken worden gepresenteerd (4). Wij

¹ De verwijzingen naar de tekst van het studiedocument is naar bladzijde en regel, in dit geval 56:3-6 = bladzijde 56, regel 3 tot en met 6.

zijn daarom van mening dat de generale synode er goed aan doet deze studie en de kerkelijke uitspraak die erop gebaseerd is te heroverwegen en wij hopen in het navolgende aan te tonen dat er reden is om als kerken ten aanzien van juist dit onderwerp minder stellige uitspraken te doen.

5 **1) De synode doet onvoldoende recht aan de Schrift door uit te spreken wat niet onbetwistbaar uit de door het rapport besproken gedeelten uit de Schrift af te leiden is, nl. dat ook homoseksuele relaties in liefde en trouw vallen onder wat de Schrift aan homoseksuele daden afwijst.**

10 a) Terecht spreekt de synode uit dat het Woord van onze God normatief is (11:32-33, zo ook 20:33-35). In de bezinning op de vraag of er ruimte is voor een homoseksuele relatie in liefde en trouw komt het dus aan op een zorgvuldig luisteren naar de Schriften. Heeft de synode dit echter voldoende gedaan? Die vraag stellen wij bij het derde punt van de kerkelijke uitspraak: "Seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd" (56:3-5). Dat is een forse uitspraak die vraagt om een stevige onderbouwing vanuit de Schrift. Echter, in onze bestudering van het rapport stuiten wij op een soms aanvechtbare exegese en denken wij dat er ook een andere exegese verantwoord is.

20 b) Voorbeelden van aanvechtbare exegese of exegese waarvoor goed te verdedigen alternatieve uitleg bestaat:

i) Hoewel de geboden uitleg van relevante Bijbelteksten in veel gevallen te verdedigen is en door sommige exegeten ook verdedigd wordt (zie het notenapparaat van het rapport), is die uitleg lang niet altijd de enig mogelijke of de meest vanzelfsprekende. Dat geldt van een andere uitleg evenzo. Wij menen daarom dat lastige exegetische knopen eerder moeten leiden tot een "wij weten het niet precies", dan tot een uiteindelijk toch onbevredigende ontwarring van zo'n knoop, temeer als er bepaalde ethische conclusies worden getrokken.

25 ii) *Ten aanzien van de exegese van Romeinen 1*

30 (1) Als het de bedoeling is om in 25:11-26:5 te beargumenteren dat Paulus in Romeinen 1,26-27 de homoseksuele activiteit in zijn algemeenheid als een voorbeeld van ongeordend, afwijkend en tegennatuurlijk gedrag te berde brengt, is dat voor ons weinig overtuigend. In de manier van beschrijven komt eerder uit dat Paulus een duidelijk voorbeeld noemt van waar het loslaten van God en de keuze om het schepsel te dienen toe leidt. Met andere woorden: juist in de homoseksuele praktijk zoals Paulus die hier beschrijft (het *opgeven* van de natuurlijke omgang voor de tegennatuurlijke en in wellust voor elkaar *ontbranden*) komt het wetteloze, losbandige en god-loze in extreme vorm naar voren. Het betreft sommige heidenen die als heteroseksuelen hun heteroseksuele omgang inwisselen voor een homoseksuele omgang. In zijn commentaar op de brief aan de Romeinen schrijft prof. dr. J. van Bruggen: "De bewoordingen van de apostel in 1,26-27 maken duidelijk dat hij hier niet in het algemeen spreekt over homofilie als aard of aanleg, maar dat hij zich richt op een specifieke situatie waarin men de heteroseksuele omgang "inruilt" of "loslaat" voor homoseksuele omgang. In het Romeinse rijk kende men dit verschijnsel evengoed als in de tegenwoordige tijd. Voor de apostel is het perversie van de seksualiteit wanneer een mens haar of zijn eigen aard (die wel degelijk gericht was op het ándere geslacht) op enig moment *inruilt* voor homoseksuele of lesbische praktijken. ... De zinsneden in 1,26-27 zouden echter overvraagd worden en hun specifieke functie verliezen wanneer ze werden gelezen als een algemene behandeling van het onderwerp homofilie. Het vervolg van het hoofdstuk leent zich ook niet voor een algemene bespreking van de relatie ouders-kinderen (1,30b) enz. Hoewel deze passage ethische implicaties heeft, is ze allereerst geschreven om te laten zien in welke extremiteiten de mens belandt wanneer God hem overlaat aan

zichzelf.”² Wanneer het rapport stelt dat het hier niet om losbandigheid en pervers decadent gedrag gaat, doet het tekort aan Paulus’ argumentatie. De woorden die hij gebruikt mogen een algemene betekenis hebben, het gaat om de context waarin hij ze gebruikt. Hierbij merken wij op dat zelfs als de synode deze uitleg blijft verdedigen, dit hoogstens een mogelijke uitleg is én een aanvechtbare. De exegese die het rapport kiest is zéker niet de enig mogelijke verklaring van deze woorden van Paulus. En het is de vraag of ze de meest waarschijnlijke is.

(2) 26:30-31 “Paulus maakt geen onderscheid tussen soorten homoseksueel handelen. Het geheel daarvan valt onder een en hetzelfde oordeel.” Deze opmerking wordt niet onderbouwd. Paulus is inderdaad scherp afwijzend ten aanzien van de homoseksuele praktijken die hij in Romeinen 1 noemt in de context van losbandigheid en totaal los-van-God zijn. Dat Paulus echter alle vormen van homoseksueel handelen onder dit oordeel schaaft, is op basis van de tekst niet hard te maken. Het kan, maar het kan ook niet. Laten we er voor oppassen Paulus meer te laten zeggen of te bedoelen dan met zekerheid is op te maken uit wat hij zegt. Wij vinden het dan ook onterecht dat het rapport dit zonder verdere argumentatie als feit neerschrijft. Dit zou bovendien de lezer kunnen doen denken dat hij een opvatting van Paulus leest zónder dat dit op grond van Paulus’ eigen woorden overtuigend is aangetoond.

(3) 26:40-27:5 “Het is mogelijk of zelfs waarschijnlijk”, “Het kan aangeven...”. Van Paulus wordt dan wel niet expliciet gezegd dat hij “geen wezenlijk onderscheid zag tussen een homoseksueel handelen buiten een wederkerige verhouding en een dergelijk handelen binnen een dergelijke verhouding vanuit een diepe innerlijke gerichtheid”, maar het rapport leidt de gedachten van de lezer wel deze kant op. Wij zien echter geen dwingende reden om dit te doen. Is met eenzelfde soort argumentatie niet te verdedigen dat het opvallend is dat Paulus, terwijl hij geweten zal hebben van een wezenlijke homoseksuele oriëntatie, het alleen heeft over losbandige praktijken en zich dus blijkbaar *niet* uitlaat over homoseksuele omgang binnen een wederkerige verhouding?

(4) 27:16-21: “Toch heeft God de apostel daarover geen concrete aanwijzingen gegeven hoe daarmee om te gaan. Hij heeft hem niet gewezen op de mogelijkheid van een diepe seksuele oriëntatie in het mens-zijn en dat daarmee binnen de christelijke gemeente anders zou moeten worden omgegaan. Maar al maakt Paulus dan geen nadrukkelijk onderscheid tussen homoseksuele gerichtheid en homoseksuele handelingen, daaruit mogen we nog niet de conclusie trekken dat hij ons op dit punt niets te zeggen heeft.” Broeders, wij hebben moeite met deze manier van omgaan met de Schrift. Aan Paulus en zelfs aan God worden overwegingen toegeschreven die niet rechtsreeks uit de Schrift op te maken zijn. Het is inderdaad waar dat Paulus niets schrijft over een onderscheiden benadering van mensen met een homoseksuele gerichtheid. Maar de suggestie wordt gewekt dat dit impliceert dat God homoseksuele gerichtheid niet anders wil benaderen dan homoseksuele handelingen en dat God Paulus om die reden ook niet op die mogelijkheid gewezen heeft, echter zonder duidelijke argumentatie. Wat uit Romeinen 1 op te maken is, is dat homoseksuele handelingen zoals Paulus ze hier beschrijft pertinent afgewezen worden. Is alles wat meer gezegd wordt vanuit die teksten geen menselijke speculatie? Als we dit op deze manier toeschrijven aan Paulus, suggereren we dan niet dat we meer weten dan Paulus zelf schrijft? Is het daarbij niet een hachelijke zaak om via de gebruikte argumentatie deze overweging toe te schrijven als komend van God? Kortom, wij missen een goede onderbouwing in het rapport van de stap die daarin gemaakt wordt van bandeloze homoseksuele praktijken naar een

² Van Bruggen, Jakob, *Romeinen*, 45.

homoseksuele relatie in liefde en trouw van gelovige christenen. Bovendien – áls een homoseksuele relatie altijd valt onder losbandigheid en afgoderij, waarom wordt die afgoderij dan elders in het rapport ‘gebrokenheid’ genoemd, een toch veel meedogender woord?

(5) Wij hebben moeite met de conclusies in 41:3-9 en de manier van omgang met de Schrift die daarin tot uiting komt:

(a) Zelfs als men uitgaat van wat uit de Schrift zelf niet op te maken is, namelijk dat Paulus wist van het bestaan van een homoseksuele gerichtheid, dan is daar in het kader van wat hij in Romeinen 1 zegt nog altijd niet de conclusie aan te verbinden: “toch heeft hij in zijn brief aan de Romeinen geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende situaties waarin iemand kan komen tot een homoseksuele omgang of een dienovereenkomstige relatie”. Dit miskent de boodschap van Romeinen 1! Paulus geeft geen algemeen oordeel over homoseksualiteit, zoals we hierboven ook noemden, maar noemt een aantal heel concrete homoseksuele handelingen als een van de voorbeelden van de perversering die ontstaat als mensen God loslaten.

(b) De opmerking “Gelet op het goddelijk karakter van de Bijbelse geschriften moeten we daaraan toevoegen: de Heilige Geest heeft hem daar niet toe gebracht” vinden wij bezwaarlijk: hier wordt een menselijke betwistbare exegese bekrachtigd met een verwijzing naar de Heilige Geest. In deze opmerking komt, opvallend genoeg, eenzelfde gedachtegang naar voren als in 27:16-21. Is het wel gepast om het goddelijke gezag van de Schrift te gebruiken om een exegese te bekrachtigen die niet algemeen aanvaard wordt? Onze moeite met deze argumentatie is tweeledig. Enerzijds vragen wij ons af of men, bij klaarblijkelijk verschil van inzicht over de uitleg van een Schriftgedeelte, niet zeer terughoudend moet zijn om het gezag van de eigen exegese op het niveau te zetten van het gezag van Gods Woord. Anderzijds wordt hiermee ten onrechte elke andere exegese al bij voorbaat het oordeel meegegeven dat die ingaat tegen God en de Heilige Geest, terwijl dit exegetisch lang niet zo zeker is: er is sprake van een exegetische keuze.

iii) *Ten aanzien van de exegese van 1 Korintiërs 6 en 1 Timoteüs 1*

(1) 29:16-18 – “Het vasthouden aan een zondige levensstijl is een blokkade om in te gaan in het Koninkrijk, dat is duidelijk (1Kor 6,9-10). Paulus noemt daarbij twee specifieke homoseksuele handelingen die hij als zonde afwijst. Over de geaardheid van de betrokkenen zegt Paulus niets, hoewel het rapport dat vragenderwijs wel suggereert (41:11-12). Ook is er niet specifiek iets op te maken over de vraag of het ging om mannen die een vaste relatie met één ander hadden.

(2) Dat de “*malakoi*” en “*arsenokoitai*” hun vroegere praktijken hebben afgelegd (41:14-15) is inderdaad uit wat volgt in 1 Korintiërs 6 te concluderen. Het vervolg van de conclusie die het rapport trekt – “Mogelijk hebben ze daarna nog een spanning gevoeld met betrekking tot gelijkslachtelijke gevoelens. Toch wordt hun geen ruimte gelaten voor de beleving daarvan. Ze hebben zich gevoegd in de bestaande ordeningen en de rol opgenomen die zij in de toenmalige samenleving moesten bekleden.” (41:15-18) – is wel mogelijk, maar is niet uit de Schrift op te maken. De enige dwingende conclusie is dat deze leden niet verder zijn gegaan als “*malakoi*” en “*arsenokoitai*”. Is alles wat meer gezegd wordt niet speculatie?

iv) *Ten aanzien van de exegese van de teksten uit Leviticus*. In 32:6-8 noteert het rapport: “Ten slotte laat dit verbod een diepere laag zien dan die van de cultus en de eigen historische situatie. Deze gaat terug op Gods scheppingsbedoeling. De seksuele omgang tussen mannen overschrijdt een grens die met de schepping gegeven is.” Dit kan zo zijn, maar is wel interpretatie. Sommigen zullen hiermee instemmen, anderen niet. Feit is dat dit in Leviticus zelf niet expliciet wordt genoemd. De moeite die wij hebben met deze

opmerking die terloops aan het eind van de bespreking van Leviticus gemaakt wordt, maar daardoor wel blijft hangen, is dat het rapport op deze manier Leviticus hetzelfde laat zeggen als wat het ook Romeinen 1 al liet zeggen. Hierboven (1bii(2)) hebben wij reeds aangegeven waarom we daar moeite mee hebben.

- 5 v) De conclusie die in 41:30-38 wordt opgetekend is een goed voorbeeld van wat onze moeite en zorg is met het geheel van het rapport. In de conclusie worden de volgende zes stappen gezet: 1) De Bijbel heeft het niet over gerichtheid, alleen over gedrag; 2) Hieruit blijkt de tijdbetrokkenheid van de Schrift; 3) de huidige visie op homoseksualiteit is later ontstaan; 4) de Bijbel heeft echter ook betekenis voor vandaag; 5) daarom
10 kunnen we niet zondermeer zeggen dat we meer weten dan de Bijbel; 6) dat de Bijbel alleen over gedrag spreekt verandert onze tot nu toe geformuleerde conclusies niet...

(1) ad 1) Eens! Het rapport bevestigt hier expliciet het punt dat wij in ons revisieverzoek maken.

15 (2) ad 2) Is dit niet een stelling die vanuit de Schrift moeilijk hard te maken is? Als waar is wat het rapport zojuist uitgebreid heeft proberen duidelijk te maken, namelijk dat Paulus geweten zal hebben van een homoseksuele gerichtheid (40:26-41:9), waarom gaat het rapport dan niet nader in op het opvallende gegeven dat Paulus alleen ingaat op homoseksueel gedrag? Maar zelfs als Paulus *niet* wist van een homoseksuele gerichtheid, moeten we zeer zorgvuldig zijn in het trekken van
20 conclusies voor de verschillende contexten waarin we in onze tijd homoseksuele uitingen tegenkomen.

(3) ad 3) Eens.

25 (4) ad 4) Dit onderschrijven we, mutatis mutandis, van harte, maar waar wil het rapport heen met het woord “echter”? Wij vermoeden dat het rapport de stap van het specifieke naar het algemene wil verdedigen om zo ook de betekenis voor vandaag veilig te stellen. Maar wordt door deze veralgemenisering wel recht gedaan aan de Schriftgedeelten, waar enkel over specifiek gedrag in een specifieke context gesproken wordt? Wordt er daarnaast wel recht gedaan aan bepaalde homoseksuele uitingen in onze tijd in een context die lang niet altijd getypeerd wordt door
30 losbandigheid en los-van-God-zijn?

35 (5) ad 5) Wij vinden dit een onvriendelijke weergave van het argument dat sommigen inbrengen in het debat rondom Bijbel en homoseksualiteit. Dat er door sommigen gewezen wordt op het feit dat wij “meer weten” over homoseksualiteit dan in de Bijbel staat, is niet per definitie een kwestie van een hoogmoedige houding tegenover de Schrift, maar is de constatering dat de context waarin de Schrift homoseksualiteit ter sprake brengt, lang niet altijd de context is waarin homoseksualiteit in onze tijd zich openbaart. Om ons tot christelijke homoseksuelen te beperken: er zijn broeders en zusters die van harte geloven dat God niet wil dat zij een homoseksuele relatie aangaan én er zijn broeders en zusters die van harte geloven dat God zo’n relatie *niet* veroordeelt, dat wil zeggen: zij kiezen voor zo’n relatie niet uit ongeloof, maar, dikwijls na veel worsteling, uit geloof.

40 (6) ad 6) Deze conclusie klinkt wel ferm, maar is de onderbouwing vanuit de Schrift overtuigend genoeg?

45 (7) Laat het duidelijk zijn: wij ontkennen niet dat waar de Schrift over homoseksuele omgang spreekt, dit afgekeurd wordt. Maar hier en in de rest van het rapport wordt op geen enkele manier ingegaan op de vraag of het niet opvallend is – zeker als je ervan uit moet gaan dat Paulus wist van een homoseksuele gerichtheid – dat Paulus juist enkel geperverteerd gedrag noemt. Dit verzwakt de conclusie van het rapport. Loopt de synode niet het gevaar verweten te worden op een suggestieve manier om
50 te gaan met de Schrift? Mag men van een synodaal rapport met een dermate ernstige uitspraak niet verwachten dat alle vorm van twijfel over de omgang met en de uitleg van Gods Woord ondervangen wordt?

vi) *Ten aanzien van de geboden van het Oude Testament (45:13-48:18)*

(1) De opmerking “Het is duidelijk waarom dit verbod niet vaker wordt uitgewerkt in het Oude Testament. De reden daarvoor is dat over de kracht van dit verbod geen enkele twijfel of discussie bestaat. Zo gezien heeft het verbod veel gewicht.” (47:42-44) vinden wij niet sterk. Zou het tegendeel met dezelfde argumentatie niet evengoed verdedigd kunnen worden?

(2) De manier waarop het rapport het besluit van het apostelconvent uitlegt (48:7-18), is naar onze mening veel te kort door de bocht.

(a) De stelligheid waarmee de geboden uitleg neergeschreven wordt, doet geen recht aan de lastige exegetische vragen die dit gedeelte oproept. Sommigen verdedigen inderdaad dat “de kerk van het Nieuwe Testament” het verbod op het eten van bloed heeft gehandhaafd “vanwege het belang daarvan voor het Joodse volk” (48:13-14). Anderen verdedigen bijvoorbeeld dat het hier niet gaat om het handhaven van een beperkt aantal wetten van Mozes, maar dat de gelovigen uit de volken zich moeten onthouden van dingen waardoor men zich met de afgoden bezoedelt, namelijk de hoerij, het verstikte en het bloed³.

(b) Het gemak waarmee het rapport het eten van bloed als overgangsbepaling noemt en als niet meer geldig voor ons, in tegenstelling tot wat verder tot het besluit van het apostelconvent hoort, vinden wij eigenaardig. Juist op een punt waar de Schrift duidelijk spreekt dat er onder leiding van Gods Geest (Hand 15,28) tot een besluit gekomen is over wat de gelovigen uit de volken moeten laten, begint het rapport te relativiseren. Is het werkelijk zo dat het verbod op het eten van bloed gezien moet worden als “een overgangsbepaling gezien zijn sterk oudtestamentische cultische functie”? Als het de apostelen al niet ging om het verbod van het eten van afgodenoffers en meedoen aan heidense cultische gebruiken, dan mag op zijn minst herinnerd worden aan het feit dat het verbod op het eten van bloed al in Genesis 9,4 klinkt en dus niet enkel een cultische achtergrond heeft.

(c) Wij begrijpen dat een uitgebreide studie van het onderwerp van het verbod op het eten van bloed dat het apostelconvent uitvaardigde buiten de opdracht van het studierapport valt. De manier van luisteren naar de Schrift op dit punt vinden wij echter onzorgvuldig. Terwijl ten aanzien van homoseksualiteit alles op alles wordt gezet om de gegevens zo algemeen mogelijk en zo geldend mogelijk te lezen, wordt er op een punt waar de Schrift spreekt van een besluit dat onder leiding van de Geest genomen wordt, zonder veel exegetische moeite gezegd dat het voor ons niet meer geldt. Wij zijn zeer verbaasd dat de synode dit gedeelte in het rapport heeft laten staan.

(d) De afsluitende opmerking “Anders is dat voor het verbod op ontucht dat ook tijdens dat apostelconvent is genoemd. Dat verbod is wel blijvend. Het wordt steeds weer in het Nieuwe Testament bevestigd” (48:16-18), vraagt op zijn minst om nuancering: 1) het is goed te verdedigen dat het apostelconvent het specifiek heeft over cultische hoerij; 2) als men echter kiest voor het verbod op hoerij als een verwijzing naar de wetten uit Leviticus 18 en 20, dan nog is de vraag niet beantwoord of een homoseksuele verhouding in liefde en trouw onder hoerij geschaard moet worden of niet.

vii) *Ten aanzien van homoseksualiteit in het Nieuwe Testament (48:20-50:2)*

(1) “Soms noemt het Nieuwe Testament echter een voorschrift dat slechts voorlopige geldingskracht heeft. Dat is zoals gezegd bijvoorbeeld het geval met het eten van

³ Van Eck, John, *Handelingen*, 329-331 en P.H.R. van Houwelingen, ‘Het besluit van Jeruzalem en ons vleesmenu. Handelingen 15 in heilshistorische perspectief gelezen’, in: G.C. den Hertog (e.a., eds), *Acta*, Afscheidsbundel T.M. Hofman, 81-90.

bloed. Zou dan ook het verbod op een homoseksuele *relatie* (onze cursivering) geen overgangsbepaling kunnen zijn?" (48:23-24). 1) Het is nog maar de vraag of het exegetisch verantwoord is om binnen het besluit van het apostelconvent op deze manier te onderscheiden tussen wat wel een overgangsbepaling is en wat niet (zie boven). 2) Is het werkelijk zo dat in het Oude Testament expliciet een verbod te vinden is op een homoseksuele *relatie*, zoals het rapport hier stelt? Dat homoseksuele daden in de aangevoerde teksten afgekeurd worden is een feit, dat dit hier verbreed wordt tot homoseksuele relaties is een stap waarvan tot nu toe onvoldoende vanuit de aangevoerde teksten is aangetoond dat dit ook daadwerkelijk geïmpliceerd wordt. Wordt de lezer op deze manier niet meegenomen naar een conclusie die niet deugdelijk uit de Schrift onderbouwd is?

(2) "Op grond daarvan mogen we niet stellen dat het verbod op een homoseksuele relatie in liefde en trouw in het Nieuwe Testament een overgangsbepaling is" (49:15-16). Had hier gestaan "homoseksuele daad" dan zou deze stelling verdedigd kunnen worden. Ons punt is dat het rapport niet overtuigend onderbouwd heeft dat het in de afwijzing van de homoseksuele geslachtsdaad, (die in het NT altijd in het kader van wetteloosheid en god-loosheid staat), impliciet ook gaat om homoseksuele relaties in liefde en trouw van gelovige christenen.

(3) 49:37-50:2 – Zijn dit nu niet te grote woorden? Het is te verdedigen dat Paulus in Romeinen een beroep doet op de schepping om te spreken van "tegennatuurlijk", maar als alleen dat genoemd wordt, gaat men voorbij aan wat hij ook zegt over het "opgeven van de natuurlijke omgang" en het "ontbranden in wellust" en de god-loze context waarin dit alles getekend wordt. Is de exegetische onderbouwing overtuigend genoeg om op deze manier te stellen dat het pleiten voor de mogelijkheid van een relatie in liefde en trouw in conflict brengt met het gezag van de Schrift, omdat het nieuwtestamentische spreken in dezen evident is? Naar ons idee is uit Paulus' spreken niet zo eenvoudig de conclusie te trekken dat een homoseksuele relatie in liefde en trouw door hem wordt afgewezen. Dat betekent niet dat wij verdedigen dat hij dit zondermeer toe zou staan. Ons punt is dat op basis van de gebruikte teksten alleen de conclusie verantwoord is dat Paulus het niet over homoseksuele relaties in liefde en trouw heeft. Het afwijzen van homoseksuele relaties langs deze weg doet dan ook geen recht aan de Schrift. Wij hebben moeite met de toon waarmee gesteld wordt dat het nieuwtestamentische spreken op dit punt "evident" (49:42) is: én omdat het rapport ons van het evidente ervan niet overtuigd heeft, én omdat het, hoewel onbedoeld, allen die een andere uitleg verdedigen bij voorbaat toch van ontrouw aan de Schrift beschuldigt."

(4) "Ook al zou Paulus niet hebben nagedacht over christenen die worstelen met hun seksuele gerichtheid en in afhankelijkheid van Christus in liefde en trouw een gelijkslachtelijke relatie willen aangaan, dan nog mogen we zijn woorden niet naast ons neerleggen" (49:42-50:2).

(a) Wij mogen inderdaad Paulus' woorden niet naast ons neerleggen. Moeten we er echter niet ook voor waken om aan Paulus' spreken iets toe te voegen wat niet overtuigend uit de Schrift is op te maken?

(b) Wat in deze overweging met "Ook al zou..." benoemd wordt, is eigenaardig. De bewijsvoering van het rapport om de stap te zetten van homoseksuele daden naar homoseksuele relaties ligt vooral in de van buiten de Schrift gehaalde hulplijn dat Paulus, hoewel hij geweten zal hebben van een homoseksuele identiteit, geen uitzondering maakt voor mensen in een homoseksuele relatie (zie bijvoorbeeld 38:39-41:38); wat Paulus dus zegt over homoseksualiteit geldt voor alle uitingen ervan. Nu blijkt de conclusie van het rapport te zijn dat een homoseksuele relatie ook af te wijzen is, als de hulplijn niet geldt. Maar op welke grond dan? Het rapport maakt dit onvoldoende duidelijk. Broeders, wij vragen

ons met de nodige schroom af of u op deze manier kunt voorkomen de schijn op te roepen dat er heengewerkt is naar een vooraf gestelde conclusie. Moet niet alles in het werk gesteld worden om die schijn bij een zo gevoelig onderwerp tegen te gaan?

- 5 viii) Samenvattend: De argumentatie dat de besproken teksten, die in een bepaalde context de homoseksuele daad als zondig bestempelen, ook afwijzend spreken over een homoseksuele relatie in liefde en trouw, vinden wij, zacht gezegd, niet sterk. Is het meest fundamentele argument dat gebruikt wordt – Paulus moet geweten hebben van het bestaan van een homoseksuele identiteit, maar hij maakt geen onderscheid, dus geldt
- 10 wat hij zegt over de homoseksuele daad ook voor die daad binnen een homoseksuele relatie van christenen in liefde en trouw –, niet met evenveel recht precies andersom te gebruiken: het feit dat Paulus zich beperkt tot een kritische houding ten aanzien van de homoseksuele daad in een context van wetteloosheid, bandeloosheid en godloosheid, maakt duidelijk dat hij *niet* spreekt over wat gebeurt in een relatie van liefde en trouw?
- 15 Wij ervaren dat het heel spannend, misschien wel beangstigend is om te concluderen dat uit de aangevoerde Schriftgedeelten onduidelijk blijft wat precies Paulus' oordeel en Gods oordeel is over een liefdevolle, trouwe homoseksuele relatie van gelovigen, maar laten we die spanning niet opheffen door met stilteargumenten (wat Paulus niet zegt) meer duidelijkheid in Paulus' woorden te zoeken dan er daadwerkelijk te vinden is.
- 20 c) Niet of heel beperkt ter sprake brengen van andere relevante Schriftgedeelten en vraagstellingen
- i) "Vooronderstelling van zowel het Oude als het Nieuwe Testament is dat ongehuwd-zijn geen ruimte laat voor seksuele omgang buiten het huwelijk. Seksualiteit heeft alleen een legitieme plaats binnen het kader van het huwelijk. Tegelijk wordt seksualiteit gerelativeerd. De vervulling van het diepste verlangen vinden in de intermenselijke sfeer slechts een voorlopige gestalte in de band tussen man en vrouw. Dat verlangen vindt zijn volkomen vervulling in de ontmoeting van de mens met zijn Schepper." (20:9-14). Met deze opmerking stemmen wij van harte in. Wij betreuren het dat niet meer geredeneerd is vanuit de Bijbelse lijn dat de seksuele omgang thuishoort in het huwelijk van één man
- 25 en één vrouw. Daarmee is *alle* promiscuïteit en bandeloosheid aangeduid als ingaand tegen Gods wil. Het wordt wel genoemd (zie m.n. 18:38-47), maar onvoldoende uitgewerkt naar de vraag wat dit betekent ten aanzien van een homoseksuele relatie in liefde en trouw, d.w.z. een relatie van twee mannen of twee vrouwen waarbij voor heteroseksuelen vooral de homoseksualiteit opvalt, maar voor hen als homoseksuelen het vooral gaat om liefde en trouw. Een nadere onderbouwing vanuit het huwelijk als de veilige ruimte waarin de Bijbel de lichamelijke beleving van de seksualiteit inbedt, zou én meer recht doen aan de christelijke homoseksuelen die vragen of er bijbels gezien ruimte is voor zo'n relatie, én ervoor bewaren om de teksten die spreken over de homoseksuele daad te forceren ook iets te zeggen over een relatie in liefde en trouw. Wij missen hier
- 30 dat het rapport zich inleeft in hoe homoseksuele broeders en zusters zoeken naar een weg die voor de HERE verantwoord is, ook als zij ervan overtuigd zijn dat onthouding hen niet geboden is. Onze verbazing dat hier in het principiële gedeelte niet verder op ingegaan wordt, is des te groter omdat het in de inleiding van het pastorale gedeelte opvallend genoeg wel als samenvatting van het visiedocument genoemd wordt (58:11-17).
- 35
- 40
- 45
- ii) Waarom wordt ten aanzien van het al of niet mogelijk zijn van een homoseksuele relatie 1 Kor 7,9 "Het is beter te trouwen dan van begeerte te branden" als mogelijke analogie niet verder uitgewerkt in het principiële gedeelte? Het komt in het pastorale gedeelte (67:42-69:2) wel heel plotseling als nieuw argument uit de lucht vallen. De afwijzing van deze mogelijkheid komt uiteindelijk ook hier weer neer op het argument: "nergens vinden we in de Schrift een dergelijke tegemoetkomendheid van God op het punt van de homoseksuele relatie" (68:38-39). Dit klopt, want nergens spreekt de Schrift over een
- 50

homoseksuele relatie in liefde en trouw. Nogmaals, dat vervolgens het negatieve spreken in de Bijbel over homoseksuele handelingen gebruikt wordt om de mogelijkheid van een relatie in liefde en trouw af te wijzen, wordt naar onze mening niet voldoende onderbouwd. Het verzoek om ruimte voor de mogelijkheid van een homoseksuele relatie komt juist van mensen die niet zondermeer onder te brengen zijn binnen de context van bandeloosheid, wetteloosheid en los-van-God-zijn waarin de Bijbel spreekt over homoseksuele handelingen. Hoe dan ook verdient het argument uit 1 Kor 7,9 expliciete aandacht in het principiële gedeelte.

2) De synode doet onvoldoende recht aan homoseksuele gelovigen die kiezen voor een relatie in liefde en trouw door hen op basis van een aanvechtbare argumentatie te scharen onder losbandigen en goddelozen en hun levensstijl om die reden als zondig af te wijzen.

- a) De bewijsvoering die het rapport volgt vanuit de Schrift vinden wij onnodig vervreemdend voor die homoseksuele gelovigen die vragen om de mogelijkheid van een relatie in liefde en trouw. Met een op punten aanvechtbare exegese en zonder dat er in het rapport recht gedaan wordt aan andere goed te verdedigen verklaringen (zie onder punt 1) worden zij ten onrechte gedwongen zo'n relatie terug te herkennen in de verboden en negatieve beschrijvingen in de Bijbel over homoseksuele daden. Zij kunnen inbrengen dat wat zij voorstaan niets te maken heeft met wetteloosheid, losbandigheid en los-van-God-zijn.
- b) Het kerkelijk besluit beoordeelt op basis van aanvechtbare exegese een homoseksuele relatie in liefde en trouw als zonde en veroordeelt daarmee op basis van onzekere argumentatie broeders en zusters die daarvoor kiezen tot de tucht. Moet de kerk er niet voor waken ook maar iemand te veroordelen op basis van wat niet met zekerheid uit aangehaalde gedeelten uit de Schrift is op te maken?
- c) Het werkt onnodig vervreemdend om over de gave van de onthouding te beginnen als men eigenlijk probeert te zeggen dat het niet toegestaan is (67:6-12). De vrees verwoord in 67:18 is terecht dat dit eigenlijk betekent dat je van de nood een deugd probeert te maken.
- d) Het is storend hoe bepaalde opmerkingen over homoseksuele broeders en zusters in de definitieve tekst van het rapport zijn blijven staan. Wij wijzen bijvoorbeeld op 73:10-12: "zonder te willen vervallen in stereotypering" en het vervolgens wel doen.

3) De synode doet onvoldoende recht aan de belijdenis door haar eigen exegetische keuzes dwingend aan de kerken op te leggen met een argumentatie die gewetens bindt. De synode laadt bovendien de schijn op zich haar eigen besluiten boven de Schrift te stellen.

- a) Bovenstaande laatste zin is een uitspraak die wij van 'onze' kerken niet waar willen hebben. Maar toch: is op grond van de argumenten die onder 1 werden opgesomd het niet zo dat een fundamentele bewijsvoering in het rapport op gespannen voet staat met wat de Nederlandse Geloofsbelijdenis uitspreekt in de artikelen 7 en 32? Wij geloven niet dat de synode dit wil, maar laadt zij toch niet de schijn op zich?
- b) Het rapport stelt wel in 50:5-6: "De Schrift laat geen ruimte voor de beleving van een homoseksuele relatie in liefde en trouw", maar met de gedeelten uit de Schrift die worden aangevoerd is dit naar onze mening niet overtuigend aangetoond. Het is duidelijk dat de homoseksuele daad in de Schrift afgewezen wordt. Het is ook duidelijk dat dit gebeurt in het kader van ontucht, losbandigheid, afgoderij, van-God-los-zijn. De verdere onderbouwing van deze stelling vinden wij gebaseerd op aanvechtbare redeneringen onder andere met behulp van buiten-bijbelse hulplijnen op grond waarvan Paulus wellicht op de hoogte was van het bestaan van een homoseksuele identiteit. Maar – laat het rapport op deze manier de Schrift niet meer zeggen dan zij daadwerkelijk zegt? Zo ja, dan strijdt dit met het bepaalde in NGB art 7: "Het is verboden aan het Woord Gods iets toe te doen of daarvan af te doen."
- c) Wij zijn van mening dat de synode zich ver moet houden van argumentaties zoals die te vinden zijn in 27:16-21 en 41:3-9. Het rapport komt daar ongemakkelijk dicht in de buurt van het toekennen van goddelijk gezag aan de eigen uitleg (zie hierboven bij 1bii(4) en 1bii(5)(b)). Laat de synode ervoor waken de schijn op zich te laden om "geschriften van mensen (...) gelijk te stellen met de goddelijke Schriften", zoals NGB art 7 daarvoor

waarschuwt. Wij zouden het liefst zien dat de synode dit soort passages schrapt; of, als zij ervoor kiest dat niet te doen, dat zij dan in ieder geval zodanige bewoordingen kiest dat duidelijk is dat er een onderscheid is tussen Gods Woord en de uitleg daarvan.

d) Door de kerkelijke uitspraak te baseren op aanvechtbare exegese en conclusies, maar die uitleg wel dwingend de kerken op te leggen, gaat de synode in tegen wat de NGB uitspreekt in art 32: “En daarom verwerpen wij alle menselijke bedenksels en alle wetten, die men zou willen invoeren om God te dienen en daardoor de gewetens te binden en te dwingen, op welke wijze dan ook.”

i) Naast alles wat onder 1 opgesomd is, noemen we hier nog als argument wat het rapport schrijft in 51:30-31. Dat de Bijbel geen “concreet inzicht verschaft in de dieper liggende motieven van waarom het afzien van een dergelijke relatie het mens-zijn zou moeten dienen” is naar onze overtuiging, zoals wij eerder al schreven, gevolg van de aanvechtbare uitleg die het afwijzen van homoseksuele handelingen veralgemeniseert naar het afwijzen van homoseksuele relaties in liefde en trouw, aangegaan door gelovige christenen. Wanneer homoseksuele handelingen afgewezen worden, is de Bijbel juist heel duidelijk over de reden: er wordt telkens een duidelijk verband gelegd met ontucht, losbandigheid, afgoderij of van-God-los-zijn! Is het vervolgens verantwoord om te stellen dat, ook als we het verbod niet begrijpen, het toch maar gehoorzaamd moet worden omdat het Gods wil is (51:37-41)? Wij denken dat dit niet de manier is om het gezag van de Schrift aan de gemeente voor te houden. Allereerst omdat de exegetische conclusies van het rapport lang niet zo “evident” (51:39) zijn als hier gesteld wordt. Vervolgens omdat zo’n zelfde “gehoorzaamheid” ten aanzien van het verbod om bloed te eten (Hand. 15) niet gevraagd wordt, maar met een zwakke redenering als niet meer geldend wordt verklaard. Is het zonder overtuigende exegese mensen op deze manier gehoorzaamheid opleggen niet het binden en dwingen van gewetens?

4) Kerkordelijke twijfels

a) Wij hebben moeite met de manier waarop het gezag van de Schrift afhankelijk wordt gemaakt van het gezag van een synode over de kerken (54:1-55:23) en van de kerken over gemeenteleden (52:29-53:40). Is niet alle gezag in de kerk van Jezus Christus het gezag van Gods Woord? Wij stemmen in met uw overweging dat een synodale uitspraak bindend is voor de kerken. Dat is zij echter omdat én voorzover zij getrouw de Schrift nasprekt. Wij vinden het dan ook een eigenaardige kerkordelijke argumentatie dat de synode op voorhand eventuele andere meningen afwijst door zich erop te beroepen een hoger gezag te hebben dan andere uitleggers (lees: kerkenraden of gemeenteleden) van de Schrift. Daarnaast zijn wij van mening dat deze argumentatie het gezag van het studierapport en de kerkelijke uitspraak verzwakt: als iemand het niet eens is met de geboden uitleg van de Schrift, dan geldt deze toch, want de synodale uitleg van de Schrift is meer gezaghebbend dan die van plaatselijke kerken of individuele gemeenteleden. Wij vragen ons af hoe nodig én hoe verstandig het is om bij een zo gevoelig onderwerp over te stappen van het absolute gezag van Gods Woord naar het relatieve gezag van de synodale uitleg van dat Woord.

b) Wij maken bezwaar tegen de mate waarin de synode door deze kerkelijke uitspraak zich mengt in zaken die horen tot de pastorale en disciplinaire verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerken. De synode kan de kerken op verzoek dienen met een studie en een standpunt, maar wij vinden dat zij verder gaat dan haar verantwoordelijkheid is, wanneer zij de plaatselijke kerk door middel van deze handreiking voorschrijft hoe te handelen in voorkomende gevallen. Dat ligt opgesloten in dat het ‘kerkelijk ongerijmd is dat zij bij een eventuele overgang naar een andere christelijke gereformeerde kerk met een ander pastoraal beleid inzake homoseksualiteit worden geconfronteerd.’ (54:43-45). Overigens, bij deze stelling, dat het kerkelijk ongerijmd is, is nog wel te vragen óf dat inderdaad zo is. Juist omdat wij op onzes inziens goede gronden menen dat de geboden exegese niet altijd de enige exegese is, denken wij dat een verschillend beleid binnen christelijke gereformeerde kerken inderdaad kan voorkomen. Wij denken daarbij aan hoe Paulus schrijft over ‘zwakken’

en 'sterken' in Romeinen 14 en deze gemeente én ons als kerken bezweert elkaar niet te veroordelen, de maat te nemen, want de broeders en zusters maken hun keus 'om de Here', zie vers 8.

- c) Rest ons nog de klacht dat het schrijven van dit revisieverzoek is gehinderd door de onmogelijkheid om de verslagen in te zien van de bespreking van dit onderwerp ter synode vanwege de beslotenheid waarin deze bespreking plaatsvond. Er is een geanonimiseerd verslag gevraagd, maar dat is geweigerd. Kerken die een revisieverzoek indienen, nemen de synode en haar besluiten uiterst serieus en besteden veel aandacht en tijd aan de argumentatie. Hoewel ondergetekenden op basis van het synodebesluit dit niet veronderstellen, zouden alle argumenten al afdoende weerlegd kunnen zijn tijdens de geheime besprekingen. Alle energie die in dit revisieverzoek is gestopt, zou dan al bij voorbaat tevergeefs zijn. Naar onze mening is er dan ook sprake van een ongewenst gebruik door de synode van KO artikel 50 lid 6 ten aanzien van de bespreking van het studierapport. Wij begrijpen dat de beslotenheid kan zorgen voor een meer ontspannen bespreking van dit gevoelige onderwerp. Dat een ontspannen bespreking *wenselijk* is, willen wij toegeven. De Kerkorde wijst er echter op dat de synode van het recht om in comité te vergaderen *niet meer dan noodzakelijk* gebruik zal maken. Wij denken dat een bespreking die niet over personen gaat, maar over de uitleg van de Schrift, leidend tot een besluit dat alle kerken treft, en die toch niet gevolgd kan worden, ook niet achteraf in het kader van een revisieverzoek, ingaat tegen de letter en de geest van genoemd artikel.

Bovenstaande overwegingen brengen ons bij de conclusie dat de synode haar kerkelijke uitspraak onderbouwd heeft met argumenten uit de Schrift die onzes inziens noch dwingend, noch overtuigend zijn. Deze constatering alleen is voldoende reden om de synode op te roepen om het studierapport en de kerkelijke uitspraak te herroepen of die beter te onderbouwen. Inhoudelijk laten wij ons verder niet uit over de uiteindelijke kerkelijke uitspraak. De moeite die wij onder woorden brengen heeft te maken met de voor ons onvoldoende overtuigende manier waarop de uitspraak onderbouwd is. Met deze onderbouwing kan, naar onze overtuiging, de uitspraak niet staande blijven.

Daarnaast voelen wij ons gedrongen onze bezorgdheid uit te spreken over de wijze waarop de synode zich ten aanzien van dit vraagstuk opstelt. Er is naar onze mening sprake van een eenzijdige schriftuitleg met een daardoor aanvechtbare uitkomst die de kerken aangeboden wordt onder begeleiding van de redenering dat de synode de Schriften beter verstaat dan de plaatselijke kerken of individuele gelovigen. Dat is een manier van omgaan met elkaar die binnen gereformeerde kerken geen ruimte mag hebben. Bovendien is het onterecht dat ieder die de in het studiedocument besproken schriftgedeelten anders uit meent te moeten leggen, door deze uitspraak van de synode uiteindelijk toch onder de verdenking komt te staan van "ontrouw aan de Schrift en verloochening van de waarheid" (3:19-20). Overigens, een verzoek tot herziening betekent niet zondermeer dat men homoseksuele relaties Schriftuurlijk verantwoord vindt.

Ons revisieverzoek behelst dan ook het volgende:

- 1) het intrekken van het onderbouwende rapport voor een grondige herziening;
- 2) het herroepen of op zijn minst voorlopig aanhouden van de kerkelijke uitspraak;
- 3) een meer bescheiden opstelling naar de kerken toe;
- 4) de erkenning dat de schriftuitleg door een individuele gelovige niet van minder waarde is dan die van een generale synode;
- 5) de erkenning van het eigen gezag van de plaatselijke kerk in haar pastorale en disciplinaire verantwoordelijkheid door te voorkomen dat via kerkordelijke afspraken kerkenraden bij voorbaat onder curatele van de classis komen te staan.

Wij wensen u toe dat uw besprekingen en besluiten mogen plaatsvinden onder de leiding van Gods heilige Geest en een zorgvuldig luisteren naar Gods Woord!

Met broederlijke groeten,

5

namens de Andreaskerk, Apeldoorn-Oost

10

P. de Graaf, voorzitter

15

F. Welsing, scriba

namens de Barnabaskerk, Apeldoorn-Centrum

20

W.G. Brands, voorzitter

C. Dekker, scriba

25

namens de Samuëlkerk, Apeldoorn-Zuid

30

J.M.H. Drayer, voorzitter

M. Visscher, scriba

35

Apeldoorn, 28 januari 2016

De Generale Synode 2016 van
de Christelijke Gereformeerde Kerken in
Nederland

p/a scriba CGK Nunspeet
Postbus 118
8070 AC Nunspeet

Zwolle, 8 februari 2016.

Van: De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Zwolle
Thorbeckegracht 37
8011 VN Zwolle

Onderwerp: Revisieverzoek van het besluit GS 2013 rapport nummer 9.35

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

In onze kerkenraad en gemeente heeft bovengenoemd besluit geleid tot verlegenheid, verdriet en verontrusting. Wij menen dat wezenlijke elementen bij de beoordeling in het visiedocument 'Homoseksualiteit en homorelaties' buiten beschouwing zijn gelaten of onjuist zijn gewogen.

Op grond van artikel 31 van de Kerkorde 2011 doen wij een beroep op uw synode tot revisie van het besluit dat is genomen op basis van genoemd visiedocument.

De raad is van oordeel dat het besluit niet tot heil van onze gemeente en –breder- tot ons kerkverband is.

In vervolg op ons schrijven d.d. 18 februari 2014 zenden wij u hierbij de inhoudelijke motivatie van ons revisieverzoek. Wij verzoeken u ons revisieverzoek op de Generale Synode aan de orde te stellen.

Wij wensen u Gods wijsheid toe bij uw beraadslagingen en besluitvorming.

Met een hartelijke broedergroet, namens de kerkenraad,

J. Datema
(voorzitter)

F.J. Nabers
(scriba)

Christelijke Gereformeerde Kerk Zwolle
Thorbeckegracht 37
8011 VN Zwolle

REVISIEVERZOEK

aan de Generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland over het besluit van de GS 2013, rapportnummer 9.35.

Onderwerp:

'Homoseksualiteit en homoseksuele relaties'

(Besluitenboekje GS 2013, nummer 28, op basis van het Visiedocument van de gelijknamige studiecommissie.)

Nu kijken we nog in een wazige spiegel, maar straks staan we oog in oog. Nu is mijn kennis nog beperkt, maar straks zal ik volledig kennen, zoals ik zelf gekend ben. Ons resten geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde.

1 Korinthiërs 13:12 en 13 (NBV).

De inhoud (paragrafen) van dit revisieverzoek:

1. Het formele revisieverzoek.....	3
2. Het inhoudelijke revisieverzoek.....	3
3. Gevolgde procedure in de CGK Zwolle.....	4
4. De thema's in dit revisieverzoek.....	5
5. Het belang van de context bij de interpretatie van Bijbelwoorden.....	6
6. Homoseksualiteit.....	10
7. Bijbelse mensbeschouwing	12
8. Persoonlijke ervaringen.....	14
9. Ruimte gevraagd voor ons pastoraat.....	18
10. Kerk wees voorzichtig!.....	21
11. Verhouding tussen kerken.....	26
12. De kern van ons revisieverzoek	28
Bijlage 1: Ds. Henk de Jong. Enkele teksten uit De Weg, tien stellingen over de Bijbel	29
Bijlage 2: Zr. Dien de Haan. Vier vragen na de synode	32
Bijlage 3: Namenlijst van geciteerde personen	34

1. Het formele revisieverzoek.

Op 18 februari 2014 heeft de kerkenraad van de CGK Zwolle een formeel revisieverzoek ingediend bij de Generale Synode van 2016, via de CGK Nunspeet. Dit verzoek luidt als volgt:

'In onze kerkenraad en gemeente heeft het besluit van de synode 2013 over de positie van in liefde en trouw samenwonende leden van hetzelfde geslacht geleid tot verlegenheid, verdriet en verontrusting. Wij menen dat wezenlijke elementen bij de beoordeling in het Visiedocument buiten beschouwing zijn gelaten of onjuist zijn gewogen.

Op grond van artikel 31 van de kerkorde 2011 doen wij een beroep op uw synode tot revisie van het besluit dat is genomen op basis van genoemd Visiedocument. De raad is van oordeel dat het besluit niet tot heil van onze gemeente -en breder- van ons kerkverband is.'

In de CGK Zwolle is een regelrechte noodsituatie ontstaan: wij¹ willen graag een constructief lid van het kerkverband zijn, maar dit document maakt het ons in feite onmogelijk dit te zijn, tenzij wij meer dan 40 gerespecteerde leden van onze gemeente onder censuur zouden zetten.

2. Het inhoudelijke revisieverzoek.

Het revisieverzoek richt zich op het GS-besluit zoals dit is verwoord in het Besluitenboekje 2013 van deze synode, pagina 71, nummer 28, in het bijzonder besluit 2c:

'Seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde.'

De kerkenraad is van oordeel dat:

- meerdere elementen niet in de overwegingen zijn betrokken of ten onrechte buiten beschouwing gelaten;
- de in het Visiedocument besproken Bijbelteksten ook veel meer vanuit de context kunnen worden uitgelegd;
- belangrijke aspecten van het verschijnsel 'homoseksualiteit' in het Visiedocument niet aan bod komen.

Bij ons is in de loop der jaren een andere benadering gegroeid en worden gelijkgeslachtelijke relaties van zorgzame liefde en toegewijde trouw niet als zonde bestempeld.

Het gevolg van deze zienswijze is dat:

- homoseksuele leden die belijdenis van hun geloof hebben afgelegd en niet onder censuur staan van harte worden uitgenodigd om deel te nemen aan het avondmaal;
- wij de pastorale lijn die de GS volgt onmogelijk kunnen toepassen.

De hoofdzaken van ons revisieverzoek zijn:

(1) Wij begrijpen de exegese van belangrijke aangehaalde Bijbelteksten (Leviticus en Romeinen) door de synode. Deze uitleg wordt inderdaad door een groot deel van de christenheid gevolgd en we komen deze uitleg ook wel binnen onze gemeente tegen. Maar door een ander deel van de christenheid worden deze teksten uitsluitend betrokken op ongeremde seksuele uitpattingen, waarbij het niet uitmaakt of met wie of met wat de lusten worden bevredigd, een dier of een andere man, enzovoort (Leviticus) en waarbij uitpattingen onderdeel vormen van een totaal losbandig leven (Romeinen). Bij deze uitleg kunnen wij deze teksten onmogelijk toepassen op mensen die naar hun aard zich ten diepste aangetrokken weten tot iemand van hetzelfde geslacht en die binnen een dergelijke relatie een eerbaar leven leiden.

¹ Als het woord 'wij' of 'onze' wordt gebruikt, wordt hiermee de kerkenraad van de CGK Zwolle bedoeld.

(2) Wij hebben niet de vrijmoedigheid om leden van hetzelfde geslacht die in liefde en trouw met een partner van hetzelfde geslacht samenleven, pastoraal te bearbeiten als leden die in zonde² leven en voor wie derhalve geen plaats is in Gods koninkrijk. Wij zien deze mensen voor onze ogen tot hun bestemming komen in een dergelijke relatie en zelfs bloeien in hun leven met God, in de gemeente en in de samenleving. Hun leefwijze kunnen wij niet gelijkstellen met wat in de Bijbel staat over het botvieren van lusten in een in-en-in zondige leefomgeving.

(3) Een synode of classis dient de plaatselijke gemeenten ruimte te geven om in concrete situaties eigen afwegingen te maken omtrent de invulling van het pastoraat. De plaatselijke kerkenraad heeft een eigen pastorale verantwoordelijkheid.

(4) De synode 2013 heeft een besluit genomen dat in liefde en trouw samenwonende homoseksuele gemeenteleden direct raakt, zonder zich voldoende rekenschap te geven welke gevolgen dit heeft voor deze broeders en zusters, hun gemeenten én de christelijke gemeenten waarmee wordt samengewerkt, waardoor een schisma niet denkbeeldig is.

(5) Er is binnen ons kerkverband verschil van inzicht over de wijze waarop de Bijbel op concrete punten mag worden gelezen. Het gaat hier niet om de vraag of we het gezag van de Bijbel willen erkennen. We zijn er namelijk van overtuigd dat zowel voor- als tegenstanders van het betreffende synodebesluit het gezag van de Bijbel erkennen. Maar juist daarom is het niet wijs om een interpretatie tot absolute norm te verheffen. We pleiten ervoor om elkaar in onze verschillen van inzicht te respecteren en ruimte te geven, analoog aan de wijze waarop Paulus in Romeinen 14 de christenen oproept elkaar te aanvaarden als er bij mensen die in Christus aanvaarding hebben gevonden verschillen blijken te bestaan op het gebied van interpretatie van de geboden.

(6) De synode volgt een bepaalde denkwijze, een bepaalde wijze van exegese van Bijbelteksten. Deze denkwijze en exegese worden gebruikt als onderbouwing van het genomen besluit. Wij begrijpen deze exegese en plaatsen daar een onzes inziens legitieme tweede wijze van exegese en denkwijze naast. Ons kan hierin óók eenzijdigheid worden verweten. Reden waarom wij de exegese van de synode niet bestrijden, maar ook niet kunnen overnemen.

De tweede denkwijze werken wij uit en lichten wij toe met citaten, blogs, persoonlijke ervaringen en opvattingen van meerdere deskundigen. Maar ook voorstanders van het GS-besluit laten wij aan het woord, zoals dr. Prosman, zij het dat hij genuanceerder denkt over het verlenen van pastoraat aan homoseksuelen en toelating van hen aan het avondmaal dan de GS.

De citaten en andere teksten onderbouwen ons betoog. Logisch dat zij een zekere overeenkomst hebben en elkaar onderling vaak ondersteunen en versterken, zoals dit ook gebeurt in het Visiedocument voor de daarin gekozen denkwijze.

3. Gevolgde procedure in de CGK Zwolle.

Samenvatting

Wij denken dat we een zorgvuldige procedure hebben gevolgd, vanaf het moment dat de synode de beslissing nam over homoseksueel samenwonende leden in de christelijke gereformeerde kerken, tot nu toe. Maar ook geven wij aan dat we al voor het GS-besluit hierover in gesprek waren met de classis Zwolle, waarin ook een keer de PS van het Noorden is betrokken.

3.1 Na het synodebesluit in november 2013 hebben wij in een kanselboodschap op 1 december 2013 het besluit van de GS aan onze gemeente bekend gemaakt.

3.2 De kerkenraad heeft in december 2013 leden benoemd in de Adviescommissie Homobesluit (ACH) en deze commissie de volgende opdracht gegeven:

'De ACH dient de KAZ zo spoedig mogelijk van advies over de vraag wat het synodebesluit voor

² Interpretatie naar het boek van Dr. J. Hoek (1988) 'Zonde opstand tegen de genade':

'Je kunt over zonde in de breedte spreken, maar vanuit de kern van het evangelie moet je ook over zonde in de diepte spreken. Een mens die tegen Gods genade opstaat, die 'mist zijn doel', die zondigt in de diepe zin van het woord. De Bijbel laat ook zien dat keurige mensen in dit licht zondaren kunnen zijn en diep gebroken mensen hen voorgaan het koninkrijk binnen. Homoseksuele medemensen die de toevlucht genomen hebben tot Gods genade, wie zou hen durven afwijzen?'

consequenties heeft, praktisch, kerkrechtelijk en civielrechtelijk voor de praktijk in onze gemeente. Staan de opvattingen tegenover elkaar of zijn er bruggen te bouwen?’
De kerkenraad sprak voor het eerst op 6 januari 2014 met de ACH.

3.3 Een bijeenkomst van het tijdelijk steunpunt van de GS is in Hoogeveen bijgewoond.

3.4 Met meerdere predikanten in ons kerkverband, en met vertegenwoordigers van enkele gemeenten, heeft de ACH gesprekken gevoerd over de noodsituatie die is ontstaan nu in sommige gemeenten actieve en betrokken gemeenteleden van het avondmaal geweerd zouden moeten worden. Predikanten, kerkenraads- en gemeenteleden hebben –soms letterlijk- wakker gelegen van het GS-besluit en zochten steun en advies bij elkaar.

3.5 Aan de classis Zwolle is meegedeeld dat wij een formeel revisieverzoek hebben ingediend dat zal worden gevolgd door een inhoudelijk revisieverzoek. Bij de kerkvisitatie in 2014 is het verschil van inzicht over homoseksualiteit met de classisvertegenwoordigers aan de orde geweest.

3.6 In 1995 heeft de raad van de CGK Zwolle een serieuze poging gedaan om aan een vermaning van de classis gehoor te geven en de visie van de classis door te voeren in de pastorale praktijk. De raad heeft toen aan alle gemeenteleden geschreven dat –vanwege het kerkverband- homoseksueel samenlevende gemeenteleden voortaan niet meer zouden worden toegelaten aan het avondmaal. Alle betrokken homoseksueel samenlevende leden hebben destijds bezoek gehad van een ouderling. Uiteindelijk bleek dat in alle toen gevoerde gesprekken het kerkenraadsbesluit ter plekke ‘sneuvelde’. De innerlijke overtuiging en bereidheid om het beleid door te voeren hielden in de daadwerkelijke ontmoeting met de betrokken gemeenteleden bij geen van de bezoekende ouderlingen stand.

3.7 Een bijzondere ervaring is het voor de CGK Zwolle geweest toen de classis op 17 oktober 2012 uitsprak ‘geduld’ met ons te willen hebben tot een nader besluit van de GS. Daarin proefden we in ieder geval enig begrip voor onze situatie. Nu is echter het GS-besluit genomen en anders uitgevallen dan wij na de GS van 2010 hadden verwacht. Maar de situatie in onze kerk is niet veranderd.

Kortom: in de afgelopen jaren hebben homoseksueel samenlevende zusters en broeders zowel in de harten van de gemeenteleden als in de praktijk van het gemeentelieven meer *ruimte* gevonden en gekregen dan de classis en de synode billijken. Wij voelen ons door de mening van de classis en het GS-besluit miskend en afgewezen in onze manier van kerk-zijn, waarop we al zoveel jaren tot onze oprechte verwondering grote zegen ervaren. Wij worden door het GS-besluit belemmerd in ons pastoraat en ervaren dit als inmenging in onze pastorale verantwoordelijkheid.

3.8 Met ‘artikel 41-verslagen’ is de classis Zwolle vanaf de voorjaarsvergadering 2015 op de hoogte gehouden van de vorderingen van de werkzaamheden voor het inhoudelijke revisieverzoek door zowel de commissie ACH als de kerkenraad.

Conclusie:

Het thema homoseksualiteit is al veel jaren een onderwerp dat in de kerkenraad aan de orde is gekomen. Het verschil van inzicht tussen de classis Zwolle en de CGK Zwolle op dit punt is evident. Het GS-besluit van 2013 betreuren wij en we hebben sinds die tijd getracht op een zorgvuldige wijze onze gemeente en de classis te informeren over de procedure die wij hebben gevolgd om tot een afgewogen standpunt en onderbouwing te komen voor het inhoudelijk revisieverzoek.

4. De thema's in dit revisieverzoek

Samenvatting

In een aantal paragrafen bespreken wij de thema's die het meest relevant zijn voor het goed begrijpen van onze bezwaren tegen het GS-besluit. De thema's gaan verder dan het 'bestrijden' van de inhoud van het Visiedocument op basis waarvan de synode het besluit nam. Ook bespreken wij waarom het onderhavige besluit niet goed is en dat over de gevolgen van het besluit niet voldoende is nagedacht. Het effect daarvan kan namelijk desastreus zijn voor het kerkverband. Dat het niet de eerste keer zou zijn dat dit gebeurt, bespreken wij ook in enkele thema's.

In paragraaf 5 geven wij de hoofdzaken aan van ons bezwaar tegen de in het Visiedocument gevolgde interpretatie van de Bijbel.

Vanaf paragraaf 6 stellen wij verschillende aspecten aan de orde die o.i. een onderbouwing zijn

voor een andere, ook pastorale, benadering van de homoseksualiteit en de homoseksuele leden van onze gemeente. Nogmaals, wij hebben begrip voor de denklijn van de synode, maar werken een tweede denklijn uit.

De thema's:

Paragraaf	Thema	Toelichting op het thema
5	Context en hermeneutische keuzes	Over het belang van de context bij de interpretatie van Bijbelwoorden.
6	Homoseksualiteit	Spreken van de Bijbel over homorelaties. Gaat dit dan over mensen in een bepaalde situatie, in een bepaalde tijd? Hoe ziet de GS dit en hoe kun je het ook zien als leden in liefde en trouw samenwonen?
7	Mensbeschouwing, o.a. in het NT	Hoe gaan Jezus en de apostelen, met name Paulus, om met mensen?
8	Persoonlijke ervaringen	Wordt voldoende rekening gehouden met de gevoelens, ervaringen en visies van ervaringsdeskundigen?
9	Ruimte gevraagd bij interpretatie en pastoraat	De GS 2013 was unaniem in haar besluit. De GS-commissie was in 2010 echter zeer verdeeld. Dit zegt iets over de moeilijkheidsgraad en gevoeligheid van dit onderwerp.
10	Kerk wees voorzichtig!	Wat hebben we geleerd van stellingnames in het verleden?
11	Verhouding tussen kerken	Hoe denken kerken in Nederland over dit thema en de kerken in Zwolle?

Conclusie:

De in deze paragrafen besproken thema's geven een goed beeld van wat wij vinden van het synodebesluit, welke gevolgen dit heeft voor ons kerkelijk leven en welke risico's eraan zijn verbonden voor ons kerkverband en in de samenwerking met andere kerken.

5. Het belang van de context bij de interpretatie van Bijbelwoorden

Samenvatting

Wij kunnen de exegese van de GS van de Bijbelgegevens over homoseksualiteit volgen. Tegelijk zijn wij van mening dat andere vormen van exegese evenveel bestaansrecht hebben. We moeten daarom oppassen om een bepaalde wijze van Bijbel lezen tot de enige juiste te verklaren. Het gevolg hiervan kan zijn dat dit leidt tot tunnelvisie -en erger nog-, dat we de Geest met onze wijze van Bijbeluitleg voor de voeten lopen. Daarom willen we meerdere visies op homoseksualiteit naast elkaar laten bestaan binnen de kaders van de Gereformeerde Schriftbeschouwing, zonder dat we elkaar veroordelen. Ook in onze gemeente en in andere (christelijke) gereformeerde kerken wordt de Bijbel op verschillende manieren uitgelegd. Wij willen elkaar deze ruimte graag bieden en elkaar hierin respecteren.

Wij kunnen de exegese van de GS als de enige en juiste niet onderschrijven en derhalve niet toepassen op onze in liefde en trouw samenwonende leden van hetzelfde geslacht. Daar waar het Visiedocument in een dergelijk samenleven de seksualiteit van deze leden benadrukt, zien wij ook aspecten als liefde en het niet-alleen kunnen zijn als belangrijke kenmerken van hun samenzijn.

5.1 Hoewel het Visiedocument wijst op de grote verschillen in normen en waarden van de tijd waarin de Bijbelse geschriften zijn ontstaan (Leviticus en Romeinen) en de huidige tijd, vindt het Visiedocument toch 'dat de betekenis van de Schrift niet mag worden opgesloten in de toenmalige tijd, en dat de woorden van de Bijbelschrijvers een betekenis hebben die uitgaat boven hun eigen tijd en context'.

Wij zijn van oordeel dat gelijkgeslachtelijke relaties binnen de veilige kaders van liefde en trouw niet vallen onder de beschreven situaties in Leviticus van gevallen van ongeheerde seksualiteit middels incest, bestialiteit, enzovoort.

5.2 De Bijbel is voor ons het gezaghebbende Woord van God, maar niet op de manier dat concrete voorschriften uit de Bijbel zomaar letterlijk doorgetrokken kunnen worden naar onze tijd. Het gaat om het totaalplaatje, waarin concrete geboden ingebed zijn in oude geschiedenissen.

Daarbij stuiten we op het grote morele verschil tussen die oude tijden en de onze. En daarmee op het uiterst belangrijke feit dat God ook in zijn geboden eerst de mensen heeft opgezocht in hun

eigen tijd en cultuur, op hun eigen niveau, hen bij de hand heeft genomen (zijn rechterhand, waarover zo vaak in de psalmen wordt gezongen ³) en hen verder heeft geleid in de richting van zijn bedoeling. Men kan dit het responsieve en contextuele van de Bijbelse ethiek noemen ⁴). Responsief en contextueel wil zeggen: gericht op en daarom ook bepaald voor mensen zoals ze leven in hun tijd en cultuur.

5.3 Genesis 19:1-11 en Richteren 19: 1-30. Het eerste verhaal gaat over de gehele mannelijke bevolking van Sodom die het huis van Lot belegerden en met de gasten (de twee engelen) van Lot gemeenschap wilden hebben.

Dit is absoluut geen homoseksualiteit, in die zin dat iemand worstelt met zijn geaardheid en ontdekt dat hij anders is. Dit is gewoon complete seksuele verloedering⁵.

Waar een eerdere synode en classes nog terugvielen op een handreiking van een classis in 1986, en ook deze geschiedenis daarvoor gebruikten, nam de GS 2013 hiervan afstand. Voortschrijdend inzicht dus!

Het tweede verhaal speelt zich af in Gibea waar een schanddaad werd verricht omdat ook daar mannen seks wilden hebben met een gast en in plaats daarvan de vrouw van de gastheer werd misbruikt tot de dood erop volgde.

Seks is in beide gevallen ontaard en beide Schriftplaatsen kunnen dus niet worden aangevoerd als Bijbelse voorbeelden van homoseksualiteit.

5.4 Leviticus 18:22: 'En gij zult geen gemeenschap hebben met één, die van het mannelijk geslacht is, zoals men gemeenschap heeft met een vrouw: een gruwel is het.'

Leviticus 20:13: 'Een man die gemeenschap heeft met iemand van het mannelijk geslacht, zoals men gemeenschap heeft met een vrouw, -beiden hebben een gruwel gedaan, zij zullen zeker ter dood gebracht worden, hun bloedschuld is op hen.'

Het gaat hier om huwelijks-, kuisheids-, en strafwetten. God spreekt via Mozes tot het volk Israël dat zij geen dingen doen zoals door de volkeren rondom hen werden gedaan door de heidenen. Israël wordt gewaarschuwd voor wandaden en onreine handelingen die bij de volken in de gebieden die zij veroverden werden aangetroffen. Deze volken kenden vruchtbaarheidsriten waar ook onbeschaamde tempelprostitutie bij hoorde, in allerlei vormen. Het is bekend dat onder de Kanaänieten veel geslachtsziekten voorkwamen en dat in een bepaalde fase van de geschiedenis de gemiddelde leeftijd als gevolg daarvan extreem laag was. Genoemde teksten in Leviticus willen naar onze overtuiging Israël voor dergelijke ellende behoeden.

[citaat 1] Over Leviticus 18: Als ik op het journaal de gayparade door de grachten van Amsterdam zie drijven, 'ga ik over mijn nek'. Maar als een meisje me geëmotioneerd toevertrouwt dat ze denkt dat ze 'wel niet zo snel op een jongen zal vallen', dan ben ik in een totaal andere wereld. Of neem de man die met tranen in zijn ogen vertelt dat hij twintig jaar voor zijn huwelijk heeft gevochten en heeft verloren.

Nu mag je aannemen dat vandaag de dag iedereen de gayparade weet te onderscheiden van deze heel andere homofilie. Zou je denken! Ik heb meer gesprekken meegemaakt dan me lief zijn, waarin met groot gemak werd geoordeeld dat homoseksualiteit niet mag omdat de Bijbel duidelijk tegen is. Nu is het een heksentoer om de Bijbel zo te schudden dat zij vóór homoseksualiteit is. Je kunt er niet onderuit dat volgens de Bijbel God man en vrouw voor elkaar schiep en dat het huwelijk de enige relatie is waarbinnen twee mensen zich geslachtelijk mogen verenigen.

Waar ik moeite mee heb, is het feit dat er nog steeds een beroep wordt gedaan op hoofdstukken als Leviticus 18 en 20 om te bewijzen dat God homofilierelaties verbiedt.

Ik heb er lang over nagedacht hoe je de passages in deze hoofdstukken zou kunnen lezen op een manier die voor iedereen duidelijk maakt dat je het meisje en de echtgenoot van hierboven er niet in tegenkomt. Ik geloof dat ik die manier heb gevonden door Leviticus 18 vanaf vers 6 op een andere manier weer te geven:

- Het ligt in mijn aard dat ik met mijn moeder naar bed wil;
- Het ligt in mijn aard dat ik met mijn dochter naar bed wil;
- Het ligt in mijn aard dat ik met mijn kleinkind naar bed wil.
- Het ligt in mijn aard dat ik met een dier seks wil, enzovoort.

Iedereen heeft meteen in de gaten wat er mis is. Niemand gelooft dat het in iemands aard ligt

³ Psalm 16: 8 en 11; 17:7, enz. enz.

⁴ Dr. P. Nullens: Verlangen naar het goede, bouwstenen voor een christelijke ethiek, pag. 41; Zoetermeer 2006.

⁵ Uit een notitie van de GKV-Assen, maart 2005.

besloten dat hij of zij seks met een dier wil of zijn eigen kind wil offeren. Hier hebben we te maken met perversiteiten, de Egyptische en Kanaänitische 'gruwelen' waarvan de Bijbel wars is. Maar wie durft het meisje van hierboven van perversiteit te beschuldigen? Zij worstelt juist wél met haar geaardheid. Daarmee is zij absoluut de vreemde eend in de bijt van Leviticus 18. Onteer haar niet.' [#citaat].

Hoe verschillend theologen de Leviticusteksten beoordelen blijkt uit de mening van Prosman⁶, pag. 83:

'Op de vraag of in Leviticus 18 en 20 het verbod op homoseksualiteit betrekking heeft op een bijzondere en schandelijke vorm van homoseksualiteit, moet het antwoord ontkennend zijn. Het meest logisch is dat deze teksten over homoseksualiteit als zodanig gaan, dus zonder dat er een relatie gelegd wordt met heiligdom of cultus.'

In de Leviticus-teksten wordt niet aangevoerd dat er sprake is of kan zijn van een afwijking door geboorte. Alle wetten die slaan op homoseksueel gedrag kunnen ook slaan op heterofiele mannen met zondige seksuele praktijken.

Wat kan men leren van alle uitleg van de Leviticus-teksten?: Dat er door God waarschuwingen worden gegeven aan het volk Israël om niet te doen zoals 'Egypte' en 'Kanaän'. Daarmee wordt het slaan van een brug naar de huidige homoseksuele praktijk buitengemeen lastig en lijkt een benadering als die in citaat 1 een aanvaardbare optie.

Het gaat in de Leviticusteksten ongetwijfeld om het aan banden leggen van ongebeheerste seksualiteit zoals die bij de volkeren rondom Israël voor kwam, maar de kijk op het leven –en dus ook de seksuele moraal- van dit hoofdstuk staat wel heel ver van ons vandaan. Is het eerlijk om een relatie van liefde en trouw tussen twee mensen van hetzelfde geslacht, waarin binnen de veilige kaders van liefde en trouw ook seksualiteit een plek kan hebben, gelijk te stellen met wat hier allemaal wordt beschreven aan incest en bestialiteit? Zie ook 6.1.

Hier komt bij dat mensen die zeggen dat de morele wet, inhoudende het verbod op homoseksualiteit op grond van Leviticus 20:13, nog steeds geldt, toch uitzonderlijk selectief zijn in de teksten die zij gebruiken. Bij consequent en geloofwaardig gebruik van de Schrift zouden zij dan ook geen kleding dragen bestaande uit twee soorten stof, en ook geen vruchten plukken van een boom die jonger is dan drie jaar⁷.

De mening van de GS staat hier haaks op, Visiedocument pag.47: 'Het is duidelijk waarom dit verbod niet vaker wordt uitgewerkt in het OT. De reden daarvoor is dat over de kracht van dit verbod geen enkele twijfel of discussie bestaat. Zo gezien heeft het verbod veel gewicht.'

Ons bezwaar tegen deze visie is dat

- de GS te stellig is in haar conclusie dat dit de enige reden is;
- op geen enkele wijze getracht wordt zich te verplaatsen in de context van homoseksualiteit anno 2015.

Uit het vorenstaande blijkt dat theologen sterk verdeeld zijn over de uitleg en toepassing van de geciteerde Leviticusteksten. Wij willen begrip opbrengen voor de uitleg zoals deze in het Visiedocument wordt geboden en die immers oude papieren heeft. Maar wij betreuren dat er geen enkele ruimte is voor een andere benadering, die toch voorkomt onder christenen. Wij vertrouwen erop dat de GS 2016 alsnog bereid is te erkennen dat de in het Visiedocument aangehouden lezing van de Leviticusteksten op zijn minst discutabel is.

5.5 Romeinen 1: 18-32: Daarom heeft God hen in hun hartstochten overgegeven aan onreinheid (24), schandelijke lusten (26), hun vrouwen hebben de natuurlijke omgang vervangen door tegennatuurlijke (26), mannen zijn in wellust voor elkaar ontbrand (27), mannen bedrijven met mannen schandelijkerheid (27), zij erkennen God niet (28), ze zijn vervuld met onrechtvaardigheid, boosheid, hebzucht, slechtheid, vol nijd, moord, twist, list en kwaadaardigheid (29), haters van God (30), en zo meer kwalijke zaken.

Alweer gaat het om een totale vorm van verzet tegen God, en de aanduidingen die hier worden gebruikt kun je onmogelijk toepassen op vrienden- en vriendinnenstellen die God willen dienen en daarom bij zijn gemeente willen horen.

Paulus schrijft hier over heterofiele mensen die vrijwillig kiezen voor seks, tegen hun geaardheid

⁶ Ad Prosman: 'Homoseksualiteit tussen Bijbel en actualiteit'; Groen, 2013.

⁷ Uit: Kritiek op studie over homoseksualiteit in de HSV-Studiebijbel.

in, over losse seksuele contacten.

In de aanhef boven deze Romeinen-teksten staat: 'De schuld der heidenen en hun straf'⁸, of 'De toorn van God over de heidenen'⁹. Zegt dit al niet genoeg over de context, over de goddeloze mensen en hun doen en laten zoals God dit absoluut niet wil en als zonde ziet?

Dat de homoseksuele broeders en zusters waar wij in de gemeente mee te maken hebben de natuurlijke omgang hebben *vervangen* door een tegennatuurlijke relatie, is toch niet vol te houden? Laat staan dat zij in verband worden gebracht met alle goddeloosheid die verder in Romeinen 1 wordt beschreven!

[citaat 2]: 'Bij al deze teksten die over homoseksualiteit spreken is de context die van moedwillige overtreding van de door God gestelde grenzen en daarmee van minachting voor de Heilige. Daarmee staan deze teksten in het kader van verwording en verwildering (Hoek,1990). Paulus geeft er nergens blijk van homoseksualiteit te kennen als persoonlijkheidsprobleem en zeker niet als probleem van dien aard dat zich binnen de gemeente van Christus voordoet. Voor Paulus is alles wat met homoseksualiteit te maken heeft een typisch heidens fenomeen. Homoseksualiteit als fundamentele neiging valt daarmee buiten het gezichtsveld van de teksten.' [#citaat].

[citaat 3]: 'Ons beeld wordt evenzeer bepaald door de homoseksuele gerichtheid die ook bij gelovigen binnen de gemeente zich laten gelden en die vaak niet te veranderen is. Blijkens de woorden die Paulus gebruikt valt die buiten zijn gezichtsveld, en dus ook buiten de scopus van de teksten. Dat impliceert dat deze teksten niet rechtstreeks toe te passen zijn op homofielen binnen de gemeente die een weg zoeken om op verantwoorde wijze hun gerichtheid in banen te leiden. De reikwijdte van zijn woorden is, dat de op lustbevrediging gerichte homoseks als uitwas van goddeloos leven moet worden gebrandmerkt.' [#citaat].

Het Visiedocument zegt hierover o.a. het volgende:

- 25/20: 'Daarom zijn volgens het spraakgebruik uit die dagen de woorden 'hartstocht', 'lust', en 'begeerte' ook toepasbaar op een homoseksueel handelen tussen twee volwassen vrije burgers van gelijk geslacht.'

- 25/36: 'Over wellust: dat woordgebruik is zeldzaam in het NT. Het wordt in het algemeen toegepast op elke seksuele verhouding die 'tegen de natuur' is.

[blog 1]: Romeinen 1 wordt in het synoderapport onjuist uitgelegd. Tegennatuurlijk moet worden gelezen als 'opstand tegen de Schepper'. Het gaat in Romeinen 1 over mensen die de heteroseksuele omgang hebben verruild voor homoseksuele omgang. Het gaat hier over mensen die God loochenen en hun afkeer van God manifesteren. Het gaat hier niet over christenhomo's die in liefde en trouw samenleven en hun relatie uit de hand van God aanvaarden.[#blog]

[blog 2]: Dr. M. van Loon¹⁰ over de verzen 26 en 27: 'De conclusie is onontkoombaar dat Paulus hier een daadwerkelijke verwisseling op het oog heeft. In termen van vandaag moet hij het dus wel hebben over mensen die heteroseksueel actief zijn of waren, en die al dan niet blijvend homoseksueel actief worden. Dat is ook precies de praxis zoals die in Paulus' tijd zich nadrukkelijk manifesteerde. Relaties in liefde en trouw zijn buiten beeld. De veroordeling betreft losse contacten, vaak buiten het eigen huwelijk van betrokkenen om'.

Loonstra: 'Het is opmerkelijk dat het Visiedocument over deze interpretatie zwijgt. En dat terwijl het zich uitvoerig op Van Loon beroept in zijn uitleg van 'tegennatuurlijk' in zijn boek 'In liefde en trouw'. Het rapport wekt zo de indruk alleen argumenten te noemen die bij zijn stellingname passen. Op die manier worden we op z'n minst eenzijdig voorgelicht.' [#blog].

[citaat 4]: Het gaat hier uitdrukkelijk om heidense afgodendienaars. In het heidendom van Paulus' tijd kwam homoseksueel gedrag vooral voor in de vorm van pederastie (seks tussen mannen en jongens) en mannelijke prostitutie. We kunnen Paulus' tekst dan ook moeilijk gebruiken om een oordeel te geven over de duurzame (dus trouwe) liefdesrelatie tussen twee homoseksuelen, want die heeft met het door Paulus geschilderde heidendom niets te maken. Omdat het om homoseksualiteit in een heidense context gaat, ligt het eerder voor de hand dat Paulus bij 'onnatuurlijk' gedrag denkt aan homoseksualiteit tussen heteroseksuelen; zeg maar aan cultureel bepaalde modehomofilie.' [#citaat].

⁸ NBG-vertaling.

⁹ HSV.

¹⁰ Maarten van Loon: In liefde en trouw; De Vuurbaak, 2012.

[citaat 5]: Opnieuw ligt de vraag op tafel wat voor het heden, voor onze tijd, de betekenis, de waarde is van de oudtestamentische wetten. Calvin maakte zich daar niet zo druk om, omdat in het geweten van de mensen een duidelijk besef aanwezig was van wat goed en kwaad is. Dat morele besef of intuïtie is het kompas voor overheid en onderdaan, voor christen en niet-christen. Op het ene moment was dat kompas duidelijker aanwezig dan op het andere moment, in het ene volk duidelijker dan in het andere volk, maar het was er. De Tien Woorden waren duidelijk genoeg, en voor het overige was het geweten van de mensen toereikend. De wetten van Mozes, behalve de zedenwet, hadden afgedaan. [#citaat].

[citaat 6]: 'Nu komt mijn homobroeder met mij Bijbel lezen. Daar heb ik dan in eerste instantie al wat moeite mee, want ik had net de juiste uitleg van Romeinen 1 gekozen en dat brengt inwendig spanning. Hij komt mij nabij, maar in mijn hart kleven er woorden als 'straf van God' en 'schandelijk' aan mijn homobroeder. En dan vertelt hij ook nog eens hoe hij dezelfde woorden leest. Er komt een heel andere werkelijkheid uit.

Hij vertelt, dat

- hij helemaal geen schepsels vereert in plaats van de Schepper, maar dat hij God als Vader kent in Christus Jezus en dus het HoMa-zijn (homo-man) niet als straf ervaart;
- zijn vrouw de natuurlijke omgang met hem niet heeft opgegeven; hij had geen vrouw;
- hij de natuurlijke omgang met zijn vrouw niet heeft opgegeven om in wellust voor de eigen sekse te ontbranden. Sterker nog: waar Paulus al deze daden als wilsdaden van godvergetenheid beschrijft, heeft mijn homobroeder van kinds af aan al de sterke overtuiging, dat hij zó door God is geschapen. [#citaat].

Conclusie:

De in deze paragraaf besproken Bijbelteksten worden zó verschillend uitgelegd, dat er onzes inziens te weinig inhoudelijke basis is voor het maken van zo'n eenduidige, expliciete keuze als in het GS-rapport gebeurt. Hierop past daarom maar één antwoord: kerk wees voorzichtig om op basis van deze teksten zo'n ver dragend besluit te nemen. En zeker voor het lokale pastoraat kan en mag een bepaalde interpretatie ten laste van homoseksueel samenwonende broeders en zusters van hetzelfde geslacht er niet toe leiden dat zij onder censuur moeten worden gesteld.

6 Homoseksualiteit

Samenvatting

Wanneer het in de Bijbel gaat over seksuele relaties tussen twee mensen van hetzelfde geslacht, dan gaat het blijkens de context (Romeinen 1) over situaties waarin men van God los is. Het gaat dan over mensen die afgoderij bedrijven, in hartstocht zijn ontbrand, de heteroseksuele omgang hebben ingewisseld voor de homoseksuele omgang, en zich door hun wellusten laten beheersen. Deze situaties zijn anders dan die van twee mensen van hetzelfde geslacht die in liefde en trouw samenleven en in alle dingen van het leven de Here willen volgen.

Het conceptuele kader van het GS-rapport schiet tekort in de uitleg van de begrippen 'homoseksuele verlangens', 'homoseksuele daden', 'scheppingsorde' en 'tegennatuurlijk'.

Een bloemlezing over het interpreteren van 'homoseksualiteit' laat zien hoe voorzichtig we moeten zijn met het vaststellen van één mening over dit begrip.

6.1 [citaat 7]: 'De afwijzing van homoseksuele relaties in de geschiedenis is relatief algemeen geweest. Opvallend is dan het drastische karakter van de ommezwaai van afwijzing naar aanvaarding. De norm dat seksueel verkeer thuishoort in een huwelijk tussen man en vrouw, en die bijna twintig eeuwen lang als een vanzelfsprekend onderdeel van de christelijke ethiek vormde, geldt voor velen als een dwaling. Zo'n denkomslag op het terrein van de ethiek is bij mijn weten uniek..... (Pag. 124): Ook bij andere ethische kwesties (slavernij, de toelaatbaarheid van geweld, privébezit, het goed recht van de staat, vlees eten, zondagsheiliging, geboorteregeling, de plaats van de vrouw) zijn er stemmen en tegenstemmen geweest. Maar terwijl er daarbij veelal sprake is van langdurige pluraliteit, vaak ook van een evolutie, is bij visies op homorelaties eerder sprake van een revolutie.' [#citaat].

6.1.1 [citaat 8]: 'Veel theologische pleidooien ten faveure van de acceptatie van homorelaties beginnen dan ook met een weerlegging van de traditionele retoriek die op grond van de Bijbel homorelaties afwijst. Men behandelt de in dit verband relevante teksten en betoogt dat zij voor de moderne discussie over homorelaties in liefde en trouw geen relevantie hebben. De Bijbelse

teksten die gelijkgeslachtelijke seks afwijzen hebben het, kort en goed, over iets heel anders dan over homorelaties anno 2007'. [#citaat].

6.1.2 [citaat 9]: 'Hoewel geen van de Bijbelschrijvers beschikte over de inzichten en concepten die ons thans ter beschikking staan, is het onwaarschijnlijk dat zij van de pastorale noden van homo's en lesbiennes dus geheel onkundig waren'. [#citaat].

6.2 [citaat 10]: 'De personalisering van de seksualiteit leidt als vanzelf naar een visie waarin de overeenkomsten tussen homoseksuele en heteroseksuele relaties, mits die voldoen aan de criteria van liefde en trouw, belangrijker worden dan de verschillen. [#citaat].

6.3 [citaat 11]: 'Als homoseksueel gearde mensen er voor kiezen om alleen te blijven, verdient die keuze alle respect. Maar er zijn er ook die dat alleen-zijn ervaren als een moeilijk te dragen last. Wanneer zij iemand ontmoeten van hetzelfde geslacht met wie zij het leven kunnen delen en zo –binnen het raam van hun mogelijkheden- aan de eenzaamheid kunnen ontkomen, ervaren ze dat als een geschenk dat hen gelukkig maakt. En waarvoor ze –als ze gelovig zijn- God kunnen danken.

Nu denk ik aan Rémovos: de vereniging van mond- en voetschilders. Mensen die (het normale gebruik van) hun handen missen 'redden' zich door te schilderen met de mond of zelfs met de voeten. Vanuit de optiek van mensen die wel hun handen kunnen gebruiken zou je dat een tegennatuurlijk gebruik van mond en voet kunnen noemen. Die lichaamsdelen zijn door God voor andere dingen bedoeld. Maar binnen het raam van hun mogelijkheden kunnen deze mensen zo hun door God gegeven talent om te schilderen toch gebruiken, met mooie resultaten. Zo kunnen mensen aan wie het functioneren binnen de door God in de schepping gelegde man-vrouw verhouding niet gegeven is –wat een groot raadsel is- binnen een homoseksuele relatie toch hun talent tot liefhebben ontplooiën en zo in hun samen-zijn opbloeien tot mooie mensen. Als mensen zo elkaar tot hulp zijn (in de zin van Genesis 2), moeten wij m.i. niet de behoefte hebben om te vragen hoever zij in die relatie gaan in het beleven van de seksualiteit. Iets anders is het, wanneer zij zelf daarover willen praten. Wij moeten niet verder gaan dan (eventueel) hen vragen of ze dat willen.

6.3.1 Vervolgens-I: Als het mensen zijn die oprecht geloven, en die hun levenswijze eerlijk voor God kunnen verantwoorden –wie zijn wij dan om hen uit te sluiten van de tafel waaraan Christus ons ontvangt? Dat zou toch zonde en jammer zijn?

6.3.2 Vervolgens-II: In punt drie van het GS-besluit (pag. 71 van het Besluitenboekje) wordt allereerst de seksuele omgang genoemd en vervolgens de relatie waarin die omgang gestalte krijgt. Maar een relatie is méér dan het vormgeven aan seksuele omgang. Dat blijkt in het spreken van de synode, althans in de formulering van het besluit op dit punt, niet.' [#citaat].

6.4 [citaat 12]: 'Op basis van deze Schriftgegevens (Leviticus 18 en Romeinen 1) lijkt het aangaan van een homoverbintenis hoe dan ook geblokkeerd. En toch meen ik met overtuiging dat er ook voor samenlevende homo's ruimte moet zijn in de kerk van Christus. Ik noem deze ruimte voor homoverbintenissen een tegemoetkomendheid, een 'barmhartige concessie'. Daarin klinkt door dat het aangaan van homoverbintenissen niet spoort met Gods oorspronkelijke bedoeling met de mens. Homofilie maakt geen deel uit van de schepping waarvan de Bijbel zegt 'zie, het was zeer goed'. En toch, met het oog op het heil van de homofiele mens mag er ruimte zijn ook voor homorelaties.' [#citaat].

6.5 [Blogs 3-6]: Door ons overgenomen conclusies over het Homobesluit:

6.5.1 [blog 3]: 'De interpretatie van Paulus' woorden 'alles is (mij) geoorloofd' is een bevestiging van onze eerdere conclusie over zijn bedoeling met de liefde als de vervulling van de wet. In de liefde van Christus ben je vrij en sta je niet onder vreemde machten, ben je dienstbaar aan wat goed en nuttig is, en werk je mee aan de opbouw van Gods bedoelingen in je eigen leven en dat van anderen in en buiten de gemeente.

Als deze uitleg juist is, geldt ook ten aanzien van homorelaties in liefde en trouw dat de kernvraag is: draagt die bij aan wat goed en nuttig is, houdt die je niet gebonden aan een overheersende macht, en werkt het opbouwend in ons persoonlijke leven en in onze relaties?' *Blog van 23 januari 2014.* [#blog].

6.5.2 [blog 4]: 'De gevolgen voor onze visie op de zwaarte van het verbod op ongeordende begeerten voor een homoseksueel: Een homo kan gelovig zijn en deel ontvangen aan de Heilige

Geest. Het rapport erkent dat gelukkig. Alleen, gaat voor hem of haar ook op dat in de kracht van de Geest het gebod gemakkelijk is? Het rapport erkent ook dat de homoseksuele gerichtheid vaak niet te veranderen is. Om geen homoverlangens toe te laten zou men dan zijn/haar seksualiteit moeten verdringen. Heteroseksuelen hebben echter al langer ontdekt dat de Geest onze seksualiteit niet doodt. Dat zou homochristenen voor een onmogelijke opdracht stellen. Maar dat is in strijd met de Bijbelse notie dat door de heilige Geest Gods geboden niet zwaar zijn.' *Blog van 27 januari 2014.* [#blog].

6.5.3 [blog 5]: 'Het maakt wel degelijk uit op wat voor manier homoseksuele contacten plaatsvinden. Christenen die bij zichzelf ontdekken dat zij een homo-oriëntatie hebben, zijn met hun homoseksuele verlangens niet tegen de Schepper gericht. Misschien willen ze wel anders. Per saldo zijn er dan twee vormen van homoseksuele contacten: die welke de manifestatie is van afgoderij en schending van Gods majesteit, en die welke uiting geeft aan een diep seksueel verlangen dat afwijkt van wat God in de schepping heeft bedoeld.' *Blog 11 van 30 januari 2014.* [#blog].

6.5.4 [blog 6]: 'Als wij de balans opmaken van het homorapport, is de leidende vraag: heeft het rapport recht gedaan aan de diversiteit van Schriftgegevens?

Loonstra: In waarderende zin zijn de volgende aandachtspunten te vermelden en kunnen conclusies worden getrokken: (*De afleveringen verwijzen naar de blogs*).

1. Het rapport wil recht doen aan de Schrift. Het heeft de intentie de Bijbel recht te doen (aflevering 1).
2. Het rapport heeft niet minder de intentie recht te doen aan de homoseksueel georiënteerde broeder of zuster. Het ziet af van gemakkelijke 'oplossingen', als het gaat over de verhouding tussen 'zijn' en 'doen', of de weg van 'genezing', en van gemakkelijke vergelijkingen, zoals de vergelijking met heterovrijgezellen (aflevering 1).
3. Het rapport heeft zich grondig verdiept in de belevingswereld van de Bijbelse tijd, om de teksten te horen tegen de achtergrond van hun eigen culturele context (aflevering 1).

In kritische zin zijn de volgende opmerkingen te maken:

1. Het rapport heeft zich onvoldoende rekenschap gegeven van de plaats van de wet in het leven van de gelovige. De volgende aspecten vragen aandacht:
 - Gods gerechtigheid wordt geopenbaard buiten de wet om (aflevering 8).
 - In het leven van de gelovige is de wet niet een afzonderlijke instantie, los van het evangelie, maar verbonden aan het evangelie door middel van de liefde (aflevering 8).
 - Voor wie in de Geest leven is Gods gebod niet zwaar; wie van homoseksuelen vraagt dat zij hun seksualiteit (hun zogenoemde ongeordende homoverlangens) doden, vraagt van velen van hen iets onmogelijks, ook als zij door de Geest leven. De Geest doodt iemands seksualiteit niet (aflevering 10).
 - Dat de wet niet een afzonderlijke instantie is naast het evangelie, blijkt ook uit Paulus' inzicht: alles is toegestaan mits het goed en opbouwend is en geen macht over je krijgt (aflevering 9).
 - Het functioneren van de homoteksten uit Leviticus in het leven van een gelovige homo is een verbijzondering van de plaats van de wet in het leven van de gelovige.
2. De teksten uit Leviticus staan in de context van het heidendom en de miskennis van de ene ware God, vergelijkbaar met de manier waarop Paulus homoseksualiteit en afgodendienst vervlecht (aflevering 4 en 5).
3. In Romeinen 1 gaat het over mensen die afgoderij bedrijven, die in hartstocht ontbrand zijn, en zich door hun wellusten laten beheersen, en ze hebben heteroseksuele contacten ingewisseld voor homoseksuele (aflevering 7). Ten onrechte concludeert het rapport dat Paulus geen onderscheid maakt tussen godloochenars die onbeheerst en liederlijk gedrag zonder liefde vertonen en christenhomo's die een weg zoeken om met hun seksuele verlangens getrouw een relatie in liefde aan te gaan. Hij maakt dat onderscheid niet expliciet, maar blijktens zijn woordgebruik heeft hij de eerste groep op het oog (aflevering 6).
4. Het rapport maakt een onderscheid dat de Bijbel niet maakt, namelijk dat tussen homoseksuele verlangens en homoseksuele daden. Het rapport veroordeelt hierin zichzelf, want het stelt dat wij geen onderscheid mogen maken dat de Bijbel niet maakt (aflevering 6).

5. Ten onrechte heeft het rapport de kwalificatie 'tegnatuurlijk' beperkt tot afwijking van de scheppingsorde. De betekenis komt pas krachtig tot haar recht in de verbinding tussen afgoderij en homoseksuele uitspattingen. 'Tegennatuurlijk' is niet slechts afwijking van de scheppingsorde, maar opstand tegen de Schepper (aflevering 5).
6. Het rapport steekt eenzijdig in op de scheppingsorde via Genesis 1-3 en de term 'tegnatuurlijk' in Romeinen 1. Daarmee geeft het rapport aan de scheppingsorde een lading die Paulus er niet aan geeft. Hij gaat minder rigide met de scheppingsnorm om (aflevering 11). Hier bespeur ik een zekere vooringenomenheid.
7. Het rapport doet een leeruitspraak. Daarmee breekt de kerk met haar eigen traditie en vergeet zij haar eigen identiteit. In het verleden werd namelijk het *niet* doen van leeruitspraken in verband gebracht met de inclusieve naam 'christelijk gereformeerd' (aflevering 12).
8. Kerkordelijk is het doen van een leeruitspraak niet in orde. Volgens het ondertekeningsformulier voor ambtsdragers moeten we naar de uitspraken van de synode handelen. Tegelijk mogen we er openlijk principieel kritiek op hebben (aflevering 13).

Het rapport overtuigt niet door wat het schrijft en door wat het niet schrijft; door wat het schrijft over met name Romeinen 1 niet, en door wat het niet schrijft over de plaats van de wet in het leven van de gelovige. Bovendien is het onbevredigend doordat het uitloopt op een leeruitspraak en daarmee de lezer voorschrijft hoe die de Bijbel moet uitleggen. Op deze wijze loopt het de Bijbel voor de voeten.' *Blog 14 van 17 februari 2014.* [#blog]

Conclusie:

Over homoseksualiteit wordt in kerkelijke kringen verschillend gedacht. Kennelijk vinden wij het moeilijk om helder te krijgen wat de Bijbel ons wil zeggen over dit thema. In bovenstaande citaten kunnen wij ons goed vinden. Deze sluiten aan bij onze denktrant.

7 Bijbelse mensbeschouwing

Samenvatting

De mens is als beeld van God geschapen. Mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen. Iemands identiteit zit niet per se in het feit of iemand 'man' of 'vrouw' is, maar in het samenstel van iemands eigenschappen en vooral of hij of zij een kind van God wil zijn. Het wezenlijke van een mens is zijn menselijke identiteit. Op grond van het oude testament kan worden geconstateerd dat homoseksualiteit niet voldoet aan Gods oorspronkelijke scheppingsdoel. Dit constateren zegt echter niets over hoe je er vervolgens vanuit het perspectief van Het Koninkrijk van God mee moet omgaan. Een homoseksuele relatie is niet gelijk aan een huwelijk tussen een man en een vrouw, maar neemt wel zoveel mogelijk mee van de beschermende en ordenende kracht van het huwelijk. Deze aspecten zijn naar ons oordeel niet voldoende gewogen in het Visiedocument en door de GS.

In het verleden werd de man gezien als rationeel en geestelijk, de betekenis van de vrouw werd ongeveer 'gereduceerd' tot haar lichamelijkeheid. Mannen waren derhalve meer Gods beeld dan vrouwen. Zelfs Augustinus zag de vrouw als minderwaardig. Slechts samen met de geestelijke eigenschappen van haar man kon ze een beeld van God zijn. Op grond van 1 Korinthe 11:7 stelden Ambrosiaster en Tertullianus dat vrouwen geen beeld van God zouden zijn. De vrouw werd in die tijd gezien als de zondebok van de ellende in de wereld. Soms lijkt het of de homoseksueel die plek heeft ingenomen.

Het nieuwe testament legt nergens de nadruk op Jezus als man, maar op Jezus als *Mens*. Ook is Jezus' omgang met vrouwen revolutionair. Bovendien benoemt hij bij zichzelf ook eigenschappen die –met name in die tijd– vrouwelijk genoemd kunnen worden. Opvallend is dat God geen *man* heeft gebruikt om het werk van Jezus mogelijk te maken op aarde. Tenslotte zegt ook Gods naam JHWH niets over diens geslacht.

God is Drieenig en per definitie relationeel. Vandaar dat er een ingeschapen verlangen naar een levenspartner in ieder mens zit (te beginnen bij Adam). Er staat over hem ook niet dat hij een vrouw zocht, maar een wezen dat bij hem past. Dus met complementerende eigenschappen in een voor een relatie benodigde voldoende mate. Voor een homoseksueel zullen deze eigenschappen naar alle waarschijnlijkheid niet te vinden zijn in iemand van het *andere* geslacht. Veel personen die het wel hebben geprobeerd, hebben zichzelf en de ander ongelukkig gemaakt.

In dezelfde lijn kan ook nagedacht worden over de positie van homoseksuelen in de gemeente. Het gaat om de vraag of je in je leven Gods beeld wilt zijn. En daarbij gaat het om de vraag of je je leven in dienst van God wilt stellen, zodat in jouw leven Gods trouw en liefde gevonden worden. Het beeld van God dat in ons hersteld wordt door de wedergeboorte, en waarbij het woord van Paulus geldt: daarbij is mannelijk of vrouwelijk, Joodse of Griekse afkomst, enzovoort, niet van belang (Galaten 3:28).

Zoals de slavernij niet naar Gods diepste bedoeling met de mens is, maar toch een plek kan krijgen in Gods koninkrijk, zo zou dat ook kunnen gelden voor homoseksualiteit. Door de zegen van liefde, trouw en toewijding worden homoseksuele relaties niet gelijk aan het huwelijk maar neemt ze wel zoveel mogelijk van de beschermende en ordenende kracht van het huwelijk mee. Deze milde houding komt voort uit christelijke wijsheid die de Bijbel ons op andere punten voorhoudt.

7.1 [citaat 13]: 'In de Bijbel heet homoseksualiteit gruwelijk. Mijn vroege weerzin, gevoed door het onbekend-maakt-onbemind principe, werd religieus gestaafd. Want God vond het smerig toch? Een gruwel? Geen enkele theologische reden om aan het idee te wennen. Het was dat ik een gemeente ging stichten met kunstenaars in Amsterdam, anders was ik er nog steeds niet aan gewend. Het overviel mij opeens afgelopen week: Joden gruwden en gruwden van varkensvlees. Onrein eten. Tot dat visioen. De door religieuze wetten gevormde onderbuik krijgt een gevoelige klap. Petrus wordt gevraagd onrein vlees te eten, omwille van de verspreiding van het evangelie. Paulus vecht ervoor varkensvlees etende heidenen en Messiasbelijdende Joden om één tafel te krijgen. Omwille van Christus.

Over homoseksualiteit is zoiets nooit gezegd. Maar trouwe homoseksuelen die vroegen om een zegen van God, bestonden toen ook nog niet. Ergens hoop ik op een nieuw wit kleed uit de hemel, zo'n Petrusvisioen. Iets wat ruimte geeft aan de liefde die ik zie, de opoffering, het beeld van Christus en zijn gemeente –zoals je dat soms bij een heteroseksuele relatie ook ziet. Maar helaas. Geen visioen. Toch genoeg reden in het evangelie om het heteroseksuele gegruw af te leren. Wat je er theologisch ook van vindt. En daarvoor is het wel handig om veel homoseksuelen te kennen. Het helpt.' [#citaat].

7.2 [citaat 14]: 'Bij hen (christenen die tegen wil en dank homoseksueel georiënteerd zijn) is geen sprake van moedwillige overtreding van de natuurlijke orde, zoals bij de heidenen die Paulus op het oog heeft, maar van een tegennatuurlijke seksuele gerichtheid, die zij in goede banen proberen te leiden. Er ontstaat een nieuwe situatie, die van ons een nieuwe morele beoordeling vraagt: Wij zoeken de lijn van het evangelie. Bij homochristenen gaat het erom, dat hun leefwijze zich verdraagt met de regel van het evangelie die de apostel zelf ons voorhoudt: Bouwt het op in het geloof en in de liefde, is het nuttig tot het welzijn van mensen, en raken mensen niet gevangen in verkeerde begeerten? (naar 1 Kor. 6:12 en 10:23).' [#citaat].

7.3 [citaat 15]: 'Doel van deze brochure is te laten zien dat de Bijbel, meer dan we tot dusver dachten, een historisch boek van lang geleden is. Dat geloofden we tot nog toe van het oude testament meer dan van het nieuwe testament. We hadden voldoende weet van de dingen in het OT die voor ons niet meer gelden, maar ik betrek dat historische ook op het NT. Dat wil zeggen dat we van veel dingen ook daaruit moeten zeggen: dat was toen en dat was daar; dat kunnen we niet rechtstreeks naar onze tijd overbrengen. Tegelijk houd ik vast dat de Bijbel het boek is van het eeuwige heden en dus ook voor onze tijd van onmisbare betekenis is. De Geest van de openbaring is erin bezig om door alle wisselingen, ontwikkelingen en achterhaaldheden heen de blijvende geldigheid van Gods boodschap aan ons mensen te laten horen.' *In zijn Voorwoord van zijn brochure 'De Weg'*. [#citaat].

De Jong bespreekt homoseksualiteit op een eigen wijze. De naar onze mening relevante tekst over dit thema hebben wij opgenomen in de *bijlage* omdat het te veel tekst is om in deze paragraaf weer te geven. Zijn conclusie dat de Bijbelse leer een *doorlopende* en geen *doodlopende* weg is, onderschrijven wij van harte.

7.4 [citaat 16]: '*Genezing van het egoïstische hart*'.

'Door onze relatie met Christus Jezus en zijn Geest, geneest Hij ons van een heleboel zaken, en dat is een proces waarvoor we in de kerk, hopelijk, *tijd* nemen/krijgen: heerszucht, laksheid, genotzucht, lafheid, gierigheid, jaloezie, leugenachtigheid (schone schijn), vleierij, trots, hebzucht en woede. Al deze 'leden', trekken van egoïsme, moeten worden gedood. Dat gaat verder en dieper dan wat aanpassinkjes aan de buitenkant. Zoals Paulus schrijft in Col. 3:5-10:

5 Laat dus wat aards in u is afsterven: ontucht, zedeloosheid, hartstocht, lage begeerten en ook hebzucht – hebzucht is afgoderij –, 6 want om deze dingen treft Gods toorn degenen die hem ongehoorzaam zijn. 7 Vroeger hebt u ook die weg gevolgd en zo geleefd, 8 maar nu moet u alles

wat slecht is opgeven: woede en drift, vloeken en schelden. 9 Bedrieg elkaar niet, nu u de oude mens en zijn leefwijze afgelegd hebt 10 en de nieuwe mens hebt aangetrokken, die steeds vernieuwd wordt naar het beeld van zijn schepper en zo tot inzicht komt.

Hierbij zijn de volgende vragen te stellen:

- Wie is *hier* in de kerk eigenlijk al mee 'klaar'? (Wie zonder zonde is, zonder zondige neigingen, werpe de eerste steen). Wordt degene die hiermee nog worstelt ook vermaand en onder tucht gezet?
- Hoort in het rijtje 'hebzucht, enz.' ook een afwijkende seksuele voorkeur thuis? Dat moet je dan wel heel zeker weten!
- Wat is de overeenkomst tussen homofiele neiging en zonden, zoals bijv. heerszucht of jaloezie? De laatste twee zijn duidelijk vormen van egoïsme waarbij zowel de naaste als wijzelf beschadigd raken. Welke schade wordt voorkomen als we homofiele relaties verbieden? Anders gezegd: mogen christenen ook nog kijken naar de zin/onzin van regels van vroeger, uit een geheel andere context, voordat ze klakkeloos worden toegepast? Paulus' kledingadviezen volgen we ook niet letterlijk op.
- Het rapport stelt enerzijds dat we geen onderscheid mogen maken tussen 'zijn' en 'doen' omdat de Bijbel dat zelf ook niet maakt. Anderzijds maakt het rapport wél onderscheid tussen homoseksuele verlangens en dito daden. Het eerste (verlangen) moet aanvaard worden, het tweede (daden) vermeden. Maar verlangens zijn reeds een vorm van 'doen'.
- Het rapport wijkt met de gedachte 'aanvaard je homoseksuele verlangens' feitelijk af van hoe Paulus zelf met zonden omgaat, zie de aangehaalde tekst uit Colossenzen. Juist de onderliggende *neiging* moet verwijderd worden. Hij schrijft nergens: aanvaard je jaloezie, accepteer je hebzucht. Geen (blijvende) acceptatie maar hooguit een *erkenning* (belijden) dat we (aanvankelijk) zo in elkaar steken. De 'leden die van de aarde' zijn, ze moeten worden 'gedood' (Col. 3:5 NBG). De *bron* moet dus worden aangepakt. Dat kunnen we niet zelf door regels na te leven, enkel door een intensieve relatie met God. Anders wordt het immers weer een kwestie van witgekalkte graven? Met deze beeldspraak sloeg Jezus de Farizeeën om de oren.' [#citaat].

Conclusie:

In liefde en trouw samenwonende leden van gelijk geslacht kunnen en willen wij niet betichten van 'in zonde' leven. Wij vinden voor die aanwijzing onvoldoende grond in de Bijbel. Zou hierover al twijfel bestaan, dan is het oordeel 'zonde' veel te ver gaand.

8 Persoonlijke ervaringen

Samenvatting

De kerken zouden het moeten aandurven om bij zo'n moeilijk en wereldwijd omstreden thema als homoseksualiteit een gematigder standpunt in te nemen. Zelfs al zou je willen uitspreken dat een homoseksuele relatie niet goed is en niet door God gewild, dan nog moet het mogelijk zijn om broeders en zusters die in een homoseksuele relatie leven wel een plek te geven in de kerkelijke gemeenschap. 'Welcoming, but not affirming'. Je kunt met andere woorden ook ruimte geven zonder het goed te keuren. In het spreken duidelijk, in het pastoraat barmhartig. Dit is volgens ons de concrete invulling van wat het GS-rapport noemt 'de gezindheid van Christus'. Ook in een kerkverband waarin verschillende visies op homoseksualiteit bestaan, zou toch vanuit de barmhartigheid van God ruimte kunnen zijn voor medemensen waarvan bekend is hoe velen van hen in de knel zijn geraakt en zelfs tot wanhoop zijn vervallen.

8.1 Deel van een brief van een zuster van onze gemeente aan de kerkenraad:

'Ik vind het lastig om in te gaan op de Bijbelteksten die in het synodebesluit worden genoemd. Ik weet namelijk niet hoe ze zijn bedoeld en hoe we ze nu moeten interpreteren. Ik heb de afgelopen jaren - sinds onze zoon uit de kast is gekomen - een enorme worsteling ervaren met veel Bijbelteksten. Niet alleen met de zgn. homoteksten, maar ook met de beloftes die in de Bijbel staan. We hebben onze kinderen geleerd om te bidden als ze het moeilijk hadden. We hebben ze laten zien hoe het is om met God te leven, we hebben ze verteld dat het leven met God inhoud geeft aan je leven, en vertrouwen en rust. Onze zoon heeft het oprecht geprobeerd. Hij heeft veel gebeden in de tijd dat hij het moeilijk had met zijn geaardheid. Hij kreeg geen antwoord. Hij heeft zijn geloofsleven gespiegeld aan dat van anderen (o.a. aan de studenten van de NSG) en heeft de conclusie getrokken dat het geloof in God hem geen rust gaf maar juist onrust. Dat hij door het lezen in de Bijbel geen liefde van God kon ervaren, maar dat hij juist het gevoel kreeg 'om zijn oren te worden geslagen'. Dat heeft hem doen besluiten niet meer te willen geloven. Sinds hij die beslissing heeft genomen, is hij naar eigen zeggen rustiger. Hij hoeft niet meer te voldoen aan een

beeld waaraan hij niet kan voldoen.

Dit alles heeft mijn eigen geloof een periode flink onder druk gezet. Zelfs zozeer, dat ik mezelf heb afgevraagd of ik niet liever ook wilde stoppen met geloven, zodat er tussen mij en mijn zoon in ieder geval op dat gebied geen scheiding zou zijn. Ik ben boos geweest op God, omdat Hij mijn zoon geen antwoord gegeven had op zijn gebed. Ik voelde me zelfs in de kou gezet door God, ik had mijn kinderen immers geleerd dat God naar hun gebed zou luisteren! Ik had er alles aan gedaan, en nu liet God het erbij zitten! Ik ben voor mijn man en andere kinderen 'gewoon' naar de kerk blijven gaan, maar zat daar vaak met veel vragen, twijfels en soms zelfs met aversie. Langzamerhand ben ik tot het inzicht gekomen dat ik God niet kwijt wil en kan, en dat God mijn kind ook niet los zal laten. Mijn geloof is momenteel niet heel groot en sterk, maar het is ook niet weg. Het geloof van mijn zoon was er ooit, maar nu niet. Hopelijk is het zoiets als een mosterdzaadje. Misschien is het wel in de aarde gevallen en momenteel onvindbaar, maar ik hoop dat God zijn werk doet. Ik hoop dat de kerk een plek blijft waar mijn zoon, mocht hij ooit bij God en de kerk terug willen komen, welkom is. Daar wil ik me voor inzetten. En ook voor al die andere jongens en meiden die nu misschien 14, 15, 18 of 23 zijn en worstelen met hun geaardheid. Die zich afvragen of ze welkom zijn bij God.'

'Ik weet gewoon niet wat God precies wil met de teksten waar we het regelmatig over hebben. Ik weet wel dat ik enorm veel van mijn kind houd, en als ik al zoveel van hem houd, hoeveel te meer houdt God dan van hem? Hoeveel te meer is hij dan welkom bij God? Eigenlijk is dat het enige dat ik als grond kan aanvoeren om als CGK Zwolle een revisieverzoek in te dienen.'

(Een bewerking hiervan is geplaatst in het Nederlands Dagblad van 25 februari 2014 met als titel: 'Mijn kind, mijn kerk, mijn God').

8.2 Kerkblad voor het Noorden, november 2014: Een 'ingezonden' van ds. Brouwer, predikant van de Baptistengemeente te Stadskanaal-Noord, met als titel 'Homoseksualiteit confronteert iedereen met vragen':

'Als je trouwt, trouw je met iemand van de andere sekse. Zo heeft God het ingesteld. Zo hoort het. Ook voor mij stond dat vast. Totdat één van onze kinderen vertelde niet hetero, maar homoseksueel te zijn.

Hoe reageer je dan? Raad je aan –christelijke– hulp tot genezing te zoeken? Ik deed dat wel. Wat echter als genezing uitblijft? Spreek je dan over een doorn in het vlees? Zeg je dan dat Gods genade genoeg zal zijn om het alleen te rooien? Maar wat dan als er toch een partner in beeld komt? Als moeder en vader, die ook nog 's predikant is, worstelden wij hiermee. Privé en binnen onze gemeente. Want wat doe je als kerk met een 'praktiserende' homo in je midden?

Natuurlijk kies je de pastorale benadering boven de botte bijl. Hoe liefdevol dit echter ook bedoeld en uitgevoerd werd, in óns geval werkte het niet. Noch in onze, noch in andere gemeenten na de onze. Het strandde steeds op hetzelfde punt omdat het lieflijke lied overal eindigde met hetzelfde slotakkoord: een homoseksuele relatie is God een doorn in het oog. Hij veroordeelt het. Zie de geschiedenis van Sodom en Gomorra, lees Romeinen 1, enzovoort.

Schuldgevoelens. Mijn ervaring is dat vertrek vanuit dit standpunt tot frustratie en verwijdering leidt. Zowel bij de pastor (was ik niet in ons geval) als bij de gemeente en de homoseksuele broeder/zuster. Leef je eens in wat hij (lees hij/zij) na zo'n proces ervaart. Als hij de gemeente om zich heen wil houden, moet hij tegen zijn gevoelens ingaan. Maar hoe doet hij dat? Kan hij, anders dan hetero's, zijn seksuele gevoelens wel wegdenken, wegedeneren, weggeloven? Is dat niet letterlijk te veel gevraagd? Gevoelens mogen er zijn, haasten we ons te zeggen. Ook als ze te sterk worden? Dan mag een hetero trouwen, maar een homo? Toegeven aan zijn gevoelens voelt na indringende gesprekken als bewust ingaan tegen God en resulteert naast schuldgevoelens ook nog eens daarin dat hij zelf de kerkdeur in het slot gooit.

Samen. Hoe kan het anders? Door niet één de last te laten dragen, maar dat sámen te doen. In plaats van naar aanleiding van Bijbelteksten over homoseksualiteit (die m.i. meer over promiscuïteit spreken!) alleen de homoseksuele broeder of zuster voor een dilemma te stellen, zouden we onszelf eens indringende vragen kunnen stellen. Bijvoorbeeld: wat is nou mijn moeite om een praktiserende homoseksueel als volwaardig gemeentelid te accepteren? Is dat ook niet omdat ik homoseksualiteit vreemd vind en niet begrijpen kan? Maar de Bijbel verbiedt het toch? Als dit onze mening is, zijn we ons er dan wel van doordrongen dat het over ónze interpretaties gaat? Die kunnen verschillen, zoals we lezen in 1 Korinthe 7:40. En dus is de vraag veelmeer waarom ik het zo moeilijk vind als er over homoseksualiteit meerdere meningen naast elkaar zouden bestaan in de gemeente.

Voor mij was het een eyeopener dat in 1 Korinthe 7 niet gesproken wordt in termen van goed en fout, maar van goed en beter. Dat creëert ruimte voor je eigen inzichten en keuzes en voor die van een ander. Makkelijk? Nee, maar zo draag je samen de lasten en maak je samen ruimte

waarbinnen de één iets zal doen en de ander iets zal laten (Romeinen 14).

Je vertrekpunt is dan dat je vóór alles samen God wilt blijven danken die allen liefheeft.

Waar dit gebeurt verandert verwijdering in verwondering over Gods genade voor allen. Dan kun je elkaar tot eer van God (weer) zien als één in Christus.'

8.3 Dr. Peter Verbaan, predikant te Ermelo (PKN), in Kontekstueel van mei 2014:

'Laat de gemeente van Christus een plek zijn waar homoseksuelen niet gestigmatiseerd worden, waar niet over, maar echt met hen gesproken wordt. Noem hen en hun families in de gebeden, en, het belangrijkste, geef ze een plaats in de gemeente waardoor voor iedereen duidelijk wordt dat ze meer zijn dan homo alleen. Ik weet nog hoe spannend we het als kerkenraad vonden toen, ik zeg maar Kees, die trouw met Erik in de kerk kwam, werd voorgesteld om een catechesegroep te gaan leiden. We vermoedden reacties van de ouders. Maar we hoorden eerst alleen maar enthousiaste verhalen van kinderen en hun ouders, die later toegaven eerst wel reserves te hebben gehad. We hadden goed gezien dat Kees gaven had op dit gebied. Kees was niet langer een van de twee homo's in de kerk, maar kreeg een gezicht, werd iemand die de kinderen kenden en in de gemeente werd gewaardeerd. Inmiddels is hij ambtsdrager geworden, ook dat ging niet vanzelf. Maar doordat Kees Kees was geworden in de gemeente –niet alleen die anders gearde medegelovige maar een betrokken broeder- groeide daarvoor draagvlak. Ik geloof dat dit de kerm is van pastoraat, dat is wat Jezus zou doen: eerst de mens zien. Met zijn gaven en zijn grenzen. De mens zien en weten dat Christus net zo goed voor hem of haar is gestorven. Pastoraat betekent: het leven gaat voor de leer, de mens gaat voor de regels. Zie de mens, ecce homo.'

8.4 Een broeder van de CGK Zwolle:

'In de praktijk hebben wij in onze vorige gemeente (GKv) meegemaakt dat seks voor het huwelijk, ongehuwd samenwonen, scheidingen, enzovoort, min of meer gedoogd werden, terwijl op het gebied van homo's die in liefde en trouw samenleven men ineens scherpstijper was. Of je moet consequent zijn: geen samenlevende homo's, maar dan ook geen echtscheidingen en zeker geen tweede huwelijk tolereren, of je laat beide toe. Niet omdat we door onze cultuur ons een nieuwe norm laten opdringen –we mogen best afwijkend van Gods norm benoemen wat afwijkend is- maar wees bewust van de beperkingen van deze gebroken bedeling.

In onze vorige gemeente ontvingen we kort voor de kerst een brief waarin we werden afgehouden van het Heilig Avondmaal. Dat voelde voor ons als een klap in het gezicht en we stonden eigenlijk vol ongeloof dat dit kon gebeuren. Romeinen 8:38 en 39 geeft aan dat niets en niemand ons van de liefde van Christus kan scheiden. Dat was in die moeilijke dagen een grote troost. Deze uitoefening van tucht heeft op geen enkele wijze een helend effect gehad. Het ging eerder tussen ons en God in staan. Onze hele geloofsidentiteit ging samenvallen met onze seksuele identiteit. Gelukkig vonden we een nieuwe plek waar we Gods Geest bezig zagen en waar we wel met onze broeders en zusters mochten aangaan. Onze schok was dan ook groot toen de synode daar een veto over uitsprak. Na alles wat wij in ons leven hebben meegemaakt, opnieuw een kerk die je er uit zet? Want hoe pastoraal de handreiking ook, dat is wel waar het feitelijk op neer komt. Wat is het doel van de toepassing van tucht? Het redden van een dwalend schaap of het zuiver houden van de kudde? En heeft de toepassing van de onthouding en uitsluiting het gewenste effect gehad? Nee, eerder omgekeerd. Dikwijls wordt niet alleen de kerk de rug toegekeerd maar uiteindelijk ook God. Dit constateert ook professor A. de Bruijne bij een rondgang langs verschillende GKv-predikanten.

Ik maak me grote zorgen over jongens en meiden die in zo'n kerkelijke context hun identiteit moeten leren aanvaarden en een hechte band met God moeten opbouwen. *Prof. G. Glas: 'De vraag in de kerk moet niet zijn: hoe verhoud ik mij tot homoseksualiteit, maar hoe verhoud ik mij met deze medemens die te maken heeft met twijfel, schaamte, frustratie, boosheid en onzekerheid'.* En daar kan in navolging van Christus maar één antwoord op zijn: vol liefde, geduld en aanvaarding'.

8.5 Ds. D. Burggraaf¹¹: 'Zwijg niet langer over homoseksualiteit':

Het taboe op homoseksualiteit in de gereformeerde gezindte zou, mede vanwege het leed dat geleden wordt, doorbroken moeten worden, vertelt Burggraaf:

'Vandaag is het precies 69 jaar geleden dat kamp Dachau door de geallieerden werd bevrijd. Enige tijd geleden bracht ik een bezoek aan dit voormalige concentratiekamp. Dit was voor mij een

¹¹ Dustin Burggraaf is emeritus predikant in de Hersteld Hervormde Kerk. Dit artikel werd geplaatst in het RD van 29 april 2014.

buitengewoon indrukwekkende en confronterende ervaring. Plotseling werd mij namelijk duidelijk dat ik hier als gevangene, ondanks mijn ambt, geen privileges zou hebben gehad.

Hier een impressie: Terwijl ik rondloop over het verlaten kampterrein denk ik aan ambtsbroeders als Martin Niemöller en J. Overduin die hier gevangen hebben gezeten. Zij hebben beschreven hoe vreselijk het leven in het kamp was. Onvoorstelbaar. Toch hadden zij als geestelijken nog in zekere mate een bevoorrechte positie, zeker ten opzichte van andere 'soorten' gevangenen. Ik probeer mij voor te stellen hoe het geweest zou zijn als ik ten tijde van het duivelse nationaalsocialistische regime in het kamp terecht zou zijn gekomen. Als predikant-gevangene zou ik nog bepaalde privileges hebben gehad. Ik troost mij met die gedachte, want daarmee had ik ook een grotere kans gehad om de kampellende te overleven.

Maar plotseling is daar die een poster die mij uit de droom haalt en de roze wolk van mijn gedachten uiteen doet spatten. "Homosexuelle", zo luidt het Duitse opschrift. Ik lees, ik voel en ik weet: dáár zou jouw plaats geweest zijn, want jij bent één van hen. Met dezelfde geaardheid geboren. Jarenlang onbewust en begraven onder allerlei omstandigheden. Na een ernstig auto-ongeluk allengs aan het licht gekomen in een tijd dat ik volledig werd teruggeworpen op mezelf. Uiteindelijk na een peilloos diepe crisis en veel innerlijke strijd als gegeven aanvaard. Op de achterkant van de poster staat een toelichting te lezen. Kort gezegd komt het erop neer dat homo's door de SS bijzonder werden gechicaneerd. Weg privileges! In plaats van beschutting vanwege het ambtsgewaad zou een roze driehoek mijn deel geweest zijn. Daarmee was ik dan meteen in een van de onderste gevangenenklassen beland. En de kans op overleven nihil. Ik sta perplex. Nooit tevoren heb ik mezelf met deze groep medemensen vereenzelvigd of verwant gevoeld. En dan nu dit. Nota bene in Dachau! Op de achtergrond lijkt het alsof ik ineens –heel in de verte– iets aanvoel van het leed en de nood van mijn medegenoten tijdens het naziregime. Achtergesteld, afgekeurd, weggestopt, besmeurd, verguisd, verminkt en vermoord vanwege iets waar ze zelf niets aan konden doen. Niet aangeleerd, niet aangetrokken of aangedaan, maar zo geboren. Niet voor even, maar voor het leven. Een diepe les! Achteraf ben ik daar wel dankbaar voor, maar op dat moment staat het schaamrood me op de kaken. Ik vraag me af hoelang 'wij' ons in de 21e eeuw binnen kerkmuren, op scholen en in bepaalde delen van de maatschappij nog moeten verstoppert. Waar het zo uitkomt, heeft men immers kerkelijk of staatkundig al menig baken verzet. Maar dit terzijde.

Negenenzestig jaar geleden werd Dachau bevrijd. Aan het einde van die indrukwekkende morgen kon ik het kamp in vrijheid weer verlaten. In vergelijking met de duizenden die hier het leven lieten of er voor het leven getekend werden, is dat een onbeschrijflijk voorrecht. Geen roze driehoek op mijn zwarte revers, maar wel een levensles rijker. Hoe nu verder? Gewoon zoals altijd, want er is op dat moment niets in mij wat eraan denkt om ook maar iets hiervan wereldkundig te maken. Ik heb door de beperkingen ten gevolge van genoemd ongeval immers al meer dan genoeg aan mijn hoofd. En waarom zou ik mijn eigen glazen ingooien door mezelf zo kwetsbaar op te stellen? En, wat zullen de reacties en de mogelijke consequenties zijn? Niet iedereen zal staan te juichen... De maanden na Dachau kom ik echter in aanraking met een aantal schrijvende verhalen van reformatorische jongeren die met hun identiteit en hun gevoelens worstelen. De nood die ik in deze contacten proef, is ronduit schokkend. Mensen weten zich vaak geen raad met hun gevoelens. Sommigen worden erdoor zelfs de wanhoop ingedreven. Onbeschrijflijke diepten komen voorbij. Ze moeten erdoorheen, maar hoe? Soms blijft men er in steken. Alléén! En tot overmaat van ramp krijgen ze van alle kanten –soms ook van de kansel– (in)direct stenen voor brood toegeworpen. Ze bijten er in hun eenzaamheid hun tanden op stuk, met alle gevolgen van dien.

Het heeft na Dachau nog jaren geduurd voordat ook homo's erkenning vonden voor wat hun tijdens het naziregime is aangedaan. Jarenlang werd hun leed genegeerd en keek men de andere kant op. Zij waren immers niet salonfähig. Moet ik nu hetzelfde doen en na deze ervaring zwijgend de andere kant op kijken? Terwijl ik een van hen ben? „Gaaf heen en wordt warm” (vgl. Jacobus 2:16). Ja, mijn eigen straatje zou daarmee schoon blijven, dat wel... Iemand schreef eens: „Ik mag niet langer zwijgen.” Meer en meer kreeg ik in de maanden na Dachau datzelfde gevoel. Van verschillende kanten klinkt met enige regelmaat de oproep om binnen de gereformeerde gezindte het zwijgen over en het taboe op homoseksualiteit te doorbreken. En terecht! Ik hoop met dit schrijven daaraan een kleine bijdrage te kunnen leveren. Niet voor mezelf, maar in de eerste plaats voor al die naamloze worstelaars –ook onder ons– die zichzelf vaak geen raad weten en zich in hun eenzame strijd van alles en iedereen verlaten voelen. Tegen hen zou ik tot slot twee dingen willen zeggen: 1. Doe jezelf geen kwaad. 2. Het is niet goed dat de mens alleen zij. Daarom mogen het zwijgen en de eenzaamheid doorbroken worden, want

ook al voelt het vaak wel zo, je bent niet de enige en bovendien ten diepste ook niet alleen. Mijn bezoek aan Dachau kreeg met dit alles een ongekende dimensie. Het verleden sprak en bood lessen voor het heden. Wat de toekomst brengt? Wij weten het niet, maar moge het Zijn hand zijn, Die leidt en beschermt.'

8.6 Het 'Rapport Commissie Ambt en Homoseksualiteit voor de Ned. Geref. Kerken met het oog op de Landelijke Vergadering 2013 te Zeewolde' (december 2013) bevat een bijzondere illustratie met een bijzonder pleidooi voor de concrete wijze waarop de kerken met homoseksuele relaties dienen om te gaan. In een korte samenvatting van een interview met een homoseksuele man in het kader van het rapport is het volgende te lezen:

'Hij, een alleenstaande broeder, is lid van een gemeente waarin voluit ruimte is voor homoseksuele relaties (ook ambtelijk). Hoewel hij bewust gekozen heeft om alleen te blijven, heeft hij geen moeite om lid van de gemeente te blijven. Hij is van oordeel dat de Bijbel van homoseksuelen een celibatair leven vraagt. Hij noemt in dat verband de scheppingsorde (Genesis 2:24) en Romeinen 1. De tegenargumenten (cultus en 'het gaat niet over mij') spreken hem niet aan. Voor het meer behoudende deel van de kerk waar zijn wortels liggen, bepleit hij meer ruimte voor het gesprek over homoseksualiteit.

Het rapport vervolgt: een kerk moet met iemand een zoektocht willen aangaan. Als iemand tot de conclusie komt een relatie aan te mogen gaan, wees dan in de theorie principieel, maar in de praktijk ruimer (wel toegang tot het avondmaal). Duidelijkheid in beleid, maar mild in de toepassing. Het moet onder spanning blijven staan. Waar ligt dan de grens? Niet bij het avondmaal, maar wel bij voorbeeldfuncties. En laat vooral het onderwerp homoseksualiteit niet het sjibbolet worden voor de rechtzinnigheid. Hij vindt niet dat je celibataire homoseksuelen in de kerk laat staan als je kerkelijk ruimte biedt aan een homoseksuele relatie; je moet elkaar in de kerk niet gijzelen. Celibatair levende homoseksuelen moeten leren omgaan met het feit dat een ander andere keuzen maakt. Dat hoort bij volwassen christen zijn'.

Conclusie:

Veel homoseksuele broeders en zusters ervaren hun anders-zijn als zwaar, zeker als deze levenswijze door de omgeving wordt veroordeeld. Dat christenen daarover verschillend denken is al erg genoeg, maar nog erger is als zij worden beticht van 'in zonde' te leven en de Tafel van de Heer voor hen wordt gesloten. Dat dit een dramatische impact kan hebben op het leven van mensen, geven bovenstaande getuigenissen weer. Wie deze persoonlijke 'verhalen' goed tot zich laat doordringen, zal opnieuw nadenken over de vraag wat de liefde van Christus betekent voor ons omgaan met onze homoseksuele broeder en zuster.

9 Ruimte gevraagd voor ons pastoraat

Samenvatting

Pastoraat vraagt maatwerk. In gesprekken met gelovigen deel je elkaars noden en zorgen, en verken je de keuzes die men maakt in soms zeer moeilijke situaties. Je trekt met elkaar op, je bevraagt elkaar en soms ook: je vermaant elkaar. Een synode, synodedocument of classis kunnen nooit iets proeven van de specifieke worsteling, het verdriet en de moeiten die in concrete gesprekken zijn gedeeld (en soms ook, die mensen niet durven te delen). Wanneer we kennis nemen van de nood, het verdriet en de worsteling die broeders en zusters moeten doormaken, rest ons niets anders dan om met hen mee te lijden, te huilen en.... hen uit te nodigen aan de Tafel van de Heer. Waar zouden we anders moeten heengaan met onze noden?

Die moeite en zorg hebben wij ook ervaren bij anderen. Daarvan laten wij enkelen aan het woord in ons revisieverzoek. Zij wilden hun pijn en zorg met anderen delen na het GS-besluit. Wij waren ervan diep onder de indruk en weten ons in onze visie op homoseksualiteit door hen gesteund.

En, om met ds. De Bruin te spreken: 'Wij sluiten liever tweeduizend mensen te veel in dan dat we het risico lopen dat we er één ten onrechte uitsluiten' (zie 9.1).

9.1 [citaat 17]: 'Wat ik ervaar bij dit rapport en de synode-uitspraak, is dat ik in een diepe spagaat gedwongen word. Ik moet van mijn kerk, die ik van harte liefheb, tegen mijn homoseksuele medegelovige, die ik ook van harte liefheb en als broeder/zuster in Christus herken, zeggen dat er voor hem/haar geen plaats is aan de Tafel van de Heer. Die uitspraak houdt de ontzaglijke werkelijkheid in dat ik hun heb te verkondigen dat ze geen deel in het rijk van Christus hebben. En als ambtsdrager moet ik dat uit naam van Jezus Christus zeggen. Gezien mijn overtuiging mag, kan en wil ik dat niet.

Dat leidt tot nog weer een ander probleem. Want ik dien mensen in het pastoraat ertoe te bewegen

een relatie in liefde en trouw te verbreken. Maar als zij voor God kunnen verantwoorden en Hem niet buiten de relatie houden, wil ik hen niet veroordelen. Wel wil ik met hen meedenken, meebidden, onderzoeken en wat er verder ook allemaal mogelijk is. Desnoods wil ik een pittig gesprek met hen voeren, maar niet met die uiterste consequentie. Dan blijft over: mensen puur op formele gronden –ik ben gehouden aan de uitspraak van het kerkverband- van het avondmaal en uit de gemeente weren. Pastoraal gezien is er niets onmogelijker dan dat. Ik hoop uit de grond van mijn hart dat er meer ruimte kan zijn voor persoonlijke afwegingen in dezen. Ik sluit liever tweeduizend mensen te veel in dan dat ik het risico loop dat ik er één ten onrechte uitsluit.’ [#citaat].

9.2 [citaat 18]: ‘Met alle respect voor het werk van de commissie en voor de bespreking van het rapport op de synode, vraag ik me echt af of er in dit besluit niet te veel hooi op de vork is genomen.’

Na een citaat uit een boek van prof. Ouweneel, schrijft hij: ‘Kortom: het is een besluit. Maar ik mis ruimte. In alle afgewogenheid die ik in het rapport proef zit tegelijk iets één-dimensionaals. Ik zie een mens, een homo. Naar mijn bescheiden mening is het geen wijs besluit.’ [#citaat].

9.3 [citaat 19]: ‘..... En als iemand dan van één of twee van mijn tafelgenoten zegt, dat hij/zij niet mee mag doen heb ik de neiging heel erg verontwaardigd te worden. Wij zijn in de kring, omdat we het niet van onszelf verwachten, maar ons heil buiten onszelf in Christus Jezus zoeken. Volharding in zonde maakt dat iemand buiten de gemeenschap komt te staan, niet dat anderen zeggen te weten dat iets wat je doet zonde is. Natuurlijk zijn er intense spanningen op dat punt. Wie van ons is wel zo roombank, dat hij of zij niet van volharding in (een) zonde kan worden verdacht? Wie van ons weet wel precies te vertellen waar de grens van het koninkrijk ligt? Soms zijn de dingen in deze evident, ik heb ze ook meegemaakt. Tucht bracht vrede. Maar op een punt, waar (1) de Bijbeluitleg uiteen loopt, (2) een mens niet beschadigd wordt door het enkele feit van de homoseksuele gerichtheid van zijn of haar partner en (3) een gemeenschap in de kracht van de Geest de durf heeft om over de eigen schaduw heen te stappen, raak ik enorm in verwarring wanneer een geluid van buiten op dwingende toon die gemeenschap van brood en wijn verbiedt. Verwarring mag natuurlijk niet het laatste punt zijn en (de HERE God kennende) zal het ook niet het laatste punt zijn. Voorlopig ga ik maar dat doen, wat tot op heden nog steeds het leven in mijn bestaan heeft gebracht: bidden en Bijbel lezen. Het Visiedocument levert goede stof om me toe te verhouden, maar als het een meningengesprek of een gelijk-hebben-strijd wordt leg ik het weg en houd me bij de Bijbel, het gebed, brood en beker met hen, die God aan mijn levensweg toevertrouwde.’ [#citaat].

9.3.1 Reactie hierop van de kerkenraad van Zwolle: Hieruit blijkt de worsteling van een predikant die loyaal wil zijn aan zijn kerk(verband), maar in een onmogelijke spagaat terechtkomt als hij het Heilig Avondmaal moet bedienen. Hoeveel gemakkelijker en christelijker zou het zijn als hem de ruimte wordt geboden om alle belijdende leden van zijn gemeente uit te nodigen voor deelname aan het avondmaal. Natuurlijk houdt die ‘ruimte’ niet in dat binnen de gemeente van Christus ruimte wordt gegeven aan vrijblijvende seksuele relaties. Maar dat geldt niet alleen voor homo’s, dat geldt voor iedereen.

9.4 [citaat 20]: ‘Meer dan 30 jaar geleden is bij mij de diepe overtuiging gegroeid dat er voor homo’s en lesbiennes met een relatie plaats is in de gemeente en aan het avondmaal. Ik hoefde er niet geheimzinnig over te doen; als het eens ter sprake kwam volgde er een gesprek; sommigen waren het met je eens en sommigen niet. Maar er was in de verste verte geen sprake van tucht. Maar zo was de CGK: breed en gewend met grote verschillen om te gaan. Aan die ruimte lijkt nu een einde gekomen. Er ligt een gedegen rapport met duidelijke uitspraken. De CGK-cultuur van gedogen, van ruimte, is voorbij.....

In de eerste synodecommissie zat nog één ouder-van; die commissie kon in 2010 niet tot een eensluidend advies komen. Dat zegt wat. Er kwam een tweede commissie en daarin ontbrak bij mijn weten ook die laatste band met de homowereld. Als we het maar smal genoeg maken, komen we er wel uit. Maar kunnen we dan nog in alle eerlijkheid zeggen dat we de Geest laten spreken?.....

Zo zien we door het raampje van Apeldoorn. Maar zit de ruimte juist niet in dat wat niet geschreven staat, of tussen de regels? Ik bedoel Jezus’ aandacht voor het gebrokene, het verstotene en beschadigde, zijn bewogenheid en barmhartigheid.’ (*Enkele alinea’s uit zijn ‘ingezonden’ in het ND*). [#citaat].

9.5 [citaat 21]: ‘Het is duidelijk: christenen denken verschillend over homoseksualiteit. Hoewel ieder zich beroept op de Bijbel zijn bij alle posities vragen te stellen. Deze constatering maakt bescheiden. Niemand heeft patent op dé christelijke visie op homoseksualiteit. We zullen moeten

accepteren dat christenen verschillend denken over homoseksualiteit. Beslissend voor een goed gesprek over en ruimte voor homoseksualiteit binnen de christelijke gemeente is de oproep van Paulus: 'verdraagt elkaars lastigheden (Galaten 6:2 in de Naardense vertaling). Ook dus de lastigheid van een andere geaardheid en die van verschil van visie op homoseksualiteit. Paulus voegt aan zijn oproep de belofte toe: 'Zo leeft u de wet van Christus na.' [#citaat].

9.6 [citaat 22]: 'Homofiele mensen, die aan de HERE moeten belijden dat ze werkelijk niet anders kunnen dan toegeven aan het verlangen naar een homoseksuele relatie, kunnen hiervan leren dat zij zichzelf om deze reden niet behoeven te veroordelen en te verachten. Het aangaan van een homoseksuele relatie ligt Bijbels gezien niet voor de hand, maar de HERE komt in Zijn barmhartigheid de zwakke en schuldige mens tegemoet. Mensen die niet anders kúnnen dan in een homoseksuele relatie leven, nodig ik dan ook uit om met een zekere innerlijke vrijheid deze relatie aan te gaan, zich niet eindeloos te laten neerdrukken door schuldgevoelens of zich voortdurend te laten bezwaren door wat de omgeving daarvan vindt. Wanneer je niet anders kunt, weet je ook dan mèt je onvolkomenheid - vanwege Gods *tegemoetkomendheid* - aanvaard als Zijn homoseksueel kind. Vanuit die grondhouding mag je ook jezelf aanvaarden. Dat leidt niet tot een losbandige levensstijl, maar tot een levenshouding die gekenmerkt wordt door een zekere innerlijke vrijheid. Bewust spreek ik van 'een zékere innerlijke vrijheid', omdat het aangaan van een homoseksuele relatie altijd het karakter blijft dragen van een compromis. Vrijmoedigheid zal daardoor niet het trefwoord zijn dat de levensstijl van deze broeders en zusters kenmerkt, maar zij zullen wel met een zekere innerlijke vrijheid binnen deze relatie staan.' *In Konstekstueel, mei 2014*. [#citaat].

9.7 [citaat 23]: Over Rom. 14:10 e.v.: 'Dat kan dus, dat mensen die leven bij een open Bijbel en bidden om de Geest van God toch bij verschillende conclusies terecht komen als het om de praktische invulling gaat. Wij zijn te beperkt om alles te kunnen overzien, en de leiding van de Geest heft dat niet op. Daarom kunnen wij alleen samen met alle heiligen Gods grootheid en liefde kennen (Efeze 3). Dit betekent niet dat wij er geen standpunten op na mogen houden: een mens moet ergens 'staan' in het leven, dat snapt iedereen. Het betekent ook niet dat wij niet met elkaar in gesprek mogen gaan en mogen proberen elkaar te overtuigen. IJzer scherpt men met ijzer! Het betekent ook niet dat we elkaar niet mogen aanspreken op hoe ons leven meer tot Gods eer zou kunnen zijn. Als het allemaal maar gebeurt onder de koepel van ootmoed en Godsvertrouwen. Onder die koepel kunnen mensen elkaar altijd vasthouden.

Op dit moment is de plek van homoseksuele medemensen in de gemeente van Christus zo'n onderwerp dat christenen verdeelt. Onze Zwolse CGK is in de loop der jaren, onder voortdurende bezinning, steeds meer een gemeente geworden waar homo's welkom zijn, ten volle welkom als broeders en zusters die wij aanvaarden omdat Christus hen en ons allen aanvaard heeft. Er is niet ooit een moment geweest dat we gezegd hebben: 'We veranderen van standpunt'. Zo werkt dat niet. Het is een besef dat ooit ergens in de gemeente geboren werd en een langzaam maar zeker breed gegroeide overtuiging. Niet zonder pijn, want ook bij ons waren en zijn verschillen van inzicht. Maar we hebben inmiddels heel wat van deze broeders en zusters leren kennen als kostbare medechristenen, die we in onze kringen en in onze gemeente voor geen goud meer zouden willen missen.

Paulus zegt in Romeinen 14 ook niet: 'Houd maar een stemming en als de meerderheid voor de Joodse feestdagen is moeten jullie je er allemaal aan houden.' Eigenlijk heeft de synode van de CGK dat nu gedaan: het meerderheidsstandpunt tot norm gesteld voor alle kerken. Is dat op dit moment en in deze gevoelige zaak nu echt verstandig? Er zijn in het landelijke kerkverband van de CGK nu twee mogelijkheden: ofwel de weg van Romeinen 14 en 15 gaan, ofwel een kerkelijke knoop doorhakken- met alle gevolgen van dien..... Ik bid dat we bewaard mogen worden voor haat en nijd. Dat we aan beide kanten van de streep -hoe overtuigd we ook zijn- onszelf niet overschatten en Gods werk bij de ander niet onderschatten.' [#citaat].

9.8 [citaat 24]: 'Nog maar betrekkelijk kort doen de orthodox-christelijke kerken ervaringen op met homofielen en homofilie. Nog maar kort beseffen zij dat de meeste vormen van homofilie niet op één lijn staan met Sodomie. Nog korter geleden is het, dat zij tot aanvaarding van de homofiele geaardheid zijn overgegaan. Nog steeds zijn de standpunten volop in ontwikkeling. Onze kennis van homofilie en onze ervaring met homofielen heeft nog lang niet een verzadigingspunt bereikt. Dat vraagt om ruimte. Ruimte voor homofielen, ruimte voor een open bezinning. Laten we elkaar die ruimte geven, in vrees voor onze heilige, maar niet minder barmhartige en genadige God, de Schepper van alle mensen. En als we elkaar deze ruimte geven, dan vinden ook homo's hun plek in de reformatorische en andere orthodox-christelijke kerken, zo mogen we hopen.' [#citaat].

9.9 [citaat 25]: 'Iedere christen heeft een andere bril op, die gekleurd is door de specifieke context. Daardoor kom je tot heel verschillende manieren van lezen en interpreteren.Want iedereen leest de Bijbel met een bepaalde vooronderstelling. Alleen al dat je de Bijbel leest en daar waarde aan hecht, verradt een bepaalde visie, namelijk dat het belangrijk is om de Bijbel te lezen, bijvoorbeeld omdat God erdoor spreekt. Daar is niets mis mee, maar wees daar dan open en eerlijk over. Want anders claim je in wezen dat jouw interpretatie samenvalt met Gods woord. Zoals jij het uitlegt, zo wilde God het zeggen. Dan gaat het pas echt mis. Dan kun je namelijk niet meer aangesproken worden op je denken. Dan mogen er geen kritische vragen meer worden gesteld bij je interpretatie, want die is goddelijk gesanctioneerd. Iedereen die jouw interpretatie afwijst, verzet zich dan niet tegen mensen, maar tegen de Allerhoogste zelf. Dat neigt naar blasfemie. Op de troon van God gaan zitten om anderen de les te lezen. We moeten met de brillen bloot. Om echt samen met alle heiligen te leren wat God van ons vraagt, namelijk niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van God.' [#citaat].

9.10 [citaat 26]: Een vierde vraag aan de synode: Mag de synode van de kerken eisen dat aan in liefde en trouw samenwonende homoseksuele broeders en zusters in Jezus' naam wordt aangezegd dat voor hen geen plaats is aan de avondmaalstafel en dus niet in het koninkrijk van God? Mag en durft de synode de verantwoordelijkheid daarvoor op zich te nemen? [#citaat].
N.B.: De vier vragen hebben wij opgenomen in bijlage 2.

Reactie van de kerkenraad van Zwolle: Op deze vraag van onze zuster werd via het internet niet veel gereageerd. Het besluit van de GS 2013 is echter helder, men nam die verantwoordelijkheid, óf heeft de vergadering zich dit niet gerealiseerd? Dit zou zo maar kunnen. Maar welke geest heeft er dan gewaaid in de vergaderingen waar over dit thema werd gesproken? We zullen het niet te weten komen. Die besprekingen werden in comité gevoerd. Niet goed dus!

Conclusie:

De kerkenraad van de CGK Zwolle ziet pastoraat als een plaatselijke verantwoordelijkheid. Tevens ziet de raad het als zijn verantwoordelijkheid om in liefde en trouw samenlevende leden van hetzelfde geslacht van harte uit te nodigen aan de Tafel van de Heer.

10 Kerk wees voorzichtig!

Samenvatting

De geschiedenis bewijst dat interpretaties van de Bijbel nogal eens worden beïnvloed door de context en tijd waarin mensen leven. Het gevolg daarvan was dat zeer stellige en stoere uitspraken voor veel verdeeldheid, verdriet en conflict hebben gezorgd. En dat de eens zo stellige uitspraken later moesten worden genuanceerd. Maar vaak was de schade dan al niet meer te herstellen. De synode moet zich realiseren dat het bindend opleggen van een gedragslijn omtrent homoseksualiteit en pastoraat tot grote schade kan leiden. De eenheid van de kerken binnen het CG-kerkverband is in geding. En, nog belangrijker, de naam van de Koning van de Kerk, is in het geding. Christenen binnen ons kerkverband die in alles de Bijbel willen volgen, blijken in concrete situaties tot verschillende gedragingen te kunnen komen. Het verleden heeft geleerd dat het beter is om bescheiden te zijn met het geven van een antwoord op de vraag wat Gods weg is in lastige situaties. Vooral als christenen tot een verschillend oordeel komen. Het is immers al vaker voorgekomen dat kerken of kerkleden dachten Gods wil te kennen en later moesten erkennen dat zij het mis hadden en God voor de voeten liepen. Daarom is het maar beter een verschillende visie op dit thema te accepteren als een gegeven, dan om te pogen een uniforme gedragslijn af te dwingen.

Het beweren dat er in het verleden in kerkelijke kringen dingen zijn gebeurd waarvan men spijt kreeg, willen wij aantonen met onderstaande voorbeelden.

10.1. Waarvan kregen mensen of kerken spijt?

10.1.1 Enkele voorbeelden uit de Bijbel

- *De dood van Stefanus*, Handelingen 7:54-60. Saulus stemde in met zijn terechtstelling. Men meende de wil van God te doen.
- *De kruisiging van Jezus*, Lucas 23:47. Het NT laat ook zien hoe gevaarlijk het is om 'kerk' te zijn. Het was een kerkelijke vergadering die onder leiding van de officiële ambtsdragers de Zoon van God aan het kruis sloeg. Er zijn later heel wat kerkelijke vergaderingen geweest waar men meende God te dienen door mensen buiten te sluiten en te veroordelen.

10.1.2 Voorbeelden uit de kerkgeschiedenis

Er zijn heel wat kerkscheuringen geweest waar aan beide kanten van de scheur mensen ervan overtuigd waren dat hun keus door God gewild was:

- (1926), *de synode van Assen*. De kwestie Geelkerken. Heeft de slang (Gen. 3) zintuiglijk waarneembaar gesproken? Er ontstond een afgescheiden kerk, de Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband. Veel later werd hiervoor excuus aangeboden.
 - (1944), *de Vrijmaking*. Velen vinden het onbegrijpelijk dat in WO II deze kerkscheuring plaatsvond. Het ging vooral over de 'veronderstelde wedergeboorte'. Wat zie je nu: samenwerkingsgemeente met PKN; GS-beslissing dat predikanten van de PKN kunnen worden toegelaten tot de kansels van de CG-kerken.
 - (1966), scheuring in de GKv, *het ontstaan van de 'buitenverbanders'*, nu de NGK. Was '1944' ingrijpen van God, of menselijk handelen?
- Over en weer wordt nu spijt betuigd over het onverstandig handelen van toen.

10.1.3 Andere visies die waren gebaseerd op de Bijbel

- *Galilei*:

In 1633 werd hij door de kerkelijke rechtbank tot levenslang veroordeeld over zijn visie op de hemellichamen. In 1992 werd door de paus excuus aangeboden over de verkeerde kijk van de kerk op wat Copernicus en Galilei hadden beweerd.

- *Slavernij*:

In de VOC-tijd dachten ook predikanten dat slavernij een Bijbels verantwoorde praktijk was. Hoezeer is daar door christenen op teruggekomen! Het was een verkeerde visie en de Schrift werd verkeerd uitgelegd. O.a. de Stichting Boete en Verzoening heeft in Suriname schuld beleden en daarover een boekje gepubliceerd in de Surinaamse taal en dit gratis aangeboden.

- *Vrouwenemancipatie*:

Jarenlang hebben vrouwen niet mogen deelnemen aan verkiezingen in de kerken. Daarover zijn in ieder geval de Christelijke Gereformeerde Kerken anders gaan denken, mede door de visie op het vrouwenkiesrecht in de Nederlandse samenleving.

10.1.4 Kerkenraad van de CGK Zwolle:

De in deze subparagraaf gegeven voorbeelden laten situaties zien die in het verleden speelden, maar nu anders worden beoordeeld; voortschrijdend inzicht dus. Veel onrechtvaardigheid en verdriet hadden kunnen worden voorkomen.

10.2 Welke discussiepunten waren er in de afgelopen jaren in de kerk, en spelen nog wel?

10.2.1 *Zondagsheiliging*. Er was ooit een KO-artikel 64,2 met de volgende tekst: 'Zij, die niet-noodzakelijke zondagsarbeid verrichten, kunnen geen leden der gemeente zijn. De beoordeling van ieder bepaald geval staat aan de kerkenraad' (1947). Over deze buitengewoon strenge opvatting van de zondagsviering van weleer vinden we nu dat deze zijn doel voorbij schoot.

10.2.2 *Veranderingen in de kerkorde*. Bijvoorbeeld het loslaten van de idee dat de plaatselijke predikant voorzitter moest zijn de kerkenraad.

10.2.3 *Homoseksualiteit*. Zie paragraaf 6.

10.2.4 CGK Zwolle:

ND van 9 april 2014 in een synodeverslag GKv, Ede: 'Veel van wat onwrikbaar en in beton gegoten leek, blijkt in de praktijk van ons kerkelijk leven inderdaad vloeibaarder dan wij eerder voor waar wilden houden'. 'Deputaten pleiten voor ruimte en onderling gesprek'.

Wij pleiten op het punt van samenwonende homoseksuele leden voor beleid dat kerken in ons kerkverband in het kader van het pastoraat zelf beoordelen of sprake is van 'in zonde leven'. Top down beleid voeren achten wij zeer ongewenst.

10.3 Welke gevolgen heeft het GS-besluit 2013 voor de CG-kerken?

10.3.1 *Kerken die het GS-besluit con amore uitvoeren*:

Als zij geen homoseksuele leden hebben speelt de kwestie niet. Zij zullen niets doen en afwachten.

10.3.2 *Kerken die twifelen over het besluit, maar toch solidair zijn*:

a. Indien zij homoseksuele leden hebben die niet uit de kast zijn gekomen: geen probleem voor die kerk, maar mogelijk wel voor haar leden.

b. Indien zij leden hebben die wel uit de kast komen: wat dan als zij belijdenis willen doen en aan

het Heilig Avondmaal toegelaten willen worden? De pastorale handreiking toepassen? Gevolg: deze leden vertrekken. Probleem voor deze kerken opgelost, maarvult u maar in.

10.3.3 Kerken die de Bijbelse onderbouwing van het Visiedocument niet willen aanvechten, maar de stap naar afhouden van het Heilig Avondmaal niet willen nemen:

Voor hen een gewetensconflict, omdat zij zich niet houden aan het GS-besluit. Op termijn waarschijnlijk een conflict met de classis. Mogelijk ook problemen met eigen gemeenteleden.

10.3.4 Kerken die de analyse en de conclusies van het Visiedocument op belangrijke onderdelen in een gewetensvolle afweging niet voor hun rekening kunnen nemen:

Zij zullen een revisieverzoek indienen als de kerkelijke praktijk anders is dan waartoe de GS hen verplicht. Deze kerken kunnen zich nl. onmogelijk houden aan de pastorale handreiking. In de gemeente kan onenigheid ontstaan. De kerkenraad zal kiezen voor de acceptatie en de veiligheid van de homoseksuele leden. Leden die dit anders zien kiezen wellicht voor een andere kerk. Overigens mag worden verwacht dat deze leden eerst de kerkelijke weg zullen volgen en bezwaar gaan aantekenen tegen de praktijk in hun gemeente. Een breuk met het kerkverband ligt voor de hand.

10.3.5 Kerken die zich niet willen conformeren aan het GS-besluit, maar geen ruchtbaarheid geven aan een afwijkend beleid:

Zij zullen hun beleid handhaven, doen niets en wachten af.

10.3.6 Kerken die twee grote groepen hebben van vóór en tegenstanders van het GS-beleid:

Hier zal veel discussie en strijd kunnen plaatsvinden. Een scheuring is niet uit te sluiten.

CGK Zwolle:

De CGK Zwolle is een kerk die een beleid voert zoals wordt aangegeven onder 10.3.4. De hoop is dat met de bespreking van de revisieverzoeken, en de mogelijke gevolgen bij handhaving van het besluit van de GS 2013, de GS 2016 een ruimer beleid toestaat.

10.3.7 [citaat 27]: ‘Zowel de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) als ook de Christelijk Gereformeerde Kerken veronderstellen bij het nemen van kerkelijke besluitvorming dat daarmee kan worden bereikt dat die besluiten -ongeacht de aard van het besluit- zeg maar van 'Uithuizen tot Maastricht' zullen worden geratificeerd en geëffectueerd. Dat is wellicht nog aanvaardbaar ten aanzien van besluiten met een uitsluitend zakelijk karakter, men denke bijv. aan besluiten over quota m.b.t. emeriteringsregelingen. Bij landelijke besluitvorming t.a.v. het omgaan met homo's en lesbiennes, werkt dat mechanisme -althans A.D. 2015- naar mijn overtuiging niet meer. Een GS die meent via landelijke besluitvorming plaatselijk contrair gedrag -'Zwolle' vormt daar een voorbeeld van- kan worden 'gerepareerd', verstaat zijn eigen -gelovige- achterban niet meer. Sterker nog, neemt zijn eigen achterban niet serieus. Onderscheid naar huidskleur werd een eeuw geleden veelal nog met Bijbelteksten onderbouwd. Dat is nu voorbij. Datzelfde proces is thans gaande met gelovige homo's en lesbiennes die elkaar trouw hebben beloofd. Wie A.D. 2015 meent om dit proces via landelijke besluitvorming te kunnen sturen, geeft enkel blijk van eigen onkunde (of beter gezegd men overschat de macht van het kerkverband). Vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw zijn in West-Europa de mensenrechten steeds sterker ontwikkeld. Die ontwikkeling ging kerken en kerkleden bepaald niet voorbij. Dat is naar mijn overtuiging niet enkel vrucht van de Franse Revolutie, maar veeleer een doorwerking van de christelijke vrijheid dat ieder mens een door God geschapen werkelijkheid is. Deze problematiek, aldus verklaard, heeft iets teers-menselijke geaardheid in een geschapen werkelijkheid- zodat landelijke besluitvorming die in één richting dwingt, ongeschikt is en op principiële onwil in uitvoering zal stuiten. Vanuit dit perspectief zal het effect van de besluitvorming van de GS 2013 zijn, dat de legitimiteit van landelijke besluitvorming nog sneller ter discussie zal komen te staan, dan zonder dien reeds het geval zou zijn.’ *In een mailwisseling met de secretaris van de Adviescommissie Homobesluit van de CGK Zwolle op 4 juni 2014. [#citaat].*

10.4. Welke situaties kunnen zich nu voordoen?

10.4.1 Predikanten zijn in een lastige positie gekomen nu zij een ongewenst loyaliteitsconflict hebben met het kerkverband als zij zich niet kunnen verenigen met de conclusie in het Visiedocument en het besluit van de GS. Er is een groot gevoel van onmacht als zij om Christus wil een homoseksueel lid van de gemeente niet willen laten vallen; hem of haar niet durven aan te zeggen dat voor hem of haar geen plaats is in het koninkrijk van God.

10.4.2 Een CGK-gemeente die samenwerkt met één of meerdere kerken uit een ander kerkverband

die het GS-besluit als onaanvaardbaar beschouwen, zal van die andere kerken begrip moeten vragen voor het eigen GS-besluit en de praktijk in die andere kerken moeten accepteren. Er kan dan een loyaliteitsconflict jegens die andere gemeenten ontstaan; gemeenten waarmee soms al veel jaren een goede samenwerking bestaat.

10.4.3 Een CGK-gemeente die een fusie is aangegaan met een gemeente met een andere praxis op het gebied van homoseksualiteit, zal moeten kiezen óf d fuseren óf het besluit van de GS naast zich neerleggen.

Samenwerken met andere kerken zal voortaan niet meer uitsluitend kunnen plaatsvinden op basis van Schrift en Belijdenis, maar nu dus ook op basis van een gelijke overtuiging inzake homoseksualiteit. Hier en daar werd het Visiedocument –niet ten onrechte– geduid als een vierde formulier van eenheid.

10.4.4 De eenheid van de kerken binnen de CGK is in het geding. Het aantal kerken en kerkleden dat zich niet kan verenigen met het GS-besluit is substantieel. Leden van gemeenten en kerkenraden voelen vervreemding van het kerkverband. Gedacht moet worden dat deze kerken nu al een groot aantal CGK-leden vertegenwoordigen, en op termijn nog meer. Het tegendeel is ook waar: er zullen kerken zijn die het niet accepteren dat de GS een ander besluit had genomen.

10.4.5 Kerken mopperen over het feit dat zij geen stem hebben gehad in de discussie over homoseksualiteit. De leden van de GS die vóór stemden deden dit als persoon. Was de wijze waarop *het proces* in de GS werd uitgevoerd weloordacht en specifiek? Door dit onderwerp achter gesloten deuren te hebben behandeld, onttrok de GS het zicht op een wezenlijk onderdeel van de theologische bezinning (Loonstra). De procesgang van dit gevoelige onderwerp lijkt niet open te zijn geweest, en daarom –denken wij– niet goed.

10.4.6 Het GS-besluit heeft zo iets absoluuts, dat het wordt ervaren als een leerstuk van de kerk. Het op deze wijze aanvullen van de confessionele basis geeft brokken.

10.4.7 De gemeenten in het kerkverband wordt opgelegd dat de interpretatie van GS-leden samenvalt met Gods Woord. Is die interpretatie houdbaar? Wees dus voorzichtig en meer tolerant jegens de persoon/kerk met een andere interpretatie.

10.4.8 Toepassing van de kerkelijke tucht functioneert niet op dezelfde wijze bij niet (homo)seksuele zonden. Dr. Steensma in het Kerkblad voor het Noorden: 'De beleving in de gemeente over de kerkelijke vermaning is een probleem. Steensma verder: 'De tucht hoort bij het kerk-zijn, maar het functioneren daarvan vraagt herbezinning.'

10.4.9 Wordt de tucht nu toegepast na de uitspraak van de GS? Stoppels¹² kent eigenlijk geen geslaagde opbouwende voorbeelden van een kerkelijke tuchtpraxis. Omdat een homoseksueel lid, nagenoeg altijd door geboorte, zich als zodanig zal moeten gedragen, is er voor hem/haar geen andere keus: in liefde en trouw samenwonen als je gelukkig wilt zijn. Als je daarin wordt tegengewerkt door de kerk waarin je je geloof wilt belijden, is de kans groot dat je niet in deze kerk wilt blijven. Waar vind je dan nog de geborgenheid die een kerk zou moeten bieden?

10.4.10 Bij zowel de zusterkerk GKv als bij de NGK leeft dit onderwerp. De kerken kijken naar elkaar. De CGK zou de moed moeten hebben in dezen een gematigder standpunt in te nemen met het oog op het vasthouden van de contacten en de mogelijk toekomstige eenheid van kerken. Ook zou de CGK er verstandig aan doen om met die andere kerken overleg te hebben over dit gevoelige onderwerp.

10.4.11 De kerkenraad van de CGK Zwolle:

Het toepassen van de tucht op een kwetsbare groep leden in onze gemeenten vinden wij pastoraal onverantwoord en niet te onderbouwen met een bepaalde visie op teksten in de Bijbel.

10.5 In welke mate erkent het Visiedocument zelf dat de interpretatie van de Bijbel op het punt van homoseksualiteit niet gemakkelijk is?

10.5.1 'De huidige samenleving in Nederland accepteert homoseksualiteit, evenals de wetgever. Waar voorheen homoseksualiteit strafbaar was, weet men nu beter door voortschrijdend inzicht.'

¹² Dr. S. Stoppels: Oefenruimte; Boekencentrum, 2013.

(pag.2).

10.5.2 'Ook zondaars op het gebied van seksualiteit heeft Hij aangenomen.' (pag.37).

Vraag CGK Zwolle: Waaruit blijkt de navolging van Christus' acceptatie als homoseksuele leden niet welkom zijn aan de Tafel van de Heer?

10.5.3 'Een ruimte zoals voor echtscheiding, biedt de Schrift niet' (pag.43).

Vraag CGK Zwolle: Maar mag dan wel worden geconcludeerd dat daarom voor homoseksualiteit geen ruimte is? Als de Bijbel daar niets over zegt, mag men dan vaststellen dat voor homoseksuelen geen ruimte is in de kerk? Het Visiedocument kiest voor een contraire uitleg.

Waarom is een exegese naar analogie niet toegepast?

10.5.4 'Het ware welzijn ligt voor een mens fundamenteel gezien in zijn relatie tot zijn Schepper'.

Als je samenwoont met iemand van gelijke sekse, kan volgens de GS hiervan geen sprake zijn (pag.51).

CGK Zwolle: Deze conclusie is o.i. niet realistisch. De gelovige zelf heeft in zijn geweten zijn handelen te toetsen aan het gezag van de Bijbel. Hij kan in vrede met God leven omdat hij gevoelens en geloof anders beleeft dan een heterofiele man.

10.5.5. 'De Bijbel geeft ons geen concreet inzicht in de dieperliggende motieven waarom het afzien van een homoseksuele relatie het mens-zijn zou moeten dienen (pag.51)'.

CGK Zwolle: Men kan ook zeggen: de Bijbel spreekt niet over het in liefde en trouw samenwonen van twee mensen van het gelijke geslacht, het probleem speelde toen niet. Dus kun je ook niet zeggen dat het zou zijn afgekeurd als er wel iets over zou zijn gezegd.

10.5.6 In de pastorale handleiding, bijvoorbeeld in de pagina's 72 e.v. blijkt de moeilijkheid van een pastorale begeleiding. Als een gemeentelid niet anders kan en wil dan in liefde en trouw samenwonen, is een pastorale begeleiding zinloos als het gemeentelid alleen te horen krijgt dat hij in onthouding moet leven en anders onder de tucht komt te staan.

10.5.7 Het argument dat het beleid in alle CG-kerken over homoseksualiteit gelijk moet zijn (pag.86) is niet te handhaven. Een lid van een CG-gemeente voelt zich daar thuis, of niet. Hij kiest de gemeente waar hij volwaardig lid kan zijn, veilig en niet gehinderd door maatregelen die alleen op zijn gerichtheid van toepassing zijn, terwijl andere zaken die strijdig zijn met het kerkelijk beleid of de Schrift kunnen blijven bestaan. We kennen de perforatie van gemeentegrenzen. Hieruit blijkt dat iemand zich dáár aansluit bij een gemeente waar hij meent op z'n plaats te zijn en aanvaard wordt. Ook een homoseksueel zal gaan beoordelen waar hij een geaccepteerde gelovige zal zijn. Binnen eenzelfde kerkverband kan hij verschil van interpretatie en beleid aantreffen. Dit hoeft geen probleem te zijn. Dit bestaat op meer punten al jaren.

N.B.: Kan dit wel in het gereformeerde kerkrecht? Een vergelijking tussen de gereformeerde kerken en de presbyteriaanse kerken:

'Binnen het gereformeerd stelsel is het gezag van een meerdere vergadering een afgeleid gezag: het komt haar toe op basis van afspraken en afvaardiging. Binnen het presbyteriaans stelsel handelt elke meerdere vergadering met ambtelijk gezag. Gevolg is dat bij gereformeerden het uitvoeren van tuchtmaatregelen behouden is aan de kerkenraad, bij presbyterianen kunnen alle vergaderingen tucht uitvoeren. Gevolg is ook dat bij gereformeerden een besluit van een meerdere vergadering niet hoeft uitgevoerd te worden als men bezwaar aantekent, bij presbyterianen moet het ondanks aangetekend bezwaar wel uitgevoerd worden'. (Bron: drs. R.C. Janssen/2003.

CGK Zwolle: dat het GS-besluit over homoseksualiteit ook een besluit inhoudt over de wijze waarop wij ons pastoraat moeten uitvoeren, en dat we de tucht moeten toepassen als leden niet voldoen aan de mening van de GS, past o.i. niet in het gereformeerde kerkrecht, nl. dat pastorale zaken onder de verantwoordelijkheid vallen van de plaatselijke kerk.

10.5.8 De pastorale handleiding in het Visiedocument heeft veel tekst die wordt toegepast op het GS-besluit maar ook anders kan worden uitgelegd, nl. als ruimte biedend aan homoseksualiteit in de kerk. Bijvoorbeeld teksten op de pagina's 62 e.v., waar Bijbelteksten worden aangehaald over mensen die zijn 'in Christus' of waar sprake is van een eigen identiteit van een mens. Hiervan zou men kunnen zeggen dat ook de in liefde en trouw samenwonenden van gelijk geslacht als volwaardige gelovigen en participanten van de toenmalige christelijke gemeenschap werden geaccepteerd.

10.5.9 De tegemoetkomendheid van God jegens homoseksuelen wordt in de Bijbel niet gevonden, volgens het Visiedocument (pag.68). De Bijbel spreekt daar niet concreet over, maar waarom zou deze tegemoetkomendheid dan niet kunnen bestaan? Nu wordt dit als een onderbouwing voor het besluit gezien, maar als men de hele Bijbel als uitgangspunt neemt en daarbij Gods' handelen in Jezus Christus goed beschouwt, kan men een andere mening vormen: in analogie van de echtscheidings-tegemoetkomendheid van God, het accepteren van een homoseksuele relatie in

liefde en trouw.

Conclusie:

De Schrift is niet duidelijk over een toepassing van beleid voor praktiserende homo's in de 21^e eeuw. Men kende in de tijd van het ontstaan van de Bijbel waarschijnlijk geen in liefde en trouw samenleven van mensen van gelijk geslacht, reden waarom daarover in de Bijbel niets is terug te vinden.

Voortschrijdend inzicht, ook bij de GS (denk aan '2013' ten opzichte van '1986') vereist een zorgvuldig en terughoudend beleid. De kerk krijgt spijt van het uitspreken van een vaste overtuiging, gebaseerd op onzekere interpretaties, met de tucht als dwangmiddel om gelijk te krijgen of een gemeente 'zuiver' te houden.

Bij *uiteenlopende* meningen over een bepaald onderwerp moet men bij het nemen van besluiten uiterst voorzichtig zijn. Verandering van inzicht door ervaringen, het anders gaan lezen van de Bijbel, of nieuwe inzichten door maatschappelijke ontwikkelingen, vereisen een tolerantie jegens elkaar die vergaand dient te zijn¹³.

11 Verhouding tussen kerken

Samenvatting

De GS 2013 heeft zich sterk bepaald bij wat in het Visiedocument is geschreven. Uit de literatuurlijst blijkt dat de auteurs kennis hebben genomen van boeken van bijvoorbeeld dr. Ad Prosman. Hij schrijft in zijn boek over de standpunten over homoseksualiteit in andere kerken. Het Visiedocument zwijgt daarover en geeft uitsluitend een advies voor de CGK. Dit vinden wij een omissie. Hoe kun je in deze tijd van samensprekingen en samenwerking de gevolgen van een advies onbesproken laten als het gaat om de kerken waarmee wij hebben uitgesproken elkaar te erkennen als kerken van Jezus Christus? Daarom deze paragraaf, die bedoeld is om aan te geven hoe verdeeld wordt gedacht over homoseksualiteit in de gemeenten van Christus:

11.1 Kerken in Nederland

In het algemeen kan worden gesteld dat de kerken in de rechterflank van de gereformeerde gezindte en de evangelische gemeenten tegen het samenwonen van homofiele mannen en lesbische vrouwen zijn.

11.1.2 NGK

Binnen deze kerken wordt over homoseksualiteit verschillend gedacht. In de Landelijke Vergadering 2013/2014 is men er niet uitgekomen. De studietoelichting was verdeeld over het kerkelijk ambt van gemeenteleden met een homoseksuele relatie. De NGK-Utrecht is daar in principe voor. Andere NGK-kerken verzochten om een uitspraak te doen over de vraag welke weg de Bijbel wijst.

De Landelijke Vergadering heeft op 16 januari 2016 besloten om de kerkelijke ambten van ouderling en diaken niet open te stellen voor homo's met een relatie. Maar de kerken moeten al het mogelijke doen om hen 'een veilig thuis' te bieden. De bezinning en bewustwording over die veilige plek voor homo's met een relatie moet breed op gang komen, was een diep beleefde en vaak gedeelde wens.

Speciale discussie was er over de vraag of plaatselijke kerkenraden gestimuleerd moeten worden homoseksuelen toe te laten aan het avondmaal. De voorzitter van deze vergadering was niet voor landelijke besluiten hierover. De CGK heeft dat wel gedaan, zei hij. 'Daar bepaalde de synode dat plaatselijke kerken homo's met een relatie niet aan het avondmaal mogen laten'. Daarmee gaan ze 'de mist in', aldus de voorzitter. 'De landelijke overeenstemming zal een Pyrrusoverwinning blijken te zijn. Ons wacht hetzelfde lot als we zover gaan en daar is niemand mee gediend'. De vergadering volgde deze lijn.

11.1.3 GKv

Er zijn kerken die homoseksuele leden uitnodigen voor het HA (v/h GKv Hilversum), die zich onduidelijk uitlaten (Rotterdam-Centrum in een goede brochure 'Handreiking homoseksualiteit') of de toelating afwijzen (waarschijnlijk nog het grootste deel van deze kerken, zeker die kerken die

¹³ Enkele van onze gemeenteleden hebben een familielid dat al veel jaren in een homoseksuele relatie leeft. Hij is een gelovig christen, zijn partner was dit niet. Na lange tijd heeft deze belijdenis gedaan, is gedoopt en is nu een levend lid van een PKN-gemeente. Een goed voorbeeld van een beleid van niet-afwijzen, met een gezegend resultaat.

zich hebben verbonden in de groep 'Gereformeerde kerk blijven' en de synode van Ede nadrukkelijk hebben gevraagd de tucht toe te passen). Een congres over homoseksualiteit in Kampen (2012) heeft zich zeer genuanceerd uitgelaten over homoseksualiteit. De synode heeft nog geen uitspraak willen doen en behandelt dit thema later.

11.1.4 PKN breed

In veel PKN-kerken speelt dit thema niet meer en worden ook homohuwelijken kerkelijk bevestigd.

11.1.5 PKN, gereformeerde bondsgemeenten

De meerderheid zal het toelaten van homoseksuelen aan het HA niet accepteren. Prosman¹⁴ schrijft er veel over en zoekt naar een goede Bijbeluitleg. In een boek van ruim 250 pagina's schrijft hij: *'Ik moet toegeven dat ik besef geen antwoorden te geven. Tenminste niet als het gaat om de vraag hoe het nu precies zit met homoseksualiteit of om de vraag hoe kerkenraden hiermee om moeten gaan. Dat is geen onwil, maar komt voort uit het besef dat er geen 'oplossingen' zijn. Dat geldt voor meer ethische vraagstukken, maar hier voelen we dat extra'.*

11.1.6 Hersteld Hervormd en Gereformeerde gemeenten

Deze kerken handhaven het beleid van vroeger: samenwonen en homoseksualiteit is tuchtwaardig.

11.1.7 CGK

De synodale besluitvorming in 2013 is duidelijk, maar de onrust in de kerken is er als gevolg daarvan evenzeer. Prosman laat in zijn boek zien dat er veel verschillen in opvattingen onder theologen zijn. Ds. W. Steenbergen is hierover ook helder (in een mail aan de ACH van 10 september 2014):

'Het feit dat mensen die allemaal van harte het gezag van de Schrift aanvaarden toch op dit ethische punt verschillend denken, had onze kerken m.i. voorzichtig moeten maken in het doen van een boude uitspraak. Het punt is in dit geval, en ook in andere gevallen (bijv. de vrouw in het ambt) wel: hoe lees je de Bijbel? Daarover zou eens een grondig en eerlijk gesprek moeten worden gevoerd!'

Uit deze korte samenvatting blijkt dat de landelijke kerkverbanden over dit thema zelf een standpunt innemen en niet in overleg met elkaar beleid voeren. Wel zie je dat bij het nog niet innemen van een eindstandpunt door de studiegcommissies en in de discussies wel gekeken wordt hoe de kerken waarmee wordt samengewerkt –vooral plaatselijk– tegen deze materie aankijken.

11.2 Samenwerkende kerken in Zwolle

In de CGK Zwolle kunnen homoseksuele doopleden belijdenis afleggen van hun geloof en krijgen daarmee toegang tot het Heilig Avondmaal.

Omdat de CGK Zwolle samenwerkt met de beide NG-kerken en enkele Gkv-kerken, is het goed te weten hoe –op dit moment– door deze kerken wordt gedacht over het doen van belijdenis door, en het toelaten tot het Heilig Avondmaal van homoseksuele leden.

Een onderzoekje onder negen predikanten van de NGK's, de Gkv's en een tweetal PKN-kerken heeft uitgewezen dat zes kerken homoseksuele leden toelaten aan het Heilig Avondmaal, twee daarover nog een besluit gaan nemen en één kerk deze leden daartoe niet uitnodigt.

Met de kerken waarmee de zomerdienstregeling wordt uitgevoerd (NGK's en enkele Gkv's) is op dit punt geen verschil van inzicht. Indien de CGK Zwolle anders zou moeten besluiten, om lid van het kerkverband te kunnen blijven, zou de samenwerking met zeker een vijftal kerken in Zwolle ter discussie moeten komen te staan. Dit zou nl. het geval zijn als de GS 2016 het besluit van de GS 2013 zou bekrachtigen en de classis Zwolle in navolging van de GS-besluiten de CGK Zwolle zou verplichten de samenwerking met deze kerken te beëindigen.

Conclusie:

Het moge duidelijk zijn dat wij ook op het punt van de samenwerking met andere gereformeerde kerken in de knel komen door de visie op homoseksualiteit van de GS 2013. Wij vragen slechts één ding: geef ons de ruimte om pastoraal om te gaan met homoseksuele leden zoals wij menen dat dit Bijbels verantwoord is.

12 De kern van ons revisieverzoek

¹⁴ Ad Prosman: Homoseksualiteit tussen Bijbel en actualiteit; Groen, 2013.

Het Visiedocument is de basis geweest voor het GS-besluit. Het document is degelijk van opzet, maar wel geschreven vanuit een bepaalde visie op homoseksualiteit. Het tegengeluid is niet voldoende gewaardeerd en andere zienswijzen, exegeses of hermeneutische keuzes zijn niet of onvoldoende aan de orde gekomen of terzijde gezet.

Met een pastorale handreiking, een 'doekje voor het bloeden', want dat is het voor onze homoseksuele leden, kan het besluit niet worden verzacht. Hun samenlevingsvorm is immers zonde volgens de GS, en de gevolgen daarvan worden door de synode ondubbelzinnig geïndiceerd: geen volwaardig lidmaatschap en de weg van de kerkelijke vermaning gaan. Dit is voor de CGK Zwolle een onmogelijke weg.

In de CGK Zwolle vrezen wij dat de eenheid van ons kerkverband werkelijk op het spel komt te staan, tenzij de GS van 2016 door de ingediende revisieverzoeken tot een verstandig besluit op dit moeilijke punt zal komen.

Het zou daarom verstandig zijn geen bindende uitspraak te doen over homoseksualiteit en homoseksuele relaties, maar biddend om wijsheid en leiding van de Geest, en luisterend naar elkaar, wegen te zoeken om elkaar vast te houden.

Met redenen omkleed in dit revisieverzoek, waarmee de visie van de GS 2013 door ons op belangrijke punten niet kan worden overgenomen, verzoekt de CGK Zwolle aan de synode, hoe gevoelig ook:

(1) Te erkennen dat christenen die het gezag van de Bijbel in alle opzichten willen aanvaarden toch tot verschil van inzicht kunnen komen;

(2) Te erkennen dat deze verschillen er ook binnen het CG-kerkverband zijn en elkaar hierin te respecteren;

(3) Te erkennen dat het door de GS in 2013 genomen besluit weliswaar na langdurig beraad is genomen, maar dat er desondanks redenen zijn om dit besluit aan te passen, zodanig dat aan de kerken de vrijheid en de eigen verantwoordelijkheid wordt gegeven hoe zij pastoraal met homoseksuele leden omgaan¹⁵;

(4) Deze kerken hiermee de ruimte te geven haar homoseksueel samenwonende leden uit te nodigen aan het Heilig Avondmaal, indien er geen redenen zijn om hen te weren. Wat tevens inhoudt dat deze leden - indien dit aan de orde zou zijn - vooraf gedoopt zijn en belijdeniscatechisatie hebben gevolgd.

Wij wensen u wijsheid en Gods zegen toe bij het lezen van dit revisieverzoek, de overwegingen en de besluitvorming.

Zwolle, februari 2016.

(J. Datema, preses)

(F.J. Nabers, scriba)

¹⁵ In navolging van kerken in de GKv en de PKN (Gereformeerde Bond) waarmee wij spraken en die dit in overleg met hun classes deden.

Bijlage 1

Teksten uit de brochure van Ds. Henk de Jong: *De Weg, tien stellingen over de Bijbel.*

Pagina 9:

Zo hebben de Bijbelse bepalingen betreffende de homoseksualiteit mij er altijd van weerhouden om homoseksualiteit als iets volstrekt normaal te zien, vergelijkbaar met het verschil tussen bruine en blauwe ogen of tussen links- en rechtshandigheid. Het gaat verder wel terdege om diepingrijpend afwijkend gedrag. Daar zijn trouwens alle oudere culturen het over eens. Bij de vraag of homoseksualiteit een *deviant* of een *variant* is kies ik voor het eerste.

Pagina 11-14:

Er zit in de Bijbel een ontwikkeling van collectief naar individueel die ook voorbij de Bijbel nog wel verder is gegaan.

Laat ik dit punt eens illustreren met te vertellen hoe mijn ontwikkeling is geweest in de ontmoeting met homoseksuele broeders en zusters in Amsterdam, die meestentijds van het platteland met z'n sterke sociale controle naar de stad waren getrokken. Al gauw merkte ik dat wat de apostel over homoseksualiteit zegt op hun situatie niet past. Vooral het woord schandelijkheid dat hij ervoor gebruikte was krenkend voor de betrokkenen in de christelijke gemeente van later tijd omdat het hun leven in het teken van de smeerlapperij zette. En dan, er is geen sprake van dat de homoseksuele broeders en zusters voor dit zo-zijn zelf hebben gekozen – al komt dat in bepaalde kringen zeker voor: 'Liever Lesbisch', zoals ik ooit in de stad op een schutting zag staan – , laat staan dat deze leefwijze speciaal onder vrouwen een aanvang heeft genomen, zoals Paulus in Romeinen 1 : 26 en 27 suggereert. Ja natuurlijk, voor homoseksuele hoererij zijn en blijven Paulus' uitlatingen bruikbaar en nooit heb ik dan ook verzuimd de betreffende broeders en zusters daartegen te waarschuwen, zoals ik dat trouwens ook bij de seksueel anders gerichten deed. De Amsterdamse goot is immers voor beide categorieën een bedreiging. Maar het zo-zijn zelf? Ik begon een verband te zien en te leggen tussen de meer en meer aan de dag tredende homoseksualiteit en de onvermijdelijk voortschrijdende individualisering (iets anders dan individualisme – waarin het trouwens wel kan doorslaan) van onze samenleving, waarin ieder, homo of niet, christen of niet, het recht op een eigen ontwikkeling claimde. En dat daardoor als vanzelf de seksuele verscheidenheid die er altijd geweest was duidelijker voor de dag kwam. Vroeger werd ze onderdrukt, nu kwam ze vrij. Dat is te vergelijken met het feit dat je tegenwoordig meer mensen dan vroeger links ziet schrijven. Ook dat werd voorheen onderdrukt. Ik heb het in de klas op school nog wel meegemaakt dat de meester met de liniaal op de vingers sloeg van wie het waagde met de linkerhand te schrijven. Zelfs zo'n onbeduidende afwijking kon er bij het collectieve denken niet op door.

Het is wel waar dat homoseksualiteit in de hogere cultuurkringen van de oudheid regelmatig voorkwam, maar dat lag toch ver buiten de gezichtskring van de uiterst eenvoudige eerste gemeenten. En nu kon in de tijd dat we collectief dachten met een zeker recht van de homoseksueel geaarde mens gevraagd worden dat hij zich aanpaste aan het meerderheidsgevoelen van de mensen, maar nu de samenleving uit meer zelfstandige individuen bestaat en wij niet zo gauw meer van afwijkingen spreken ('wat is normaal?') gaat dat niet meer. Met dit individualiseringsproces kon Paulus al wel, maar met de daaruit voortvloeiende *coming out* van de homoseksuelen kon Paulus nog niet op de hoogte zijn, die zijn van onze tijd. Dan moet ook onze tijd daar een antwoord op vinden. In overeenstemming natuurlijk met de hoofdbedoeling van de Bijbel die in het gebod tot naastenliefde tot uitdrukking komt. Deze benadering zal tot het inzicht brengen dat wij als kerk tegenover de homoseksuele broeders en zusters wat goed te maken hebben, omdat het wel heel lang geduurd heeft alvorens we hen in hun eigenheid hebben (h)erkend, terwijl zij van de andere kant ook kan voorkomen dat wij de vroegere onderdrukking van het verschijnsel hard veroordelen. We meten dan immers het verleden met maatstaven uit het heden, wat niet eerlijk is.

Een beschadiging, de homoseksuele geaardheid? Jazeker, de mensheid zou tot uitsterven gedoemd zijn als ieder zo was. Vandaar dat jonge culturen die op procreatie uit zijn (zoals de Bijbelse van het oude Israël) zich er zo fel tegen verzetten. Zo verklaar ik Mozes' categorische afwijzing van het gelijkgeslachtelijke omgang van mannen met mannen. En dat is (dunkt mij) ook de diepste drijfveer achter de dreiging met afscheiding van de bisschoppen in Afrika van de Anglicaanse kerk. Niet de vrijzinnigheid van de kerkleiding in het moederland zit daarachter, want dan hadden ze zich al wel eerder kunnen afscheiden, nee, het standpunt inzake de homoseksualiteit is het eigenlijke zeer. En let op, wanneer onze Afrikaanse broeders en zusters via het onvermijdelijke proces van

genoemde individualisering het tribalisme met z'n sterk op de voortplanting gerichte seksualiteit te boven zullen zijn gekomen zal het protest tegen de Europese en Amerikaanse opstelling ter zake langzaam in kracht afnemen en geleidelijk verstommen. Niet doorzetten dus, die afscheiding, zou ik zeggen. Tenminste, niet om die reden.

Toch, de homoseksualiteit is inderdaad een beschadiging. Afgezien van wat ik al over de voortplanting zei is de homoseksuele mens bij de uitermate boeiende ontmoeting tussen de geslachten ten diepste een buitenstaander, van het lichamelijk en psychisch echt anders zijn van de ander kan hij of zij niet vol genieten. O ja, het is waar, meer mannelijke en meer vrouwelijke types onder de homoseksuele mensen – het bestaat, maar het verschil is veel minder dan in het echt. Wel, ik vind dat een gebrek, een gemis. Een gevoelig gemis is ook dat de homoseksuele mens zijn ouders niet kan verblijden met kleinkinderen. Lichtvaardig wordt wel beweerd dat dit door adoptie gemakkelijk te ondervangen is, maar dan onderschat men de kracht die juist van bloedverwantschap kan uitgaan. Pater Van Kilsdonk noemde de homoseksualiteit eens een kostelijke uitvinding van de Schepper. Natuurlijk zal hij dat bedoeld hebben om het zelfgevoel van de betrokkenen een opsteker te geven, en die bedoeling is goed, maar ik geloof niet dat er één jongmens is dat bij zijn opgroeï tot zijn vreugde ontdekt dat hij gelijkgeslachtelijk is. We zullen dat zelfgevoel anders moeten opvrijzelen, bijvoorbeeld met de vaststelling dat de menselijke samenleving met vele beschadigingen behept is. De homoseksueel behoeft zich daarom niet al te zeer een eenling te voelen, hij is met vele anderen samen. We leven met z'n allen in een geschonden wereld. Wie is zonder gebreken? En een ieder is geroepen met de zijne of hare zo goed mogelijk om te gaan. Juist de kerk moet daartoe stimuleren. In die zin schreef ik in 1976 de brochure *'Waar liefde woont...'*

Een punt dat ik daarin niet noemde is het feit dat in onze cultuur de seksuele eenwording door de hoge vlucht die de anticonceptie-techniek genomen heeft wat los is komen te staan van de procreatie. Het is veelszins een genotmiddel geworden. Ook dat maakt het verbieden van het seksuele verkeer aan de homoseksueel wat willekeurig. Je zou dan ook de pil moeten verbieden. Zeker hoeft de seksuele beleving aan de berokkenen niet opgedrongen te worden, volgens de slogan: 'seks moet'. Seks moet niet, er is echt wel ruimte voor alleen gang en onthouding. Maar Paulus spreekt van de *gave* der onthouding (I Cor. 7 : 7), daar moeten wij geen *opgave* der onthouding van maken. Dus single blijven – oké, maar dan ook gelijk op: voor beide seksueel geaarden bestaat deze mogelijkheid (Matt. 19 : 12).

Wat het homohuwelijk betreft, dat lijkt mij een stap te ver. Een belangrijke bestemming van het huwelijk is dat de relatie tussen Christus en de gemeente erdoor wordt afgespiegeld, zoals het omgekeerd uit die relatie ook gevoed wordt (Ef. 5 : 25 – 33). Daarvoor mist de homorelatie, net als andere gewone vriendschappen, teveel de nodige polariteit. Daarom kan ik mij een homohuwelijk in de christelijke gemeente niet goed voorstellen. Het is waar, twee zijn beter dan één (Pred. 4 : 9), maar men late het op dit punt bij een samenlevingscontract, waarin ook zaken als bijvoorbeeld het erfrecht goed geregeld zijn. Het homoseksuele samenwonen valt mijns inziens meer onder de vriendschap dan onder het huwelijk. In het huwelijk wordt het grootste verschil dat onder mensen bestaat, namelijk dat tussen mannen en vrouwen, tot eenheid en harmonie samengebracht. Dat is, wanneer je erover nadenkt, zo iets wonderlijks, dat daar best een apart instituut voor mag bestaan. Tot eer van God, aan wie we deze scheppingsgave te danken hebben. Ook voor de opgroeï van de kinderen is het huwelijk van vader en moeder de meest natuurlijke omgeving. De seksuele omgang van man en vrouw in de breedste zin van het woord, dus niet alleen van bed maar ook van tafel, laat trouwens een vruchtbaarheid zien die veel verder gaat dan de kinderzegen. Wat kan er geen warmte voor de eenzamen van uitgaan! Ook om deze brede vruchtbaarheid met haar sociale uitstraling te beschermen en te stimuleren heeft God het huwelijk ingesteld. Dat moet dan ook alleen voor man en vrouw toegankelijk zijn.

En verder, we zullen moeten leren zo gewoon mogelijk met onze homoseksuele broeders en zusters om te gaan. Dat zal ook hun behoefte om zich al te nadrukkelijk te profileren doen afnemen. Want het verschijnsel zelf moge dan abnormaal zijn, de mensen die het betreft zijn dat niet; zij komen voor elke taak in 'kerk, staat en maatschappij' in aanmerking. Daar zal ook het geordend samenleven van homoseksuele paren een bijdrage aan kunnen leveren.

De moeite die wij in de tegenwoordige tijd met de openlijke beleving van de homoseksuele geaardheid hebben schrijf ik dus toe aan het niet zien van de ontwikkeling in de samenleving van meer collectief naar meer individueel, wat ons voorzichtig zou moeten maken met het toepassen van Bijbelse verboden. Deze ontwikkeling van meer collectief naar meer individueel wordt in de Bijbel zelf trouwens al enigszins zichtbaar. Terwijl het oude Israël collectief uit Egypte trok zijn het bij de terugkeer uit Babel meer individuen geweest ('allen wier geest God had opgewekt om op te trekken', Ezra 1 : 5) die de terugtocht ondernamen. Daar kunnen we de prediking van de profeten op aankijken die ervoor gezorgd heeft dat uit het volkstotaal een 'rest', een overblijfsel, van persoonlijk gemotiveerden ontstond. Zo komt het dat, terwijl in het Oude testament het volk Israël

nog overwegend collectief wordt aangesproken, de brieven aan de nieuwtestamentische gemeenten in het meervoud geredigeerd zijn. En dat, terwijl in het Oude testament alleen de jongens besneden werden (de meisjes waren in de jongens begrepen), in het Nieuwe testament ook de meisjes (Lydia) het initiatie-sacrament ontvangen, wat alles op een zekere individualisering van de samenleving wijst. Deze individualisering is daarna verder gegaan, zoals blijkt uit de afschaffing van de slavernij en de vrouwenemancipatie. En nu zijn de homoseksuelen aan de beurt. Daaraan zien we dat de Bijbelse leer een *doorlopende* en geen *doodlopende* weg is. En dat geeft mij de vrijmoedigheid om in de Bijbelse verboden en voorschriften terzake iets tijdgebondens, iets achterhaalds te zien. We behoeven evenwel deze regels daarom niet te schrappen, een historisch lezen van de Schrift volstaat.

Bijlage 2

Zr. Dien de Haan. Vier vragen na de synode.

Het blijft vrij rustig in de pers met betrekking tot het standpunt van de synode van de Christelijk Gereformeerde Kerken (CGK) over homoseksuele relaties. Dat zal te maken hebben met de grondigheid van het door de synode aangenomen rapport. Op Twitter is er meteen na het bekendmaken van het besluit wel veel en soms heftig gereageerd, maar bijdragen op social media blijven toch, meer nog dan dagbladartikelen, eendagsvliegen. Het wachten is wat mij betreft op een reactie die even grondig is als het rapport zelf.

Niettemin zijn de heet-van-de-naald-reacties op de social media niet onbelangrijk. Zij geven een indruk van wat er binnen de kerken leeft, hoe er door 'gewone' kerkleden over dit onderwerp wordt gedacht. Varen synode en kerkleden dezelfde koers of zijn ze *ships that pass in the night*? Hoe voorkom je dat ze elkaar kwijt raken?

Het staat er toch?

Wat mij in veel twitterreacties opviel, was het gebruik van losse Bijbelteksten. 'Het staat er toch?' – en dan volgde soms een hele opsomming van zonden op velerlei gebied. Ik herken die manier van Bijbelgebruik wel, ik heb het vroeger zelf soms ook gedaan. Geen vrouwen in het ambt bijvoorbeeld. Ik vond dat niet leuk, was er niet blij mee, maar 'het stond er toch'? Of neem de slavernij – het stond er toch dat slaven hun heren onderdanig moesten zijn? En bovendien: denk eens aan Kanaän, de zoon van Cham: 'Vervloekt zij Kanaän, knecht van zijn broers zal Kanaän zijn, de minste van alle knechten'. Zo werd de slavernij geijkt met Bijbelteksten. Iets dergelijks zie ik ook gebeuren als het over afwijzing van homoseksualiteit gaat. 'Het staat er toch?'

En zoals gezegd: ik herken daar wel iets van. Ik moet eerlijk zeggen dat ik veertig jaar geleden volstrekt afwijzend stond tegenover homoseksualiteit. Maar in de loop der jaren heeft mijn denken daarover een ontwikkeling doorgemaakt. Dat had te maken met Gods leiding in mijn leven. Met het feit dat ik in dienst van de Elisabethbode veel schriftelijk en telefonisch pastoraat te verzorgen kreeg. Daardoor werd ik geconfronteerd met concrete levensverhalen en hulpvragen van homoseksuele medemensen. En in een persoonlijke ontmoeting kun je niet volstaan met een simpel 'het staat er toch?'. Dan moet je luisteren voor je praat. Biddend om helder inzicht en fijngevoeligheid.

In pastorale gesprekken en correspondentie met homoseksuele broeders en zusters heb ik steeds als mijn oordeel gegeven dat homoseksualiteit niet is wat God bij de schepping van man en vrouw bedoelde. Maar ik besepte tegelijk dat dat niet het laatste was wat ik tegen hen mocht zeggen. Want ook zij beamen dat. En daarin botsen ze tegelijk op de gebrokenheid van het leven. Ik heb nog nooit een homo ontmoet die zei: dit is heerlijk, ik zou nooit hetero willen zijn! Maar al luisterende heb ik iets geproefd van hun peilloze eenzaamheid. Als iemand die je jarenlang hebt begeleid, de strijd uiteindelijk niet meer aankan en in de eenzaamheid van de late avond een einde aan haar leven maakt – dan vergeet je dat nooit weer. Een predikant vertelde me eens hoe in zijn eerste gemeente een jonge man zijn raad kwam vragen: 'hij was homofiel en hoe moest dat nu verder?' 'Ik wist het niet,' zei de predikant, 'ik wist niet wat ik zeggen moest. Ik had dat in mijn opleiding ook nooit geleerd. Maar een tijdje later pleegde dat jonge gemeentelid suïcide – zoiets hoop ik nóóit meer mee te maken.'

Ik stel even een vraag tussendoor aan twitteraars en (ex-)synodeleden. U hebt zich intensief beziggehouden met het onderwerp homoseksualiteit. Kan het ook zijn dat u zich zó met het onderwerp hebt beziggehouden, dat u de homoseksuele medemensen er bijna door uit het oog verloor? Hoeveel persoonlijke gesprekken hebt u de laatste tijd met hen gehad?

Veroordeeld tot altyddurende eenzaamheid?

God heeft gezegd dat het niet goed is dat een mens alleen is. En Hij gaf man en vrouw aan elkaar als metgezel in het huwelijk. Maar dat betekent niet dat je pas echt mens bent als je getrouwd bent of een vaste relatie hebt. Het verlangen naar een medemens die helemaal bij je past, hoort bij het mens-zijn zelf en gaat veel dieper dan alleen lichamelijke verlangens. Paulus noemt in 1 Corinthiërs 7:7 het alleen gaan 'een bijzondere gave', een 'charisma'. Maar ook als je die gave hebt, blijft het verlangen naar sámen leven evengoed bij je mens-zijn horen. Het verlangen naar vertrouwen, kameraadschap, aanvulling en correctie. En een vraag die mij bezighoudt, is: zou dat verlangen misschien ook eeuwigheidsverlangen kunnen zijn? Wat betekent het dat op de nieuwe

aarde het huwelijk tussen man en vrouw niet meer nodig is? Mijn beste vriendin is al jaren in de hemel dus ze weet denk ik het antwoord al, maar ze zei wel eens: het is maar goed ook dat het huwelijk er straks niet meer is, want dan stonden wij niet-getrouwden nóg aan de kant...

Mijn volgende vraag is dus: Als je homoseksueel bent en het huwelijk zoals God het bedoelt daarom niet voor jou is weggelegd, heeft God je dan tot altijd durende volstrekte eenzaamheid veroordeeld? Dat is een vraag die je niet zomaar af kunt doen met 'jamaar, er staat toch...'.

Natuurlijk zou er veel meer van te zeggen zijn. Waarom wordt bijvoorbeeld, als het om homoseksualiteit gaat, in de kerk zo vaak het accent alleen op de lichamelijke kant van het samen mens-zijn gelegd, en waarom spreken we daar niet over als het om heteroseksuelen gaat? Dat ook daar veel zondige gebrokenheid is, kan toch moeilijk worden ontkend.

Jamaar...

Blijft de prangende vraag: jamaar, er staat toch...? Maar staat er altijd echt wat wij denken, of kan het ook zijn dat er meer staat dan er staat? Of kan het ook zijn dat we (denk aan de slavernij) op een gegeven moment moeten zeggen: hoe is 't mogelijk dat ik dat nooit gezien heb...? De Bijbel is geen wetboek voor alle tijden maar een wegwijzer voor elke dag, En de Geest schrijft wegen in de tijd. Soms zie je het ineens!

Volgens het Landelijk Koördinatie Punt groepen kerk en homoseksualiteit (LKP, koepelorganisatie van de christelijke homobeweging) erkennen de CGK onvoldoende het doorgaande werk van de Geest in deze tijd. Ds. D. Quant, synodevoorzitter, reageerde daar ongemeen fel op: 'Hier gaan de wegen principieel uiteen. De Heilige Geest opereert niet los van de Bijbel of zelfs ertegenin.' (ND 4 dec.) Ik acht ds. Quant hoog, maar ik vraag me toch af of hij hier niet meer stelt dan hij waarmaken kan. Of mag. Neem de geschiedenis van David en Bathseba. Volgens Deuteronomium 22 zouden die allebei gestenigd moeten worden. En toch wordt hun die straf niet opgelegd. Past God zijn eigen wetten dan niet toe? Of zou er misschien meer staan dan er staat?

Ik moet denken aan wat Jezus in Mattheüs 23 zegt tegen de Farizeeën en Schriftgeleerden, die de Schriften hoog hielden en er nauwkeurig acht op gaven dat er gedaan zou worden wat er in de wet van Mozes stond. *'Jullie geven tienden van munt, dille en komijn, maar veronachtzamen wat in de wet zwaarder weegt: recht, barmhartigheid en trouw.'* Het gaat in de wet van God niet maar om regels die stipt moeten worden nageleefd op straffe van... – het gaat God om het veilig stellen van het leven!

Wat David door God het zwaarst wordt aangerekend, is niet dat hij met zijn buurvrouw naar bed ging, maar dat hij zijn relatie met God en mensen heeft beschadigd. Hij heeft de vrouw van zijn buurman genomen en haar man uit de weg geruimd. Dáárvoor wordt hij gestraft. Hij zal het zelf pijnlijk ervaren hoe het leven stuk gaat als relaties worden beschadigd: het recht, de barmhartigheid en de trouw.

Als we nu in die spiegel kijken, dan blijf ik zitten met een vraag die me zwaar weegt:
Lopen we niet het gevaar dat we voorbijgaan aan de vraag of de Geest, die wegen schrijft in de tijd, ons mogelijk een andere weg wijst dan die van kerkelijke afspraken van jaren her? Lopen wij als kerk en kerkverband niet het grote risico dat we kerkelijke afspraken stellen boven wat onze Heiland in Mattheüs 23:23 het belangrijkste, het zwaarste van de wet noemt?

Dat brengt me bij het punt dat me in dit alles het zwaarst weegt:
Mag de synode van de kerken eisen dat aan in liefde en trouw samenwonende homoseksuele broeders en zusters in Jezus' naam wordt aangezegd dat voor hen geen plaats is aan de Avondmaalstafel en dus niet in het Koninkrijk van God? Mag en durft de synode de verantwoordelijkheid daarvoor op zich te nemen?

Het kan toch niet zo zijn dat het niet nakomen van ooit te goeder trouw en met de beperkte inzichten van toen gemaakte kerkelijke afspraken zwaarder weegt dan het sluiten van het Koninkrijk van God voor mensen die zich met lichaam en ziel in leven en sterven het eigendom van Jezus Christus weten?

Bijlage 3

Geciteerden

[citaat ..]= begin; [#citaat]= einde.

Citaat:

- 01 Ds. A.H. Verbree, GKv-predikant te Gramsbergen.
- 02 Dr. B. Loonstra in 'Hij heeft een vriend', p.17; 2005.
- 03 Idem, p. 24. (Ds. Loonstra is CGK-predikant te Gouda.)
- 04 Dr. W.J. Ouweneel in 'Seks en de kerk', p. 224; 2006.
- 05 Dr. A. Prosman in 'Homoseksualiteit tussen Bijbel en actualiteit', p. 137; 2013.
- 06 Ds. P. van Dolderen in HE-MA, blog 3. (HE-MA = hetero-man).
- 07 Dr. T.A. Boer in 'Kerk en theologie-58', p.123; 2007.
- 08 Idem, p. 126. (Dr. Boer is universitair docent ethiek aan de PThU te Groningen.)
- 09 Idem, p. 127.
- 10 Dr. H.W. de Knijff in 'Venus aan de leiband'.
- 11 Drs. W. Steenberg, emerituspredikant CGK te Zwolle.
- 12 Ds. J. Mudde, NGK-predikant te Haarlem.
- 13 Theoloog Rikko Voorberg te Amsterdam.
- 14 Dr. B. Loonstra, CGK-predikant te Gouda.
- 15 Drs. H. de Jong, emerituspredikant NGK te Zeist.
- 16 N. Sikkema-Holwerda, psychotherapeut, lid CGK Hoogeveen.
- 17 Drs. W. de Bruin, CGK-predikant te Purmerend.
- 18 Drs. N. Vennik, CGK-predikant te Groningen.
- 19 Ds. P. van Dolderen, CGK-predikant te Almere.
- 20 Br. K. van Zandwijk, lid CGK Boskoop; lid 1^e adviescommissie H. voor de synode 2010.
- 21 Dr. R. de Reuver, PKN-predikant te Den Haag.
- 22 Ds. H. de Graaff, PKN-emeritus predikant te Nieuwerbrug.
- 23 Ds. H.C. Mijnders, CGK-predikant te Zwolle.
- 24 Ds. J. Mudde, NGK-predikant te Haarlem.
- 25 Dr. B. Reitsma, hoogleraar aan de Vrije Universiteit voor de bijzondere leerstoel Kerk in de context van de Islam.
- 26 Zr. G. de Haan, lid CGK Zwolle.
- 27 Prof. dr. F.J. Oldenhuis, bijzonder hoogleraar Religie en recht aan de faculteit Godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen Rijks Universiteit Groningen.

Blogs:

[blog..]= begin; [#blog]= einde.

- 1-6 Dr. B. Loonstra, CGK-predikant te Gouda. Zijn blogs zijn terug te vinden op zijn website.

Pag. 4 Dr. J. Hoek (1988). Zonde: opstand tegen de genade.

Revisieverzoek van de gemeente van Amersfoort

Aan de roepende kerk te Nunspeet van de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken 2016

5 Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Ichthuskerk te Amersfoort heeft al op 28 maart 2014 een verzoek tot revisie ingediend, bestemd voor de Generale Synode van 2016. De kerkenraad wil met dit schrijven het verzoek tot revisie onderbouwen.

10 Het revisieverzoek richt zich op de door de Generale Synode van 2013 gedane uitspraken inzake homoseksualiteit en homoseksuele relaties in de gemeente van Christus. Deze hebben geleid tot het volgende synodale besluit:

15 ‘Seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met de Heilige Schrift, belijdenis en kerkorde.’ (56:3-6)

20 In de daarbij behorende pastorale handreiking wordt dit besluit praktisch uitgewerkt. Hoewel de handreiking bewogen van toon is en niet de vragen en moeite ontkent, betekent het synodale besluit dat gelovige gemeenteleden die kiezen voor een homoseksuele relatie in liefde en trouw onder de kerkelijke tucht vallen: zij behoren te worden afgehouden van het heilig avondmaal. In de lijn van de kerkorde (art.71-77) dienen zij, wanneer deze afhouding niet tot bekering leidt, uitgesloten te worden van de gemeenschap van de kerk.

De kerkenraad acht dat de generale synode bij dit besluit en bij zijn pastorale handreiking een aantal wissels is gepasseerd waarbij hij in alle oprechtheid de nodige vraagtekens zet. Hier wordt een kerkelijke uitspraak over het gedrag van een bepaalde groep medegelovigen gedaan op basis van een Schriftuurlijke onderbouwing, die niet volstrekt eenduidig is.

25 De kerkenraad erkent dat het rapport van de generale synode een uitgebreide studie is die tracht recht te doen aan het spreken van de Heilige Schrift. Toch is de kerkenraad van mening dat in het rapport op een aantal punten uit het spreken van de Schriften conclusies getrokken worden op basis van een uitleg en argumenten die onvoldoende overtuigen of op basis van teksten die ook een andere uitleg, c.q. toepassing mogelijk maken.

30 In dezelfde lijn leven bij de kerkenraad enige vragen en bezwaren ten aanzien van de wijze waarop de synode de belijdenis en de kerkorde heeft gehanteerd.

Op de hierna volgende gronden verzoekt de kerkenraad de generale synode om het rapport en de pastorale handreiking te heroverwegen en waar nodig te herroepen.

De Heilige Schrift

35 1. Ten aanzien van het spreken van de Heilige Schrift noemen we enkele teksten die ons aanleiding geven om anders of genuanceerder te spreken dan het rapport. Daarbij kiezen wij ervoor eerst te spreken over enkele relevante teksten uit het Oude Testament en dan uit het Nieuwe Testament, welke volgorde ons ook met de Heilige Schrift is gegeven.

40 a. We noemen Leviticus 18:22 en 20:13. Gelet op wat hier staat bestaat er geen misverstand over dat hier seksuele omgang tussen mannen wordt verboden op straffe van de dood. De achtergrond voor deze verboden kan sacrale prostitutie zijn, waarbij mannelijke prostitués in het heiligdom beschikbaar waren voor seksuele diensten met mannen. Het is niet ondenkbaar dat dergelijke praktijken ook aan Israël bekend waren (Deut.23:17v) en dat Levit.18 en 20 zich daar in de eerste plaats op richten. Anderzijds zijn er ook argumenten om het niet te beperken tot de cultus, omdat er in de strafwetten van Levit.20 ook andere praktijken verboden worden buiten de sfeer van de cultus (vs 6,9,25,27). Of

45

het woord 'gruwel' (18:20) alleen van toepassing is op cultische vormen van onreinheid of niet, het is wel verweven met onder Israël bekende heidense perversiteiten. Dat ligt ook in de betekenis van het woord gruwel, dat niet alleen over de overschrijding van vastgestelde grenzen gaat (rapport), maar ook over iets dat weerzin oproept en verwerpelijk is in de ogen van God en mensen en dat het bestaan van de eigen groep in gevaar brengt.¹

De nadruk in deze teksten ligt op bepaalde verboden seksuele praktijken. Daaruit kunnen wij niet concluderen dat Israël onbekend was met een aangeboren homoseksuele aanleg, maar ook niet dat Israël daarmee wel bekend was. Centraal staan in Israël het in stand houden van de naam van de familie en het familiebezit. Homoseksuele relaties in liefde en trouw zijn in die context ondenkbaar en blijven in Leviticus dan ook buiten het gezichtsveld.

- b. We noemen ook Romeinen 1:18-3:26. Dit gedeelte spreekt over het wonder van Gods genade in Jezus Christus. Vanuit het perspectief van Gods heiligheid is er niemand rechtvaardig, zelfs niet één en is er niemand die God echt zoekt (3:10v). Niemand kan aan Gods heilige normen voldoen. Zowel de heidenen (1:18-32) als de Joden (2:1-3:8) kunnen zich niet aan het regime van de zonde onttrekken. Daarbij wordt het praktiseren van homoseksualiteit als één van de manifestaties beschreven waarbij mensen God de rug toekeren en zichzelf vereren in plaats van God. Maar het gaat niet alleen om hen: iedereen die uit eigen kracht leeft, bereikt de gerechtigheid voor God niet, hetzij zonder of met wet. Ieder mens wordt in staat van beschuldiging gesteld. Paulus schrijft dit gedeelte om duidelijk te maken hoe alle mensen – niemand uitgezonderd – Gods genade nodig hebben en dat God uit genade gerechtigheid schenkt aan allen die in Jezus Christus geloven (3:22).

In het rapport (27:23-28:43) gaat het vooral om de uitleg van Romeinen 1:26,27, waar we lezen dat de vrouwen de natuurlijke omgang verruild hebben voor de tegennatuurlijke en dat de mannen de natuurlijke omgang met vrouwen hebben opgegeven en in hartstocht voor elkaar zijn ontbrand, vs. 26-27.

We achten het terecht dat het rapport van de GS een verbinding legt met de door God gegeven orde in de schepping en een verband tussen de afgoderij van de heidenen en hun homoseksuele ontaarding (28:9-14). Maar we menen dat er *meer* valt te zeggen over de relatie tussen de afgoderij die indruist tegen de natuur (God niet erkend uit de schepping en schepsels aanbeden als goden) en het tegennatuurlijke karakter van homoseksualiteit. Paulus verweeft zijn uitspraken over afgoderij en homoseksualiteit met elkaar, vgl. vs 19-23. In vs 19-23 gaat het over afgoderij onder de heidenen, in vers 24 wordt al gezinspeeld op homoseksuele praktijken; in vers 25 gaat het weer over afgoderij: mensen aanbidden het geschapene in plaats van de Schepper. Vs 26-27 gaan expliciet over homoseksueel gedrag. Vs 28 gaat opnieuw over afgoderij, uitmondend in een verwijzing naar de verwerpelijke daden.

Het begrip 'tegennatuurlijk' duidt er dan ook op dat mensen in hun homoseksuele gedrag tot uitdrukking brengen hoe hun verloochening van God ingaat tegen de werkelijke verhoudingen tussen de Schepper en zijn schepsels. God geeft hen daaraan over, zodat zij verstrikt raken in hun eigen verwerpelijke keuze tegen God, en zij laten erin zien waar dat toe leidt. Tot lust, wellust, ontucht en begeerte, in combinatie met het woord 'ontbranden'. Dat duidt op ongecontroleerde, oploeiende begeerten, wat iedere gedachte aan een inbedding in een beschermende relatie van liefde en trouw uitsluit. Paulus wil niet primair zeggen dat mensen met hun homoseksuele/lesbische gedragingen moedwillig afwijken van de door God gestelde orde in de schepping. De spits is dat ze, door dit te doen, hun afkeer van God zelf manifesteren. 'Tegennatuurlijk' is niet alleen: in strijd met de schepping, maar ook en vooral: in opstand tegen de Schepper.

Daarmee is de conclusie van het rapport dat de apostel hiermee elk homoseksueel handelen afwijst twijfelachtig. De apostel wijst homoseksueel handelen af in de context van losbandigheid en zich afzetten tegen God.

¹ Vgl. E.Jenni/C.Westermann, THAT, Band II,t'b ,1053v: "Die Ablehnung oder Ausscheidung des Wesensfremden hat offensichtlich den Zweck, die Homogenität und Funktionsfähigkeit der Gruppe zu sichern. Kult- und Rechtsgemeinschaften, Verwandtschafts- und Wohngruppen sind vor allem daran interessiert, dass das Fremde (->zar' Der Andere is der Outsider, dessen Verhalten die Existenz der eigenen Gruppe gefährdet') als to'eba gekennzeichnet und damit ausgeschlossen wird."

Het rapport stelt, dat in Romeinen 1 (26:30) geen onderscheid wordt gemaakt tussen tegennatuurlijk handelen in heidense uitspattingen en tegennatuurlijk handelen in een relatie van liefde en trouw tussen christenen. Gelovige gemeenteleden met een homoseksuele gerichtheid weten zich echter door de veralgemenisering van Paulus' woorden als conclusie van het rapport ten onrechte veroordeeld: zij wensen zich niet losbandig te gedragen of zich af te zetten tegen God. Vanwege het gekozen uitgangspunt is er in het rapport geen ruimte voor dat gevoel.

Ook in het gebruik van de term 'verwisselen' komt dat extreme en moedwillige karakter boven. De vrouwen hebben de natuurlijke omgang voor de tegennatuurlijke verwisseld, en de mannen hebben de natuurlijke omgang met vrouwen losgelaten (Romeinen 1:26, 27). Met andere woorden: eerst beoefenden ze de natuurlijke omgang en later de tegennatuurlijke. De conclusie ligt voor de hand dat Paulus hier een daadwerkelijk verwisselen op het oog heeft. In termen van vandaag moet hij het dus wel hebben over mensen die heteroseksueel actief zijn of waren en die al dan niet blijvend homoseksueel actief worden. Dat is ook de praxis zoals die in Paulus' tijd zich nadrukkelijk manifesteerde. Relaties in liefde en trouw zijn buiten beeld. De veroordeling betreft losse contacten, vaak buiten het eigen huwelijk van betrokkenen om. Het rapport laat deze uitleg achterwege.

Los van de vraag om welke gerichtheid het gaat, homoseksueel of heteroseksueel, het leven van de mensen in Romeinen 1 wordt getypeerd door moedwillige miskenning van God, afgoderij, de toorn van God, tegennatuurlijk bandeloos gedrag, verwisseling van seksuele contacten. Zulke mensen zijn niet zomaar op één lijn te stellen met hen die zichzelf als homoseksueel gericht leerden kennen en aanvaarden en in liefde en trouw een relatie aangaan.

Samengevat: In Rom. 1:18-32 predikt Paulus Gods oordeel over een mensheid die de waarheid aangaande God in ongerechtigheid onderdrukt. In nauwe aansluiting bij andere Joodse schrijvers beschouwt hij de verwisseling van God voor de afgoden als de wortel van alle kwaad. In dát kader brengt Paulus in Rom. 1:26-27 de homoseksuele omgang tussen vrouwen en tussen mannen ter sprake als overduidelijke illustratie van het oordeel van God over een mensheid die de verering van Hem ingeruild heeft voor de verering van het schepsel. De wijze waarop Paulus zich uitdrukt, biedt geen aanknopingspunten voor de opvatting dat Paulus uitsluitend exploiterende of pederastische vormen van homoseksuele begeerten en omgang onderend en schandelijk gevonden zou hebben. Homoseksuele passies en de daaruit voortkomende daden lagen voor hem per definitie in de sfeer van het mensonterende. Dit blijkt uit de relatie die er ligt tussen de uitdrukkingen 'natuurlijk' en 'tegnatuurlijk gebruik' en Gen. 1: zo heeft God de Schepper mannen en vrouwen niet geschapen noch bedoeld.

Paulus lijkt homoseksueel gedrag te zien als een welbewust gekozen levensstijl, iets waaraan een mens zich uit begeerte overgeeft en dit dan als gevolg van het rechtvaardig oordeel van God over allen die de waarheid in ongerechtigheid ten onder houden. Dat doet vermoeden dat Paulus niet uitgaat van het bestaan van 'een homoseksuele geaardheid' zoals daar tegenwoordig wel over gesproken wordt. De opvatting dat Paulus ook weet heeft gehad van homoseksuele relaties in liefde en trouw en ook die in Rom. 1 voor ogen heeft, kan op grond van het ons beschikbare materiaal niet met feiten onderbouwd worden.

- c. In Rom.3:21 noteert de apostel Paulus, dat Gods gerechtigheid buiten de wet om (of zonder de wet) openbaar geworden is. De wet is geen voorwaarde om deel te krijgen aan een rechte verhouding tot God. Dankzij Christus staat de wet de gelovige niet in de weg om door God te worden aanvaard. Seksuele gerichtheid is daarbij niet bepalend. Het leven van de gelovige wordt gevoed door zijn/haar eenheid met Christus. Dat heeft zeker ook gevolgen voor de wijze waarop men leeft. Het is niet zo dat dan de wet er niet meer toe doet, maar de hele wet wordt samengevat in het woord: Heb uw naaste lief als uzelf (Gal. 5:14). Daarbij is de wet niet opgegeven. De wet helpt de liefde concreet te maken. Maar tegelijk is de liefde het criterium voor de geldigheid van de geboden (1 Kor.13:1vv). Wat is daarvan de consequentie voor ons denken over homoseksualiteit? Als er geen verbinding met Christus is door het geloof loopt men stuk op de eisen van de wet waaraan men niet voldoet. Men

leeft naar het vlees, volgens de begeerte van het vlees, dat is iemands eigen zelfzuchtige ik (Rom.3:17-21).

Dat heeft ook gevolgen voor ons denken over homoseksualiteit. De wet is van kracht in het leven van de gelovige, omdat en voor zover hij vorm geeft aan de liefde. Als er geen liefde zichtbaar wordt blijft het gebod tussen de gelovige en zijn behoud in staan als een voorwaarde die vervuld moet worden om in het heil te kunnen delen. Het verbod op een homoseksuele relatie in liefde en trouw kan verstaan worden als een verbod dat geen relatie met de liefde heeft. Maar wie van genade leeft kent de wet niet meer als veroordelende instantie. De wet keert zich tegen wie buiten Christus en in het vlees leeft.

De vraag is of zo de liefde geïsoleerd komt te staan ten opzichte van het geheel van de Schrift. Wij achten in tegenstelling tot het rapport van de GS dat dat niet het geval is. De liefde die hier benoemd wordt is verbonden met Christus, de Geest, de wet en het evangelie. Wanneer wij door de Geest leven is het houden van de geboden niet zwaar (1 Joh.5:3). Dat wordt pas zwaar, ja onmogelijk, als wij niet door de Geest leven, maar op basis van het vlees, onze oude natuur. Door de kracht van de liefde die ons door de Geest gegeven wordt, komen wij met vreugde toe aan de inhoud van de geboden: de liefde.

Het rapport erkent dat een homoseksueel gericht iemand gelovig kan zijn en deel kan ontvangen aan de Heilige Geest. Geldt ook voor hem of voor haar dat in de kracht van de Geest het gebod geen zware last is? Het rapport erkent ook dat de homoseksuele gerichtheid vaak niet te veranderen is. Om geen homoverlangens toe te laten zou men dan zijn/haar seksualiteit moeten verdringen.² Heteroseksuelen hebben echter al langer ontdekt dat de Geest onze seksualiteit niet doodt.³ Krijgen homochristenen dan niet een onmogelijke opdracht opgelegd, of geldt ook voor hen dat door de Heilige Geest Gods geboden niet zwaar zijn? De Geest schenkt immers de liefde die we nodig hebben om dit gebod te vervullen.

Tegennatuurlijk-onnatuurlijk

Christenen die bij zichzelf ontdekken dat zij een homo-oriëntatie hebben, zijn met hun homoseksuele verlangens niet per definitie tegen de Schepper gericht. Dat zou wel kunnen: als het voldoen aan die verlangens manifestatie is van afgoderij en schending van Gods majesteit. Maar het kan ook zijn dat men uiting geeft aan een diep seksueel verlangen dat afwijkt van wat God in de schepping heeft bedoeld. Als daarbij het verzet tegen God ontbreekt, is ook het *tegen*-karakter van '*tegennatuurlijk*' afwezig. Men kan dan beter van *ónnatuurlijk* spreken. Wanneer we dat doen, verliest ook de scheppingsorde haar zware morele lading. In de Bijbel is Gods scheppingsbedoeling vaak een ijkpunt, maar de Bijbel gaat daar niet rigide mee om. 'Van den beginne is het also niet geweest' zegt Jezus op de problematiek van de echtscheiding (Matteüs 19:8). Maar Jezus zegt ook dat bij de opstanding de

² Het valt op dat het rapport met een enkel citaat naar de dichter Willem de Mérode verwijst. Het is de vraag of de lezer van het rapport zich goed realiseert in welke levenslange nood deze dichter heeft verkeerd.

Vervolg voetnoot 2 :

'Is er een nood, die meerder nijpen kan dan deze:

in liefdes luthof zijn een eenzaam man en een bevreemde?'

Deze nood was ingegeven door zijn homoseksuele gerichtheid (pedofilie?), maar ook door het oordeel van mensen en het door hem zo ervaren juridisch onrecht dat hem aangedaan was (nav art.248bis WvS)

'Bewaar mij voor den waanzin van het recht,

De sluwe waarheid van de letterknecht.

Hij is de wilde haver op de akker,

Van buiten glanzend en van binnen slecht.

Men dient zich af te vragen of de strijd die de Mérode beschrijft datgene is wat God van alle homoseksuelen vraagt, voor wie de gave van onthouding niet een gave, maar een diepgaande, permanente eenzaamheid betekent. In de Gereformeerde Kerk van die dagen bleek De Mérode zich niet langer welkom te weten.

³ Moeten we ons in dit verband ook niet afvragen of het in het rapport gemaakte onderscheid tussen begeerte en toegeven daaraan Bijbels gezien houdbaar is? Zegt Jezus niet : Wie een vrouw aanziet om haar te begeren, heeft in zijn hart reeds overspel gepleegd?

mensen niet trouwen en niet worden uitgehuwelijkt (Matteüs 22:30). Hetzelfde geldt voor het al of niet houden van de sabbat, die ook teruggaat op de schepping. Maar het houden ervan laat Paulus over aan de christelijke vrijheid. (Kol.2:16v; Rom.14:5) Wij achten daarom het spreken over de scheppingsorde geen toereikende hoeksteen van de argumentatie. Wij menen dat de Here zijn

5 bedoelingen met het leven van mensen hoog houdt en tegelijk steeds weer rekening houdt met de menselijke draagkracht, zwakte, onmacht en zondigheid. In zijn onbegrijpelijke barmhartigheid ziet de Here naar mensen om, om te voorkomen dat zij aan een te zware last ten onder gaan. Dat leidt niet tot hoogmoed of tot een losbandige levensstijl, maar tot een zekere innerlijke vrijheid.

- 10 d. Conclusie: De bewijsvoering die het rapport volgt vanuit de Heilige Schrift doet ons inziens niet voldoende recht aan homoseksuele gelovigen die zoeken naar de mogelijkheid van een relatie in liefde en trouw. Zij zullen zich, niet ten onrechte, niet herkennen in de verboden en negatieve beschrijving van homoseksuele praktijken. Deze hebben in de Schrift alles te maken met losbandigheid, wetteloosheid en een zich afzetten tegen God.

15 2. De belijdenis

- a. De zin uit het rapport dat de apostel Paulus geen onderscheid heeft gemaakt tussen de verschillende situaties waarin iemand kan komen tot een homoseksuele omgang of een dienovereenkomstige relatie, wordt gevolgd door de opmerking: Gelet op het goddelijk karakter van
- 20 de Bijbelse geschriften moeten we daaraan toevoegen: 'de Heilige Geest heeft hem daar niet toe gebracht' (41:7-8). We achten deze opmerking te ver gaan: de verwijzing naar de Heilige Geest suggereert dat geen verschil van inzicht in de uitleg mogelijk is. Eenzelfde gedachtegang treft ons in 27:16-21. Wij menen dat bij verschillen van inzicht inzake de uitleg van een Schriftgedeelte een synode beter terughoudend zou moeten zijn met een eigen exegese als enig mogelijke exegese gelijk te
- 25 stellen met Gods Woord. Hiermee wordt elke andere uitleg bij voorbaat afgewezen als strijdig met Gods Woord. De geschiedenis van de kerk heeft meermalen bewezen dat een stellingname als deze weer moest worden prijsgegeven. Het rapport laat de Heilige Schrift op deze wijze meer zeggen, dan de Schrift zegt. We beroepen ons daarvoor op art.7 van NGB: het is verboden aan het Woord Gods iets toe of af te doen.
- b. De uitleg van de Schrift en de conclusies zijn op verschillende punten betwistbaar en
- 30 onvoldoende overtuigend. Toch wordt de uitspraak van de synode dwingend aan de kerken opgelegd. Wij menen dat de synode hierin te ver is gegaan. Daarom verwerpen wij, zo art.32 van de NGB, alle menselijke bedenksels en alle wetten, die men zou willen invoeren om God te dienen en daardoor de gewetens te binden en te dwingen, op welke wijze ook.

35 3. De kerkorde

- a. Wij merken op dat de wijze waarop de synode het gezag van de Heilige Schrift afhankelijk maakt van het gezag van een synode bezwaarlijk is. De synode heeft op voorhand de meningen van anderen afgewezen door zich erop te beroepen dat de synode een hoger gezag heeft dan andere uitleggers
- 40 (c.q. een kerkenraad of gemeenteleden). De kerkgeschiedenis zou ons kunnen leren dat de invloed van de Reformatie waarschijnlijk nooit zo groot zou zijn geweest wanneer deze stelregel zonder meer gegolden had. Een synodale uitspraak kan immers slechts dan bindend en verbindend zijn, omdat en voor zover daarin getrouw de Schrift wordt nagesproken. Vervolgens kan men zich afvragen of bij dit gevoelige thema die direct het leven van bepaalde leden in de gemeente van Christus raakt het wijs en
- 45 nodig is om zich op deze wijze op te stellen. Men kan zich ook afvragen of een volgend synodaal rapport inzake bijv. het gebruik van tabak en de gevolgen daarvan – op grond van 1 Kor.6:19 : uw lichaam is een tempel van de Heilige Geest - met eenzelfde stelligheid aan de kerken zal worden voorgehouden.
- b. Het is aan de generale synode om de kerken te dienen met zaken van gemeenschappelijk belang. Het
- 50 is aannemelijk dat een synode de kerken dient met een studierapport. Maar gaat zowel het pastorale als ook tuchtrechtelijke protocol dat aan dit rapport verbonden is niet te zeer voorbij aan het gezag en de bevoegdheid en de pastorale verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerkenraad en raakt dit niet aan art. 85 KO: geen kerk zal over andere kerken, geen ambtsdrager over andere ambtsdragers, op

welke wijze ook, heersen. Op dit punt geldt dat in een meerdere vergadering (zie art.30 KO) slechts datgene behoort te worden behandeld wat in de mindere niet kon worden afgedaan.

Tenslotte:

In het rapport van de generale synode (79:14-16) krijgen ouders van homoseksuele kinderen het pastorale advies mee: 'Laat de deur altijd open blijven! De liefde, het geduld en de wijsheid van ouders mag een afspiegeling blijven van de liefde, het geduld en de wijsheid van God.' Wanneer het ouderlijke huis open dient te blijven voor een kind met een homoseksuele relatie, zal dan het huis van de Here voor hetzelfde kind gesloten worden? Wij menen dat van het hanteren van de tucht overeenkomstig het synodebesluit naar homoseksuele broeders en zusters toe geen trekkende, laat staan een heilzame, werking uitgaat. Sterker nog: vanuit eeuwigheidsoogpunt is de afhouding van het Avondmaal door de kerk een zeer ernstige aangelegenheid. Ernstiger zelfs dan de doodstraf door de overheid. Kennis genomen hebbend van het rapport en de beslissing van de synode zullen zij niet anders dan bij de eerste stap in deze richting onze kerkgemeenschap verlaten. Helaas heeft de praktijk van ons gemeentelijk leven ons hier al, vóór het door de GS genomen besluit, in bevestigd.

De kerkenraad is van mening dat onze kerken het zouden moeten aandurven om bij zo'n moeilijk en ingrijpend thema als homoseksualiteit een minder buitensluitend standpunt in te nemen. Veel homoseksuele broeders en zusters ervaren hun anders-zijn als zwaar, zeker als hun leefwijze door de omgeving wordt veroordeeld. Christenen kunnen daarover verschillend denken. In de spanning met de heiligheid van de gemeente kiezen wij ervoor om barmhartig jegens deze naasten te zijn, gedachtig aan wat de Here ons voorhoudt in de gelijkenis, waarin de priester en de leviet genoegzame, ook Schriftuurlijke argumenten hebben om aan de overkant voorbij te lopen en de Samaritaan degene is die barmhartigheid bewijst.

Wij erkennen dat in de Schrift geslachtsgemeenschap ingebed is in de huwelijksrelatie van man en vrouw en aan die relatie is voorbehouden. Wij erkennen ook dat een homoseksuele relatie niet hoort bij de goede schepping van het begin en onnatuurlijk is. Maar met de erkenning daarvan en met de belijdenis dat wij in een gebroken wereld leven achten wij dat broeders en zusters die onder voorwaarden van liefde en trouw voor een relatie gekozen hebben toch een plek dienen te krijgen in de gemeenschap van de kerk, diep beseffend dat wij samen alleen van genade kunnen leven. We benoemen dat als 'welcoming but not affirming'. Dat betekent voor ons ruimte zonder goedkeuring en ruimte voor de eigen verantwoordelijkheid van de gelovige. Ruimte ook om met alle broeders en zusters samen het heilig avondmaal te vieren, om met brood en wijn getroost samen te gedenken dat wij alleen in en door Christus aanvaard en geliefd mogen zijn.

Op grond van het vorenstaande verzoekt de kerkenraad van Amersfoort de GS het besluit van 2013 te heroverwegen. Dat betekent:

1. Het intrekken van het rapport voor een herziening en een nadere bezinning op de gegevens van de Schrift zoals in het rapport verwoord ;
2. Herroepen van de handreiking met de tuchtrechtelijke procedure;
3. Ruimte voor de eigen verantwoordelijkheid en het gezag van een plaatselijke kerkenraad inzake zijn pastoraal beleid.

We wensen u wijsheid, fijngevoeligheid en de leiding van de Heilige Geest toe bij al uw besprekingen.

Met broederlijke groet,
namens de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Ichthuskerk te Amersfoort,

<Deze versie is per mail in Word verstuurd en daarom niet ondertekend>

Revisieverzoek van de gemeente van Groningen

Aan de weleerwaarde en eerwaarde broeders

van de Generale Synode 2016

5 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

p/a de scriba van de roepende kerk

Christelijke Gereformeerde Kerk Nunspeet

Postbus 118

10 8070 AC Nunspeet

Groningen, 10 maart 2016

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

In een schrijven gedateerd 28 februari 2014 hebben wij als kerkenraad van Christelijke Gereformeerde Kerk te Groningen formeel reeds te kennen gegeven een
15 revisieverzoek te willen indienen met betrekking tot het besluit omtrent omgang met broeders en zusters met een homoseksuele gerichtheid, zoals dat genomen is op de synode van 2013 en gepubliceerd is in het besluitenboekje. Middels deze brief willen wij ons formele bezwaar graag inhoudelijk toelichten.

Wij beseffen dat aan de totstandkoming van de besluiten van de synode een lange
20 tijd van overweging en deliberatie vooraf is gegaan, waarin de synode op zoek is gegaan naar de weg die het evangelie ons wijst. Ook hebben we vastgesteld dat het rapport van de synode-commissie en de toegevoegde pastorale handreiking zeer waardevolle elementen en aanzetten bevat. Toch zijn wij van mening dat in het besluit van de synode enkele zaken onvoldoende overwogen zijn. Ons inziens is het
25 rapport van de synode in strijd met het recht van iedere kerkenraad om zijn eigen pastorale handelen te bepalen. Daarnaast zijn wij van mening dat het zeer noodzakelijk is om met elkaar opnieuw na te denken over de hantering van de kerkelijke tucht.

Voordat we bovengenoemde punten nader toelichten willen we echter aandacht vragen voor een ander punt. De synodecommissie heeft in haar rapportage aan de synode ruim aandacht besteed aan kwesties van exegetische aard en is uiteindelijk tot de conclusie gekomen dat seksuele omgang tussen mensen van hetzelfde

5 geslacht als zonde moet worden beschouwd en derhalve via de weg van de kerkelijke tucht dient te worden behandeld. De commissie heeft een duidelijk standpunt ingenomen inzake de exegetische discussie omtrent homoseksualiteit.

Dat is enerzijds een goede zaak. Niemand is immers gebaat bij onduidelijkheid. Tegelijk constateren we dat de uitspraak van de synode weinig tot geen ruimte laat

10 voor onzekerheden die er ook zijn met betrekking tot de vragen rondom homoseksualiteit. Nu is er aan duidelijkheid gewonnen, maar tevens een hoop nuance verloren gegaan als het gaat om de Schriftuitleg van de betreffende gedeelten. Mede hierom zouden wij de synode willen vragen om een nieuw besluit te nemen, waarin op z'n minst iets van de bestaande onzekerheid ten aanzien van

15 de uitleg van de betreffende Schriftgedeelten tot uitdrukking komt. Was het bijvoorbeeld niet mogelijk geweest om naar analogie van artikel 70 sub 4 c. t/m e. KO te spreken over 'onvoldoende zekerheid' ten aanzien van de vraag of seksuele omgang tussen mensen van het gelijke geslacht als zonde beschouwd moet worden om vervolgens de kerkenraden tot grote voorzichtigheid te manen in dergelijke

20 gevallen?

Vrijheid van de kerkenraad inzake haar eigen pastoraat

De reden om met betrekking tot het besluit van de synode een revisieverzoek in te dienen is dat wij van mening zijn dat de Generale Synode in haar besluit de grenzen van haar bevoegdheid heeft overschreden door de afzonderlijke kerkenraden voor

25 te schrijven hoe zij inzake specifieke pastorale situaties dient te handelen. In artikel 30 KO lezen we dat op een meerdere vergadering slechts dat behandeld kan worden wat in een mindere vergadering niet kon worden afgedaan. De synode heeft weliswaar een besluit genomen ten aanzien van een specifieke pastorale kwestie in algemene zin, echter juist een kwestie als homofilie en homoseksualiteit laat zich

30 niet veralgemeniseren maar is in elk geval weer anders en behoort daarom in ieder specifiek geval beoordeeld te worden door de plaatselijke kerkenraad.

Het feit dat het besluit van de synode vergezeld is gegaan van een uitgebreide pastorale handreiking en de in het besluit gehanteerde opmerking dat e.e.a. 'in de

gezindheid van Christus' dient te geschieden, doet niets af aan het feit dat de synode aan kerkenraden van te voren voorschrijft wat de uitkomst moet zijn van de pastorale weg die bewandeld moet worden met broeders en zusters met een homoseksuele gerichtheid: ofwel onthouding van seksuele omgang ofwel de weg van kerkelijke tucht.

Door de kerkenraden voor te schrijven hoe zij in pastoraal opzicht met homoseksuele medebroeders en zusters moeten omgaan, ontnemt de synode hen de vrijheid waar juist het gereformeerd kerkrecht zo op hamert. Elke kerkenraad zou de vrijheid moeten hebben en houden om in gehoorzaamheid aan Schrift en belijdenis op zijn eigen wijze vorm te geven aan zijn pastorale werk.

Opnieuw doordenken van de tucht

Een tweede reden om een revisieverzoek in te dienen heeft te maken met het functioneren van de tucht. Met homoseksuele broeders en zusters zal de weg van de kerkelijke vermaning en tucht moeten worden gegaan, volgens het besluit van de synode. Dat betekent uiteindelijk: indien zij zich niet onderwerpen zullen zij van de gemeente afgesneden worden. (Art. 77 K.O.) Let wel: ten principale worden daarmee homoseksuele broeders of zusters buiten het heil van Christus geplaatst (!). Zij zijn niet langer broeders en zusters, maar buitenstaanders en ongelovigen.

Het is echter de vraag of dit goed is. Over het algemeen blijken tuchtprocedures vandaag de dag niet meer te werken. Dat heeft zeker met de tijdgeest te maken: de onwil van mensen om zich te buigen voor gezag, maar ook de huiver om autoritair over te komen. Het is echter niet alleen de tijdgeest die zorgt voor een gebrek aan tucht: zou het kunnen zijn dat we als kerken van vandaag minder scherp de grenzen kunnen trekken dan dat we dat vroeger deden?

Binnen de context van een volkskerk in een christelijke samenleving is het begrijpelijk dat er ruime aandacht was voor de beoefening van de tucht. De scherpe lijn van de tucht maakte duidelijk dat men van de kerk geen lid is op basis van afkomst of sociale conventies. De situatie is de laatste decennia echter drastisch veranderd. De kerk heeft niet langer een monopolie positie als het gaat om zingeving, moraliteit en religie. Ze is slechts een bescheiden onderdeel geworden van een post-christelijke samenleving. En de leden van de kerk voelen zich niet meer verbonden aan het kerkelijk instituut vanwege sociale conventies of vanwege afkomst, maar alleen op basis van hun eigen persoonlijke overweging.

De kerk zal opnieuw moeten ontdekken wat wezenlijk is en wellicht ook tot de ontdekking komen dat zij minder wordt gedefinieerd door haar grenzen, maar veel meer door haar centrum: het kruis van Christus. Rondom dat centrum verzamelt
 5 zich een bonte verzameling mensen. Van toegewijde discipelen tot kritische luisteraars. Van leerlingen die het verlangen hebben om heel hun leven door hun Heer te laten bepalen, tot sceptische toehoorders die ondanks alles niet loskomen van de stem van Jezus. De grens tussen de kerk en de wereld is daarbij niet zo scherp te trekken als in het verleden wel gebeurd is. Een voorbeeld kan dit
 10 misschien duidelijk maken.

Stel u een homoseksuele broeder voor die met heel zijn hart aan Christus is toegewijd en ondanks diepgaand onderzoek er niet van overtuigd is geraakt dat zijn homoseksuele levenswijze in strijd is met het evangelie. Formeel zou de kerkenraad na een langdurig traject van gesprek en vermaning de tucht moeten uitoefenen over
 15 deze broeder. Daarmee zou deze broeder – volgens de principes van de tucht - niet alleen buiten de betreffende gemeente worden geplaatst, maar buiten het heil van Christus. Stel u nu voor een broeder die al zijn hele leven in de kerk zit, maar diep in zijn hart nooit overtuigd is geraakt van het evangelie. Deze persoon heeft geen openbare zonden begaan en maakt daarom haast vanzelfsprekend onderdeel uit
 20 van de gemeente. De vraag is: wie van beide broeders bevindt zich dicht bij het centrum dat gevormd wordt door het kruis: de broeder die al worstelend is gekomen tot een duurzame homoseksuele relatie, of de broeder die al jaren zonder na te denken de kerkbanken vult? Zou het zo kunnen zijn dat de homoseksuele broeder met zijn 'openbare zonde' dicht bij het kruis staat, dan de ander broeder
 25 op wie ogenschijnlijk niets is aan te merken?

We begrijpen dat we hiermee meer vragen oproepen dan beantwoorden. Want hoe zit het dan met bijvoorbeeld Matteüs 18? Is er binnen de gemeente dan helemaal geen ruimte meer voor vermaning? Heeft de tucht dan volledig afgedaan? Wat ons betreft zeker niet, maar het is wel nodig om opnieuw na te denken over de vraag op
 30 welke manier en met welke middelen dit gebeurt. Het wordt m.a.w. tijd dat we als kerken van Gereformeerde signatuur opnieuw gaan nadenken over de functie en de praktijk van de tucht.

Laten we voordat we met elkaar hier het gesprek over hebben gevoerd geen besluiten nemen waarmee oprecht gelovige broeders en zusters worden geschaad. Daarom willen wij de synode verzoeken het besluit ten aanzien homoseksualiteit te herzien en de kerkenraden niet als regel voor te schrijven de weg van de kerkelijke tucht te bewandelen met broeders en zusters met een homoseksuele gerichtheid.

Tenslotte

De kerkenraad van Groningen wenst de generale synode veel wijsheid van God toe in haar vergadering.

Namens de kerkenraad,

10 R.G. den Hertog, voorzitter

O. Zuidema, secretaris

Christelijke Gereformeerde Kerk Den Haag

Secretariaat
Mw. G. van Keulen-van 't Veer
Bunchestraat 11
2286 GJ Rijswijk
Tel.: 070-3948770
Mailadres: scriba@cgkdenhaag.nl

Scriba
M.P. Kappe
Delagoastraat 37
2572 XE Den Haag
tel. 070-7523692

Aan de Generale synode van de Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland
p/a scriba CGK Nunspeet
Dhr. J. Turkenburg
Postbus 118
8070 AC Nunspeet

Den Haag, 25 maart 2016

Betreft: verzoek tot revisie van het besluit omtrent homoseksualiteit en homoseksuele relaties

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De raad van de CGK Den Haag heeft zich in de afgelopen periode gebogen over het door de Synode vastgestelde rapport over "homoseksualiteit en homoseksuele relaties". Hij heeft in zijn brief van d.d. 27 maart 2014 herziening aangevraagd. In dit schrijven geeft hij aan op welke punten hij herziening aanvraagt en waarom.

Bespreking

De kerkenraad heeft in een eerste fase kennis genomen van het uitgebreide rapport. Dat gaf aanleiding om revisie aan te vragen, althans de mogelijkheid daartoe open te houden. Daarna is in de pastorale raad verder gestudeerd tijdens vijf pastorale vergaderingen. Vervolgens zijn conclusies getrokken en is in de brede kerkenraad de aanvraag tot herziening gehandhaafd en vastgesteld. De gemeente is in een vroeg stadium in kennis gesteld van het voornemen tot revisie. Hierop is slechts een enkele, positieve, reactie gekomen. Dat het revisieverzoek is gehandhaafd is de gemeente ook bericht; indien nodig zal hierover gesproken worden. De kerkenraad heeft ervoor gekozen om het onderwerp niet uitgebreid in de gemeente te bespreken, tenzij daar vraag naar is, omdat het proces van fusie en huisvesting en gemeentezijn in de stad, waarin onze gemeente momenteel verkeert, alle aandacht vraagt.

Volledigheid

De raad waardeert het dat in het rapport het onderwerp van verschillende kanten belicht wordt: allereerst exegetisch en hermeneutisch – hoe zou het anders kunnen: beginnen bij de bron – maar ook de psychologische en sociale kant komen aan de orde. Het onderwerp is veel uitgebreider dan in het bestek van een synoderapport aan de orde kan komen, maar er is naar gestreefd in het wezenlijke zo volledig mogelijk te zijn.

Er is waardering voor de invoelende, behoedzame toon waarin het tweede deel, de pastorale handreiking, geschreven is. Veel daarin is bovendien waardevol voor het uitoefenen van het pastoraat in het algemeen, niet alleen in situaties waarin homoseksualiteit en homoseksuele relaties aan de orde zijn, maar ook in tal van andere situaties.

Exegese - hermeneuse

De raad kan een heel eind meegaan in de bespreking van de Bijbelse gegevens t.a.v. homoseksualiteit. Hij is er blij mee dat teksten die eerder (en elders) aangevoerd werden om homoseksuele relaties af te keuren en zelfs homoseksuelen te veroordelen, niet aangevoerd worden, omdat ze gaan over verwording en perversie waarin onze homoseksuele broeders en zusters zich op geen enkele wijze herkennen.

De raad heeft het meest moeite met de bespreking van Romeinen 1.

In paragraaf 2.2. worden allerlei vormen van homoseksueel handelen, zoals in Paulus' tijd bestonden, vermeld: tempelprostitutie, pederastie, decadent gedrag, prostitutie. En dan staat op blz.27, r.1vv: "Een homoseksueel handelen tussen gelijkwaardige, vrije burgers werd in het burgerlijke leven niet geaccepteerd, laat staan een relatie."

Volgens ons betekent dat: een relatie van twee homoseksuele mannen of vrouwen, in liefde en trouw, zoals in onze tijd voorkomt, was in die tijd not done.

Op dezelfde bladzijde, r.27 staat: het is "mogelijk of zelfs waarschijnlijk dat de apostel wist van een homoseksuele oriëntatie die nauw verweven kan zijn met het persoon zijn. Toch schrijft hij daarover niet uitdrukkelijk. Het kan aangeven dat hij dat punt niet belangrijk vond en geen wezenlijk onderscheid zag tussen een homoseksueel handelen buiten een wederkerige verhouding en een dergelijk handelen binnen een dergelijke verhouding vanuit een diepe innerlijke gerichtheid." Maar het kan o.i. ook zo zijn dat hij daarop niet inging omdat er geen homoseksuele relatie voorkwam, zoals in onze tijd, doch slechts verworpen homoseksuele handelingen in tempelprostitutie, pederastie, etc. Daarom gaat hij niet dieper in op de mogelijkheid waarin twee mensen vanuit hun gerichtheid een duurzame, "monogame" relatie aangaan. Paulus was dus wellicht bekend met de gerichtheid, maar niet met een vorm waarin deze gerichtheid een acceptabele invulling kreeg. God heeft "de apostel geen concrete aanwijzingen gegeven hoe daarmee om te gaan. Hij heeft hem niet gewezen op de mogelijkheid van een diepe seksuele oriëntatie in het mens-zijn en dat daarmee binnen de christelijke gemeente anders zou moeten worden omgegaan." (blz.28, r.5vv) Dat onderschrijven we, maar dat dat niet gebeurd is, valt juist ook te verklaren vanuit de cultuur van toen.

Anders gezegd, als in de tijd en culturen van de bijbel (de acceptatie van homoseksuele gerichtheid en) duurzame homoseksuele relaties zoals die tegenwoordig aangegaan zijn, aanwezig waren, zou er dan wellicht anders over gesproken worden in de Schrift? De vraag is redelijk speculatief, maar tegelijk mag hij gesteld worden, omdat het een hermeneutische vraag is die ook m.b.t. andere onderwerpen gesteld kan worden.

Wij stellen anno nu een vraag aan een tekst in een andere culturele context. Ons lijkt de conclusie te snel getrokken, dat het niet genoemd worden van een duurzame homoseksuele relatie betekent dat die dus ook niet mogelijk is.

De centrale plek en geboden uitleg van Romeinen 1 in het rapport is bepalend voor de bespreking van het onderwerp. Dat betekent dat alle homoseksuele handelingen en relaties in het kader of de categorie van afgoderij en gruwel worden gezet.

Wanneer het uitgangspunt meer in Genesis 1 genomen zou zijn, zouden accenten allicht anders gelegd zijn en conclusies anders getrokken zijn.

Dat God in zijn schepping man en vrouw bedoeld heeft als de menselijke twee-eenheid, is zonneklaar; “afwijking” daarvan heeft met de gebrokenheid door de zonde te maken, maar hoeft niet meteen in de sfeer van afgoderij en dus gruwelijke zonde getrokken te worden.

Voor homoparen kan dit ook onnodig grievend zijn en een miskennis van de oprechte en gelovige intentie van hun relatie.

Exegetische binding

In zijn algemeenheid worden de teksten die betrekking hebben op het onderwerp breed besproken. Er wordt daarbij gekozen voor één uitleg. Elke andere exegese die wel (bescheiden) ruimte wil geven aan homoseksuele relatie wordt afgewezen. Onze vraag is: hoe klaar en onweersproken is de geboden exegese van de teksten? Zo is de uitleg van kata phusin (“tegen de natuur”) in Romeinen 1:26v van een zeker belang in het betoog. Volgens het rapport heeft het betrekking op de schepping (paragraaf 2.4); maar iemand die het anders uitlegt, nl betrekking hebbend op de natuur van een enkele mens, mag deze zijn mening houden?

De Synode mag en moet leiding geven wanneer dwaalleer binnenkomt. Ze zal wijzen op wat de Schriften zeggen en bedoelen voor ons geloof en leven. De raad constateert hier echter dat de uitleg van de Schriftteksten verschillend is en kan zijn, ook binnen de gereformeerde schriftopvatting. Wanneer dan toch één exegese van de tekst als bindend wordt opgelegd, gaat de Synode o.i. te ver. Zeker als daarvan de plek van homoseksuelen in de gemeente en hun eeuwig heil afhangt.

Pastoraat en censuur

Want die uitleg heeft dan ook zijn gevolgen. Vanuit die uitleg wordt elke homoseksuele handeling als zondig beschouwd en dus verwerpelijk voor God en de gemeente. In de weg van wijsheid en pastoraat zal op bekering moeten worden gewezen. Wanneer die bekering niet optreedt zal censuur moeten worden toegepast. De pastorale handreiking is hierin behoedzaam en zorgvuldig, maar het betekent toch dat leden die in een homoseksuele relatie leven uiteindelijk – mocht het zo ver komen – worden geëxcommuniceerd. Zij kunnen geen deel uit maken van de gemeente, hebben ook in het rijk van God geen plaats en zullen dus verloren gaan. Nogmaals, het wordt alles omzichtig omschreven, er worde ook alles aan gedaan om dit te voorkomen. Maar het is wel de realiteit. Dit gaat volgens de raad wel heel ver, om niet te zeggen: te ver.

We beseffen, het één grijpt in op het ander: wanneer elke homoseksuele handeling en relatie zondig is, zal die zonde met pastorale vermaning en zo nodig censuurmaatregelen benaderd moeten worden. Maar wanneer het niet zo zeker is, of de Schrift elke vorm van homoseksuele relatie afwijst, is het niet goed deze weg te wijzen. We mochten eens ten onrechte broeders of zusters buitensluiten die de Here niet buitensluit.

Verlegenheid

De raad onderkent de moeite die het een en het ander kan hebben. Zij die een homoseksuele relatie op grond van de Schrift niet verboden zien, zullen zich door het rapport en de uitspraak van de Synode in de kou gezet voelen, ondanks de warme woorden van het pastoraal deel.

Homoseksuele broeders en zusters die verlangen naar een relatie, maar op grond van de Schrift zichzelf die niet toestaan, zullen door een uitspraak die homoseksuele relaties niet veroordeelt, wellicht miskend en in de kou gezet voelen.

Schuldbelijdenis

De raad stemt in met de erkenning van de onheuse bejegening en het onrecht waaraan onze homoseksuele broeders en zusters in de kerken hebben geleden (blz.4, r.16). We stemmen in met wat staat op blz.62, r.19vv: "Er is reden om schuld te belijden voor de Heere én voor onze broeders en zusters over zoveel pastoraal falen in verleden en heden. Het zou goed zijn als dat in een zondagse eredienst en in gesprek met homoseksuele broeders en zusters zou kunnen gebeuren." Wij lezen hierin, dat iedere afzonderlijke kerk dit voor zich moet doen. O.i. zou er ook wat voor te zeggen zijn om vanuit de synode als vergadering van de kerken aan deze schuldbelijdenis meer gestalte te geven. We geven dat als suggestie mee.

Tenslotte

Ons revisieverzoek is niet geschreven vanuit de hoogte en de raad verbeeldt zich niet alle kennis van zaken te hebben, integendeel. Wel vindt hij het nodig om met het oog op de plek van onze homoseksuele broeders en zusters in de gemeente, én met het oog op hun eeuwig heil, deze opmerkingen te maken.

Met broederlijke groet,
namens de raad van de Christelijke Gereformeerde Kerk Den Haag,

Ds. M. Groen, preses

M.P. Kappe, scriba

Generale Synode 2016
t.a.v. de roepende kerk van Nunspeet
Postbus 118
8070 AC NUNSPEET

Datum: 12-04-2016
Betreft: Onderbouwing revisieverzoek
Referentie: V 16.006

Geachte Synode,

1 Inleidende opmerkingen

Bij brief van 24 maart 2014 heeft de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Utrecht-Centrum (hierna: "Singelkerk") een revisieverzoek als bedoeld in artikel 31 Kerkorde bij u ingediend, gericht tegen het besluit van de Generale Synode van de CGK uit 2013 inzake homoseksualiteit en homoseksuele relaties (hierna: "het homobesluit"). Het homobesluit is gepubliceerd in het Besluitenboekje 2013 van december 2013.

Het revisieverzoek van de Singelkerk van 24 maart 2014 betrof in eerste instantie een pro forma verzoek. In deze brief vullen wij de gronden van het verzoek aan. Wij gaan daarbij achtereenvolgens in op de volgende onderwerpen:

- de kern van het revisieverzoek;
- de wijze waarop de Singelkerk met dit thema is omgegaan;
- het stelsel van kerkregering;
- onwenselijkheid leerbesluit met betrekking tot het thema homorelaties;
- conclusies.

2 Kern van het revisieverzoek

Het revisieverzoek van de Singelkerk richt zich tegen onderdeel 2 onder b van het homobesluit. Dat onderdeel luidt als volgt:

"seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde."

De kerkenraad van de Singelkerk kan zich met het homobesluit niet verenigen. De kerkenraad maakt er bezwaar tegen dat het homobesluit het karakter heeft van een leeruitspraak, waarnaar kerkenraden

van individuele gemeenten zich bij de toepassing van tucht en pastoraat dienen te richten. Naar onze mening dienen kerkenraden van afzonderlijke gemeenten de ruimte te hebben c.q. te houden om over de aanvaardbaarheid van homorelaties op plaatselijk niveau beleid te formuleren en in voorkomend geval een eigen afweging te maken met betrekking tot toepassing van de tucht en het pastoraat.

Het doen van een leeruitspraak is aldus in strijd met de Kerkorde en het daarin vervatte stelsel van kerkregering. Daarom dient het homobesluit te worden ingetrokken dan wel te worden herzien (vgl. artikel 31 KO). In het navolgende lichten wij dit toe.

3 Hoe is de Singelkerk met het homobesluit omgegaan?

Alvorens de inhoudelijke argumentatie naar voren te brengen, volgt in deze paragraaf een kort overzicht van de wijze waarop de Singelkerk met het homobesluit is omgegaan.

De kerkenraad van de Singelkerk heeft het homobesluit en het daaraan ten grondslag liggende studierapport tijdens twee kerkenraadsvergaderingen besproken. In de eerste vergadering stond het Visiedocument centraal, terwijl in de tweede vergadering vooral gesproken is over de Pastorale handreiking. Bij deze vergaderingen was ook onze consulent ds. A. Jansen (Woerden) aanwezig. Deze besprekingen hebben geleid tot het indienen van een (pro forma) revisieverzoek.

Verder heeft er een gesprek plaatsgevonden tussen enkele homoseksuele broeders en zusters uit de gemeente en één van onze pastoraal bezoekers. Deze bijeenkomst vond plaats op initiatief van deze gemeenteleden en was niet geïnitieerd door de kerkenraad. De kerkenraad hecht eraan op te merken dat de desbetreffende homoseksuele leden unaniem negatief kritisch zijn over het studierapport en de conclusies die daaruit voortvloeien.

De kerkenraad heeft aan de gemeente meegedeeld dat zij haar huidige beleid ten aanzien van homoseksualiteit en homoseksuele relaties niet wijzigt, zolang de Generale Synode niet op de revisieverzoeken heeft beslist. Dat beleid houdt kort gezegd in dat de kerkenraad in voorkomend geval gesprekken met deze homoseksuele stellen voert en dat wordt gezocht naar een pragmatische oplossing die naar de mening van de kerkenraad recht doet aan de Bijbel en aan de desbetreffende gemeenteleden.

De kerkenraad heeft het voornemen om in het najaar het thema “relaties”, waaronder ook homorelaties, binnen de gemeente breder op de agenda te zetten, bijvoorbeeld door gespreksavonden en in de Bijbelkringen.

4 Strijd met het stelsel van kerkregering

Het homobesluit lijkt te kwalificeren als een leerbesluit c.q. leeruitspraak, waaraan plaatselijke CGK-gemeenten zich dienen te houden bij de uitoefening van het pastoraat en de tucht. Naar onze mening verdraagt een dergelijk type besluit zich niet met de (presbyteriaal-synodale) wijze van kerkregering binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken. Ter toelichting daarop het volgende.

Uitgangspunt is het presbyteriaal-synodale stelsel, zoals dat onder meer is vervat in de Kerkorde van de CGK. Kenmerkend voor dat stelsel is dat de leiding van de plaatselijke gemeente berust bij de ouderlingen (presbyters), die samen met de predikant over het welzijn van de gemeente waken, onder andere door middel van tuchttoefening. De leiding van het kerkverband als zodanig ligt vervolgens bij de diverse classes resp. de synode. Het is een 'bottom-up'-systeem.

Verder bepaalt artikel 85 KO dat geen kerk over andere kerken en geen ambtsdrager over een andere ambtsdrager, op welke wijze ook, zal heersen. Dat is een van de grondbeginselen voor de gereformeerde kerkinrichting. Dus: geen hiërarchie. Iedere plaatselijke kerk is een zelfstandige kerk. Plaatselijke kerken zijn aan elkaar gelijk en dus mag de ene kerk niet heersen over de andere, en dus ook niet tien kerken in een classicale bijeenkomst over één kerk.

Daarnaast wijzen wij op het bijzondere karakter van de CGK als zodanig. In het boekje *Wat is christelijk gereformeerd?*¹ merkt ds. J.H. Velema op dat christelijk gereformeerd betekent:

“Geen speciale leerstukken te hebben. Wij hebben geen speciale dogmata, waarop we ons vast zetten. Wij hebben geen specifieke Christelijke Gereformeerde leer. Dat Christelijk Gereformeerd betekent geen specifiek leerstuk hebben, hetwelk een lievelingsdenkbeeld en stokpaardje is, volgt uit de, alle sectarisme afsnijdende naam: Christelijk Gereformeerd. Die naam is zo oecumenisch mogelijk, zagen we. Die naam pretendeert juist de continuïteit met de Kerk aller eeuwen.”

Prof. J. van Genderen schrijft hierover in *De betekenis der belijdenis* (p. 54 en 56):

“Onze Chr. Geref. Kerken hebben gelukkig geen afzonderlijke uitspraken bij de belijdenis als maatstaf ter beoordeling van de zuiverheid in de leer.”
“Tenslotte laat de misère met de leeruitspraken in de Geref. Kerken en elders ons zien, dat de verzoeking groot is om theologische inzichten te verabsoluteren en tot leer der kerk te maken.”²

Uit dit alles blijkt dat het doen van een leeruitspraak bijzonder “on-christelijk-gereformeerd” is.

Tot slot wekt het doen van een leeruitspraak over een specifiek thema onze verbazing. Waarom wordt ten aanzien van homoseksuele relaties een leeruitspraak gedaan en op andere onderwerpen niet of nauwelijks? Dit roept bij ons de vraag op, op welke terreinen we nog meer leeruitspraken kunnen verwachten. Om maar iets te noemen: de omgang met geld en bezit.³ Moeten (bijvoorbeeld) gemeenteleden die een auto hebben van meer dan € 60.000 van het avondmaal worden geweerd? En moeten gemeenteleden die roken voortaan onder de tucht worden geplaatst? Met andere woorden, het einde is al gauw zoek. Overigens vinden wij de enkele omstandigheid dat de CGK-gemeente van Zwolle bij de classis om een leerbesluit omtrent homorelaties heeft gevraagd in dat kader niet doorslaggevend.

¹ <http://home.solcon.nl/mndenharder/cgk.htm>

² Citaat ontleend aan www.bertloonstra.nl.

³ Daarover is Jezus overigens duidelijker en stelliger dan over homorelaties in liefde en trouw.

Op grond van dit alles is het homobesluit vanwege het karakter van een leerbesluit/leeruitspraak principieel in strijd met de wijze van kerkregering en de traditie binnen de CGK. Daarmee is het homobesluit in strijd met de Kerkorde. Om die reden moet het homobesluit worden ingetrokken dan wel worden heroverwogen (vgl. artikel 31 KO).

5 Onwenselijkheid leerbesluit met betrekking tot het thema homorelaties

Naar onze mening is het doen van een leeruitspraak in de onderhavige context bovendien onwenselijk. Daarbij nemen wij het volgende in aanmerking:

5.1 Algemeen

Voorop staat dat een massieve, algemene uitspraak over de toelaatbaarheid van homorelaties – kort gezegd: “homoseksuele relaties moeten als zonde worden beschouwd” – geen recht doet aan de complexiteit van het thema. Daarbij is het volgende van belang:

- De standpunten over de toelaatbaarheid van homorelaties liggen in orthodox-christelijke kring verdeeld, ook binnen de CGK. De Bijbel spreekt weliswaar consequent negatief over homoseksuele handelingen, maar er bestaat discussie over de vraag hoe die Bijbelse noties kunnen en moeten worden toegepast in de huidige tijd. Er wordt verschillend aangekeken tegen de vraag of de Bijbelse voorschriften op dit punt zonder meer en rechtstreeks zijn toe te passen op gelovige homoseksuelen die een duurzame relatie van liefde en trouw aangaan. In de wetenschappelijke literatuur is bovendien steun te vinden voor het standpunt dat de in de Bijbel genoemde homoseksuele handelingen praktijken betreffen waarin schandelijke, schadelijke en verslavende begeerten worden uitgeleefd en niet zonder meer toepasbaar zijn op homorelaties in liefde en trouw. Zie nader paragraaf 5.2 hierna.
- Tegenover de conclusies uit het studierapport kunnen getuigenissen worden gezet van oprechte christenhomo's die biddend en in afhankelijkheid van God ruimte zien voor een homoseksuele relatie in liefde en trouw. Wij dienen die getuigenissen serieus te nemen. We kunnen niet uitsluiten dat Gods Geest hierin met individuele gelovigen Zijn eigen (ongekende) weg gaat. Een algemene leeruitspraak past hierbij niet.
- Tot slot moeten we ermee rekening houden dat het celibaat niet voor iedere homo is weggelegd. Het betreft een zeer zware last die er in sommige gevallen feitelijk op neerkomt dat de homo zijn ongeordende verlangens moet bestrijden en/of negeren.

Gelet hierop is het wenselijk dat een kerkenraad de toepassing van het pastoraat en de tucht kan toespitsen op een concrete situatie. Dat doet naar onze mening meer recht aan de complexiteit van het thema en de diverse steekhoudende opvattingen daarover.

5.2 Inhoudelijke aspecten

In het voorgaande hebben wij naar voren gebracht dat er – ook binnen onze kerken en onder orthodox protestanten – verschillend wordt gedacht over de Bijbelse toelaatbaarheid van homorelaties in liefde en trouw. Voor beide standpunten (pro en contra) zijn steekhoudende argumenten naar voren te brengen. Een algemene, massieve leeruitspraak (“het zit zo”) doet geen recht aan deze complexiteit. Daarbij komt dat de argumentatie van het Studierapport een dergelijke massieve conclusie naar onze mening niet zonder meer kan dragen. Op bepaalde punten vinden wij het Studierapport namelijk onduidelijk en roept het Studierapport vragen op. Het gaat daarbij specifiek om het volgende.

- *De zwaarte van Gods geboden.* In het studierapport lijkt voornamelijk de (aanvaardbaarheid van) seksuele omgang tussen mensen van hetzelfde geslacht te worden belicht.⁴ Bij een relatie gaat het echter om het delen van het hele leven. Lichamelijke intimiteit en seksuele verlangens zijn daar een onderdeel van. Heeft het Studierapport hiermee voldoende rekening gehouden? Is de Synode zich er voldoende van bewust dat een homo met het homobesluit een zeer zware last wordt opgelegd, die verder reikt dan uitsluitend het verbod op seksuele omgang? Komt dit er niet op neer dat homo’s hun seksualiteit moeten verdringen om geen homoverlangens toe te laten? Leidt dat niet tot ernstige psycho-sociale problemen bij de christenhomo (die een leven van eenzaamheid voor zich ziet)? In hoeverre is het redelijk om te veronderstellen dat alle homoseksuele broeders en zusters die last kunnen dragen? En tot slot: hoe verhoudt zich dit tot de teksten uit de Bijbel waaruit volgt dat de lasten die gelovigen opgelegd krijgen door Gods Geest niet te zwaar zijn?⁵ Graag vernemen wij op dit punt een nadere toelichting van de Synode.
- *De rol van de christelijke vrijheid.* Op twee plaatsen in de eerste brief aan de Korintiërs doet Paulus de uitspraak dat hem “alles is geoorloofd” (6:12; 10:23). Paulus nuanceert dat door daaraan toe te voegen dat “niet alles nuttig is” en “niet alles opbouwend is”. Bij alles wat wij doen, is dus de cruciale vraag wat het teweegbrengt. In zoverre is er geen uitwendige wetsregel die onze vrijheid in Christus beperkt. Hoe ziet de Synode dit uitgangspunt in relatie tot de onderhavige problematiek? Wij kunnen ons voorstellen dat een homoseksuele relatie in liefde en trouw, die exclusief en duurzaam is, nuttig en opbouwend is voor de beide partners en voor de gemeente van Christus. Dergelijke relaties zouden daarmee beantwoorden aan de bedoeling van Gods geboden en niet zonder meer als zonde moeten worden aangemerkt. Hoe kijkt de Synode hier tegenaan? Moet de opvatting omtrent de aanvaardbaarheid van homorelaties niet aan de christelijke vrijheid worden overgelaten, juist vanwege de (hiervoor geschetste) diversiteit aan opvattingen en ervaringen van christenhomo’s die biddend ruimte zien voor een relatie?⁶
- *De rol van de scheppingsorde.* In het studierapport neemt de scheppingsorde een belangrijke plaats in. Het rapport lijkt een directe link te leggen tussen Genesis 1 en Romeinen 1, waar de term “tegennatuurlijk” centraal staat. De interpretatie van die term lijkt te worden ingevuld aan de hand van de orde in de schepping. Het studierapport lijkt te willen zeggen dat alles wat afwijkt van die orde ongeordend is en door God wordt afgewezen. Dit roept bij ons echter de vraag op of de

⁴ In dat opzicht zet hoofdstuk 1 van het studierapport direct de toon, door in te gaan op “de veranderde levensoriëntatie op het terrein van de seksualiteit” en de maatschappelijke opvattingen over “seksueel genot binnen een intieme relatie”.

⁵ Mattheus 11:30, Handelingen 15:10 en 19, 1 Johannes 5:3.

⁶ Zie ook Romeinen 14:5.

orde in de schepping wel in absolute zin normatief is. Weliswaar zegt Jezus in Mattheus 19:8 “Van den beginnen is het alzo niet geweest”, maar Jezus zegt ook dat bij de opstanding de mensen niet trouwen en niet worden uitgehuwelijkt (Mattheüs 22:30). En over het houden van de sabbat (een rustdag die voortvloeit uit de scheppingsorde) zegt Paulus: “De een beschouwt bepaalde dagen als bijzondere dag, voor de ander zijn alle dagen gelijk. Laat iedereen zijn eigen overtuiging volgen” (Romeinen 14:5). Dus ook al gaat de sabbat terug op de schepping, toch laat Paulus het houden ervan over aan de christelijke vrijheid. Met andere woorden: kan de Synode nader motiveren hoe zij in dat licht de rol van de scheppingsorde ziet in relatie tot de onderhavige problematiek?

6 Conclusie

In het voorgaande hebben wij onderbouwd dat het homobesluit zich, vanwege het karakter van een leerbesluit/leeruitspraak, niet verdraagt met de wijze van kerkregering binnen de CGK. Daarnaast hebben wij toegelicht dat een leeruitspraak niet past bij de complexiteit van het thema. In dat kader hebben wij tevens enkele onduidelijkheden/vragen ten aanzien van het Studierapport aan de Synode voorgelegd.

Gelet op dit alles verzoeken wij de Synode primair om het homobesluit in te trekken. Mocht de Synode van oordeel zijn dat het homobesluit niet dient te worden ingetrokken, dan verzoeken wij de Synode subsidiar het homobesluit niet langer het karakter van een leerbesluit te geven, zodat het voor kerkenraden van afzonderlijke gemeenten mogelijk is om op dit punt eigen beleid te formuleren en in voorkomend geval een eigen afweging te maken.

7 Tot slot

Wij wensen de Synode Gods zegen en wijsheid toe bij de nadere besluitvorming.

Namens de kerkenraad van de Singelkerk,

C.M. Visser
voorzitter

W.H. van Eeken
scriba

orde in de schepping wel in absolute zin normatief is. Weliswaar zegt Jezus in Mattheus 19:8 "Van den beginnen is het alzo niet geweest", maar Jezus zegt ook dat bij de opstanding de mensen niet trouwen en niet worden uitgehuwelijkt (Mattheüs 22:30). En over het houden van de sabbat (een rustdag die voortvloeit uit de scheppingsorde) zegt Paulus: "De een beschouwt bepaalde dagen als bijzondere dag, voor de ander zijn alle dagen gelijk. Laat iedereen zijn eigen overtuiging volgen" (Romeinen 14:5). Dus ook al gaat de sabbat terug op de schepping, toch laat Paulus het houden ervan over aan de christelijke vrijheid. Met andere woorden: kan de Synode nader motiveren hoe zij in dat licht de rol van de scheppingsorde ziet in relatie tot de onderhavige problematiek?

6 Conclusie

In het voorgaande hebben wij onderbouwd dat het homobesluit zich, vanwege het karakter van een leerbesluit/leeruitspraak, niet verdraagt met de wijze van kerkregering binnen de CGK. Daarnaast hebben wij toegelicht dat een leeruitspraak niet past bij de complexiteit van het thema. In dat kader hebben wij tevens enkele onduidelijkheden/vragen ten aanzien van het Studierapport aan de Synode voorgelegd.

Gelet op dit alles verzoeken wij de Synode primair om het homobesluit in te trekken. Mocht de Synode van oordeel zijn dat het homobesluit niet dient te worden ingetrokken, dan verzoeken wij de Synode subsidiar het homobesluit niet langer het karakter van een leerbesluit te geven, zodat het voor kerkenraden van afzonderlijke gemeenten mogelijk is om op dit punt eigen beleid te formuleren en in voorkomend geval een eigen afweging te maken.

7 Tot slot

Wij wensen de Synode Gods zegen en wijsheid toe bij de nadere besluitvorming.

Namens de kerkenraad van de Singelkerk,

C.M. Visser
voorzitter

W.H. van Eeken
scriba

Betreft: Revisieverzoek synoderapport over homoseksualiteit (2013).

5	Inhoud
	1. Vooraf
	2. Het theologische deel
10	a. Waardering
	b. Vragen
	i. Exegese
	ii. Eenheid of verscheidenheid
	iii. Gebrokenheid
15	3. Het pastorale deel
	a. Waardering
	i. Pastorale bewogenheid
	ii. Aanvaarding
	b. Vragen
20	i. Tucht
	1. Algemeen
	2. Herbezinning of inzetten?
	3. Eén keus?
	4. Denken of doen?
	5. Tot welke trap?
25	4. Samenvatting en twee concrete vragen

30

35

1. Vooraf

Als kerkenraad van Leeuwarden hebben we met grote belangstelling kennisgenomen van het proces van bezinning op het thema homoseksualiteit en de uiteindelijke uitkomst er van in het besluit dat de GS van 2013 nam. In meerdere bijeenkomsten van de kerkenraad hebben we ons
 5 daarna met dit onderwerp beziggehouden. Daarbij hebben we bewust gekozen voor verschillende invalshoeken. Dat betekent dat we zowel inhoudelijk over het rapport hebben gebogen als ook dat we met elkaar gedeeld hebben wat we t.a.v. dit onderwerp persoonlijk ervaren.

Beide processen waren intensief en verrijkend. Het rapport bespreken was intensief vanwege de omvang en uitgebreidheid. De meer persoonlijke insteek was intensief omdat daarbij heel
 10 kwetsbare verhalen gedeeld werden. Als homoseksualiteit in onze eigen familie of vriendenkring bekend wordt, krijgt het een heel menselijk gezicht. In al die gevallen komt er iets binnen van de worsteling waar homoseksuele broers en zussen mee te maken hebben. Dat raakt je!

We willen naar aanleiding van de bestudering van het rapport én de pastorale praktijk zowel onze waardering uitspreken voor het rapport alsmede ook een aantal vragen erbij stellen. Want naast
 15 waardering is het ook zo dat we sommige dingen graag anders hadden gezien. In het volgende wordt duidelijk waarom en hoe we dat zouden willen. Dat doen we eerst voor het theologische deel en daarna voor het pastorale deel.

2. Het theologische deel

2a. Waardering

Ten aanzien van het rapport willen we allereerst onze waardering uitspreken voor de grondigheid en uitgebreidheid. Veel van wat je uit de Bijbel besproken wil zien in verband met dit thema komt aan de orde en dat op een diepgravende manier. Dat maakt het rapport niet eenvoudig(er) om te lezen maar het is wel breed en diep.

Helder en duidelijk is de insteek bij de schepping. Daar wordt duidelijk dat God de mens 'mannelijk en vrouwelijk' schiep en dat ze in die hoedanigheid Gods beeld mogen weerspiegelen en als 'hulp die bij elkaar passen' gemaakt zijn. Naar Gods bedoeling past een seksuele relatie dan ook alleen binnen de verhouding van een huwelijk tussen één man en één vrouw. Dit uitgangspunt is helder. Niet
 25 alleen voor de bezinning op het thema homoseksualiteit maar juist voor de brede bezinning en visie op seksualiteit.

Waardering hebben we ook voor de grondigheid en breedheid van de exegese van veel Bijbelgedeelten waarbij steeds sprake is van zeer zorgvuldig afwegen. Wat staat er nu wel en wat niet. Welke conclusie is de juiste en wat kan je op grond van deze tekst niet waarderen? Er blijkt bescheidenheid in het 'knopen doorhakken'. We weten niet alles even zeker en daar moeten we mee
 35 leren leven.

2b. Vragen

2b.1 Exegese

Onze vragen bij dit deel sluiten aan op ons laatste punt van waardering. Want de exegeses van veel Bijbelgedeelten zijn uitgebreid en zeer zorgvuldig afgewogen. Ten aanzien van een definitieve keus
 40 worden er vaak geen heel *overtuigende* harde keuzes gemaakt. (Een voorbeeld: 'Maar al maakt Paulus..... niets te zeggen heeft' pg. 65, alinea 3 en alinea 2, pg. 71).

Concreet betekent dit dat er hier geen brede overeenstemming te vinden is t.a.v. de vraag: "Wat wil God ons hier nu heel concreet mee zeggen. We begrijpen dat er een uiteindelijke keus moet zijn, maar zeggen tegelijk dat het dan van belang is om te beseffen dat die keus niet altijd 100% zeker is. En ook niet de enige. Er is ook een andere keus mogelijk. Anders gezegd: we blijven er voor open staan dat er ook een andere mogelijke exegese is, die de eindconclusie van het rapport tegenspreekt. De vraag is dan of we bij zo'n rapport wel zo'n scherpe einduitspraak kunnen vormen zoals nu in het rapport gebeurt.

De vraag laat zich stellen: wat betekent het als christenen, kerkleden in deze een andere exegese volgen? Is die ruimte er in de kerk? Zo ja, wat betekent dat voor de sterke eindconclusie van het rapport? Kan die dan nog wel gehandhaafd blijven?

Zo nee, had dit dan niet overtuigender door het rapport aangetoond moeten worden?

2b.2 Eenheid of verscheidenheid

In dit verband viel ons ook op dat in het rapport melding wordt gemaakt van het feit dat in de aanloop naar dit rapport gezegd werd dat het niet goed is als er op zo'n punt als dit zoveel verschil van mening is. Ook wij staan van harte achter het streven naar het zoeken van zoveel mogelijk eenheid. Tegelijk weten we ook dat we op heel veel punten in onze kerken – en in heel de christenheid – verschillend denken. Naast eenheid toont ons kerkverband ook verscheidenheid, zowel op het punt van liturgie als ethiek. We noemen als voorbeelden het omgaan met de zondag(srust), vrouw en ambt, liturgie, en echtscheiding en (her)trouwen.

Onze vraag in dit verband is of *de eenheid de ruimte voor de verscheidenheid niet heeft opgeslokt*. Ook *de grote nadruk* op het feit dat het besluit unaniem genomen is, kwam op ons ook over alsof dit standpunt nu ook einde van alle tegenspraak inhield (pag. 22 en 104 e.v).

2b.3 Gebrokenheid

Een andere vraag van ons is of de synode in het rapport wel genoeg aandacht schenkt aan wat volgde op de goede schepping: de gebrokenheid en de doorwerking daarvan op alle terreinen; dus ook op dat van de seksualiteit. Homoseksualiteit is er daar één van.

Is het door een gebrek aan doordenking van de impact van de gebrokenheid nu niet zo dat we praten over de seksualiteit vanuit de goede bedoeling zoals God die voor de zondeval aan de mens bekend maakte, zonder daarbij de gevolgen van de gebrokenheid, mee te nemen in onze overwegingen?

Anders gezegd: Zou het niet zo kunnen zijn dat we enerzijds de hoge standaard van Gods goede bedoeling met de seksualiteit moeten handhaven terwijl we anderzijds tegelijkertijd moeten beseffen en verdisconteren dat die norm hier op aarde – midden in de gebrokenheid – nooit voor 100% bereikbaar/ aanwezig is? In tal van kwesties rondom seksualiteit – zoals bijvoorbeeld echtscheiding en wel/ niet hertrouwen daarna – zijn we gewend (geraakt) te rekenen met deze gebrokenheid. Zou datzelfde dan niet moeten gelden rondom homoseksualiteit?

Kortom: Wij achten de uiteindelijke conclusie van het rapport te stellig, waardoor we broers en zussen met een homoseksuele geaardheid onder een zwaarder juk plaatsen dan we 'ons heteroseksuelen' opleggen. Dat brengt ons ook bij het tweede deel van het rapport.

3. Het pastorale deel

3a Waardering

3a.1 Pastorale bewogenheid

5 Van harte willen we allereerst onze waardering uitspreken voor het feit dat de synode er voor gekozen heeft om bij dit rapport ook een pastoraal deel te schrijven. Hiermee wordt tot uiting gebracht dat er een groot besef is dat we het hier maar niet over 'een kwestie' hebben. Het betreft de levens van broers en zussen die – wat hun opvatting ook is – een heel persoonlijke worsteling doorstaan waarbij ze alle pastorale steun verdienen.

10 3a.2. Aanvaarding

Grote waardering hebben we voor de moed die de synode getoond heeft door zich ondubbelzinnig uit te spreken over de aanvaarding van homoseksuele broers en zussen in Christus. Ze zijn welkom in onze gemeenten als volwaardige leden met alle daarbij horende rechten en plichten. Expliciet wordt uitgesproken dat ze net als heteroseksuele leden ambtsdrager mogen zijn (in geval van
15 gebleken gaven uiteraard).

Het getuigt van (vrij)moed(igheid) dat er zo hardop en duidelijk stelling wordt genomen hierin. Dat niet iedereen de synode dit in dank afneemt, was vooraf te voorzien en toch heeft dat de synode niet weerhouden hierin duidelijk stelling te nemen. Voor onze homoseksuele broers en zussen is dit een belangrijke stap die hen duidelijk maakt dat ze niet gedoogd worden, maar volwaardig
20 meetellen in de gemeente van Jezus Christus.

Onze waardering ten aanzien van deze twee genoemde punten heeft er ook mee te maken dat ze nauw met elkaar samenhangen. Alleen wanneer de kerk over het eerste uitgesproken is, kan ze ook het tweede in de praktijk brengen. Hier merken we iets van een oprecht verlangen dat we in onze gemeenten willen streven naar een klimaat waarbij 'uit de kast komen' geen verandering in omgang
25 tot gevolg heeft. Een klimaat waar we elkaar werkelijk zien zoals we ons ten diepste mogen kennen: als zondaren die door Christus gered en aanvaard zijn en daarom in Hem heilig voor God en door de kracht van de Heilige Geest geroepen tot een heilig leven.

Dat brengt ons tegelijk ook bij onze vragen bij dit pastorale deel.

3b Vragen

30 3b.1 Tucht

3b.1.1 Algemeen

Onze vragen bij dit pastorale deel spitsen zich vooral toe op het omgaan met de tucht. De synode spreekt in het pastorale deel uit zich bewust te zijn dat de tucht in onze kerken niet functioneert naar behoren en dat dit al heel lang zo is. Hierbij wordt genoemd dat het louter toepassen van de
35 tucht bij seksuele zonden een verkeerde indruk wekt. Er wordt in de bijbel bijvoorbeeld meer gewaarschuwd tegen de zonde van (geld)gierigheid als tegen seksuele zonden. Toch is er zelden sprake van tucht in verband met (geld)gierigheid. Helaas wekken we hierdoor de indruk dat seksuele zonden erger zijn dan andere zonden (Hfst. V,6 en pag. 155).

Deze constatering leidt ertoe dat de synode besloten heeft een commissie in het leven te roepen die
40 de bezinning op de tucht ter hand neemt (Besluit Dep. Stud Com 28.4).

3b.1.1 Herbezinning of inzetten?

Hoe kan het dat de synode – geconstateerd hebbende dat de tucht niet naar behoren functioneert – tegelijk besluit die tucht wel in te gaan zetten voor – opnieuw! – een seksueel thema? Een thema dat tegelijk – zoals de synode zelf ook voortdurend laat merken – zeer complex is en kwetsbaar. Dat laatste ook, omdat er zo vaak al niet goed is omgegaan met homoseksuele broers en zussen waardoor zij zich miskend, en niet zelden ook beschadigd voelen. Dit besluit is zelfs genomen zonder dat eerst de uitslag van het onderzoek is afgewacht om welke redenen de tucht zo moeizaam functioneert. Daarom ligt het o.i. voor de hand eerst dit onderzoek af te wachten en daarna in het licht van dit onderzoek opnieuw te bezien hoe in deze door de synode aan de kerken voorgesteld zou moeten worden.

3b.1.2 Eén keus? (Past. Handr. V.5)

Een tweede vraag betreft het feit dat de synode ten aanzien van de toepassing van de tucht bij samenwonende homoseksuele broers of zussen slechts één optie openlaat. Die optie is de toepassing van de eerste/ tweede trap van de kerkelijke censuur; vermanen en weren van het avondmaal. Dit standpunt lijkt misschien logisch na de conclusies van het theologische deel. Maar waar dit besluit theologisch onderbouwd lijkt, zet het (gelijk) de Bijbelse begrippen barmhartigheid en geduld buiten spel. Als we dit besluit handhaven legt dit in voorkomende gevallen namelijk een enorme druk op elk pastoraal gesprek. Het te voeren gesprek kan niet meer door de plaatselijke gemeente gevoerd worden zonder dat de uitkomst door dit besluit van buitenaf gedomineerd wordt. Naar onze overtuiging is hierdoor een goed pastoraal gesprek waar in openheid en onbevangenheid geluisterd wordt niet goed meer mogelijk. Elke betreffende pastorant kan namelijk bij voorbaat weten wat de pastor uiteindelijk zal gaan zeggen.

Voor wie van harte met het theologische deel instemt, kan dat wel duidelijk lijken, maar dat is het niet. Want in andere kwesties – zoals echtscheiding en (her)trouwen – hebben we ook als kerken nooit zo'n scherp standpunt ingenomen. Er wordt, om het zo maar te zeggen, steeds maatwerk geleverd. Met veel barmhartigheid en geduld. En terughoudendheid in ons oordeel. En – om eerlijk te zijn – we weten ook dat er daarbij verschillen zijn tussen verschillende gemeenten. Daar ligt de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor de te nemen beslissing: bij de plaatselijke gemeente. Die moet ten volle gerespecteerd zijn en blijven. Hoe zou een buitenstaander die niet van de werkelijke, de concrete situatie op de hoogte is, een zo beslissende invloed kunnen hebben op de te nemen beslissing?

Wat is nu de reden dat wij, wanneer het gaat om homoseksualiteit, wel van elkaar verwachten dat we allemaal hetzelfde denken én handelen? Er is, voor zover wij kunnen nagaan, slechts één ander voorbeeld waarbij de synode een (enigszins) vergelijkbaar besluit genomen heeft. We denken dan aan het besluit over het zondagsarbeid artikel. Zoveel jaar later kunnen we alleen maar constateren dat dit ook niet tot eenduidig beleid heeft geleid en dat de praktijk ingewikkelder en weerbarstiger bleek dan we toen dachten.

40 3b.1.3 Denken of doen

De synode spreekt ook uit dat het te voeren beleid rondom de tucht niet alleen geldt voor hen die samenwonen. Het moet ook toegepast worden bij diegenen die open staan voor het aangaan van een relatie. Ook dan zou de pastorant geweerd moeten worden van het avondmaal. Als we dit

werkelijk concreet willen maken betekent dit dat een homoseksuele broer of zus moet uitspreken iets niet te willen alvorens we hem of haar als lid in volle rechten en plichten (blijven) aanvaarden.

Maar vragen we iets vergelijkbaars dan ook in andere situaties? Is weten dat iemand iets wil voldoende reden om hem of haar te weren van het avondmaal? En moet die vraag dan ook steeds
5 weer herhaald worden? Of moeten we de eerste keer zeggen dat als iemand ooit van gedachten mocht veranderen hij / zij dat moet melden zodat wij de eerste stap van de tucht in werking zullen moeten stellen?

3b.1.4 Tot welke trap

De synode heeft uitgesproken dat de kerken in het geval een homoseksuele broer of zus een relatie
10 aangaat, de kerkenraad tot uitsluiting van het avondmaal moet overgaan. Een stap die gezet moet worden in het geval van een openbare zonde die binnen de gemeente van Christus niet getolereerd mag worden. We begrijpen deze consequentie naar aanleiding van de theologische stellingname in het rapport. Tegelijk roept deze stellingname ook vragen op. Allereerst vragen wij ons af of een
15 meerdere vergadering zo specifiek moet zijn in het bepalen wanneer de (tweede trap van de) kerkelijke tucht in werking gezet moet worden. We pleiten voor een minder specifieke uitspraak waardoor er meer ruimte is voor een gesprek en een specifieke omgang met elke afzonderlijke situatie.

Als de synode meer ruimte zou laten, lijkt dat misschien inconsequent maar dat is de uitspraak in
20 onze ogen nu ook. Want het in gang zetten van de kerkelijke tucht mag niet half gebeuren. Met andere woorden: als de eerste en tweede trap ingezet zijn zal, bij geen inkeer en/ of verandering van gedrag, ook de derde trap – die van ban of afsnijding in werking gezet moeten worden.

We pleiten er niet voor dat de synode dit ook gaat voorschrijven. We constateren slechts dat in het huidige besluit deze derde stap buiten beschouwing is gelaten. Dat wekt de indruk dat de tucht
25 volgens het synodebesluit een eigensoortige variant wordt waarbij een broer of zus wél de toegang tot het avondmaal wordt ontzegd, maar vervolgstappen uitblijven. De tucht lijkt op deze manier te gaan functioneren als een time-out of gedeeltelijke 'ban'. Dat moeten we niet willen laten ontstaan.

We pleiten daarom niet voor een 'hardere' uitspraak maar een 'ruimere'. Niet omdat we ons niet
30 kunnen vinden in de hoofdlijn van het rapport wél omdat we denken dat we pastoraal meer ruimte nodig te hebben om goed, eerlijk en open en met barmhartigheid en geduld met onze homoseksuele broers en zussen om te kunnen gaan.

4. Samenvatting en concrete vragen

Kort samengevat vragen wij ons af of de uitgebreide exegese van veel teksten overtuigend genoeg
35 is om een zo scherp standpunt in te nemen t.a.v. het thema homoseksualiteit. De keus voor één bepaalde exegese is zeker niet altijd volledig overtuigend. Dit vraagt nog meer doordenking waarbij we vooral meer doordenking willen vragen van de betekenis en gevolgen van de gebrokenheid die in de schepping is opgetreden.

Pastoraal gezien voelen wij ons door het synodebesluit te veel gedwongen tot één manier van
40 omgaan met homoseksuele broers en zussen. We willen graag meer verantwoordelijkheid bij de plaatselijke gemeente om per geval te kijken hoe er met deze broers en zussen moet worden omgegaan. Niet de synode maar de plaatselijke gemeente zal moeten bepalen wanneer en in hoeverre de tucht moet worden toegepast. Door het huidige besluit lijken de Bijbelse begrippen barmhartigheid en geduld teveel buiten spel te staan.

Daarom vragen wij kort samengevat de volgende twee dingen:

- 5 1. Ten aanzien van de theologische stellingname zien we graag een verdere doordenking van de betekenis van de gebrokenheid in verband met homoseksualiteit en de gevolgen daarvan voor het omgaan met broeders en zusters met deze geaardheid. De vraag is of er dan in analogie met bijvoorbeeld echtscheiding ook in deze kwestie gesproken kan worden van een 'onmogelijke mogelijkheid' en de daarbij horende barmhartigheid en geduld.
- 10 2. Ten aanzien van de pastorale stellingname vragen we de synode om het besluit dat in geval van het aangaan van een relatie uitsluiting van het avondmaal moet worden ingesteld te ontbinden. Pastoraat ligt allereerst bij de plaatselijke gemeente en is gebaat bij maatwerk. Het kan toch niet zo zijn dat de plaatselijke gemeente in pastoraal zeer diverse aangelegenheden door de synode gedwongen wordt tot een algemeen beleid?

15 We wensen u van harte de leiding en hulp van Gods Geest toe bij de verdere doordenking en bespreking van dit onderwerp en laten weten dat we u daarbij zullen dragen in onze gebeden.

Namens de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Bethelkerk te Leeuwarden.

Preses: Minne Veninga

20 Scriba: Eelke de Vries